

Růžena Jesenská

Láska

I.

Jaro. Časné ráno. Mlha, nadechnuté stříbro vzduchu. Rosa v trávě. Slunce za Vltavou vychrlilo proudy teplého zlata, ale za řadou domů se táhly ještě chladné stíny.

Vdechla jsem vůni fialek a petrklíčů, jejich pomíjející něžnost a nevinnost prvních snů – o čem? Vrhla jsem se na trávník a vnořila jsem hlavu do vlahých trav s trsy květin. Dotýkala jsem se jich opatrně, prohlížeje jejich tvar a barvu. Petrklíče, sasanky, lechy, pampelišky, sedmikrásy. Hlavou mi kmitly mihavě jejich pohledy, úsměvy, křehká krása. Ptáci se ozývali rozmilovanými, probuzenými smysly. Tlumené bzučení much provázelo jejich píseň.

Náhle do hlubokého klidu zahrady až hmotně temnou barvou vešel tón, druhý, třetí. Věděla jsem hned, a zvedla jsem hlavu do zádumčivé melodie rakouské hymny. Terasa kasáren, vojáci... Nápěv hutněl, jako mávající křídla ohromného orla. Vojáci, žehnaní modlitbou, fronta.

Výstřel. Zajiskřilo se mi před očima. Táhlé chvění šlo nesmírným tichem. Zadržela jsem se blízkosti země. Zachovej nám, Hospodine, drahou naši zemi, osvobod' nás, dej nám milostivá rána života...

Vojáci jdou. Zdálo se mi, že slyším jejich kroky. A mraky lidí jdou a jdou... To tlouklo mé srdce. Vstala jsem s bezbožným, melancholickým vzdorem, doběhla jsem k stromořadí švestek. A nad zarosenou zemí vysoké, modré nebe, jako by nebylo strašlivé tragedie lidství. A říkala jsem si, chytajíc se stébla tonoucího: „Snad nezbude jen zmar, snad v hrůzách ukrývá se klíček nového života, nového chleba vezdejšího, rozpětí ducha, nová spravedlnost.“

Stoupala jsem příkrou cestou. Celý Petřín je můj. Nikdo nikdy mi tam nepřekážel. Ani obecenstvo, ani černé sutany v uzavřené Seminářské zahradě, ani strážcové a jejich psi, ani zahradníci, ani panstvo. Pro mne neplatí zákazů. Vznikla tato má bezpečnost sama sebou. Našla jsem si již v dětství tajné cesty ve zdech a křovinách, skryté pěšiny, krkolomné přechody mezi zahradami, objevovala jsem se tam zpočátku velmi nesměle, později odvázně. Pošetilé, blouznivé děvče, pomyslili si, ale

neškodné. Patří sem, vypadá spíše jako ochránkyně sadů, květin, hnízd, kamenů, skal, křížových cest, skleníků, laviček, nežli škůdnice, zbožňuje krásu. Každý si to asi jinak řekl, ale výsledek byl tentýž. Má nerušená volnost, právo k všudypřítomnosti. Petřín je můj. Zahrady, pohádka o tisíci a jednom nejkrásnějším pohledu na město nejkrásnější.

Každý den, každá chvíle dne měly jiné barvy, vůně, hudbu, snivost, příhodu.

Vznášela jsem se křivkami i přímkami jako náměsíční v plném slunci, ale zase jako poustevnice bdící střízlivě v událostech života, a zase v samotě hledající tajemství své duše.

Na Petříně bylo možno před samým nebem se vyplakat a probjovat se v klid bolestné skutečnosti.

Kolikrát jste rozkvetly, mé milé stromy, do bílých a růžových oblak od hrozných chvíle, kdy mi umřela maminka! A Marta se vdala. Měla bílé šaty jako vaše lupínky, Miloš Rákos vedle ní jako zlatovlasý panoš potřásal šťasten svojí hřívou. A div jsem zde nohama nezarostla do země, abych se proměnila v strom, když umřel tatínek. Jsem sama na božím světě. Ale nejsem soběstačná, jak Miloš říkával o sobě. Ohavné slovo, úctyhodné slovo: soběstačnost. Mnoho jsem promyslela na Petříně. Tak asi alumnové v černých sutanách sbírají myšlenky, jako já, možná že, zvednuvše pak od země oči, mluví se stromy a oblaky jako já. Čas jde, odchází, bez zastávky, nezadržitelným tempem neviditelného kouzla v nekonečném prostoru. Svět. Vesmír. Poznávati jej od travičky k hvězdám. Vše, co je v něm. Odhadnouti rostliny, zvířata, lidi, život.

Ach, rozkvetlé hlohy, cesty, vroubené tavolníkem, střemchy, kaštany se svícny růžových a bílých plamének, trávníky s narcisy a tulipány, šafránky, kola hyacintová, rozházené květy po trávě jako s nebe spadané – macešky, vanilka, begonie, rudé šalvěže. Každý den je objevem mé velehory, mého Montblancu. Země zprohýbaná, jako v pohybu zvlňeném zastavena, hromady jablek, komonice dýchá, věže vstupují přede mne jako bych si je byla zavolala. Čarodějné. Město dole hlučí, na šedou lavičku vedle mne usedá ticho a zpívá mi nejtišší píseň. Za světem, v nesmrtném tichu. Každý den. A zítra zas...

Toho dne a toho jitra na jaře však bylo jinak, nějak nezapomenutelně, smutek šel se mnou toho rána, kdy zazněla rakouská hymna na cestu vojákům, na jaře roku 1917. Každý můj krok, každá myšlenka utkvěly v mé mysli. Přešla jsem ze Seminářské zahrady do Schönbornské, kde mi dělník ochotně podal ruku, když jsem se sunula přes zeď, jako bych jí nebyla již stokrát přelezla bez pomoci. A jakou slast volnosti jsem cítila v ramenou, když jsem zvolna kráčela širokou, rovnou cestou v zahradě Lobkowiczově, kam jsem se dostala skoro kouzelnicky. Pode mnou Hradčany, Strahov, Nový svět, paláce, věže, domečky, střechy, kamenní svatí, bludičky stínů a světel, hrajících si po římsách. Slast volnosti, ale cosi mi chybělo v té rozkoši, cosi jako úzkost před prázdnotou volnosti svíralo mé srdce.

Táhla jsem se po vydlabaných schůdkách pomalu vzhůru ke zdi pod pučícími větvemi. Kosové mě provázeli. Půjdu do Strahovské zahrady. Dvířka budou otevřená, bílý kněz čte v tuto hodinu mši v kostele sv. Vavřince. Vklouznu zatím do tratoliště fialek a záplavy slunce, na chvíli, jen na chvíli...

Ve stínu ohromných stromů pod křížovou cestou, pod petřínskou strání k Eifelce obyčejně jsem zesmutněla. Tam vždycky jsem byla blíže neutuchající hrůzy tatínkovy smrti. Bolest pro maminku je přemítavá, zasněná dlouhými lety, lítost osiřelosti, slzy osamělosti, osud dítěte bez matky, osud, který mě oloupil o její jasnou duši, ale odchod tatínkův je děsem včerejšků. Cítím tragiku smrti a krásu života. Vyčítám si lačnost po kráse života. Mně působí radost krása života.

Radost. A přece neznámý záchvěv mě láká, abych hlouběji pronikala krásu života.

Zvedla jsem hlavu od otevřených šedomodrých očí podléšek. Hle, nahoře na zdi sedí těsně vedle sebe milenci. Často jsem spatřila na Petříně dvojice. Netuší tito zde, že šelest mých kroků v zetlelém loňském listí nezpůsobily zobáky a parata ptáků. Teď ji políbil dlouze, objal oběma pažema. Zastavila jsem se v úžasu. Proud tepla se vhrnul do mých žil. Země rozpíná náruč lásce, šedomodré oči podléšek se usmály. Ti nahoře se drží za ruce, hlavy k sobě skloněné. A teď muž opět zvedl ruce k

objetí. Ale jak se pohnul, sletěl mu klobouk k mým nohám, poklopil trs podléšek. Polekáni se oba ohlédli. Spatřila jsem jejich tváře. Poznala jsem je. Podívali se rozpačitě na mne, zardělí, muž vstal, jako by již se chystal seskočit pro klobouk, ale ta hloubka... Vtom již jsem klobouk zvedla a vyhodila jsem jej za zeď. Vše byl jen okamžik. A rychle, opustivši cíl své cesty k zahradě bílých mnichů, obrátila jsem se a nečekajíc díky uháněla jsem dolů, dolů, ani jsem se již neohlédla, jen jsem si opakovala: Anna Šliková, Jan Marek. Až dole na krásné slunné cestě před obrazem Hradčan jsem se zastavila a řekla jsem nahlas: „Milují se.“

A zase jsem běžela dál po cestách, kde kvetou v létě folkamerie a fuchsie, představovala jsem si je kvetoucí již teď a utíkala jsem k žlutému paláci a průjezdem ven. Jen jsem rukou zamávala vrátnému a hlavou jsem zavrtěla s úsměvem, aby věděl, že mne nikdo nehoní. A již jsem minula kameny, kdysi sloužící zámeckým návštěvám za stanoviště čekajících koní. Zvonívaly tu jejich netrpělivé podkovy, a již za mnou letěly granátově červené láhve mělnického vína z knížecí vinárny a rýsovaly se mi před očima spanilé zelené révové listy a těžké hrozny. Krásný schónbornský vjezd palácový, tepaná kašna proti Ježíšku, a již jsou tu moje věže. „Anna Šliková, Jan Marek,“ opakuje se mi jako verš nějaké písně, znenadání vypučelé tam nahoře nad strání rozdívaných očí podléšek skulinami větví do modrého nebe.

Na věži svatého Mikuláše bijí hodiny, nepočítám a říkám si: „Zde bydlí básník Bohdan Zajíc naproti pučícím kaštanům před kostelem u Karmelitánů. Chodí k nám do krámu, miluje starožitnosti a obrazy. Jan Marek též. A všichni z „Věčného umění“. Náš kluk Neklan Bez je taky z nich.

Stávám nahoře na pavláčce za vyřezávaným oltářem a poslouchávám je. Anna Šliková, Jan Marek. Snad ani o tom nevědí. Ona nebývá mezi nimi. Nebývá.

Škola proměněna v nemocnici. Ležel tam Neklan raněn do prsou. Neumřel, neumřel! Drahý ochránce vojáků, Dr. Krejčí, zachmuřen se skláněl nad ním. Doktor Krejčí, zatrpklý jako víno z burgundské révy Karlovy a povzbuzující, uzdravující.

Neklan, sotva se vykřesal z nemoci: „Už zase abych šel.“ Div jsem nevykřikla, na ústa jsem mu ruku položila. A on přece a pevněji: „Nutno naší věci sloužiti.“ A to již jsem jen beze slova vzala jeho studenou ruku do své a stiskla jsem ji.

Vzpomínky se zavřely, když jsem vstoupila do krámu. Neklan vyběhl mi vstříc ze svého pokojíčku; připadalo mi, že se podíval na mne s podezřívajícím úsměvem, jako by mě byl stopoval po Petříně až k onomu problému na zdi. Ale vyřkl docela obchodnickou větu, jichž bylo mezi námi nejvíce.

„Nazdar, nazdar,“ a již jsem odcházela nahoru.

II.

Až k večeru jsem se uvelebila v krámě a zavolala jsem Neklana. Přichvátal z hyacintové vůně svého příbytku s obvyklým rozpačitě radostným pohledem. Nic posměšného nebylo v jeho tváři jak se mi ráno zdálo.

Celý den mi vězela v hlavě ona příhoda, vlastně směšná a nebylo věru proč se jí tolik zabývat, ale přistihla jsem se při něčem, co mě překvapilo, že jsem totiž dávno pozorovala Dr. Jana Marka více nežli druhé návštěvníky z redakce „Věčného umění“. Poutali mě všichni, redaktor Václav Pelhřím, básník Bohdan Zajíc, malířka Libuše Langrová, Ivan Šetlík i Miloš Rákos, div jsem otevřenými ústy nelapala jejich každé slovo s výšky své lavičky, jejich moudrosti, hádky, nesmysly a ironie, kterými bezmála všichni napodobili Pelhříma, neúprosného kritika a bojovníka, posměváčka, starého vrčouna a nemluvu, často do sebe schouleného jako pavouk v pavučinu. Ale teprve teď jsem si přiznala, že bych jistě dávno již byla vysedala mezi nimi v podvečer jako Neklan Bez, kdyby nebylo Dr. Marka.

To bylo něco nad mou obyčejnou plachost. Skoro bázeň mě jímala před tím člověkem, před jeho bledou tváří, před jeho vtipem, posměšným, pohrdavým, lehkým a zraňujícím. A nevím ještě před čím a proč jsem se mu vyhýbala. A přece nejvíce jsem pozorovala jeho profil v stínu. Tolik různých okamžiků jsem vylovila ze dna své paměti jako bych utonulé zvedala k životu.

A teď stál již Neklan Bez přede mnou v zapadajícím slunci, kterým byl naplněn jeho pokojíček.

Právě tak tváří v tvář byli jsme spolu před rokem po tatínkově smrti. Tehda jsem pro slzy neviděla jeho oči, a přece bylo nutno promluvit, odkládala jsem dost dlouho.

„Co teď, Neklane? Jsi tu od dětství, ale možná, že se cítíš spoutaným ve své práci na technice. Jsi už veliký chlapec. Co teď, Neklane?“

Odpověděl nalomeným, div ne štkavým hlasem:

„Snad byste nechtěla, abych od vás odešel? Přestat pracovat s vámi? Nemožné. Nevyhánějte mne!“ Zapléтал se v řeči.

Vztáhla jsem k němu ruku. Sevřel ji a sklonil se hluboko, jako by se mu kolena chtěla zlomiti. Shroutila ho asi veliká bolest pro tatínka a vyčetl z mých očí, že si přeji stejně jako on sám, aby se mnou zůstal. Tatínek byl mu druhým otcem. Bylo mu deset let, když zemřel jeho otec Kašpar Bez, maminku taky už dávno neměl. Od té doby žil u nás. Naši rodiče byli přáteli.

Upokojila jsem ho nejtěššími slovy. Stál tak blízko u mne, oči plné slz. „Bůh zachraň, abych si přála tvého odchodu, jsem ti vděčna, nevím, co bych si počala bez tebe. Jaké máš vědomosti v našem oboru, jak jsi moudrý a dřeš od rána do noci. Ale víš, věděti musím, že tu budeš rád a tobě bude zřejmé, že tě v ničem neobmezují, že máš ve všem svobodu.“ To měl již vojnu za sebou, náš tatínek mu ještě vyšlapal pěšinu z nemocnice domů.

Tak všechno za minutu proletí hlavou. Vidím ho, jak spokojeně se vtáhl do své jizbičky. A pomyslila jsem si tehda, že jsem mu ještě měla říci: „Potřebuji tě ovšem v obchodě, ale je ještě hlubší příčina, vždyť jsme si jako bratr a sestra.“

Dnes stojí zase přede mnou ve světle zapadajícího slunce, jako tehda. Ale dnes jsem ho zavolala, protože jsem se chtěla vyptat na Jana Marka. Nějak obratně, aby nic neuhodl. Slíbila jsem si, že se nezmíním o ranní příhodě.

Pohlédla jsem na své černé šaty a zpozorovala jsem, že i Neklan je černě oděn. Po prvé jsem si ho prohlédla od hlavy k patě. Měl hodně vetché boty a otřepané rukávy. Velmi nenápadně jsem se dívala, a přece se zarděl, snad studem.

Rychle jsem promluvila: „Víšli ty, Neklane, že jsme si jako dvojčata? Stejně staří jsme.“

„Vám je o rok méně. Mně je dvacet tři, ale v podstatě jsem mnohem starší.“

„V podstatě? Co to znamená? Snad žes tak vyrostl, už aby ses shýbl, když jdeš do svého salonu čili brlohu, vid’?“ a vyskočila jsem a rovnou k němu. „Jsi ohromný! Kam porosteš?“ Dívala jsem se na něho jako na věž. „Už neporostu,“ řekl krátce. Zasmála jsem se. „Jen když to víš.“ Veběhla jsem do jeho pokoje. „A těch květin, Neklane! Jako v zahradě. Čím ty jsi víc, prosím tě, zlatníkem po mém tatínkovi, to jest umělcem, jak tatínek říkával, nebo znalcem uměleckých předmětů, výtvarníkem, nebo technikem, nebo zahradníkem, nebo konečně, Pane Bože, básníkem?“

Ničeho se nedotýkajíc prohlížela jsem si květiny, knihy, bloudila jsem očima po všech koutech, pochválila jsem Manču, že mu dobře uklízí. „Je velmi hodná, ochotná,“ vypravil ze sebe.

Rozpačitý, usměvavý, nakláněl se ve dveřích, aby se tam vešel.

„Mně nahoře taky pěstuješ květiny a nikdy tě nepřistihnu při práci, umíš se udělati neviditelným!“

„Posad’te se u mne,“ řekl radostně a nabídl mi křeslo.

„Řekla jsem, že jsme jako dvojčata, tedy bratr a sestra, a ty mi vykáš a nechceš pochopiti, že je to hloupé. Kolikrát už jsem ti to řekla!“

„Neřekla!“ odpověděl naráz.

„Že neřekla? Tedy jsem si to myslila a to je totéž. Pamatuj si to! Ano, ano? Odpověz!“

„Nevím. To je jiné, já, já.“

„Jsi vlastně ošklivý kluk,“ řekla jsem vesele a upírala jsem na něho oči.

Řekl zkroušeně a přece sebevědomě: „Jsem velmi dospělý člověk, vědomý si své bezcennosti.“

„Ale prosím tě!?“ A za chvíli: „Ovšem, o bezcennosti lidského života tě poučila vojna.“

„Myslil jsem to teď jinak.“

„Nu, člověk si svou cenu musí vydobyti.“

Vzplanul a vstoupil do pokoje.

„Chtěla jsem ti něco říci. A nedostanu se asi k tomu.“

Přistoupil o krok blíže. Upjal ke mně oči ještě více. V tom se vedle zasmál zvonek. Neklan odešel do krámu. Neznámá dívka si vybrala prsten za výkladem. Neklan jej přináší. Moc řeči o prstenu a o osobním vkusu. Neklan je zdvořilý obchodník, ale dnes příliš stručný. Překážím. Půjdu nahoru, ať si prodává. Ale chce se mi mluvit o Markovi. Je to vlastně zbytečné a směšné. Neklan se vrací. Dívka si prsten ještě rozmyslí.

Měl jej navléknutý na malíku a točil jím.

„Ty ani nemáš prstýnek, Neklane!“

Pokrčil rameny. A já, abych už začala: „Viděla jsem ráno na Petříně Marka se slečnou Annou kovou.“ Vida, již jsem to prozradila.

Vzhlédl nepřekvapen, přisvědčil.

„Ano.“ Jako by řekl: „Dále.“

„Seděli spolu na zdi, velmi důvěrně.“

„Chodí spolu již mnoho let.“

„Tak ty to víš?“

„Teď méně spolu chodí, častěji asi doktor bývá u ní.“

„Já si ho tak trochu pamatuji, znám všechny z „Věčného umění“.“

„Marek je skvělý hoch. Veliký talent. Teď je sešlý, vyhublý, ale přejít vojnou byl plný života.“

„Čítám jeho články.“ A zasmála jsem se. „Je ještě vyšší nežli ty, ale ty ještě porosteš.“

„Jen děti rostou!“

„Sázejme se, jinochu,“ hodila jsem mu vstříc.

„V mých letech už chodil Marek se Šlikovou,“ vyřkl jak by uťal.

„Tak dávno? Má ji tedy moc rád.“

„Nevím. Nikdy o Šlikové nemluví. Je velmi nedůtklivý, nestrpí sebe menší narážky, zvláště Pelhříma se střeží. Ten je drsný, řekne hrubost jen to šlehne. Ale Marka vídám i s jinými.“

„Možná jen kamarádsky.“

„Možná, ale myslím, že taky jinak.“

„To by bylo smutné.“ Velmi pevně jsem se dívala Neklanovi do očí. Rozsvítily se.

„Je neobyčejný člověk. Příliš zjemnělý a zdá se, že stále hledající a v sobě cosi rozněcující a stále nespokojený, pohyblivý duch, stále namířeno do nemožností.“

„Co ty všecko nevíš!“ A klidně jsem si prohlížela prsty.

„Snad se špatně vyjadřuji. Není snadné se vyznati v Markovi.“

Vida, jak se Neklan rozpovídal.

„Mne zajímá Anna Šliková. Víš-li, že mám po ní jméno Anna? Vlastně již po její mamince?“

„To ovšem nevím.“ A díval se na mne vesele překvapen.

„Mám všechny knihy Anny Šlikové. Čtla jsem si dnes zase některé její básně. Jak miluje Marka! Neklane, budu ti jednou povídat o vztahu našich rodin. Snad je v tom více domněnek nežli pravdy, ale je v tom láska, a ta je svatou pravdou.“

„Můj Bože!“ vzdychl si Neklan, jeho oči se zastříbřily.

„Ale je čas zavřítí, Neklane. Odcházíš v tuto dobu.“

„K Antonínu Šlikovi.“

„K inženýru Šlikovi?“

„Je můj nejlepší přítel.“

„Lepší nežli všichni z Věčného umění?“

„Na ty se dívám s podivem a se zvědavostí, ale Tonda! Co bych já byl bez Tondy!“

„Jsi tajnůstkář. Nikdy ses o něm nezmínil. Jdeš si po práci. Na techniku či kam a nic nepovíš.“

„Tajnůstkář nejsem, a jistě ne zúmýslný. Nikomu na mé práci nezáleží.“

„Proč neřekneš přímo: tobě na mé práci nezáleží!“

„Konečně, přiznávám se, je můj život všem cizí, ale vy –,“ zarazil se, když jsem zvedla ruku k jeho v y, a řekl tiše s uzarděním, „ale ty, Anno, směla bys věděti všecko. Není v mé práci nic skrytého nežli to, cos prv nadhodila, že si člověk musí svou cenu vydobyti.“

„Dobře, Neklane, jdi k inženýru Šlikovi, najdeme si chvíli a povíme si o všech těch věcech.“

„Tonda se nikdy nezmínil o vás, o rodině Kněžkově,“ řekl jako pro sebe.

„Neví o nás.“

„Ví ode mne.“

„Jen co ty víš. Ale ke mně se dnes vrací všecko, co mi kdy tatínek svěřoval. Dobrou noc, Neklane.“

Stoupala jsem zvolna do prvního patra. Slyšela jsem, jak Neklan ještě přechází, uklízí a pak zavírá. Zahlédla jsem z okna, jak chvátá Újezdem k Všeřdově ulici. Jde k Antonínu Šlikovi. Dosud jsem neviděla bratra Anny Šlikové. Divný kluk ten Bez. A rozvíjí se. Mění se. Je docela jiný nežli byl před týdnem, nežli byl včera. Není divu, že je nesmělý. V samotě člověk

nenabývá odvahy, nevybrušuje se ke styku s lidmi. Ale proč mne se ostýchá?

Do ložnice vcházela vůně trav a fialek. Paní Mezerová odestýlala, Manča zalévala květiny. Líbezná devatenáctiletá rusovláska. Povídala, smála se a ještě odcházejíc drolila smích. Takové děcko jsem byla na sv. Annu, 26. července, roku 1914, když se to v Praze pohnulo. Ono neznámé, strašlivé. Toho dne přišlo psaní z Ruska od Marty a šla jsem na hlavní poštu telegrafovat do Moskvy. Tatínka to tak posedlo. Myšlenky Martiny v dopise nějak se příliš chvěly, jako horký vítr toho dne, kdy došel dopis. Krutý vítr, zvedající prach jako ze Sahary. Toho dne se začaly prostírat události do ohromných dálek.

Když jsem se tehdy vracela domů, potkala jsem na rohu Jindřišské ulice Annu Šlikovou. Měla pláštěnku z černého hedvábí s vodovým leskem, podšitou atlasem růžové barvy. Vítr odhalil mi tu spodní barvu. Vadnoucí růže? Červánky? Požár? Rozlitá krev? Nic z toho, a přece odstín toho všeho. Anna Šliková zavadila o mne očima, ale neviděla mne. Ty oči neviděly nikoho. Víčka zardělá, jako po pláči nebo ošlehaná větrem, a pohled, jako by již viděl všecko, co přijde po dni sv. Anny roku 1914.

Tehdy jsem si říkala: „Koho asi Anna Šliková miluje?“ A téměř po třech letech se dovídám, že Jana Marka. Jana Marka! Večerka zavzlykala z kasáren, letěla přes domy a tiše usedla na římse za okny.

III.

Kvetl celý Petřín, po mandloních třešně, švestky, jabloně, a co květin v trávníku a zlata na nebi!

Družina Věčného umění sešla se v krámě.

Skryta nahoře za starým oltářem zvědavě jsem naslouchala.

Jejich první slova: „Jak to dopadá? Báječně! Nevěřím! Tedy nevěřte si, chcete-li se užrat! Opravdu báječné? Přišlo něco určitého? Věřím ve Focha! Bude diktovati mír v Berlíně! Jen toho se dožiti! Tady za větrem se to povídá, Neklane! Je to zde jako v zakletém malostranském domečku i s tou vaší slečnou! Ani se neukáže. Kdyby – tentoc – vyzvídala – visela by ve vikýři! Máte rozum?“

Svinula jsefri se smíchy na sedátku. Ach, sletět k vám dolů! S rozpjatýma rukama! Ale ne! Hlouposti! Neklane, hlídej mě! Je mi tu úžasně! Jene Marku, milence Anny Šlikové!

Dole se hádají. Druh druhu si dobírá. A chvílemi všichni mluví, chvílemi všichni mlčí. Pelhřím útočí na Neklana. Dosud jsem si nevšimla, jaké má Neklan krásné oči. Když mě zasvěcoval do matematiky, asi mu tak nesvítily.

A má nejkrásnější hlavu ze všech, nádherné vlasy. Všichni ostatní jen tak chmýřím porostlou lebku nebo trochu chomáčeků nad čelem. Ivan Šetlík míval husté, přihlazené plavé vlasy. Bude tu vždy chyběti jeho kazatelský hlas a vnikavý přízvuk na oddělovaných slabikách, nesnášející odporu. Ivan Šetlík, takový mladý, nepatrný, slabý, prudký, inteligentní, pohrdající slabostí. Býti hrdinou, on jen hrdinou, rekem bez bázně a hany, on první, on výjimečný člověk, on – někdo: Ivan Šetlík! Když tu sedával na pavláčce vedle mne při dobrém víně, co mi toho napovídal, to by se podivili jeho kamarádi, kteří se mu posmívají. Jeho musela vojna zabít, ne kulka, ne mina, ale vojna, břemeno vojny. Nikdy se nepřiznal k slabosti, raději padnout pod tíhou telete na hřbetě, nežli projevit slabost. Rád si přihnul vína a v jemném opojení pouštěl uzdu svým snům a obrazům až do siláctví, až do velikášství, až do chvastavosti, do rozkoše pohádek.

Unesl by železného rytíře i s koněm na dlani, ujel by na svém oři za noc z Prahy do milované Paříže, v noci se kouzelně cválá, letí, zajímavá cesta za hvězdné noci.

Protože láska vítězí, on, on, kdyby se v chrámu veřejně zpovídal ze svých herkulovských činů, všechny přítomné ženy by zatoužily, aby se stal jejich milencem. Někdy rozvíjel bláznivé myšlenky v šerém koutu krámu, dotýká se draperií a tiskne k tváři nápadně pohozenou podivuhodnou látku. Stane se náčelníkem lupičské bandy, pomocníci mu bude překrásná zlatovlasá jeho milenka, získá ohromného bohatství, peněz, zlata, diamantů. Bude loupiti s elegancí a vtipem. Nesnášel výsměchu, zamračeně a tvrdě se zaklínal vážností cíle, velikých, slavných skutků! Zdál se mi býti často potřeštěným chlapcem a zamanutým starcem, fanatikem rozumu. Psal knihy, jako tatínek Knězok tvořil šperky, jeho věty byly vykládány drahokamy. Milý člověk, srdce s přítelem by rozdělil, ale uměl strašlivě nenávidět. Bud' – a nebo. Sebevědomý. „Nezapomínejte, Anno Knězoková, že já bych neměl psáti knihy, ale o mně by měly býti psány knihy.“

Mluvíval nadšeně o Anně Šlikové, měl rád Jana Marka a Pelhříma. Dole padlo slůvko, které mě vzrušilo. Básník Zajíc se zmínil o souboji Šetlíkové s Dr. Kamilem Šlikem, jak malý, drobný stál proti silnému šermíři Kamilovi. Chtěla bych věděti vše o tomto souboji. Prý to byl obraz a děj pro bohy! A náhle všichni umlkli, jako by smrt byla tiše prošla; začali o Rákosovi. Dívala jsem se dolů jako s kopce do údolí, mezi mnou a mezi nimi se vznášel oblak dýmu.

„Co ten pacholek Rákos nedá o sobě vědět?“ durdil se Pelhřím, „zeptejte se, Bezíčku, té vaší princezny, přece jí Martička píše, ne?“

„Dávno nic nepřišlo, růžové lístky se ztrácejí, Rákos je asi v legiích, a naše Marta Bůh ví kde.“

Sevřelo se mi srdce. Marta nepíše. A Marta Bůh ví kde je. Neklan pohlédl vzhůru, asi vytušiv mé pohnutí. Čekáme denně zpráv. Začali zase o Rákosovi, kouřili a utrousili sem tam nafouknutou větu.

„Marta krasavice, jako ta vaše princezna.“ Marek nastavil uši a něco si povídal s úsměvem. Přece mne nezná, neví, že jsem byla při jeho schůzce.

„Rákos asi v Rusku dělá divy.“

„Rákos byl odjakživa svůj a zbojník.“

„Něžná jeho tvář skoro dívčí, i způsoby, ostýchavost, samotářství, a náhle obrat, když mu něco přišlo napříč cesty, nebo když někdo třeba slovem zapálil jeho mozek. Jeho tvář změnila se ve výraz býčí, narostly mu rohy, v dobrém smyslu, kamarádi! Viděli jste někdy býčí tvář, hlavu? Nemyslím v aréně někde v Seville, ale třeba jen na silnici ve vsi u nás, nepotkali jste, prosím, býka?“ Jan Marek si přizvukoval s Pelhřímem: „Ano, ale to byl majestát, nikdy té tváře nezapomenu, a nesl se před stádem jako nebožtík Nero. To byl výraz inteligence, sebevědomé plemenné pýchy síly. A výlučnosti z davu. Jedinec.“

Pelhřím: „Rákos! Běda! Chtěl jste mu někdo někdy vpadnout do řeči? Jen zachytit jeho divokou, nekonečnou řeč odporem, jen říci své ne anebo pitomost! To se vám nepodařilo, za Boha ne! Býk se řítí jako by viděl všecko červeně.“ I „Ten asi v legiích poráží nepřítel!“ zasmál se snivě Zajíc.

I „Chlapci, to je naše spása – naše vojsko! Naší samostatnosti je třeba naší armády, nejen statisíce bojujících zajatců, naše armáda musí se uplatnit na všech bojištích! Všudypřítomná.“ Pelhřím zrůžověl a příkrčený v koutě jen ještě zavrčel: „Vytrváme. Vytrváme!“

Málem bych byla vykřikla: „Ale té krve, krve!“

„Šli dobrovolně do toho,“ bručel Pelhřím, jako by mě byl uhodl. Někdo si zabzučel Marseillaisu, asi Jan Marek. A náhle si zase vzpomněl Pelhřím na Rákosa.

„Byl kluk zamilovaný do té dívky, jen jestli ji áskou neuškrtil nebo nesnědl.“

„Velmi se milovali,“ řekl zbožně Neklan. Ozval se smích. „Sentimentální jehně!“ řekl Marek.

A zase Pelhřím: „Je mezi námi, hoši, moc dobrých vojáků, i bojujících i těch ulitých, totiž schopných budoucích činů, s možností proměnit se v draky stohlavé nebo v rytíře s jedovatými šípy.“

„To už je zastaralé,“ řekl Zajíc.

„Ano, Bohdane,“ kýval Pelhřím, „tanky, letadla, jedovaté plyny, umělé blesky o napětí čtyř milionů volt, miny místo ryb ve vodách. To bude výboj, človíčku Neklane, až vy s Tondou, panem profesorem, něco vynajdete, aby toho přibýlo. Vojna už ho škrábla a pustila, vás taky, tak něco spáchejte! Tvořte, olupte oblaka!“ Pohlédl do stoupajícího kouře. Olupte skály země a učenost světa, abyste zasadili ránu vojně. Na věky. Najděte tajemné prvky a spojte se v úžas, před kterým by prchly všechny kořistné choutky národů bojechtivých.“

Neklan se rozpačitě usmíval. A náhle dveře cinkly a vřítla se do krámu malířka Libuše Langrová.

„Jdu si pro dobré zprávy,“ zvolala. Ach, vypátrala mě na pavláčce za oltářem, který vždy budil její nadšení, nebo jsem se jí objevila neopatrným pohybem zvědavosti. Deklamovala: „Dome petrklíčů, nebeských klíčů svatého Petra, které rostou ve stínu tvých zdí a po stráni petřínské v trávě, po keřích, po stromech, po římskách tvých, dome petrklíčů, po obláčkách po modré obloze, po hvězdách.“

Marně se postavil Neklan ke schůdkům. „Pust'te, Bezíčku,“ a již se vznášela ke mně, objala mě. „A co vy, miláčku, spanilá poustevnice?“

A Pelhřím se vynořil ze svého kouta jako hastrman z hlubiny černých vod. „Zadržte toho přívalu vod slovesných! Kam se hrabe Libuška? Snad se neodvažuje někam na půdu, Neklane, blouznívá o půdách se skrytými poklady?“

Narazil si klobouk. „Mám hlad jako vlk. Válečný vlk. Jdu, nečekám déle ani minutky, kdo nepůjde hned se mnou, nezví nejlepší anekdoty právě příběhnuvší z fronty. Vy, Beze, zůstaňte si doma ve svém skleníku,

mládenče, chcete-li se házet do parády! Rozkývejte se, Marku, a Bezíčku, pomněte básně do čísla. A jdu.“

„Už jdu, už jdu, neutíkejte, redaktore, a vy, miláčku (líbala mne), nepůjdete s námi?“ A již se pomalu a opatrně soukala s příkrých schůdků, „anekdota, pane redaktore, to je koření života, marcipán, marcipán...“ A již dole: „A Slovensko bude naše! Nikdo z vás nezná Slovensko jako já!“ A ještě doznívaly barevné její vzdechy: „Detva v neděli o mši svaté! To je zjevem před tisíci lety! Myjavské majoliky! Berezová!“

Jako když se ptáci rozlétnou. Jen dveře zazvonily. Nevím, jak jsem se dostala dolů, snad jsem se přehoupla přes zábradlí. A stojím vedle Neklana a táhnu ho ven, na ulici. Hledíme za nimi. Jdou po Újezdě k mostu. Všichni. Nejvyšší z nich Jan Marek. „Anekdota.“ Řekla jsem s cesty svých myšlenek, jako bych omlouvala Neklanovi svou divokost. Zmizeli. „Usurpátor, čteno pozpátku.“

Neklan se zasmál a zachrastil klíči. Spustiv závěsy, vešel za mnou do krámu.

„Nepůjdeš s nimi?“

„Mám práci u Tondy.“ Chvíli jsme stáli proti sobě. „Jdi, Neklane!“

Rozloučili jsme se.

„Jak jsi pilný, Neklane,“ řekla jsem, obrátivši se na odchodu. Nahoře u oltáře jsem se zastavila. Neklan si dole popěvoval.

Cosí nepříjemného mi ulehlo na duši. Nevěděla jsem co. Hledala jsem příčinu. Měla bych usilovněji pracovat. Čas letí. A kam spěje?! Každý den cosí mění, cítím, že mění i ve mně.

Tatínek říkával: je třeba člověku dozrání. Dozrání? Jako ovoci? Čas je cosí podivného. Hrozného.

Zastavila jsem se nahoře před starými hodinami, jako narozenými v rodině. U nich člověk zví, jak utíká čas. Jako u řeky, že utíká voda. Na Mikuláši odbíjelo osm. Každý úder ohlašuje konec a začátek zároveň.

Srdce právě tak bije. Utíká. Razí si cestu do které si budoucí chvíle, která se stane věčnou a svatou, složená ze všech podřadných chvílí, z nichž žádná není bez důležitosti. U nikoho.

Chodila jsem po bytě s pocitem opuštěnosti, otvírala jsem knihy, sáhla jsem na klavír, a konečně pošetile neklidná psala jsem dlouhý dopis Martě. Ale co chci Martě? A rozluštila jsem si svůj stav: strach o sestru. Nemám nikoho na světě mimo ni. Co se s ní děje? Sejdeme-li se ještě na světě? Cítila jsem něžnost k Martě a úzkost samoty. A začala jsem si tiše zpívat. Písničky, jak jsme je zpívaly s Martou dvouhlasně, když jsme chodily do školy.

IV.

Byla neděle. Pozvala jsem Neklana k obědu k sobě nahoru. Záhy se mi vymknul od společného stolu vymlouvaje se, že jeho volný čas je příliš neurčitelný. A stalo se zvykem podávati mu jídlo dole v jeho pokojíčku.

Uvítala jsem ho: „Alespoň v neděli obědvejme spolu, chceš, Neklane?“

Odpověděl rozradostněn, ale rozpačitě: „Mívám i v neděli důležité povinnosti. Nehněvej se! Ne vždycky.“

Dívala jsem se na něho, jak přišel, jak usedl, [jak se tváří. Je v něm patrná odvaha, ale zdá se lmi, že není zcela zbaven bývalé plachosti.

„Ale dnes máš trochu času pro mne?“ zeptala jsem ho zlomyslně.

„Dnešní neděli mám celou volnou.“ A za chvíli: „Pro tebe, Anno.“

Pomyslila jsem si, že snad se vyhýbá bližším stykům z touhy po neodvislosti. Arci, při obědě by se trochu hovořilo, jeho život by se mi otvíral. Kam chodívá, jaké má styky? Ale což nebylo by to krásné? Nechce! Dobře. Má asi dívku. Ovšem, aby neměl. Zahleděla jsem se mu pátravě do očí, začervenal se a zneklidněl, snad vyčetl mé myšlenky. Usmála jsem se. Chodí s ní po městě a do parků, do uliček, do nejztracenějších uliček a po skrytých pěšinách. Srdce se mi ozvalo. Ošemetné srdce. Snad ze závisti, že já chodívám sama. Vždycky jsem se přece toulala ráda sama! A budu choditi vždycky sama.

Všimla jsem si, jak obratný je při jídle, ani stopy po bývalé nemotornosti. Bývá asi s přáteli Tondovými a snad i s dívkami v hostincích. Vlastině o něm nic nevím.

Mluvili jsme spolu a jistě oba jsme zároveň ještě na cosi docela jiného myslili, poznala jsem to dle jeho odpovědí. A konečně při černé kávě začala jsem rovnou:

„Neklane, buď mou vrbou.“ Podávala jsem mu cigarety.

„Vrba nekouří, děkuji.“

„Jsi ovšem ještě chlapec, ale nekouřiti! Kam chceš doletět za Tondou?“

„Kouřívám, ale zde přece nebudu.“

Položila jsem krabičku před něho. „Jen kuř. A rozuměj mi, potřebuji se trochu vypovídat. Víš, jsem děvče. Možná, že se k tobě někdy přijdu i vyplakat!“

Vzal mě vzrušeně za ruku. „Anno, Anno!“

„Ne teď, neboj se! Teď se potřebuji jen vypovídati. Ty jsi sice Bez, ale taky Kněžků, patříš k nám, a máš i vztahy k Šlikovům. Tedy dobrá vrba.“
Zasmáli jsme se oba.

„Bud' mi dobrou vrbou, Neklane! Ale rodokmeny jsou směšné, což? Vzpomínám, že ubohý tvůj tatínek vážně a s vnitřní pýchou původ rodiny Bezů měl zjištěný až do starých Pšovanů. Prapraotec Slavibor Pšov. Pomoz mé paměti!“

„Tatínek blouzníval o rodu Bezů, měl opisy starých záznamů. Roku 644. přišli Pšované do Čech z Chorvatska Slavonska a 757 vystavěli hrad Pšov. Jeho dcera Ludmila.“

„Svatá Ludmila. Ano a dál a dál.“

„Ano, jedna větev po přeslici – větev Bezů. A ty zápisy sledují rod Bezů se všemi hodnostáři sloužícími římským císařům a církvi. Jejich ženy byly z knížecích a hraběcích rodů.“

„A jak jste se ztratili do obyčejného světa, do chudoby?“

„Snadně. Jeden z Bezů promarnil svůj podíl, osud jím zacloumal, byl v cizině, vrátil se a potácel se po neschůdných cestách s četnou rodinou. Jsou rody s pravopisně poněmčeným jménem

Beefi a ve Francii taky přizpůsobeným jazyku de Beze.“

„Tvůj otec se jmenoval Kašpar.“

„Ano, maminka Pavla.“

„Strašně se milovali, vid'?" V našich rodech byly ohromné lásky.“

Zasmála jsem se, a chtějíc zastříti faleš tohoto smíchu: „Jak nám demokratům dělá dobře, podaří-li se nám vymáčknout z našeho rodu krůpěj modré krve, často pochybné i v nepřerušovaných šlechtických rodokmenech.“

„Nu, což, chudým, ubohým bývá ta myšlenka útěchou, rodová pýcha je zvedá, dodává jim odvahy k vzestupu. Já sám jsem jí prost a nepřikládám ani dosti víry v otcovu chimaeru, já sám jsem si vědom, že rod i národ může stoupati silou, nadáním, výchovou, zdravím, pěstováním zdraví těla i ducha. A může ovšem klesati až k úpadku. Každá dvojice, zakládající rod, měla by se nejen vážně ohlédnouti, odkud vyšla, ale i s velikou prozřetelností se dívatí vpřed, kam touží dovésti své potomky, k jakému vzestupu, k jakému lidskému zdraví, k jaké duševní výši!“

„Na co ty nemyslíš, Neklane,“ podivila jsem se, „chceš asi dospěti velmi vysoko a hluboko.“ Jako by se zastyděl, sklopil oči. Nastala delší přestávka.

„Odpusť, dal jsem se unést... Kdo by netoužil,“ řekl konečně.

„Nu ano, až ke dnu moře a k hvězdným výším,“ řekla jsem posmívavě. Bylo mi náhle nesmírně volno a krásně.

„Moře i obloha je vždycky ohromnost nejen pro sny a blouznění, ale i pro přemýšlení. Myslití je krása, bohatství chudých.“

Petřín se prosvětloval kvetoucími barvami, a zpívaly stromy i tráva.

Neklan mi připadal sebevědomý. Ale zahrabán ve svém pokojíčku knih a květin, směřuje Bůh ví kam. Jeho myšlenky chtějí býti zárodky činův a objevů. Jak řekl až tajemně: „Myslití je krása, bohatství chudých.“

„Myslití je opravdu krása, není-li trýzní,“ řekla jsem za hodnou chvíli.

„I když je trýzní, Anno,“ řekl jako když utne a vstal.

„Je mu asi rozkoší seděti dole sám a sám,“ řekla jsem si v duchu, a nahlas: „Vidíš, mé myšlenky potřebují vrby, aby se vtělily v řeč, v živá slova.“ Usmál se a mlčel.

Za chvíli: „Povídej, Anno, bude to ještě krásnější nežli kdybys jen myslila! Alespoň pro mne.“

„Snad ne jen ze zdvořilosti? Chci ti velmi střízlivě vypovědět rodinnou historii, která však sama nebyla střízlivou. Zdá se mi, že jako Bezoví Kněžků přísluší ti vyslechnouti ji, snad k vlastnímu prospěchu, snad pro poučení, snad z nějaké vyšší vůle, ale to je směšné a snad pouze z mého vrtochu, kterému odpust’.“

„Budu poslouchati rád, celou duší, nikoli ze zdvořilosti. Ale ještě nežli začneš, Anno,“ a značně tišeji: „Anno, prosím tě, zahraj něco!“

„A co bys rád, labužníku?“

„Co tě napadne.“ Otevřel klavír a zadíval se na mne, opřel se o okno, pak se na ně vyhoupl a pohodlně se uvelebil za moje záda, když jsem usedla. Přemýšlela jsem chvíli. Zavřela jsem oči. Zjevil se mi jasně Jan Marek. Cítila jsem bláhově, že Jan Marek mi přikazuje, abych hrála Beethovenovu sonátu, zvanou Pastorálku, a jako by ji určoval Bezovi. Pošetilost!

Začala jsem Allegro. Slyš, Neklane, jak to letí! Utíkej za tím! Ale on nepotřebuje podnětu, zná, či se domnívá, že zná svou cestu, chlapec sebevědomý. Ach, znáti cestu životem, věděti, kudy a jak se jí ubírat! Kdo se tím může pochlubit!

Za první větou jsem se ohlédla. Byl pobledlý, němý, nehybný.

Drahé Andante, které Beethoven tak miloval, že se k němu rád vracel a hrával si je, píseň, při níž mám vždy pocit zpřítomněných jeho očí, poslouchajících, zarytých zádumčivě do prostoru.

Opět jsem se ohlédla, řekla jsem si v duchu: „To tě to sebralo, jsi ty jinoch citlivý.“ Měl zavhlé oči, vypadal, jako by ho má hra zvedla někam do

výšky, kde zeje propast, která ho přitahuje, aby se do ní vrhl. Zívající a zpívající propast.

„Vzkřísím tě,“ zašeptala jsem. Nevím, slyšel-li mě. A Scherzem se rozvířily mé prsty jako v kouzelném jezeře. „Zvedni hlavu, neboj se ani ďáblů ani pouští. Ničeho.“ Mluvila jsem nesmyslné řeči. Seskočil s okna, odešel k druhému.

Rondo dovršilo pohyb a závratnou jistotu štěstí, jasu, radosti.

Obrátila jsem se k Neklanoví, napřáhla jsem k němu ruce.

„Úžasně hraješ, Aničko,“ líbal mé ruce. V očích se mu třpytily slzy.

„Pojďme nahoru.“

Můj nejmilejší pokojík arkýřový, přístavek romantický, s balkonem vsazeným do petřínských zlatozelených stínů, starodávný třešňový nábytek, lehké, plihé mulové záclony. Usedli jsme do křesílek.

„Pohodlí, což, a krása?“

„Až hříšné,“ odpověděl velmi dojat.

V.

„A teď poslouchej, Neklane:

Před lety, nepočítám jich, těžko se v letopočtech vyznám, žil na Malé straně zlatník Ignác Knězka, můj praděd, však jsi slyšel od tatínka o jeho krámku v Mostecké ulici, vyhledávaném zámožnými měšťany, kde tvořil své umělecké dílo.

Zaníceně miloval Prahu. Když od práce vyšel na chvíli do soumráchného, zazlátného večera, díval se zbožně na věže svatého Mikuláše a ke Karlovu mostu, zachycoval krásu a vymýšlel si nové tvary a ozdoby prstenů, náhrdelníků, spon, závěsů, tabatěrek.

V době, kdy jeho žena, naše prababička čekala děťátko, objevila se na Malé straně maličká krasavice, odněkud od Slaného, tuším že z Podlešína. Drobná postavička plavné chůze, černooká, černovlasá, bělostné pleti s nachovými tvářemi. Děvčátko skromné a zbožné. Chodila do kostelů, soukala mezi prstíčky růženec, poklekala k zpovědnicím, pohybovala při modlitbě rudými rty za bílými blesky zubů, klopile oči a když je vroucně pozvedla, zářily asi touhou více po životě nežli po nebi. Mládenci byli chyceni její krásou, i starší páni se prý za ní plašili. Kačenku znala celá Malá strana.

A co lidé nevyslídí! Šeptalo se, že navštěvuje vznešeného mnicha v klášteře sv. Tomáše, že přes všecku opatrnost neutajila se její přítomnost v knížecím paláci v Ostruhové ulici, a že se do lalůček jejích uší zavěsily karneolové náušnice z vitríny zlatníka Ignáce Knězka a objevil se prstýnek s krucifixem na její ruce. Sousedky vyčíhaly její podvečerní návštěvy v krámě v Mostecké ulici, a baby, které měly stánky v podloubí na náměstí, zaklínaly se, že Kačenka bývá v kočáře s panem Karlem Šlikem, domácím z Lístku (to byly domy na Újezdě), když večer projíždí Prahou, aby dozíral na petrolejové lampy, neboť měl ve své správě osvětlení města.

A později jednoho krásného rána obstárlý Karel Šlik dal se oddati se spanilou Kačenkou za oltářem v karmelitském kostele Panny Marie Vítězné.

Prababičce Kněžkové narodil se syn Petr, a za nedlouho objevilo se dítě také u Šliků, syn, pokřtěný Augustýn.

Po Malé straně koloval vtíp, kdo prý je otcem malého Augustýna – kněz od svatého Tomáše, kníže z Ostruhové ulice, nebo zlatník Knězek. Pradědeček sám se přiznal synovi Petrovi ke hříchu, jehož se dopustil na své ženě se svůdnou děvečkou Kačenkou pobožnou, a často ho hryzlo svědomí, není-li Šlikův Augustýn jeho synem. Když se po letech svěřil svému synu Petrovi o té své pochybnosti, prožíval Petr sám nešťastnou lásku.

Augustýn a Petr chodili spolu do školy, hrávali si, navštěvovali se, měli se rádi. Ale ještě jedna věc spojila osudně Petra s Augustýnem.

Na Malou stranu se přistěhovala z jižních Čech rodina statkáře Tomáše Rajce, poctivého, málomluvného, který k vůli ženě, toužící po městském životě, zřekl se svého milého selského povolání, prodal statek, přestěhoval se i s dětmi do Prahy a stal se skrovně placeným úředníkem. Vyměnil volné, širé lány polí, lesy, louky, zahradu, rybník a pěkný dům za jednotvárnou kancelář pod zelenými věžemi sv. Mikuláše a za najatý byt na Újezdě v jednom z domů Karla Šlika.

Zahrada mezi domy, krásná Šlikovská zahrada se starými ořechovníky a jabloněmi, s broskvoněmi, švestkami, révou vinnou a květinami vábila mládež do svých září a stínů, do jasmínových a šeříkových vůní. A čas plynul, děti dorůstaly. Karel Šlik zemřel.

Rájcovi měli dceru Annu, krásné děvčátko modrých očí a bronzově hnědých vlasů, a do té se zamilovali oba studenti přátelé Petr Knězek a Augustýn Šlik. Augustýn ji stále mohl vídat, potkávat na pavlači, v zahradě, a Petr za Annou chodil každý den, navštěvoval kamaráda Augustýna, oba ji milovali zoufale. Zoufale, protože Anna k oběma sice chovala se velmi srdečně, ale lásku jejich odmítla jemně, ale určitě. Co ti vypravuji, Neklane, věděl všechno náš tatínek od samého Petra Knězka.

Záhy vypátrali oba zamilovaní, že Anna má ráda mladého důstojníka, který bydlil v jednom z domů Šlikových, ale přestěhoval se, když došlo k výstupu mezi Annou a otcem Rájcem. Nešťastná dívka slíbila, že se zřekne své lásky. Dědeček opakoval prý tatínkovi po letech ještě s pohnutím slova starého Rajce, jak je slyšel od Anny. Pan Julius, svobodný pán z Haagenů si tě nemůže vzíti. Děvče bez věna, chudé děvče, to si pamatuj, musí marnou lásku k důstojníkovi potlačit v srdci. Věřím, že je poctivý muž, ale slyšíš, Anno, nepřežil bych tvého pádu. Vzal její přísahu jednoho jarního večera nad rozkvetlými keři šeříku. Anna «p svěřila Petrovi se svým neštěstím, které se vystupňovalo k hrozně bolesti, když konečně rodičům slíbila, že se vdá za Augustýna Šlika, pro jistotu, že svazek její lásky s Haagenem je nadobro rozpoután.

Petr se stal na chvíli jejím důvěrníkem a rytířem, provázal ji k poslední tajné schůzce s Haagenem. Anna věděla, že jí má Petr také rád, ale asi netušila, jak je silná láska jeho. Petr sám s krutou bolestí dovedl Annu nad zahradu Kinských ke vratům, vedoucím do veliké zahrady, v níž byla stará usedlost, kde bydlil Julius Haagen. Co v té chvíli asi prožil Petr, čekaje na Annu, co Anna a Julius Haagen v poslední chvíli loučení!

Důstojník Haagen se ztratil s obzoru, snad se mu stala dívenka z újezdských zahrad jen milou vzpomínkou na krásné setkávání pod ořechy a jabloněmi a na valčíky na plesích, kde se Anna skvěla krásou a byla všem mužům žádoucí, snad i on se potrápil, a snad se jeho život propadl do všedních vojáckých cest.

I Šlikovo srdce bylo krutě zasaženo. Odvážel si Annu domů z kostela. Svou ženu. Seděla vedle něho ve vzdušných šatech s volánky, zahalena v bělostný závoj s myrtovými větvičkami a s oranžovými květy. Svatební průvod se ubíral zástupem lidí od karmelitského kostela, ale v kočárech nebylo veselé tváře mimo mladistvé družičky a mládence. Otec Tomáš Rájec, mohutný sedlák měl rysy ztuhlé a oči zarudlé, matka nevěstina v hedvábných šatech barvy granátové, velmi starostlivě zvedala oči k svému muži, matka Augustýnova, bývalá kouzelná Kačenka, vdova po Karlu Šlikovi a domácí paní prodlouženého bloku domů, zlověstně se mračila, neboť nebyl jí po chuti sňatek synův s chudou dívkou a jistě měla

v duši podezíravé, zlé myšlenky. Anna uplakaná se vracela od oltáře jako ve snu.

Petr Kněz se o pět let později také oženil, ale Anna zůstala navždy jeho velikou láskou, nikdy se své ženě o ničem nezmínil, ani když se jim narodil syn Filip, náš tatínek. Tehda asi by se byla jeho žena usmála povídačkám o Anně Rájcové, holčičce z Újezda. Nebyla by si dovedla představit, jak byl Petr nešťasten, když se tlačil u zábradlí pod kaštany na schodech ke karmelitskému kostelu a viděl milovanou Annu, stoupající jako obláček vzhůru k oddavkám.

Zmizela mu v studeném soumraku kostela, kam již Petr nemohl vstoupit pro pláč, který jím zalomcoval. Utíkal na Smíchov a podél zdi, kde v zahradě se Anna loučila s Juliem a dále utíkal prašnou silnicí na bílé skály a dál a dál až k Bílé Hoře. Pobíhal krajem do noci, a často pak se sám a sám toulal za Prahou. Byl zádumčivý, jako ztracený. Až jeho otec, Ignác Kněz, na něho uhradil, co se se s ním děje a když se mu Petr k lásce k Anně přiznal, svěřil mu tatínek svoje poblouzení ke Kačence.

Zvolna, zvolna bolest Petrova se mírnila, mnoho mu pomáhal otec, staral se o něho srdečně a sám mu nenápadně přiblížil roztomilou dívku, která se mu stala družkou života.

Petr sledoval manželství Annino, ač se s Augustýnem ani s Annou nestýkal, leda když je náhodou potkal na ulici. Brzy po svatbě potkal Annu v kloboučku z bílého floru se stuhami pod bradou a s růžičkami připínajícími sametky.“

Neklan pohlédl na obraz nad třešňovým skleníkem, portrét dívčí hlavy. „Ano, řekla jsem, uhodnuvši jeho myšlenku, bývalá Anna Rájcová. Dědeček Petr sám si ji vymaloval. Ty rozzášené oči a zároveň smutné, krásné oči. A úsměv laskavý a obtížený bolestmi a sny.“

Neklan stál dlouho před obrazem.

„I já tak stávám, Neklane, a dívám se do té tváře. Dědeček říkával, že jsem jí podobná, ale sám si asi přál tu podobu a proto ji viděl.“

Zase jsme usedli.

„Anna Šliková vzala jho na sebe. Dostála věrně slibu, danému otci. ftekla tehda Petrovi před svatbou: Mám tatínka strašně ráda, zbožňuji ho. Nikdy bych ho neobelhala ani nezranila. A tedy nikdy nikoho nezradím.

Dědeček Petr měl nadání malířské, i Augustýn měl nadání malířské. U obou ztroskotalo. Filip, náš tatínek byl jediný syn v rodině, Šlikovi měli mnoho dětí. Anna se věnovala zcela svým dětem, které velmi milovala, konala své povinnosti ráda a s klidem, i když byly velmi zlé, velmi těžké, neboť Augustýn Šlik, člověk nadaný, čestný a spravedlivý měl nezdar za nezdarem, a velké rodině bylo často strádati a vždy velmi se uskrovňovati.

Augustýn řekl kdysi Petrovi několik slov, potkav ho na mostě nad Sřeleckým ostrovem: Příteli, z té malé holčičky se stala žena, o jaké se hochům, jakými jsme tehda my byli, ani nesnilo. Čeho ta hrdinská žena je schopna! Kývaje hlavou odcházel. Čeho je schopna!

Čeho se vzdala Anna Rájcová a co přijala svým sňatkem se Šlikem, Neklane! Na to myslívám často, Neklane: Kdo jsme a kam jdeme! Nevíme, netušíme. Ubíhá život! Já se jmenuji po ní Anna, po přán dědečka Petra.

Víš ted' trochu o mamince svého přítele Tondy, maminka ještě žije a její dcera Anna je prý své matce velmi podobna. Augustýn zemřel o deset let dříve nežli Petr, náš dědeček. Vidíš, i náš tatínek už zemřel.

Stará paní Anna Šliková sedává nad Prahou a hledí do uliček, na střechy, které vyrostly z dávných zahrad, kde zrálo ovoce a kvetly bezy! Snad budeš ted' ještě více milovat Antonína Šlika. Náš tatínek říkával, že život každého člověka, vnitřní život každého člověka že je celý svět. Mnoho se mnou hovořival, zvláště když Marta odešla s Milošem do Ruska. Někdy mi připadá, že není mezi nimi vše jak bývalo. Ale mají dítě.“

„Dítě všecko spraví, věř mi Anno, dítě se stane v rodině osou všeho dobrého. I lásky.“

„Rodiče se pak otáčejí kolem své osy,“ ukončila jsem zúmyslně vesele. „Neklane, tys milý chlapec!“

„Milý chlapec,“ opakoval si zamyšleně a sklonil hlavu k mé ruce.

VI.

Zahlédla jsem z okna Jana Marka. Vysoký, trochu sehnutý, otáčel se v bocích jako by ve vzduchu plovál a klepaje holí do dláždění kráčel k našemu domu a rovnou do krámu. Hle, hle a sám! Zdá se, že nikdo z jeho přátel tam není a Neklan je na odchodu. Bylo mi docela příjemné a zábavné seběhnouti dolů a setkat se s ním a bez jeho kamarádů. Byla jsem zvědava, jak se dostaneme přes tu zeď na Petříně. A již jsem se vhrnula do krámu s vnitřním chvěním a zevním úsměvem. V tom okamžiku Neklan rozsvítil. Veselá záře zaplašila stíny všech koutů. Marek stál přímý, hlavu až u samého skleněného lustru. Trhavé pohyby úklony a neodůvodněné kroky sem a tam prozrazovaly, že je velmi překvapen. Jeho šedivý měkký klobouk na židli upoutal jeho i mou pozornost, rychle jej zvedl, jako by si chtěl pokryti hlavu, ale odhodil jej na pult.

Neklan udiven asi mým příchodem nás představil.

„Neměl jsem dosud..Marek nedořekl, jen jako by něco spolkl, přimyslila jsem si potěšení.

„Dost ku podivu, býváme tu s Pelhřímem.“ Začal kroutit cigaretu, bylo nutno hleděti na jeho tenké prsty, jak narůstaly, jako nad flétnou.

Tedy se nechce hlásiti k Petřínu nebo mě opravdu nepoznal? Neklan neklidně svíral klíče.

„Sedávám tamhle za oltářem, aby mne nebylo vidět.“

Zasmál se se zdánlivou nevšímavostí, potrl rameny, jeho oči zneklidněly, jako by o něčem jiném přemýšlel.

Vzala jsem Neklanovi klíče z ruky: „Nezdržuj se, Neklane, já zavru.“

A Marek: „Myslil jsem, že již bude zavřeno. Jsem rád, že není.“ Položil cigaretu vedle klobouku.

„Rád bych nějakou sponu ke krku, Špendlík, dárek pro matku. Kdyby bylo možno s českým polodrahokamem.“

„To vás pud vedl na pravé místo, pane doktore! Mám krásné kameny a všelicos. Ale jsou to skryté šperky, které zvláště miluji. Neklane, pan doktor odpustí, můžeš opravdu klidně odejiti, zastanu tě.“

„Děkuji,“ řekl Neklan a podal Markovi ruku.

„Mám achát ve zlatě, ale ty věci nejsou na prodej. Pro vaši paní matku se odhodlám s některým kouskem se rozloučiti.“

„Velmi laskavá, není-li to obchodnický úvod.“

„Uskok, možná,“ odsekla jsem. „Co chcete, jsme obchodníci, tatínek se mi zkroušeně vyznával, že ho posedla vášeň hrabati peníze, říkával, že obchod je čertovina.“

„Měl velmi citlivé svědomí,“ řekl Neklan již u dveří, zdálo se mi, že znervosnělý, „je třeba se tatínka zastati.“

řekl velmi zdvořile sbohem, ale mračil se. Mně připadalo, že jeho odchodem náhle se proměnilo ovzduší. Cosi jiného tu vzniklo. Položila jsem klíče a odběhla jsem nahoru pro šperky. Na Mikulášské věži odbíjelo sedm hodin.

„Ihned se vrátím,“ zvolala jsem s pavláčky. Když jsem přišla se skřínkou, seděl Jan Marek v křesle nehybně, jako by na všecko byl zapomněl, jako by byl usnul. Trhl sebou, když jsem položila skřínku před něho na pult, usmál se, jako by po dlouhé nepřítomnosti se náhle vědomím vracel do skutečnosti. Otvírala jsem skřínku.

Mluvil jako vykládaje sen: „Nebezpečný hoch ten Bez. Jeho jméno je symbol jeho duše. Řeklo by se, že má brloh za těmi dveřmi, a zatím je to koutek pro básníka. Píše verše. Jak by ne? Má asi tajnou lásku. Proč by neměl?“ Zasmál se pohrdavě.

»Vy, pane doktore, pro lásku si lidí moc nedobírejte!“ Vzhlédl překvapen a vyhrábl bílou rukou rychle šperky.

„Císař Rudolf by vám záviděl,“ spěchal s odpovědí za roh. „Ten achát je úžasný!“

„Není ovšem takový jako achát krále Pyrrha s devíti musami a s Apolinem s loutnou, ale i v mém se leccos objevuje.“

„Vaše fantasie.“

„Ta je nutná každému objevu!“

A on zase s cesty: „Jeho duše se tu rozvíjí v blankytné, bílé a lilákové hrozny květů. Šťastný hoch ten Bez!“

„Velmi si vás váží, pane doktore.“

„Zklame se! Ve mně se každý zklame. A jak skvostně je ten kámen zarámován. Čí nápad?“

„Můj a Bezův.“

„Ach!“ Zvednuv šperk k lustru, prohlížel achát proti světlu. Jeho bledá tvář se ostře rýsovala na pozadí draperie, pozorovala jsem smělou křivku jeho význačného nosu a nervosní ústa a bradu, dlouhé prsty jeho krásné ruky, bílé a úzké.

Pohlédl na mne bledýma očima, které se v tu chvíli naplnily něhou. Na jeho obličeji se každé pohnutí velmi silně zračilo, nebyl si mocen své úplně vyholené tváře, úzké brady a úzkých bledých rtů, za nimiž se zakmitly pěkné zuby, nepatrně do hnědá zakouřené.

„Čechy jsou země těch podivuhodných křemenů, rozmanitých skladeb barevných nejen krystalisovaných, ale i nekrystalisovaných, v těch barvy tvoří opravdu pohádky.“

„Nakazila jste mě, vidím již mnoho v tom achátu, více nežli hádáte, ty skvrny tvoří krásné dívčí hlavičky.“

„Uvidí-li je i vaše maminka?“

„Maminka,“ vydechl polekaně.

„Bude přece nositi sponu a bude někdy zkoumati ty zlatohnědé a zarudlé skvrny, tajemné mal

by přírody. Obrazy se v nich mění jasnovidně jako oblaky.“

„Ale vaší obrazotvorností.“

Vzniklo ve mně podezření, že mě přelhal, že spona není pro maminku, ale pro Annu Šlikovou a zamrzelo mě to, nechápala jsem proč mi to tají, vždyť miluji Annu Šlikovou. A proč vůbec něco prozrazoval? Ale bez mé vůle, skoro bez mého vědomí vyřítilo se mi z úst osudně, vyčítavě: „Snad není ta spona určena Anně Šlikové?“

A když na jeho tváři se kmitl stín vrásek, tvořících výraz rozpaků, dovršila jsem svou bezohlednost: „Vždyť je to láska, nejkrásnější na světě. Dejte Anně Šlikové vše, co se vám zde v té skřínce zalíbí. Hle, ten chalcedon jako zazlátlá růže spadlá s oblak v záři luny a hvězd, ten karneol jako krvácející srdce, olemovaný zazelenalým zlatem.“

Umlkla jsem, neboť se shroutil do křesla a zakryl si rukama tvář. Cosi tak nepředvídaného, co mi dodalo odvahy, abych napravila svou neomalenost, abych utišila neznámou, náhlou bolest neb se přiblížila tomu, v čem jsem tušila výsost lidského štěstí.

„Ale, co je vám, pane doktore? Nemějte přede mnou, já nevím čeho – obav či tajemství či obyčejných světských ohledů! Což jsem vás nespátřila spolu na Petříně? Což jste si mne nevšiml a nepoznáváte mne? Tenhle klobouk- - - „

Usedla jsem proti němu na malou dřevěnou židličku.

Spustil ruce, jeho bezkrevná tvář se ozářila krásným úsměvem a velkým překvapením. Neřekl však: To jste byla vy. Nic neřekl, jen vztáhl ke mně ruku, podala jsem mu svou, sevřel ji, sklonil hlavu, všimla jsem si, jak má prořídle vlasy, div ne již viditelnou lysinu, ale to byl jen mžik, jeho chladná ruka držela moji a tvář se sklonila až k ní.

„Chodíváte na Petřín?“ zeptal se, jako člověk, s kterým bych se dávno byla znala.

„To jsou mé Alpy, můj Montblanc. Jsem tam každodenně jako jeden z ptáků... Nic přede mnou neobstojí. Ani dva zamilovaní.“

„Neberte jmen božích nadarmo!“ Obličej se mu stáhl v úšklebek.

„Zamilovaní jsou bohové? Ovšem! A je možno ublížiti lásce?“

„Je možno ublížiti srdci! Ale což, vy dosud –
asi nevíte!“

„Nemyslete si, vím již dost. V naší rodině byly veliké lásky.“

Zasmál se krutě a protivně.

Začala jsem vykládati šperky z truhličky.

„Kouzelný poklad!“ zvolal nepředstíraným podivem bera do ruky šňůry korálů lapis lazulových, ametystových, topasových, divné křišťálové předměty, krabice z karneolů, onyxů, jedna krásnější nežli druhá, akvamaríny temné jako jižní moře, acháty ještě nerozluštěné, protože k tomu je třeba doby a nálady a nadání, trávově zelené skvostně broušené spony chrysoprasové z labských luk, a jaké granáty, krev a oheň, stvořený sluncem a žárem středohorských přírodních nálad.

„Poklady nastřádané pradědem Ignácem, dědem Petrem a tatínkem Filipem Kněžkem.“

„Ne, mýlíte se, žila jste v době Karla IV., císaře, a on vám je sám přinesl.“

„Možná, možná, když skládal svatováclavskou kapli, dal z těchto kamenů asi pro mne udělati tyto skvosty. A vám se líbí? Slyšela jsem, jak Anna Šliková má velkou zálibu v takových předmětech, má ráda kameny. Snad to není naše společná rodová značka?“

„Jak to, jak to?“

„Až někdy vás zasvětim, ale je to snad pouhá domněnka, legenda, víte? Nezdá se vám, že jsem podobna Anně Šlikové? Trochu?“

Zadíval se na mne úplně zase jiný člověk, jako zděšen bezprostředností slova.

„My jsme snad poněkud sestry, ano! Duševní sestry. Můj dědeček Petr Knězek strašně miloval její maminku. Taková ztracená láska! Ale ještě něco. Domněnka skoro pravděpodobná, že praděd Ignác Knězek byl otcem Augustýna Šlika, tatínka Anny Šlikové.“

Ulekla jsem se. Proč mu vykládám takové důvěrné věci, po nichž nikomu nic není a konec konců jsou jen představami jako obrazy v achátech. Dohady. Hádanky. Pohádky.

„Všecko jsou pohádky a dohady,“ řekla jsem nahlas.

Zpozorovala jsem, že má zapálenou cigaretu. Vzhlédl ke stropu, je-li zakouřený.

„Odpusťte, vím, že se tu kouřívá. A jste-li podobna Anně Šlikové? Máte snad více společného, nežU sama dovedete posouditi, více nežli oči a úsměv. Je to až nebezpečné.“

„Pro koho?“

Oklepal popel do misky, potřásl hlavou. „Pro vás. Na mně nezáleží.“ Vstal k odchodu. Prošel několikrát krámem. Pohlédl na hodinky. JNeboiite se tu tak sama?“

„Nejsem sama i když odejde Neklan. Vzadu má být paní Mezerová s dcerou. Náš domeček je pevnost. Zvonky nás spojují.“

Zavrtěl hlavou.

„Chcete důkaz?“

„Ne, ne, nikoho nepřivolávejte, žádné duchy, tím méně služebné.“

Zachytl mou ruku, zadíval se mi do očí. Mluvil s rozpačitým důrazem: „Anna Šliková zapadá do mých duševních rejstříků, ale Uší se ode mne úplně. Já, jsem-li kdy nadšenec, jsem zároveň kacír, rouhač všemu, málo co uctívám a obyčejně se skřípěním zubů.“

Odvrátil se a přecházel opět krámem. A usedl do křesla. Jeho myšlenky přelétaly tu asi v houfech a jen některé vyslovil.

„Tedy smím si vzít tu sponu? Zač je?“

„Řekla jsem vám, že není na prodej, pane doktore. Jsem šťastna, že se vám líbí, že jste našel šperk podle svého vkusu.“

Prohlížel špendlík. Sledovala jsem jeho ruce, mohly by být hlavní osobou velkého filmu. Je v nich celý člověk. Mluví více nežli jeho neurčitě zbarvené oči.

Položil šperk na pult, zapjal si svrchník, opět dlouhými kroky přeměřil krám.

„Musíte mi říci, zač je.“ Zastavil se přede mnou.

„Prosím, vezměte si ten achát na památku dnešního prvního našeho setkání,“ odpověděla jsem odvážlivě, vložila jsem špendlík do pouzdra a zahalovala jsem je.

„Nic do mne není, milé dítě, a chcete mi učiniti radost. Jsem troska. Každý den ve mně umírá něco z mých starých lásek. Probudím se ráno, zahledím se na něco a je mi to cizí, ač včera to ještě bylo mým a mnou. Tak malomocnému upadávají prsty, údy jeden po druhém a dívá se na ně jako na rozbitou starožitnost a nechápe již, že byly jím. Knihy, myšlenky, marno, vše je mi cizí. Ani všecky válečné zvěsti, dobré a zlé, nevzrušují mne jako jindy. Jen ještě poryv divokého vzteku mě probouzí a cítím, že ještě není vše mrtvo. Ale není to více nežli ohnivý červík, který prolézá troudem spálených dopisů. Viděla jste jej někdy? Ne, neviděla!“

„Neviděla. Nikdy jsem nepálila dopisů, málo jsem jich vůbec dostala. Ale co povídáte, je rouhání a křivda, zdá se mi, že sobě nejvíce ubližujete. Jaký jste člověk nevěřící a zoufalý. Mne byste nepřemluvil ani nenakazil. Všecko s námi jde kupředu, vše je již jisté, jasné, vyhrané. A vy se z toho záporu taky proberete.“

„Jste jako Anna Šliková, jako Pelhřím.“

Hle, rozpoutal se hovor mezi námi na po první. Vždyť jsem slýchala jeho výlevy skepse, není divu, že je přijímám jako staré známé, ale Jan Marek mne neznal!? Odpověděla jsem:

„Jako všichni, kteří od začátku do konce nepřestáváme věřit. Ta naše víra byla a jest rovna vůli.“

„Jste ovšem šťastnější. Nejen v té věci, vůbec.“

„Šťastnější! A vy si kazíte život, pane doktore.“

„Úpadek života. Nemám práva již ani na nějakou pošetilost, na nějaké bláznovství. Sobě a jiným jsem lhal a sám se již nepoznávám v tom zmatku. Jak je to vše podivně spleteno v nás lidech a jak jsme nepravdiví.“

„Nepravdivost je mi protivná. A proč tedy vůbec ji přijímati a snad i dávat? Tomu nerozumím. A na co čekáme z výsledku války, ano, z hrůzy, krve a smrti, i v tom je čistá pravda a zoufale jasný cíl.“

Zasmál se suše a mávl rukou. A zřetelně mluvil pak jenom o sobě, jako by nahlas myslil.

„Snad kdyby nějaký zázrak, cosi nenadálého mě chytlo a chvíli neslo, snad ještě jednou všecky lži jara. A moci se jim podati, kdo ví, zdali by mě nepřenesly přes ten mrtvý bod, zvědavost dráždí, zdali by ještě bylo možno stati se jiným člověkem.“

Co ho asi pudí, štve, aby se takto vyjadřoval přede mnou, nepatrným děvčetem?

„Zase lži,“ odvážila jsem se k odporu, „jaké pak lži jara! A jaký zázrak. Nebo chcete-li, všecko je zázrak, to nejpřirozenější, nejprostší, veliký zázrak, seménka všeho. Zajděte si na Petřín, třeba sám, a co uvidíte, je pravda a zázrak. Každý ozvuk je celý tvůrce pravdy, každá kosí píseň, všechn boj o život. Lži snad je schopen jen člověk, ale pak ať si odnáší následky!“

Pocítila jsem žhavý hněv. Srdce mi prudce bušilo.

„Smím zase přijít?“ řekl náhle sotva slyšitelně & něžně.

„Sem každý přichází, kdo chce.“

„Ovšem, ale přijít k vám, ne jako kupec.“

„Ano, jako doktor Marek, ale beze lži,“ snažila jsem se setřít příkrost svého hlasu. Potřásl hlavou, učinil několik kroků sem, tam.

„Asi za čtrnáct dní přijedu do Prahy. A nevěřte, slečno, že jest cokoli na světě prosto lži.“

„A přece od narození do smrti člověka je ve všem mnoho pravdy, ať kruté, ať blažené, ale pravda. Nenávidím lži, i vás bych nenáviděla, kdybyste byl lží.“

Zasmál se suše a sbíral se.

„Zavřeme spolu vaše těžká vrata.“ Podal mi ruku. Zamžikal očima.

Vyšli jsme na ulici. Májový večer letěl kolem nás, jako právě obživlý. Cítila jsem velikou lítost pro toho člověka.

„Jaký vy byste mohl býti radostný, silný a šťastný.“

Nevím, uslyšel-li má slova, neboť spouštěla jsem závěs.

Zůstala jsem chvíli stati na ulici. Ubíral se Ojezdem ke kasárnům. Jeho těžké kroky dozněly na dláždění.

Podivila jsem se, kam jsme se dostali hned při prvním setkání! A nikdy před tím jsem tak pevně a prudce neprojevila svůj úsudek. Po prvé jsem cítila svou přirozenou duchovní vyhraněnost, o které jsem dříve sama nevěděla. Což Jan Marek ve mně probouzí něco, o čem sama nevím?

VII.

V neděli odpůldne jsem nikdy nevycházela. Oné červnové neděle ozvalo se dole trhavé zazvonění. Nikdo nebyl doma mimo mne. Neklan odešel po obědě k Tondovi, paní Mezerová s Mančou na výlet do Podbaby. Proč jsem vzpomněla na Jana Marka? Od onoho dne, kdy po prvé jsme se sešli, jako by cosi ze sebe byl ve mně zanechal.

Napsal mi stručný omluvný dopis, že tak klidně sebral šperk a nezaplátil, ani nepoděkovav, a že přece onu nezdvořilost musím prominouti, protože byla zaviněna čímsi tak neočekávaným, tak neobyčejným.

Seběhla jsem se schodů do dolejší síně. Vyhlédla jsem okénkem, ale věděla jsem, nežli jsem vyhlédla, že za dveřmi stojí Jan Marek. Otevřela jsem: bledý jako vždy, a jako překvapen stál venku, ač já jsem měla býti překvapena, a již se hrnul nahoru.

„Obával jsem se, že nejste doma.“ Marek byl v občanském šatě a měl v knoflíkové dírce žlutou růži. Nastala pouť celým bytem. Byl nadšen.

„Je úžasné takto bydliti sama! Jasně starožitné pokoje a pokojíčky, až k salonku s balkonem, vklíněným do modrého vzduchu. A ticho a daleký hluk města s písňemi harmoniky a odpoledních požehnání. Samota, zdroj volnosti a štěstí.“

Na psacím stole ležel dopis Martin. Uchopila jsem se ho jako uvítacího úvodu.

„Konečně list z Ruska! Ale sestra snad již v Rusku ani není, odjíždí k Černému moři. Ani zmínky o muži ani o dítěti. Píše stručně a rozběhle. Cosi divného a utajeného v zátopě slov. Jsem znepokojena.“

Neodpověděl, a já jsem řekla za chvíli:

„Měli se rádi s Milošem.“

„Vidím je, když se s námi loučili ve vinárně, jak zářili štěstím! Vy jste tam nebyla, zodpovídejte se z hříchu, proč jste se skrývala v krámě za oltářem, svatá Anno!“

Pohládl mi ruku a usedl pohodlně do křesla.

„Rákos je dobrý člověk, ale příliš vznětlivý a přímější nežli snesou světské křivky.“

“Máte pravdu, slečno Anno, a to psaní vás neznepokojuje! Asi zamlčuje, co by mohlo Rákosovi uškodit.“

„Píše opravdu divně, přečtěte si to.“

„Ne, ne. Mám vyměřený čas a budu se raději dívat na vás. Nerad čtu dopisy, mně neurčené.“

Šla jsem připravit čaj. Měla jsem dobré, neváléčné věci.

„Sám se sobě divím, že jsem se odvážil sem přímo do bytu!“ Zavrtěl povážlivě hlavou.

„Odvaha, je-li ctností, má křídla...“

„Vida, vida... To abych si je dodatečně nechal narůst.“

Prohlížel si labužnický zákusky.

„Jste vy šťastná.“

„Jsem ráda na světě. Ale šťastná? Nemám rodiče. Maminka! Vzdaluje se mi jako nejdražší sen. Tatínek umřel za vojny. Ačkoli vím, že jdeme k svobodě, trápívám se pro hrůzy na frontách a při vší své víře, ještě pro nejistotu. Tatínek před smrtí, kdybyste ho byl slyšel, zapřísahal mě k nejsvětější víře v naše vítězství. Vzpomeňte si na to, když o něm pochybujete.“

„Když se na vás dívám, Anno Kněžková, jak se vaše oči mění do zelena z nejnebeštější modři, věřím v moře a věře v moře, začínám věřit i ve šťastný konec. Bylo by to tak krásné, až z toho jímá strach.“

Upíjel čaje a jedl. Usmíval se.

„Ano, až mrazí, protože je to vše příliš veliké, úděsně krásné.“

„Zapomenouti na sebe pro velikost dějů,“ řekl nepřítomně. Odmlčeli jsme se v zadumání. A náhle promluvil jako ze snu:

„Slyšte, jak venku všecko zpívá a se chvěje! I chvění má svou notu.“

„Ano, Vltava, keře, stromy, vzduch, trávníky! Povídejte o Anně Šlikové. Teď asi na balkoně naslouchá. Zmínil jste se o vyměřeném čase. Čeká na vás.“

Změnil obličej, jako když se Praha promění v chalcedon, jakou ji vídávám s Petřína a s nábřeží.

„Měl jsem ji strašně rád.“

„Měl?“

„Mám ji strašně rád. Ale jsem uštvaný člověk.“ Mluvil tiše a sotva pohybuje rty s nehybnou tváří, s očima, upřenýma k jednomu bodu: „Sám vinník veškeré své bídy. Ty chvíle zde,“ nedokončil, učiniv pohyb otázky, smíli kouřiti, vyňav cigaretu z krabice. Rozškrtla jsem zápalku. Ušklíbil se.

„Já myslím teď ve spirálách, které v jednom bodě se počínají a serpentinovitě se šíří, a to není dobré, jako není dobrý tajfun, mající podobný zákon pohybu. Zachytit mohu jen ty body východu spirál, a to jsou vlastně vši. Tak asi působí hašiš, žel teď jej nemám.“

Chtěla jsem ho přerušit, jen jsem zašeptala hašiš, nezřetelně, spíše konec toho slova, cosi zahánějícího. Napřáhl ruku.

„Geometricky: hledám možnost sečny k této křivce, která by mi její kus aspoň upevnila. Někdy myslím, že umírám anebo jsem již mrtev. Tak jsem si vždy představoval záhrobí: střemhlavý únik z bodu, kterým v kosmické rovnici byl život k nekonečnému sledu závitnic, z nichž nejširší je absolutnem, Bohem. Ale to je prokletá křivka. Který závit je nejširší? Elipsy oběžnic jsou psími obojky a snubními prsteny proti její ne3mírnosti, a vůle její je dál a dál. Proto není absolutna a není snad Boha.“

Dívala jsem se na něho vyjeveně, s bázňí a dojetím, a náhle mě přepadl smích, nezadržitelný smích. Ne abych Marka chtěla vymotati z té spirály, ale výbuch zdravého smíchu bez mé vůle a úmyslu přerušil jeho výklad.

Omlouvala jsem se pokorně: „Já jen tak, odpusťte, ty psí obojky vedle těch snubních prstenů.“ Zasmál se taky, sevřel pevně mou ruku, jinak nežli po prvé dole v krámě. Pil čaj a kouřil. Zamyslíl se, jako by mne vedle něho nebylo. Jistě již zapomněl, o čem řečnil. A za chvíli:

„Poznal jsem Annu na přednáškách profesora Kamila Šlika. Chodila na psychiatrii svého bratra. Nevěděl jsem, kdo je ta dívka, její oči mě okouzly. Díval jsem se na ni jako bych byl sám v přednáškové síni a sám na světě a jako bych byl objevil zázrak, který mě spasí. A před příští přednáškou jsem včas zasedl místo vedle její židle, aby mne nikdo nepředěšel. Od té doby jsem ji provázel domů, od té doby jsme s zacházeli přes nejvzdálenější mosty na levý břeh řeky a přes vrchy místo po rovině.“

Poslouchala jsem se zatajeným dechem.

„Byl jsem Quijote. Ohromná láska, s kterou se jikdy nevyrovnám.“

„Co znamená, vyrovnati se s láskou?“

„Dáti jí rozluštění.“

„A je největší láska nerozluštěná? Nesměřující k něčemu rozhodnému? Myslíte, že definitivností čili sňatkem se již nezvětšuje, ale snad i ztrácí?“

„Snad. Ale to je vedlejší. Divím se, kde se ve vás vzalo tohle, co se mne tu ptáte. Jako byste chtěla viděti zavázanýma očima.“

„Ale já vlastně nic nechci. To všechno, co mluvím, pane doktore, jde z vás. Pokračujte!“

Zasmál sé.

„Anna měla kdysi ráda nejkrásnějšího, nejrožkošnějšího chlapce na světě a on ji miloval nade všechno pomyšlení. Ale na neštěstí byl duševně nemocen. Zabil se. Proto Anna chodila na psychiatrii, aby vnikla do jeho

představ. V té době se jí blížil člověk, umělec, krásný, slavný. A já ho vypudil z její obraznosti, já zamilovaný mladý šílenec, dobře jste řekla s okřídlenou odvahou! S Hamsunem v kapse, s očima na hvězdách– šel jsem za ní, za ní odhodlaný zemřít. Ale nemylte se, ta láska se stala mým osudem. Je mým nejdražším a nejkrutějším poutem, protože je v Anině oddanosti nadpomyslná jasnost a žhavost lásky. Jikijaechce, a proto jí patří všecko, dává mi od prvního polibku svobodu, a proto mě chrání přede vším, co by tu svobodu porušilo.“

Upírala jsem oči k jeho rtům, zašeptala jsem: „Porušilo nevěrou?“ Pokrčil rameny, usmál se. „Vyslechla jsem od vašich přátel, jak jste byl v cizině, jak jste tonul.“

„Anna mě poslala, čili propustila mě do ciziny, abych poznal svět, daleko, daleko. Loď, na které jsem plul do Indie, ztroskotala. Ale moře mě vyvrhlo bez Jonášovy velryby.“ Zasmál se příkře. „Jen prsten s akvamarínem od Anny tam zůstal kdesi na dně moře, zarostl do mořské řasy, nebo jej ryba spolkla.“ A znenadání přešel do veselého tónu: „Na té lodi plula různá čeládka. Zubaté Angličanky, velmi faires, a nepochybujte i velmi koketní, jeden Kruppův agent, prodavač smrti, dále agent mechanických mlýnů, prodavač života. Před válkou, a již v tom byl symbol! I ten buršák majetník osmnácti semestrů, ožralý obránce piva, žvanící stále o budoucnosti Německa. Ale, kde již je ta loď a ti lidé!? Milé dítě! Já jsem se vrátil do vlasti bojovat, nedojel jsem do Indie, do Benares –“

„A tam u vás na barácích?“ Otevřela jsem okno do nového prostoru.

„Včera mi hrál kamarád na housle. Já jsem ležel na kavalci v dienstzimře. Hrál mi Corelliho, Baccha, Tartiniho Ďáblův trilek. Jeho housle jsou dřevěný úžas. Varhanový tón barevný, ale se šerými rembrandtovskými odstíny. A co dál? Zastupoval jsem šéfa a bylo mi představeno za odpůldne tři sta rekrutů, scvrklých chudáků. Tam na barácích nebyťi hudby, jistě bych posel. Muzika, nejlepší ze všech klamů. Člověk zabíhá jako kluk za motýlky a zapomíná, že žije a jen tak vše přežije. A jak nás to hraní posedne, nevěřila byste. Pak se dáme do debat a mluvíme, já hlavně. Mívám záchvaty řečnické, že bych kázal jako sv. Antonín v Rimini kamenům a rybám. Nemá to sice někdy hlavy ani paty, ale krev se hrne

rychleji a je hluboká noc a jaro. Hra má vášeň a, závratné tempo. Dobýval bych něčeho, hnal bych útokem na něco.“

Vzal mě za obě ruce opět tak něžně a radostně.

„A dnes jsem setrvačником, který se točí do opití v klouzavé hladkosti olejového ložiska, s vůlí rozletět se, holčičko. Ano! To je opět vteřina mé spirály, můj tajfun. Rozletět se!“ A za chvíli: „To je divné, že s vámi mluvím o Anně Šlikové. Jen s vámi.“

Zvedl se, odložil svou povadlou růži a vyňal z vasy růži teple červenou a vetknul si ji do kabátu, vesele se rozhlédnuv po pokoji.

„Budete mi hrávat? Přivezu noty.“

„Mám moc a moc not.“

Sklonil se ke mně jako s veliké výše a dotkl se rty mých vlasů, ci jen se tak blízko sklonil? Bylo to příliš mnoho nebo snad nic. Byla jsem zmatena. Odešel. Tento člověk, tento muž. Bylo mi divně krásně, marně jsem odporovala té kráse a pátrala jsem v ní. A mísila se v ni úzkost. Opakovala jsem si všechny hovory s pocitem té vznikající úzkosti přibližující se noci. Kdyby bylo fcnožno, odjela bych zítra někam velmi daleko, aby nikdo o mně nevěděl. Ale obávala jsem se, že bych se přišla rozloučit k němu na baráky. Ne. Řekla jsem si rozhodně a příkře ono ne.

Zamyslíla jsem se zúmyslně na Martu, kam asi odjíždí, luštila jsem úporně v mysli náznaky v jejím listě. Neklan Bez dole pozdě v noci opatrně otevřel okno u svých květin. Tiše, snad aby mne neprobudil, chodil po pokoji. Strašně mě to dráždilo. Proč nespí? Proč chodí? Jeho pokojík, nějak zvličený, skýtal místa tisíci krokům. Nechci nic slyšet, nejtišší krok a hmat rukou mě ruší. Nervy jsou taky hudební nástroj, přecitlivý.

VIII.

Přišla Monika Janovská. Vsunula hlavu do mS drého pokoje, zalitého zapadajícím sluncem. Skromně, jako by šla po špičkách, ale s touhou otevřítí dokořán duši. Zpovídá se nám dvěma, Anně Šlikové, kterou zbožňuje a mně, kterou má sestersky ráda.

Krásná, něžná Moniěina tvář se prochvěla úsměvem zvlněných rtů, její hnědozelené malé oči se zúžily a přimhouřily.

„Co dělá váš sad, vaše vinice?“

„Všecko nádherně kvete, vaše růžová jabloň, Anny Šlikové jabloň nachově jako plameny a strom Richarda Robětína svítí až do nebe. Chce se mi vždy říci Richarda lvího srdce.“ Její er zahrčelo, jako by ústy rozené Francouzky.

„Lví srdce, ale má srdce andělsky dobré, proto snad i chrabré.“

Nalila jsem jí malinové šťávy. „Ještě z vaší loňské sklizně.“ Pohnula stydlivě rameny.

„Letos bude zase spousta malin. Ale konec války se blíží a pak už bude i dostatek kuřat a vajec ode všech ptáků na zemi.“

Přikrčila se a snížila hlas: „Byla jsem dnes u přijímání. Sedím v lavici, roznášeli chléb. A místo abych ten kousíček snědla, ukryla jsem jej do rukavice.“ Pohlédla zahanbeně na své mozolné, udřené ruce s temnými, nevymytelnými stopami těžké práce polní, zahradní i domácí, ve styku se zvířaty a brázdami země.

„U vás možno rukavice sundati, i když jsou mé ruce takové,“ a velmi tajemně: „A bylo na mé dlani Kristovo tělo. Jdu a myslím na Robětína, že mu přinesu něco nejlepšího: Krista. On je krásný a má kolem sebe plno žárlivých žen! Vždyť vy ho neznáte, ale Anna Šliková ho zná!“ Zasmála se, a hned přitlumila smích dlaní. A pokračovala: „Vzpomněla jsem si, že jsem naposledy v jeho atelieru viděla veliký obraz Jochanana, svatého, čistého proroka, vedle něhož se protahuje ta mrcha se zelenýma očima,

ta modelka. I roucho má zelené. Už jsem věděla, proč jsem byla přijímání a proč jsem schovala chléb a proč jej nesu Kobětínovi! Aby ho chránil před nástrahami té ženštiny. A letěla jsem po Václavském náměstí a dál a dál, až jsem udýchaná stanula nahoře v mrakodrapu moc vysoko přede dveřmi jeho dílny. Chvíli čekám, až se utiší srdce a dech a pak stisknu elektrický knoflík. Nic. Ticho. A zase stisknu. Uvnitř to zvonilo jako tisíc řetězů. A pak nastalo veliké ticho. Což jestli se zavřel a zapírá se návštěvám? Sklonila jsem se ke klíčové dírce, a vidím tam na plátně, právě proti mně ta zelená mrcha sedí a na mne se dívá klíčovou dírkou. Otrásla jsem se odporem, ale zůstala jsem nahrbená proti ní. A vychrstla jsem dovnitř k ní, aby je slyšela, moc hrozné, sprosté slovo. At'si! Zachrčelo jí do obličeje, až se jí zatmělo před očima. Jochanana nebylo vidět. Ale i on slyšel.

Do veliké schránky, asi na tlusté zamilované dopisy, vhodila jsem posvěcený chléb, mou dlaní zahřátý a svůj snubní prsten a náramek s velikým smaragdem, svítícím zeleně jako oči té mrchy, kterou Richard Iví srdce vymaloval a která tam sedí živá. Ještě jsem tam vecpala růže z naší zahrady a utíkala jsem se schodů a po ulicích, ani nevím kudy, až jsem došla pod Hradčany k domu, kde bydlí Robětín. Jdu, zazvoním, a on „tu stojí sám přede mnou. Veselost v jeho a v mých očích se potkaly a splynuly a zůstaly v očích. Vedl mě dál a usadil mě u velikého rodinného stolu. A honem zavolal, a přišla paní Robětínová s velikánským čerstvým bochříkem venkovského chleba. Jídelnou zadýchla nábožná vůně. Richard Robětín zvedl nůž, bochník třikrát pokřižoval a nakrojil chléb. Jaká vůně, řekl, mírová vůně! Chléb pro spásu země. A zase ukrojil krajíc. Podal mi jej, sobě ponechal patku. Paní přinesla máslo a med jako ze zaslíbené země. Nuže země bude spasena. Na věky.

Vyprávěla jsem Robětínovi, že moji oba kluci se ulili, Jindra byl uznán profesorem Šlikem za blázna a Váša taky, protože sběhl k vůli děvčeti z lásky a když ho chytli, odepřel sloužit a střílet. Anna se za oba přimluvila, za klacky bídné. Byla se mnou na Karlově náměstí podívat se na Vášu, jak vyhlíží zamřížovaným oknem nemocnice. Vypadal jako zločinec v žaláři. Robětína ta historie bavila. On neví, co je mou nebeskou láskou, Anna Šliková je má Panna Maria, Kamil Šlik má láska pozemská. A můj svatý je ruský car.

A ještě vám povím něco.“

Vstala a položila mi na klín povadlé růže. „Přijdou k sobě.“

A dál:

„Když byla Anna loni u mne, časně ráno za rosy vybrala jsem nejhezčího ze všech slepic bílého kohouta s rudým hřebínkem, přidržela jsem ho koleny, rukama svírala jsem mu hlavu a řekla jsem: Položíš život za Annu Šlikovou, buď šťasten touto obětí. Podřízla jsem ho. Obřad byl vykonán. Rudá krev tekla a sákla se do země. Anna spatřila kohouta, visícího s křídly do široka rozpjatými, hlavou dolů, krůpěj za krůpějí kapala do rudého tratoliště krve na zemi. Anna se zastavila a vážně se na něho zadívala.

Když jsem vám, slečno Kněžková, řekla o svých láskách, povím vám, co se stalo loni, když jsem byla v ústavu,“ rozpačitě zčervenala, chvílemi pokrčujíc rameny. „Dostala jsem z domova od kluků košík švestek. Dala jsem je Šlikovi. Vzal jich plné dvě hrsti a vsypal mi je do kapsy županu a díval se mi do očí, A v té chvíli se cosi stalo.“ Se stydlivým záhadným úsměvem, zardělá, majíc oči skoro zavřené, zašeptala: „Otěhotněla jsem.“ A za chvíli vzrušeně:

„Dali mě na koridor, tam bývám ráda, lítám jako vítr a když příliš štěstím křičím, zavrou mě do separace, kde celé dni a noci zpívám, až ochraptím. Všecky písně, které jsem kdy zpívala a slyšela a milovala, přicházejí ke mně, život se ke mně vrací z dob těch písní. Mlátím sebou o čalounované stěny, až utmácena padnu a usnu a spím jako zabitá. To jsou úžasně krásné chvíle štěstí. Ale když jsem se z toho štěstí probrala, věděla jsem, že už ho není a že z toho nic nevzešlo.

Pak jsem byla přivázána k posteli, šly na mne mouchy, a to je hrůza. Štípaly, a já hlavou vztekle zmítala a vlasy jako bičemi jsem je odháněla. Vlasy svištěly, řemeny nepovolovaly. Řvala jsem. To byla hrůza bez útěchy a bez rozkoše.“ Zmlkla, a za chvíli: „Poletím, abych stihla vlak.“

Sešly jsme dolů. U dveří do průjezdu. Ještě se vznítla. Oči se jí rozevřely v úžas.

„Nesmím zapomenouti. Neodpustila bych si to. Slečno Anno Kněžková, Konrád, bratrancův jediný syn, padl. Dvacetiletý krásný hoch, urostlý jako jedle. Lesníkův syn od Frankfurtu nad Odrou. Už jsem vám o nich vyprávěla. Jeho matka byla Češka, otec Němec. Veliká láska. Hoch byl vychován německy a měl českou duši. Nesl do boje prapor. Byl první mezi těmi, kteří šli proti Francii, na čepicích měli nápis: Sensenträger des Todes. Smrt Francii! On se však cítil Čechem hlasem mateřské krve. V nejosudnější chvíli náporu odhodil zvednutý prapor s obrazem umrlčí lebky a přešel k Francouzům, do plamene, do výhně. Siegfried. Teď teprve jsme se dozvěděli o jeho hrdinské smrti. Buď požehnán Siegfried!“

Zvonek vykřikl. Poznala jsem hned podle způsobu doteku na elektrický knoflík, že přichází Jan Marek. Otevřela jsem.

Jako velmi překvapen trhl tělem, klobouk strhl s hlavy.

Monika se uklonila, usmála, přimhouřené oči se usmály, ještě se ohlédla.

Šli jsme nahoru. „Monika Janovská, neznáte ji? Podivně krásná duše!“

„Jak si všecy lidi naladíte do krásy, jako Anna Šliková. A ti vaši lidé, dovolte, abych o nich neuvažoval a byl tu chvíli prostě šťasten, jako sedlák na poli, když mu nad hlavou svítí slunce a zpívá skřivan. U vás jediné je mi teď dobře. Zcela nikoli, protože nejsem volný pro bezpodmínečnou blaženost, ale je mi dobře poměrně, neodpovědně. Jaké kouzlo v tomto zálivu odpočinku mého svědomí!“

Usedli jsme v salonku, zabořili jsme se do křesel.

„Dlouho jste nebyl v tomto zálivu,“ nedořekla jsem.

Napřáhl přes stolec ruku, uchopil moji.

„Jsem tu teď! Moc práce, škoda, že je tak marná, ale nemohu se zbavit jistého řemeslného pedantství a dělám ji důkladněji, nežli je třeba. A mívám záchvaty nutkání přihlásit se opět do fronty, nevěřím, že mi je šrapnel souzen, skončím asi v moři, dalo mi faustovskou lhůtu, a konečně musí být naplněna.“

„Když jste se topil, udělal jste čarodějnický pakt s mořem?“

„Asi. Ale jak už je to dávno všecko! Teď mám hudební , posedlost. O tom už víte. Všechno je mi tónem a z jednoho tónu je všechno. Večer hraji si s ladičkou a jsou to celé symfonie. Durch alle Tone tónet im bunten Erdschall ein leiser Ton gezogen, fiir den, der heimlich lauschet. Škoda, že již nemám kanabisu, chtěl bych najít pro to komonii A ještě nové variace a ještě ztřeštěnější. Představte si, že z něho jdou tóny oběma směry, intervaly a nad těmi celé úžasné architektury alliquotních tónů, fantastická města v dohadech a vše tak naprosto mimo svět, osm set sedmdesát vibrací ve vteřině, jaké rozechvění v jednom roce, rozechvění ničeho, nebo čehosi ještě méně nežli ničeho, ve vzduchu, v éteru, čehosi nehmatatelného, nechutnatelného ani šestým, sedmým, osmým smyslem dosažitelného. Nevěřte, že tón slyšíme jen uchem, vnímáme jej celým povrchem těla a jeho krychlovým obsahem a roztahujeme po něm chapadla, jako chlipný ramenonožec. Barvy mají ještě úžasnější rozechvění, ale pro ty jsem zůstal hluchým. Cítím teď strašně, že jsem nezůstal slepým pro tóny. Ale jaké je teprve šílenství těch, kteří slyší barvy. Já jsem však macarat a žil jsem vždy v jeskyních beze světla. A tam bylo slyšet, jen slyšet, protože bylo a bilo blízko srdce země.“
Umlknul.

Za chvíli: „Dva lidé jsou ve mně, a ti se stále perou, který z nich zvítězí v této vojně jim vnucené.“

Mávl rukou s krutým posměchem.

„Ale na všechna vítězství už je pozdě.“

Přinesla jsem skleničky a láhev Benediktinky ze starých tatínkových zásob. Otvíral ji a mluvil posmívavě, jako by ukrajoval slova: „Vůně středověku a trochu vůně Paříže. Vzpomínám oné noci Villonovy, kterou líčí Stevenson. Často se mi teď vracívá ten poeta, a verše jeho se mi vracejí, ač jsem je četl před mnoha lety. Modlitba oběšencova k Panně Marii, Modlitba sedmi vrahů k téže Panně..

Zaběhla jsem do knihovny. Položila jsem Villonovy verše na stůl.

Užasl, dotkl se svýma bílýma, táhlýma rukama rudé kožené vazby, ale neotevřel knihy.

„A člověk má srdce jako voštiny, a chrličci mají dlouhé bílé vlasy a vousy. Ale ne, teď už je pozdní jaro, můj Bože!“

Vypouštěl dým ve věnečkách a hleděl ke stropu: „Hle, oblaka z věnečků jaké má Pánbůh v neděli a kdyby mě chtěl naučit tomu malému triku, jak se z nich dělá hrom, ach to asi vědí Tonda a váš Bez. Trochu bych jím tloukl a tady u nás bez hněvu, jen tak assanačně.“

Nalila jsem Benediktinky a říkala jsem si v duchu již po kolikráte: „Jsem jeho vrba.“

Přitukli jsme si. Labužnický vypil a nalil si znovu: „Benediktinka je kořalka dobrá, tekutá církev, pod jejímiž křídly je bezpečné teplo, třebaže již nepramenila z opatství Fécampského. Církev rozvedla přebytky svého inkvisičního tepla v trouby ústředního topení a zahřívá všechny věřící a lidi dobré vůle. Byla jste někdy v Paříži?“ zeptal se náhle a vida mé kývnutí, pokračoval: „Vyzpovídám se vám. Anna Šliková byla v Paříži, a já v Praze. Předtím já jsem byl v Paříži, a ona v Praze. Nezdá se vám to divné?“

„Strašně divné. Proč jste tam nebyli spolu? Proč jste tam nebyli spolu!“
Baňatá láhev stála mezi námi.

„Mou vinou, mou zvrhlostí, chcete-li.“ Ztlumil hlas: „Nenáviděl jsem své rodné město, které bych byl miloval, byv tady cizincem. Vůbec toužil jsem býti zde cizincem, to byl pro mne všechn vtip a možnost života. Nemítí svou prostituční knížku zapsánu na určitém policejním ředitelství, ale na světové burse.“

„Ale co na tom záleží, kde jste zapsán? Čím byste to musil býti – na světové burse? Snad miliardářem nebo žebrákem? A že jste byl každý jindy v Paříži, v tom bylo cosi jiného nežli tyto choutky.“

„Někdy je souvislost věcí zdánlivě velmi nesouvislá!“

„Nu budiž a někdy i předstíraná.“

Zasmál se a nalil si opět Benediktinky. Hleděl na mne něžně.

„A rodné město jste miloval, miloval příliš, a proto jste cítil onu nenávist. Byla to krutá bolest z otroctví.“

„Vida. Byla byste dobrou vykladačkou snů, karet a snad chiromantkou. Ale máte pravdu, člověk si často není jist, je-li to, co cítí, strašná láska nebo nenávist. Ale, že nenávidím svou dobu, je jisté. V době, kdy Anna byla ve Francii, právě před válkou, zuřivě jsem šerموval. Jaký únik, když člověk odhodí šaty a obleče oděv, mající svou hierarchii stejně jako před dvěma sty lety. Jsi jinde – a zachytíš blýsknutí v oku muže, který má zbraň a věří, že je v ní totéž mstivé, zlé blýsknutí pradávné, a ve fantasii bodá hlouběji nežli dovoluje points derete. – Hra se stíny. Věčné zdání čehosi mimo sloh doby. A totéž je Paříž.“ Mlčel dlouhou chvíli nad otevřenou krabicí cigaret.

A jako by nebyl přerušil hovor: „Dá každou lež, o niž požádáte. Kdybyste šla v noci třeba na to malé náměstíčko, d'as ví, jak se jmenuje, Sorbonou, vpravo od Rue des écoles, budete šest set let zpátky, s větší určitostí než kdekoli v Itálii a kdybyste byla mužem, našla byste tam nějaké zcela neuvěřitelné dobrodružství.“

Zamyslíl se a jako jen pro sebe: „A nevzpomeneš ani a neuvažuješ ani, je-li žito či jinak hráno.“

Upíjel labužnicky Benediktinky a řekl prosebně: „Černou kávu, děvčátko!“

A již jsem mlela kávu a již voda zasyčela. „A povídejte.“

„A tedy v době, kdy Anna cosi studovala v Paříži a možná, že ani nestudovala a prostě se jí zachtělo utéci nebo mi ukázat, že může být v Paříži beze mne, jako já jsem byl bez ní, jednoho velmi pozdního večera sedím v křesle v mém bytě v Praze a kouřím z nargilé hašiš, nikoli – tím hašišem nekoketuji, spíše asi tím nargilé, tedy kouřím a blouzním o tom náměstíčku, a zjevuje se mi tam určitě a jasně ve stínu Anna, Anna, Anna a prchá a prchá přede mnou. A běžím, běžím za ní, až k Lucemburskému parku a lítám už sám zuřivě podél mříží, jako dravé zvíře, jako jsem činil opravdu jedné noci v Paříži, když jsem nemohl doma usnout. A pak mi

zmizela z představy Paříž a jen jsem myslel na Annu, na její lásku šílenou a prudkou, nu co chcete, to se spojuje jako noc s dnem, jako moře s nebem, a k čertu i se zemí. A v tom do mých už polosnů třesne něco do okna. A opět to třísklo jako polibek skla a kovu. Nevyskočil jsem, jen jsem se líně ohlédl, a zase strašidelně se něco cinkavě řítí do okna, div tabule se nerozbily. Je třeba vstáti. To jsem si uvědomil. Jdu tedy k oknu, otevru – a hle! Dole stojí můj přítel, jakživa jste neviděla vyšší člověčí tyčku, ale neviděla jste také muže lepšího, charakternějšího, čestnějšího.“

„Lepšího nežli jste vy, pane doktore a nežli je profesor Kamil Šlik a Antonín Šlik a –“

„A nežli váš Neklan Bez, ano. Antonína ihned vyjímám, to je ovšem jedinečnost na světě, a o sobě jsem nikdy nemyslel, že jsem dobrým člověkem, ani to není mou ctižádostí. Shnilé dřevo někdy světélkuje a nemůže za to, že se tím někdo dá klamati, mysle, že je majákem. To světélkování je však jeho pravdou, jen výklad je falešný.“

„A dál.“ Káva zvolna dokapala do koflíku. Marek ji pobožně srkal.

„Přerušila jste mě. Dobře. Dole stál Konstantin Tax a vedle něho dáma. Ano dáma. Ať je čert vezme. Co mi chtějí? Oba třepali rukama. Pršelo jen se lilo. Ty, Honzo, volá Tax, shod' nám klíč od domu. Ano, ale vědět kde je! Hledej. A někdo dole kleje a něco se řehotá. Hledám. Vykouknu konečně vítězoslavně s klíčem. Ti dole stojí bez deštníku, leje jako z konve. Klíč letí, já běžím pro kabát, pak do předsíně, otevru, už se štrachají nahoru – a již se hrnou ke mně do síně, voda z nich srčí, smích, svlékám, odkládání šatů a otřepávání, výkřiky, a již se uvelebují na pohovce a v křeslech, a Tax mi představuje svou dámu. Panička odněkud z hor, choť továrníka, majetníka velikých prádelen.“

„Krásná?“

„Těžko říci. Krásné oči, krásně zarámované, bílá a nachová pleť bez líčidel, postava vysoká, statná. Irena Rosenová.“

Hrdlo se mi stahovalo zase jinak, nežli když povídal o Paříži. Otvírala jsem oči zvědavě a s jakýmsi strachem.

„Usadili se. Byli v divadle. Na ulici spatřili, že leje. Honem do kavárny, do Slavie, víme? A za chvíli – z nudy v zakouřeném, přeplněném kavárně, vytryskla paní Ireně myšlenka z krásné hlavinky: Pojdme, překvapíme vašeho přítele Marka!“

„A co chtěla?“

„Natáhnouti noc. Pobaviti se.“

Vař černou kávu, Marku, řekl Tax. Já na to: Dobrá! A přines kořalku, vid'š? Panička hned, že pomůže a proběhla pracovnou a se mnou do kuchyňky a zase do pracovny a prohlíží knihovnu, velebí krásu vazeb a výběr knih. A jako doma. A pak při kávě a kořalce se povídalo a smálo. – Zkrátka nesmysly. Vždyť to znáte.“

„Neznám! A proč mi to vlastně povídáte, pane doktore?“

„Prostě úvodem. Trpělivost děvčátko. Hlavní věc teprve přijde.“

„Ta věc nebude krásná,“ řekla jsem, „a bude lhostejná, vidíte?“

Zasmál se.

„Zase sedím večer doma, kouřím asi šedesátou cigaretu a škrábu článek pro Pelhříma, když někdo zazvonil. Právě asi pět minut před desátou, tedy před zavřením domu. Snad se nestalo něco u nás? Víte, já tehda již nebydlil š rodiči. Nebo náhodný pacient? Neměl jsem vlastní ordinaci. Vyskočím! Otevru naráz. A víte, kdo stojí přede mnou?“

„Kdož jiný, nežli paní Irena Rosenová.“

„Jak jste to uhodla?“ otázal se prudce a hned nato tiše: „Jak jste to uhodla?“

„Abych neuhodla! Ona již po prvé u vás asi očima leccos napověděla a naznačila, že přijde příště sama. I to jsem uhodla, že byla sama.“

„Neočekával jsem ji, věřte mi.“

„Tímlíp!“

„Proč líp? Pak je člověk opravdu překvapen, když neví.“

„A dál.“

„Jste nervosní posluchačka.“

„Dál! Co chtěla? Co vám chtěla? Co vám chtěla?“

„Nedočkavá holčičko! Stála na prahu, div ne jako žebrácká, nesmělost sama, jako školačka, pokora sama, na rtech se jí zachvěla otázka, není-li Tax u mne.“

„Mně je to jedno,“ zvolala jsem, ale Marek pokračoval:

„Není, není, milostivá paní. Prý ho hledá už kde všude. Vyzval jsem ji dál. Váhala, oči zvedá, zajímá se, odtahuje se... Dole šlape domovník a zavírá vrata. Světlo na schodech shaslo. Vtáhl jsem ji do předsíně.“

„Nu vida, vy jste ji vtáhl,“ zvolala jsem pohrdavě.

„Co jiného zbývalo? Zdvořilost.“

Zle jsem se zasmála. „Ze zdvořilosti! A necítil jste, že onu –“

„Nejen, že jsem cítil, věděl jsem, že onu –“

„Vysmíváte se mi!“

„Přejte mi to, holčičko!“

„Opravdu jste ji přijal. A pak?“

„Předložil jsem jí Benediktinku, tahle vaše láhev mi dnes onu příhodu živě připomněla. Nu – a pak? Seděli jsme, smáli jsme se a povídali jsme. A již se neptejte!“

Byla jsem hrozně zmatena, vzrušena.

„Jste vy ženy svůdkyně,“ řekl posměšně a zádumčivě.“

„Je krásné, býti svůdkyní, ale bez vůle, býti jí vnitřní krásou a cenou, půvabem, až i láskou, pravdivou, strašnou láskou.“

„Jaké jste vznětlivé děcko, ani by čkvtvěk nevěřil.“

„Myslím na Annu Šlikovou,“ vybuchla jsem, cítila jsem, jak hořím a cítila jsem hrot zděšené bolesti v jeho srdci. Díval se upřeně před sebe ve ztrnulé úzkosti.

Mluvila jsem tiše: „Od té doby k vám Irena Rosenová dojížděla, již nic ani nepředstírala. A já vás teď vidím zase jiným.“

Vytrhl se z nehybnosti, usmál se.

„To se stalo těsně před válkou. Poslechněte dál, abyste věděla, jak se události zaplétají.“

Mlčel a pak tiše a vytřeštěně: „Irenin muž se zastřelil. Milovala mě, víte, jak jste prve řekla, až i láskou, strašnou láskou. Přiznala se muži. Chápejte, dívkenko, vojna a fronta, jakým útočištěm mi byla vojna a fronta! Ale teď, holčičko, pryč s tím!“

Pohnul hlavou, jako by cosi odháněl. Vstal. Procházel se a kouřil, zastavil se u okna. Vzpamatoval se.

„Děvčátko, s Bohem a nehněvejte se na mne. Ani nevíte, jak je mi u vás zdrávo a dobře. V noci odjedu. Zítra je robot a večer máme koncert. V městě je podivná dvojice, bývalý lékař z Afriky, jeho žena úžasná pianistka. Je snad Španělka. Mluví jakousi směsí němčiny, francouzštiny a – Gott strafe England und vernichte Italien – angličtiny a italštiny. Zajímavý zjev s jantarovými korály na krku, žlutými, do červena hrajícími, v nádherném, ale uváleném kimonu. Její matka a ona asi utekly z některého Zuloagy. Působí na mne dobře to světoobčanské ovzduší. Jsem rozený tulák, odsouzený k doživotnímu vězení.“

Stála jsem před ním zmatena. Myslí již na zítřek, a hle též tam na něho něco působí dobře. Nejen v tomto zálivu odpočinku jeho svědomí.

A co vůbec jeho svědomí- - -

Promluvil náhle do mých myšlenek: „Láska není moudrá, neuvažuje, nečeká, řítí se. Uchvacuje a dává se uchvacovati. Ovšem, aby ztrácela, co uchvátí!“

Jak u mne stál na odchodu, přiblížil se a přivinul mě k sobě a pak oběma rukama sevřel mou hlavu a zadíval se mi do očí, docela proměnými očima. Ale i moje oči byly jiné, cítila jsem, že něco povídají, odhalují. Sklonil se k mým vlasům dechnutím rtů, jež utkvěly na čele. A náhle po vnitřním zápase, poznala jsem, že po zápase, políbil mě na rty. Bylo mi, že se zalknu, že v příští vteřině mne již nebude.

Odešel rychle. Slyšela jsem, jak potácivě sestupuje se schodů, jak vyšel dveřmi do chodby. Dotek jeho rukou a rtů mě prolínal. Duše stává se hmotou a hmota poděšeně duší.

Všecko, co mi svěřoval, tančilo mi před zrakem jako oslňující, oslepující mušky. Ulehla jsem na pohovku naznak, šťvaná představami. Anna Šliková, Irena Rosenová, Jan Marek a já. Co já? Znamenám něco v tom víření? Po celé té zpovědi sblížení, podivné, omamující. Kdyby bylo možno utéci. Vzpomněla jsem si na hory, na jedno místo v Pyrenejích. Pod jpmým ledovcem, hmatatelným ledovcem louka narcisů, 1 žlutých, zářících zlatě v slunci. Zavřela jsem oči, abych neviděla honící se světla na stropě, světla, Bůh ví, odkud. A jen ty narcisy pod lqílým ledovcem.

A náhle jsem se vztyčila hrozným leknutím. Irena Rosenová se přiznala muži k lásce k Janovi. Přišla a řekla: „Muž se zastřelil. Není ho, Jene Marku. Miluji tě jeho smrtí a svým životem.“ Srdce mi divoce bušilo. Co dál? Anna Šliková a její láska? Proč Marek přichází ke mně? Slova, zrozená z úderných myšlenek měla poplašné právo a krutou jasnost.

IX.

Hlasy dolehly až ke mně nahoru. Smích, radostný hovor. Jistě dobré zprávy z front. Neodolavši spěchala jsem na doslech slov, já, nabitá problémy, z nichž se těžce probírám do jasného klidu.

Marek mi asi otvírá srdce, jen aby se odpoutal od trýznivých myšlenek, mně, nepatrném děvčeti, které se mu podivuje, podléhá mu, zvědavé posluchačce zpovědi o lásce neb o láskách? Co se děje v jeho duši? Nevzniká přece něco osvobozujícího, v čem jsem i já účastna?

Řekl, že vojna, fronta mu byla útočištěm ze vztahu k Ireně Rosenové. Odcházel z Prahy silný nebo zbabělý? Zahlédla jsem ho nedlouho před odchodem do Haliče, mával hůlkou, bavil se s Pelhřímem rád, že uniká.

Košťály na polích, úplavice. Sordina– žaludeční odporne písňe hladu: morfium. A spalo se. Spalo se v zákopech i na poli u hlávek zelí nebo někde v špinavých jizbách nebo někde v zámcích s rozbitými zrcadly a klavíry s pokálenými strunami. To vše na něho čekalo v Haliči, výměna vztahů.

Co jsem se po Markově poslední návštěvě navyptávala Neklana opatrně ovšem, ale Neklan si asi učinil úsudek o mé zvědavosti. Ať si! Teď půjdu však dolů, kde je i Marek, ale obklopen jimi. Budu jim povídat o Martě, budu odpovídat Markovi i Pelhřímovi. Stojím, naslouchám. Co povídá Pelhřím?

„Jen vy mladí zachytnete ještě něco z toho, co bude následovati po vítězství. Nám starým zbude jen naše moudrost. Nejmladší děcka budou se na vojnu ohlížeti jako na sport. Na smrt se zapomeň ne v životě, na hlad se zapomene v hojnosti, nad zmrzačenými se pokrčí rameny, dobré obchody se podtrhnou, zbohatlivci se nafoukne, o čest nebude hádek, neboť pozbude ceny, naše ideálnost sklopí smutečně své hrdé, horoucí prapory“.

Marek se zase zasmál. „Starce drahý, náramná perspektiva!“

Pelhřím sedí schlíple, chytá ho stará skepse, Marek před ním stojí, jako by ho chtěl přece chlácholit, nebo se mu posmívat, a opakuje něžně: „Stařečku, stařečku! Máte pravdu!“

A za chvíli, vypouštěje věnečky dýmu: „A přece se nestalo, čeho zamýšleli: zdolati Indii a Egypt.“

Pelhřím stále ponuré myslí: „Chtěli zdolávat, chtěli! Ale v koutku duše ještě to časem vyje. Strach, aby to nejkrásnější nesepsulo námi samými“. Marek se však již nepouští svých indických snů.

„Dělali přípravu v tropech! A co chcete, byl bych šel do teplická radši nežli jinam. Změna scény, a jaká dekorace k velikému konci, jak jej předpovídali. Chtěli vyvolati bouři Islámu, tedy za pláštěm prorokovým! Já se vám přiznám, že jsem se těšil na tu podívanou. Divočejší slunce bude přihlížeti, jak sloni potáhnou dvačtyřicítky, jak prý Anglie bude zasažena přímo do srdce. A já jsem se těšil, že se drama začíná hýbati mimo meze střízlivosti. Hilfplatz v Ellorských jeskyních, reservespital v Pajmahalu. Renaissance Napoleonovy touhy, úžas sebevědomí. Wille zur Macht! A hořeti bude celý svět. To uvidí Marťané!“

„Už mlčte, netvore, sice jste se nedostal do těch jeskyň a k rejži, ale svět jste mohl vidět hořet i z jiného baráku, ani jste nemusil vyšplhati na Mars.“

Ale už to dohasíná, a ta Wille zur Macht je na chvílku pošlá, jako dobrman pod tesáky buldokovými. A vy jste blázen, Marku! A jde se!“

Vzal Zajíce pod paži. „Kdo nechce jiti, hned přijď za námi!“ A všickni se hrnuli z krámu, jen Marek otálel a s něžným přízvukem odříkával:

„Tournez, tournez, jolies chevaux de bois,

tournez cent tours, tournez mille tours,

tournez mille fois!“

Oči Neklanový byly na mne upřeny. Tedy jsem se nerozběhla dolů. Marek mě však spatřil. Mluvil tiše s Neklanem, snad po stopě jeho pohledu mě našel. Byli již sami v krámě.

Ohlédla jsem se k širokému oknu. Temně šedomodré, nehybné mraky jako hory nebo zvířata nebo strašné pomníky stavěly se do pomněnkové oblohy. Marek stál již vedle mne. Sevřel můj loket. „Jen na chvíli dovolte,“ řekl přitlumeně a stoupal k bytu. Šla jsem za ním. „Bože, co si pomyslí Neklan,“ říkala jsem si v duchu.

Usedli jsme hned v malém pokojíku, nejmilejším Martině koutku, vedle její ložnice.

„Jen na chvíli,“ opakoval, „Bezíček má dole co dělat, já mu to nějak vytemním.“

Zamračila jsem se a začla jsem honem o Martě.

„Sestra psala. Nic neví o muži, považte. Opustil ji. Je to strašné!“

Zasmál se: „Tak se končí každá lyrika.“

„Tak? A epika?“

„Ta je už docela ve psí. Čili o té se neuvažuje. Tahitské přísloví: Korálu přibývá, palma roste, člověk odchází.“

„Jistě, ale je myšlen odchod na věčnost.“

„Co vůbec je věčnost, holčičko?“

Náhle jsem se napřímila, pocítila jsem, že mám pravdu ve své nezkalené víře v lásku, ozvala se ve mně odvaha jiti za tou pravdou. A snad i Marka získati pro tu pravdu. Rosenová mi zmizela jako přelud. Šliková se mi těsně přiblížila.

Marek zpozoroval, že naše myšlenky se zkřížily, začal povídati o jakémisi zámku, kde byl pozván, blouznil o krásné podvečerní cestě domů.

„Vy věříte jen kráse,“ řekla jsem zadumaně, ačkoli jsem se chtěla posmívati.

„Ano, kráse!“

„Jako té Chopinově Balladě a Lisztovu sv. Antonínu na poušti, když je hraje ona Španělka!“

„S nesmrtelnou dokonalostí je hraje.“

Pocítila jsem trapnou žárlivost, nad kterou jsem se zároveň vypínala.

„Když jsem ujížděl onehdy v tom zamodralém večeru, Říp, Milešovka, celé Středohoří, němé, a tolik povídající dekorace k dneškům šly se mnou, a vás jsem měl plnou duši, Aničko, koně přede mnou, pohyby jejich svalů, údery kopyt. Seděla jste vedle mne. Víím, jak máte ráda koňské spřezem.“

„Nikdy jsem vám to neřekla.“ Asi vzpomněl si na kterýsi výrok Anny Šlikové.

„Tedy jsem si představoval vaši radost.“

„Jste básník. Větší nežli člověk, který miluje, větší nežli muž, který by život položil, abychom to vyhráli.“

„Vy jste mi ještě chyběla! Já, básník? Aničko Kněžková! Jste třetí v řadě. Anna Šliková, Pelhřím, a teď i vy, maličká, souběžně usilující, dynamická složka! Vaše názory se kryjí. Anna a Pelhřím se vyjadřují někdy i stejnými slovy. Zlatá, maličká, slyšíš? Nabývám skoro úcty k sobě, jak dokonalá je asi moje maska, že jí neprohlédli, nebo žel, jak jsou krátkozrací, že ani nevidí, jakou námahu mi způsobuje falešné zdání a hra zevnějšku, kterou se kryje bublina mého já. Histrion! Scénu kdybych byl našel či spíše ona mne! Pelhřím ve všem, co napíše, hledá nějakou alegorickou hloubku. Oba mě rafinovaně trápí, Anna, která mě zná do nejposlednějších záhybů duše, mluví mi o zakopaných hřivnách, o nichž já víím, jak podvodným jsou snem alchymistovým. Víím, jaký neřád se peče v té opalisující a cizím ohněm zářící křivuli! A jaké popely mísím ve chvíli, kdy zchladne. A jak jsem tam chtivě hledal, a marně po leta hledal jediný atom vlastního světla! A když mě Anna vzývá: chtěj býti zdrav! Co odpověděti? Co by ze mne zůstalo? Je-li vůbec něco, je to má přetvářka, má lež a chceš-li, můj arrivismus. Jediné, co mě může těšit? Že klamu lidi. Ale já nechci všecky klamati, a je mi smutno, že Anna, právě Anna mě má ráda pro tu lež. A

když jí to říkám, jako teď tobě, holčičko, nevěří mi a raději se ujistí, že je to jedna z mých mánií, aby si zachovala možnost míti ráda. Není to všecko strašně smutné? Pro mne alespoň! Takový věčný karneval!“

Seděla jsem ve stínu, hrozně dotčena, rozteskněna. Jeho hlava byla ozářena zapadajícím sluncem, posledními paprsky. Kouřil a hrál si s vypouštěnými věnečky. A jako by mluvil sám k sobě, ačkoli bral mou ruku do své a jemně ji tiskl.

„Hučení prázdné ulity, o níž se Anna domnívá, že to zní moře. Promítá do mých vět své vlastní poetické hodnoty. A přece je mou až chorobnou ctižádostí, aby ona mě správně viděla. A nechce.“

Točil cigaretu a myšlenky vinul do papírku, zvedal pohrdlivě víčka, usmíval se trpce, a když jsem mu cigaretu zapálila, pohlédl na mne něžně.

„Zapřísáhl jsem se, že již nikdy nepustím do svého orloje ani slepého mládence, tím méně zaslepenou pannu, a zatím tady před vámi žvaním. Vidíte, co je svatá vůle, vidíte, jaký jsem netvor.“

„Myslete si, že to povídáte otevřeným oknům ven, na Petřín, kde v tomto záhybu není ani človíčka, jen zvířata boží. Ani mne nepočítejte mezi lidi.“

Položil mi ruku na rameno.

„Ano, však vy, Aničko, nejste člověk. Milá Aničko! A odpusťte mému pesimismu, že vyrůstá až ku mstivému vzteku. Zdá se mi, že je všecko na světě soustavným darebáctvím. A tedy potopa všemu! Ovšem v zachráněné arše zůstane pak jen čistý dobytek, ale i ten je pak j odsouzen k nedlouhému trvání nebo se vrátí opačnou cestou involuční, aby posel slavný rod zase posledním trilobitem nebo kroužkovitým červem někde u Chuchle. Demontovati obratlovce zpátky v plankton! Opačně promítaný film! Nihilistický ideál, a za tím já jdu...“

„Všechn ten zápas je u vás úžasně vystupňovaný, věřím s Annou Šlikovou, věřím s Pelhřímem.“

„Z Pelhříma se stává idealista,“ zasmál se vesele a vstal. Vůně zelené stráně i její zelený stín nás objaly i všecko v pokoji.

„Smějte se, ale já vás uhodla! Není však dobré na světě se takto mučiti. Válka, hrůzy, pohromy, a jsme v nich jako hračky, ale ta vaše dnešní trýzeň - - - řekněte mi –“

„Jen pro Bůh, nevyslovte ošemetného slůvka, které vám sedí na jazyku!“

„Vím, vaše nenáviděné pro č.“

„Ano, nechce se mi odůvodňovati.“

„Tatínek nám radíval, Martě i mně, abychom pěstovaly od mládí vnitřní sílu, abychom dovedly čeliti statečně nezdaru a snášeti neštěstí, aby

chom milovaly práci a na světě hledaly krásu a radost, a tak abychom si založily život moudře a srdečně, abychom si chránily lásku v sobě i v druhých lidech. Lásku, Marku!“

„Tatínek byl vážný, moudrý muž!“

Jeho oči se zvedly posměšně a pohrdavě, jako by čelo zvedalo víčka. Zářivá zeleň kouzelně zasvítla.

Prolétla mi hlavou myšlenka: Tak zářil smaragdový sloup v Heraklově chrámě, ale nevyslovila jsem jí, vysmál by se mi, že jsem celá v kamenech, že je obživuji, že jsem pathetická.

„Láska,“ opakoval náhle po mně, „co vy o ní víte, Aničko Kněžková?“

„Mnoho. Naše Marta a Rákos. Jak se milovali. A v naší rodině.“

„Vím, vím, byla láska osudem,“ rozjařil se a jeho výsměch znězněl. Hrábl mi do vlasů, copy mi sklouzly přes ramena. Zamračila jsem se. Zatřepala jsem hlavou, upravila jsem si účes.

„To se nesmí? A jak vám to sluší!“

A znenadání mě lehce k sobě přivinul, přivřela jsem oči, byla jsem potopena do zelených hlubin, a on jako by tušil, že zmizel svět, přitiskl mě

k sobě a sázel na mou hlavu a tvář polibky, jako seménka pro kvítí. Myšlenky se mi zastavily jako hodiny, a náhle jsem otevřela oči. Věděla jsem potom, proč jsem otevřela oči. Dole se ozvaly kroky v známém taktu. Neklanový kroky, a hned na to vytryskl Mančin tichý zpěv. A již jsem stála na tři kroky od Marka a hleděla jsem na něho s velikým, starostlivým překvapením. Dlouho nic.

Pak řekl tiše a vroucně: „Což nevíš, holčičko, že tě mám strašně rád? Takový zázrak se stal. Bože, a je to tedy ještě možné!“

Zamžikal očima, zatřásl hlavou, asi aby se probudil do skutečnosti. Zeleň svítivá, zlatá odešla. Již jsme si ani ruce nepodali. Odcházel.

„Dobrou noc, miláčku.“ Jako když dechne.

Já jsem jen slabě pohnula rty. Dole jeho hlas ještě dojatý: „Bezíčku, doprovodte mě!“

XI.

Seděla jsem u okna. Jen chvíli a sešla jsem dolů. Všude voněla jeho cigareta. Co se se mnou děje? Dotýká se mne krása, nějaká krása života s křídly a s teplým šerem, v němž se rozšiřují zřítelnice, že všechno vidí okouzlené.

Blízkosti blízkého člověka mi bylo třeba. Vešla jsem do Neklanova pokoje. Usedla jsem k jeho psacímu stolku, k jeho květinám. Manča se růžově mihla za květinami a zmizela. Ach tak! Manča se tu trousí. Asi vyčihuje Neklana. Opět jsem zavřela oči. A cítila jsem, že by se Manča neměla potulovati po dvorku kol Bezových oken. Kdyby pracoval, rušila by ho. Snad ví, že odešel s Markem. Položila jsem hlavu na opěradlo křesla a zavřela jsem oči. Ani jsem se nepohnula, když se v krámě ozvaly kroky. Neklan se vrací. Přišel domem. Snad nejde s ním i Marek? Nechtěla bych. Zvedla jsem hlavu. Neklan chvatně vstoupil a rovnou ke stolu.

Vzrušeně: „Anno, Anno, tys tady?“ Planoucíma očima rozsvítil šeřící se komnatu.

„Neklane, odpusť. Nevím, co mě to napadlo.“ Vstala jsem.

„Ach, zůstaň. Ale, ale, Anno, tys čtla, čtla?“

„Co, Neklane?“ Spatřila jsem na stole otevřenou knihu. „Ne, nic jsem nečtla. Já jen tak, zachtělo se mi zde usednouti. U tebe, Neklane.“

„Opravdu? Děkuji ti! Jak je to krásné! Já jsem se tak polekal.“

„Čeho?“ Sleduji jeho pohled. Ach, vida, uhodla jsem. Zapomněl u stolku v zámku svazeček klíčů. Zasmála jsem se. Pochopila jsem jeho zděšení. Zavřené tajemství. Snad básně, snad zpověď, snad milostné dopisy. Není již tak docela chlapec. Pohlédli jsme na sebe. Jeho oči zářily, tak podivně zářily!

„Co ti povídal dr. Marek? Doprovodil jsi ho k domu Anny Šlikové?“

„Nešel tam. Doprovodil jsem ho ke Střeleckému ostrovu. Utíkal jsem domů, pohřešiv klíče.“

„Klíče, klíče! Nepůjdeš k Tondovi?“

„Půjdu.“

„A co ti povídal Jan Marek?“

„Že musí domů k rodinné večeři. A ptal se, věřím-li v zázraky. A já řekl, že všelicos možno nazvati zázrakem.“

„Jsi moudrý hoch!“

Ťukla jsem do nejmenšího klíčku ve svazeičku, zacinkaly.

„Třebas, když se z klíčku stane květ, vid', Neklane?“

„Ano. Tys opravdu –“

„Zázrak? Já?“

Nějak se toho slova polekal. Proč jen jsem je vyslovila? To slovo. Nechtěla jsem Neklana dovésti na stopu Markova výkladu o zázraku. Takhle se prozrazují hříchy. I Neklan svým návratem prozrazuje hřích, zavřený ve stole.

„Dost o tom!“ řekla jsem a hned na to pošetile o krok blíže.

„Co soudíš o Markovi?“

„O Markovi? To již dávno víš.“

Jeho hlas zněl sklíčeně. Ještě ty klíče.ho trápí!

„Ach, ovšem,“ odpověděla jsem. „Ale ty neznáš paní Rosenovou?“

„Marek s ní chodil. A když se na něho zase ptáš. Je básník života. Tvoří si život po svém. Vzrušuje se i uměle.“

„Jak to? Jak to?“

„Různými jedy. Toník je jeho přítel. Zná ho dobře a má ho rád. Marek je zajímavá osobnost.“

„Osobnost? Ne člověk?“

„Je vyhraněný člověk. Je n ě k d o.“

„Znamenitost?“

„Chceš-li, ano.“

„Máš ty ho rád?“

„Nevím.“

„Chtěl bys býti takový jako on?“

„Já? Nechtěl, ne! Ani bych nemohl.“

„Proč?“

Usmál se. „Mám jiné jádro.“

„Ani by ses jím nechtěl řídit?“

„Ne. Řídím se svou vůlí, která roste ze mne. A člověk, který by mi mohl býti rádcem a vzorem, je Tonda. Jsem šťasten, že je mým přítelem.“

„To je taky zázrak,“ zahrnula jsem s cesty svého neopatrného hovoru. Chtěla jsem mluvit též o Rosenové, a opět jsem ztratila docela zájem o ni. Začala jsem o Martě. Dnešní den snad měl i trochu vztah k událostem, nesla jsem v sobě Martiny osudy. Zprávy sestřiny byly pro nás zdrcující. Marek je odbyl vtipem ani se nedočkal všech podrobností.

Seděli jsme teď spolu, Neklan a já, jako bratr a sestra. Rákos a Marta se rozešli. Smrt dítěte, Miloše. A nové jméno Levan Megreli. Kdo je ten nový muž? Martin vysvoboditel. Ochránce. Odvezl ji z Ruska. Je mu vděčna. Chtěl zachránit i její dítě. Ale přes všecku péči ho neudrželi na světě. Bez Megreliho byla by Marta zahynula. Odchod z Ruska byl pro ni odpočinkem, uniknutím zlu. Jsou již někde ve Španělsku.

S nikým jsem nemohla tak důvěrně, tak hluboce hovořit o Martiných zprávách, jako s Neklanem. Poznal, že je pozdě, aby šel k Toníkovi. Zatelefonoval mu, omluvil se mu a povídali jsme si dál. Stále o Martě.

„Tonda často mluvívá o Martě. Viděl ji kdysi, ale neseznámili se. Řekl tehda o ní, nevěda, co ji v Rusku očekává: Odchází do cizího světa, daleko, do vichru života. Ptává se na ni.“ Kdosi přichází. Manča přivádí, hosta pozdního. A hle Tonda. Inženýr, profesor Šlik... Všichni tři jsme teď byli spojeni vzpomínkami na Martu a úvahami o jejím osudu. Tonda vpadl mezi nás jako i mně velmi známý člověk. Byli jsme spojeni štěstím dvojice, odcházející na východ a její tragikou s tolika dohady a pochybnostmi pro nás.

Přinesla jsem fotografie. Jejich domek u Volhy, scény z jejich života. Milošek. Radosti. Martina krásná tvář se na nás dívala důvěřivě, líbezná jako samo jaro, jak Miloš Rákosí nese Miloška na ramenu a zpívá. Malá rodinka večerí na trávníku. Velká loď pluje po Volze, a rodinka mává kapesníky s veselými výkřiky na otevřených ústech. Rodinka naslouchá zpěvu slavíků. Malý naháček objímá pána sedícího na lavičce před domkem...

„To snad je Levan Megreli,“ řekl Neklan... Možná! Jistě. Dále. Našli jsme obrázek toho pána s Rákosem, opět a opět s Miloškem. Je to starý krásný člověk.

Tak nějak jsme zladili zármutek těch nepřítomných do bolestného klidu. Žili v štěstí jako v plamenech, z růží. Nezbylo z toho života nic?

Byla bych se chtěla Tondy zeptati: Což není možno z Marka učini šťastného člověka? S malým lidským štěstím? Anna Šliková? Snad ona nestojí ani o malé lidské štěstí? Mlčíc hleděla jsem Tondovi do očí. Byl takový prostý, lidský.

A řekla jsem: „Je-li ten člověk na obrázkách Megreli, je asi Marta v bezpečí!“

„Doufejme, že je to Levan Megreli,“

Připadalo mi toho večera, že příchodem Antonína Šlika nějaký dobrý osud u nás otevřel dveře.

Vysoký, štíhlý člověk, trochu se naklánějící vpřed, bílý hubený obličej, temně rusé kadeře a velké modré oči. Když jsme se rozešli, měla jsem pocit, že všechny žaly a rozpory se mi uvolnily v tichý stesk.

X.

„Což nevíš, holčičko, že tě mám rád? Strašně rád!“

Je to možné? Ta věta se mi ozývala stále, jako by se byla rozrostla v ohromný keř, rozkvetlý ve mně. Co se stane, až Jan přijde? A přijde-li ještě? Již byl červen, a růží rozkvetlo toho roku více nežli jindy, ptáci zpívali hlučněji a déle do noci i časněji z rána toho roku.

Kterak vysvětlí Jan Marek odvahu své lásky ke mně? A je to vůbec láska? Zamračila jsem se a strnula jsem v nehybnosti...

Všecko na bojištích spěchalo k rozuzlení, k vypjatému konci. Marek nepřicházel. Vídala jsem Annu Šlikovou na balkoně vysoko nad Prahou. Našla jsem si na Petříně místečko, kde jsem od

halila pohled na úsek jejich obydlí. Zajásala jsem, objevivši ten svůj vidoucí úkryt. Připadala mi Anna blíže nebi nežli zemi. Vidí oba břehy, Hradčany i Staré město a dálku a oblohu, vystínovanou věžemi a zadýchanou zahradami, Petřín, ostrovy a Vltavu. Její matka sedá v křesle a dívá se ozářena zapadajícím sluncem, dívá se jistě pobožně, snad se i modlí, ale i pouhý její pohled na tu krásu je modlitbou. A její hluboké přemýšlení! Bývalá dívenka Anna Rájcová!

Byla jsem smutná a neklidná, že Marek nepřijíždí... Soboty jako větší a významnější koral v růženci mójely. Až konečně na rozhraní velmi žhavých dní červnových a červencových objevil se z rána v krámě. Čirou náhodou jsem byla dole, neboť Neklan pdešel časně na technjiku. Otočila jsem klíčem ve vratech a vybědla jsem Marka nahoru. Zavřeno a dost.

Na schůdkách už povídal skoro vesele a přece ironicky.

„Co dělám? Nic dobrého. Budou nás přehlížet, čekám, že budu přeložen.“ Zastavil se trochu zadýchán, opřel se o zábradlí.

„Se vším se vyrovnávám se svrchovaným pohrdáním, což značí Maul halteni und weiter dienen. Alespoň kdyby mě dali někam do Atlantidy nebo do jiného potopeného města.“

„Ale vždyť už bude konec války a svoboda!“

„Mýlíte se! Dlouho jsme bděli a zase nás uspí. Pelhřím onehdy říkal, že je dnes jinak nežli před sto lety. Ale kde!“

Zase bude se opakovat stará historie. Dolů a spat! Tragika Prométheových jater není v tom, že jsou žrána, ale že dorůstají. A to je náš národní osud. Vy budete všichni zklamáni. Jdete do tmy. Všechny hry jsou prohrány. I náš sen vyslovuje pouze, čeho si přejete.“ Přešel mě smích.

„Vy nějak nejvíce trpíte a neprávem. Už jste dost zkusil.“

„Stávám se nesrozumitelným posledním lidem na světě, a proto zbytečným. I Anně, která mi vždycky rozuměla.“

Zůstala jsem němá. Všickni jsme mu lhostejni mimo Annu. Běžela jsem do bytu, pomalu stoupal za mnou. Vešel, rozhlédl se po pokoji a jako by se chtěl spojití s naší svatou vírou. Tak se mu tvář rozsvítila.

„Tady kvete růží!“

„Všude kvetou. Ale vy, Jene Marku, rád byste všechno rozkvetlé poplenil a rozsvícené zhasl, abyste se utrápil...“

Dal se do smíchu. „Mluvíte jako dospělá a přemoudřelá.“

„Což má znamenati opak, vím! Nemluvně a husa.“ Zasmála jsem se, a opět se mi sevřelo srdce. Jinak jsem si představovala jeho návrat po onom dni.

„Myslím často teď na smrt. Je mi zase blízká. Byla mi často blízká zúmyslně i nahodile. Je nejsnáze přivolatelná občanka mimozemského světa.“

„Nebo spíše je věčnou občankou pozemskou.“

„Máte pravdu. Možná s ní chodit na čaj.“ Jeho nejvážnější a rxejmoudřejší řeči měly nádech iro[^] nické veselosti.

„Na čaj, kde se usadí mezi přástevnici a přestřihovačku, možno s ní flirtovati. Atropos je svůdnější, neboť sedává se svými nůžkami v šeru, což je výhodné pro tak podezřelou krásku. Čeho se člověk nedohaduje pod závojem tmy! Klotho nadávám od svého narození, ono bylo jediným jejím skutkem, více jsme neměli spolu co činiti. Lachésis snažil jsem se – podplácet! něžnostmi, znáte snad již mou starou hru s jedy až na ostří nože? A tyto návštěvy platily Atropos. Lyšaj smrtihlav se též jmenuje acherontia atropos, krásné jméno, což? A to už je smrt sama. A známe se dobře. A odloží-li ona někdy svou předstíranou cudnost, tedy s Bohem!“

Postavila jsem vázu s růžemi před něho. Přivoněl k růžím, a honem jsem naladila vzduch do dur.

„Svět bude zase krásný, až všecko, ale docela všecko střízlivé, zběsilé přejde. Bude mnohem krásnější nežli dříve, protože si lidé uvědomí, co spáchali. Všickni do jednoho. Všickni, kteří se provinili.“

„Ale, holčičko, ti se nepřiznají, ani sobě, a pak jim je dobře.“ Požádal o čaj.

Za chvíli byl stůl pokryt. Zazlátlý čaj dýchal obláčky vonné páry.

„Jsem stár, abych dovedl takto horovati. Což ty, děcko. A vůbec vy, ženy! Jste šťastnější, nestárnete, nechcete-li. Jedna hybná složka nám umírá zvolna a veteší. Ta, jež je hybnou pákou všeho. Mezi muži není Ninony de Lenclose. Rozumíš dobře?“

Styděla jsem se přiznati, že nevím, kdo je Ninon de Lenclose.

Kývla jsem hlavou, a on mne vzal za ruku.

„Těsně před válkou jel jsem do Itálie.“

Vzpomněla jsem si, že tehda miloval Rosenovou. Zamračila jsem se.

Pokračoval: „Anna jela za svou gruzínskou přítelkyní do Nauheimu. Rozjeli jsme se v různé strany světa. Když jsem byl v Perugii a pohlížel jsem přes střechy do Tiberského údolí se všemi barvami západu a četl jsem Kvítky sv. Františka, popadl mě stesk, doufal jsem svatosvatě, že se

Anna rozpomene a přijede za mnou, už jistě, jistě zítra, nebo pozítří. Sejdeme se v Assisi. Strašně jsem toužil po ní. Posedla mě touha dívat se jí do očí, slyšeti její hlas, otvírati její úrodnou duši. A přišlo od ní psaní z Paříže. Připadalo mi to jako msta, že jsem ji nevyzval s sebou na jih. Ale ne nemstila se, smutná jela do města světla.

I fioretti di S. Francisco.

Bylo mi prázdno, hrozně těžko bez ní.“

Zvědavě a s výčitkou jsem se dívala do jeho očí tak docela jinam upřených, ač se na mne dívaly. Proč mi to povídá? Co chce ode mne? Jako by všecka blízkost poslední návštěvy se smazávala.

A náhle:

„Přijedete ke mně, vidíte? Nám je třeba vzduchu.“ Obrátila jsem se k oknům, Petřín posílal k nám nejskvělejší, navoněný vzduch komonicí a prožhavený sluncem a zelení.

„Jiti spolu pod širým nebem někde po březích Labe v stříbrném světle Středohoří? Říp, hora tradice, Milešovka a všechny ty kopce, vnořené do modrého soumraku dovedou učarovati.“

„Ani se nezdá, že se cosi dělo daleko za nimi, že svět kráčel.“

„A že jsou blízko hranic.“

To bylo pak novým snem, smiřujícím, potěšujícím. Při práci, při všem vězela jsem ve Středohoří mezi lukami, na břehu řeky, kde je žalář a špitál. A drahý člověk. Jan Marek.

Přijeti do cizího města sama a neznámá blouditi a pozorovati neznámé končiny nebylo pro mne nic nového, ale vyjiti z hotelu a podle ustanoveného programu kráčet dlouhým stromořadím od jednoho města ke druhému naproti Janu Markovi bylo cosi nepředvídaného a podivného a skoro úzkostlivého.

Praha za mnou, domov za mnou. Po prvé jsem se vypravila ne k vůli své zvědavosti, zálibě, touze po nových obzorech a místech, ale za někým,

kdo byl muž. Město se zelenými a černými věžemi, jako podivné květiny, vsazené do zelenavé oblohy, staré štíty a střechy dávaly jen rytmus mému vzrušení, které mě unášelo k Markovi. Stromořadím proti mně se hrnuli zaprášení vojáci, mnoho vojáků, kroky tvoří dupot jako neustávající tempo podzemního mlýna, hukot řeči a smíchu. Pátrám, poznám-li Marka v hlučně pohyblivém zástupu. Slunce plamenné rozsvěcuje kraj až do nachová, v stromořadí už jsou stíny hlubší a hlubší, jen pruhy barevné vstupují do černá pro zmatek spěchajících bot.

Bylo mi úzko, proč asi? Ach, Bože, ano, což kdyby právě dnes a teď šla vstříc Markovi Anna Šliková. Což přijdou-li spolu? A což nepři jde-li Marek? Dopouštím se křivdy, odvažuji se čehosi hrozného. Jdu mu stříc večer stromořadím vojáků. Mé oči odpověděly jeho vyznání, má ústa přijala jeho polibek. Řekl, že se láska netáže, ale řítí se, nebojí se závratí. A já jdu a táži se, já planu a váhám, je mi roztouženě a bojím se. Neřítím se. Jdu namáhavě proti proudu. Vzduch nepříjemně čpí. Ach, až půjdeme pod nebem, vysokým, ohromným!

Došla jsem na konec stromořadí, dále jiti nebylo určeno. Věž, pevnost, ponuré zdi žaláří. Mladý vězeň, vrah.

Nezapomenutelná chvíle toho minulého dne u nás doma. Byli jsme spolu s tatínkem. Neděle, podobná tolíka nedělím, trochu nuda a trochu lenost a hudba z ostrova a rozevřená kniha.

Neklan se vrátil od Tondy a hned k nám nahoru spěchal a zvěstoval novinu o vraždě sarajevské. Zřetelně se mi zjevoval děj té vraždy, ani pozdější zprávy mi jej neopravily. V kočáře zvolna davem se pohybovaly arcivévodští manželé, jako bych byla přítomna, viděla jsem jejich sklánějící se hlavy, výraz tváří, do nejjemnějších podrobností, záhybů rukávů, límec, víčka, rty, lesk očí, pýchu, všecko ustrnulé a každé pohnutí. A teď- - - teď- - - se stalo. Čin. A ještě se kočár hýbe dál...

Neklan stál tehda bledý před námi. Chlapec plachý, nemluvný, rychle se nějak vyrovnal s tím skutkem. Sotva devatenáctiletý kluk vykládal o Konopišti, náhle ho zachvátila řeč, vykládal o císaři Vilémovi, jak tam přijel střílet bažanty a podněcoval ješitnost hraběncinu. Tisíce bažantů to zaplatilo životy. Krásní ptáci jako z ráje vyhnání.

Škoda, že tu není se mnou Neklan, pomyslela jsem si teď v stromořadí čekající. Jak by mi bylo volněji proti proudu vojáků. A jak by se díval se mnou na terezínské zdi. Mé oči je pronikaly až k hrdinnému hříšníkovvi. Víím, že Neklan by řekl svatý zločinec. A já jsem pátrala stojíc pod černými stromy v té duši nešťastného vězně. Čin. Co je a čím se může stati hrozný čin? Boolestí i slávou, mukou i vítězstvím, poplašným úderem krve neb zvěstí červánků?

Vracela jsem se. Zástupy řídly. Marek asi nepřijde, snad byl povolán k nemocnému, snad k nešťastnému. Snad právě k Principovvi. Jak by Jan, Marek ho dovedl potěšiti, jistě té chvíle by zapřel v sobě všechn svůj zápor a rozžal by světlo v oné utonulé duši ve tmě.

Zvolňovala jsem krok, má touha usínala. Čekání a pochybnost zbavují schůzku radosti. Myslíla jsem víc na Neklana a na Principa nežli na Marka.

A znenadání mě vzal za ruku. Dohonil můj loudavý krok, tichým a pak úchvatným hlasem mě pozdravil, omlouval se, a již jsme kráčeli ruku v ruce k Litoměřicím. Hory nám svítily důvěrnými obrysy modrosti bez mála noční. Hovořili jsme o ničem. Měl ruku vsunutou v mém předloktí a snažil se srovnati se mnou krok. Po prvé jsme šli spolu. V Praze jsme se nikdy nepotkali a schůzek jsme neměli. Uhodl mé myšlenky.

„Je málo času. Každá minuta ukradena. Sedím rád u tebe. A konečně i zde.“

A naše nesouměrné kroky ho rozesmály, ale to nebyl obyčejný lidský smích. Marek se nikdy na plno nerozesmál, jen posměch, jen zasmání jako když vlaštovka prolétne, jen to švihne, nebo šlehne bič.

A k těm krokům: „Jako můj kvartet není stále takový, jakým by měl býti, schází tmel a důslednost Dnií, v detailech není klidu. Jak obtížným útwarem je kvartet a jak úžasnými umělci jsou členové českého kvarteta! Jaké záhadné a složité vazby a jak těžko slučitelným objektem jsou čtyři lidé i v zdánlivě nejjednodušším problému.“

„A dva lidé také?“

Zasmál se mé otázce. „Do všech důsledků máš pravdu, holčičko!“ Náhle mi zase tykal. Horkem se mi polily tváře.

„Těžko slučitelným objektem,“ opakovala jsem tiše, „já bych se nebála.“

„Čeho? Života ve dvou?“

Za chvíli mého zdržlivého mlčení: „Nemáš ponětí o všech možných a nemožných vztazích a nesnázích lidské dvojice.“

„Ale sami ti dva si tvoří ty vztahy a snad i ty nesnáze.“ Vzplanula jsem.

Kopce před námi rýsovaly se ve tmě modrosti nebeské a hvězd, srdce mi tlouklo neklidně, ale s jistotou, že bych všecko dovedla.

Byli jsme na náměstí. Jedna krásná věž sametově tmavá vznášela se vzhůru a dotýkala se bílé hvězdy, druhá zelená tvořila kus trávníku na nebi, a hvězdy po něm tančily.

Radost mnou prolнула. Teprve si toho povíme! Vešli jsme do hostince. A byli jsme si opět vzdálenější. Snad to vězelo ve mně, ale zdálo se mi, že i Marek je stísněn. Překáželi nám cizí lidé, všichni byli zvědaví. Tlumili jsme hlasy. A všechny okolnosti nepříjemné, číšníci, jídelní lístek, nápoje, ač se stávaly novou důvěrností, nebyly bez rozpaků. Byla bych z toho snadno vybředla, ale Marek mě ovlivoval, hrozně se nutil do roztomilosti, ale nebyl svůj. Místo jsme měli výhodné, přehled a nikoho za zády. Jak se člověk nedovede oprostí nepříjemnosti dotyku vnějšku.

Něco jsem o tom prohodila, a on: „Ovšem je to hloupé, ale i já cítím hmat cizích chapadel na své kůži i na duši.“

Když přišlo jídlo, pomohl mi hlad, i Jana jsem nakazila svou chutí.

Rozhovořil se: „Píši takovou pitomou essay o člověku, u něhož všecko spontánní ať psychické ať fyziologické je úplně vypnuto, druh pošlého pierotta, jehož možno řídit jinak nežli starý Coppelin svoje automaty. Ne kolečky, ale drogami, pro jehož každý čin možno a nutno napsati recept. Farmakologický manež u i n čili triumf positivismu. Dám ti ho někdy přečísti. Je to má nejopravdovější autobiografie.“

Cítila jsem, že můj otevřený pohled je mu t; ady nepříjemný, sklopila jsem oči, neboť nedovedla jsem přemoci to krásné a dychtivé, co bylo v mém zraku.

„Oči se nedají řídit ani vůlí, ani drogami,“ řekla jsem vyčítavě.

Odpověděl trhavým pohybem hlavy a úsměvem, jako by odháněl myšlenku nebo onu mou větu.

Nalil žernoseckého Vína.

„Kyselé, hanebně kyselé,“ huboval po prvním doušku.

Umlouvali jsme si schůzku na zítřek. Neděle. To teprve bude krása. Vydeme si k Labi do slunce, kde nebude třeba tlumiti hlas, duch Máchův bude s námi.

„A píšete ještě o houslích?“ chtěla jsem rozpoutati jeho řeč. Ráda ho poslouchám, jeho hlas, jeho myšlenky.

„Jsem pln houslové lyriky, ale nedovedu říci, co vlastně cítím. Čím více přemýšlím o nějakém problému, tím více mi uniká. Duší Cremony chtěl bych říci nadsmyslnou estetiku. Dřevo, které rostlo, kvetlo, bylo náhle poraženo, všechna energie, jež se nesla ke květu, zrání, množení, byla zastavena, duch jeho zaklet v jediný projev tónu. Rusalky, jež byly dříve zpěvem, zatouživše po lidství, mateřství, staly se němými: Analogie opaku. A spoj si to vše podle zákona o nepomíjitelnosti energie, jako světlo, teplo, zvuk, elektřina, statická vůle pevnosti, zajímavé toulky paradoxních her na zdánlivě střízlivé základně mechanického zákona., \$3

Vyšli jsme do noci z kouře a hluku. Jaké oprostění z tísně! A což zítra, zítra... A brzy, hned po poledni.

Šli jsme těsně vedle sebe, hleděli jsme k nebi. Vše pozemské zmizelo, nebe, miliony hvězd nás přitahovaly. Nějaký stín, obrys, křivka země a lidského výtvoru byl jen průvodem naším jako jsme byli my sami. Dotýkali jsme se země? Bylo mi, že se vznášíme. A náhle octli jsme se před vraty hotelu.

„Zítra zaklepám na tvé dveře, dovolíš?“ Přiklonila jsem hlavu k jeho rameni. Objal mě něžně a políbil. Dobrou noc. Dobrou noc.

Vešla jsem do vrat. Slyšela jsem jeho vzdalující se kroky, které teď půjdou tím šerým stromořadím dlouho, dlouho. Hvězdy svítí i v korunách stromů. To již jsem byla ve svém pokoji a ležela na znaku jako bych se taký dívala vzhůru do hvězdné oblohy. A uvízla jsem tam někde na zlatém cípku. A zítra bude zaklepáno na dveře mého pokoje...

Rán, o mi odevzdala pokojská dopis. Voják jej prý přinesl. Asi změna úmluvy. Se zoufalými omluvami odříkal Jan schůzku. Když se v noci vrátil domů, našel tam otce. Co dělat? Nezbývá nežli se vzdátí blaha nejkrásnějšího, nejsvátečnějšího odpoledne.

A dopsal: „Byl bych Ti rád ukázal, kde žiji. Připadá mi zdejší kraj jako Umbrie, pro mne spíše Cremona. A byl bych Ti povídal legendy o jejích zpívajících zlatohnědých dětech. Cremona. Jsou to mé poslední lásky. A znám novou legendu o Guarneriovi da Jezu. Miluji teď dřevo a jeho chvění. – Dokud žilo, mlčelo jsem, mrtvo sladce zpívám – bylo motto Kašpara Duiffoprugara, prvního tvůrce houslí. Kolik variací znám na toto thema! Má poslední láska. Nezlob se na mne, Aničko Kněžková!“

Slzy padaly na popsané stránky, klikyháky Markova rukopisu se rozplývaly. „Jeho poslední lásky“, znělo mi v hlavě.

Vyšla jsem si do slunečného rána za město. Věže zpívaly a zpívaly, na náměstí vonělo kadidlo a myrha. Lidé šli do kostelů a z kostelů. Hory ustoupily do dálky, jemně zastřené jako má duše.

Šla jsem podle Labe cestičkou zprohýbanou, vroubenou řebříčkem a slzičkami. Zastavovala jsem se nad dálkami, nad horami a nad trsy mateřídoušky.

Bylo té chvíle jako před tisíci a tisíci lety, kdy kraj byl neobydlen, kdy zastavil se tu zástup lidí, hledajících domov? Zřeli prorockým duchem svých tužeb země královské, země ujařmené, země osvobozené? Předkové Bezovi!? Zasmála jsem se té vzpomínce. Ale ta myšlenka mě odvedla od mého zklamání dnešní neděle k Bezovi. A na chvíli k jeho

nedávnému dobrodružství. Navštívil svého jmenovce baronja Beza s Tondovou sestrou Polyxenou, která žije se svým mužem pod Beskydami. Neklan si na chvíli vyjel s Tondovým doporučením na Beskydy.

Krásná mladá Polyxena ho vybídla k drahému příteli Bezovi, který toho dne slavil své osmdesáté páté narozeniny. Nesla mu kytici krásných růží.

V zámku přivítal je starý pán vzrušeně, se slzami v očích. „Můj milý, oddaný, spravedlivý sluha Bernard mi umřel. Ba co dím, sluha, byl mi od dětství nejmilejším druhem a věrným společníkem na světě.“

Uvedl je do salonu k otevřené rakvi, přijav od paní Polyxeny růže, položil je mrtvému na prsa, 90

„Dole v naší hrobce bude odpočívati, vedle něho je připravené místo pro mne. Po smrti budeme spolu jako jsme spolu žili.“

Když Polyxena Neklana představovala, přeslechl asi baron jeho jméno.

Řekl ještě: „Odejdu brzy za ním, já, poslední svého jména. Věděl ode mne císař Franz Josef, že náš rod je starší rodu jeho.“ Totéž Neklan slýchal od svého otce.

Nedošlo k projevu mezi starcem a mladíkem, který provázel paní Polyxenu, ale ona mu to asi ve vhodnější chvíli poví.

Vysoký, přímý stařec, jako by tu stál se mnou proti Řípu. Pyšný na svůj slovanský dávný původ.

Sama tu však stojím, sama, jako bych lkala do přitlumeného zpěvu řeky. Před tisíci a tisíci lety. Měla jsem pocit onoho bytí před tisíci lety. Obrátila jsem se k dvěma městům, spojeným stromořadím: Terezín, Litoměřice.

XI.

Monika Janovská přišla za časného jitra s plnou náručí květin. A oddělené růže s liliemi podala Manče, aby je zatím vložila do vody, ostatní mi dala do klína.

„Tamty odnesu na oltář do ruského kostela,“ řekla tajemně krčíc čelo a přimhuřujíc oči. Balíček položila vedle sebe a velmi tiše: „Ruský železný kříž, bratr jej kdysi přivezl z Francie, postavím ten ruský kříž z Francie na oltář v ruském kostele, mám už místo vyhlédnuté!“ Její er usměvavě hrčelo přes zvlněné rty. Přikrčila se a z brašny vyňala malý hedvábný pytlík. Upírala na mne oči rozpačitě a jásavě.

„Když jsem tu byla naposledy, potkala jsem na schodech dr. Marka.“ Velmi ztlumila hlas, vytahujíc kus popsaného papíru.

„Víte, jak zbožňuji Annu Šlikovou. Jednou dávno byla jsem u ní, dávno, taky v červenci, taky s květinami, sedíme a hovoříme, listonoš přinesl psaní. Za řeči otevřela Anna dopis, přelétla jej očima a odložila na stoleček. A zase mluvíme, vypravuji o jejím bratru, panu profesorovi Kamilu Šlikovi z ústavu. V tom někdo opět zazvonil. Návštěva. Zadržela mě, že se ihned ke mně vrátí, odešla do vedlejší komnaty.

Osamotněla jsem s tím psaním, sedím a pošilhávám na ně. Přisedla jsem blíže. Nevzala jsem papír do ruky, jen jsem prstem nepatrně pošinula obálku, kde překážela, aby se mi objevilo písmo, cosi posvátného. Všimla jsem si, jak se Anna Šliková začervenala, když pohlédla na rukopis listu.

Bylo ode mne hanebné, podlé, že jsem toužila nahlédnouti do psaní, čisti je.“ Přiktčila se a zašeptala:

„Svatokrádeže jsem se dopustila, srdce mi tlouklo, hřích tloukl. V předsíni se ozvaly kroky, v pokoji někdo hovořil. Odhrnula jsem stránku a čtla jsem, oči čtly, oči, ne já, ale má paměť ssála každé slovíčko. Celý odstavec jsem měla vtištěný v duši, když se Anna Šliková vrátila. Byla jsem zničena hanbou za svoje jednání, ale šťastna jejím štěstím. Hanbou, že jsem vyloupila ten dopis do své paměti. Ale jí zůstane to štěstí na věky.

A vám jsem to vyloupené přinesla napsané, doma jsem si hned tehda slovo za slo

vem napsala, pamět by mě třeba zklamala, ačkoli jsem si ta slova vryla do mozku.“ Podala mi papír. Čtla jsem dychtivě: „Nemám před Tebou tajemství, jehož prozrazení by mi Tebe mohlo uloupiti. Nemám, co bych sobě vytýkal, nemohl jsem jinak jednat. Vznik mé lásky k Tobě by nutností, ne dobrodružstvím. A když jsem po tobě ruku vztahoval, a Tys váhala, a Tys mi konečně ruku dala, a věděla jsi již, že jdu životem opilým krokem a že neznám svých zítřků jinak nežli že patří Tobě se vším, co přinesou. Víím, že by bylo dnes pozdě Tebe varovati přede mnou, znám již příliš Tebe, i kdybys věděla, že se zítra můj život zřítí, šla bys se mnou dále, třebas k tomu pádu. A víím dnes, že je možno, aby i mne měl někdo rád.“

Dočetši, neosmělovala jsem se zvednouti očí k Monice. Oo pro Boha vidí šťastného v těch řádkách? Dusila mě slova, plna chmury a beznaděje. To byl Jan Marek? Co vidí Monika šťastného pro Annu Šlikovu?

Ach, ano, láska se netáže, řítí se, dle výroku Markova. Zde je láska, zde je muž. A bylo by pošetilé varovati před ním ženu roznícenou. Kdo je Marek?

„Je to už velmi dávno?“ zeptala jsem se, snažíc se nabyti klidu.

„Dávno, asi snad pět let.“

Zasmála jsem se trapně.

„Ono dávno nic nemění,“ vydechla Monika.

„On se jí oddal celou duší na věky. Nechám vám zde ten opis.“

„A je Anně věrný?“

Pokrčila rameny, tiše se usmála: „Kdož ví? Ale také to nic nemění. Léta ani skutky nezvrátí oné zpečetěné pravdy a krásy oddanosti.“

„A je možno bezpečně se tím těšiti?“ Pohlédla na mne udiveně, že možno pochybovati.

„Byla jsem ráda, že jsem Jana Marka potkala u Vás, i vás má rád, ale jinak, zase docela jinak.“

Zavrtěla jsem hlavou podivením z jejích dohadů. Přece návštěva u nás značívá i pouhý obchod. Či zachytla rozpaky Markovy neb jeho plachost? Prošlehlo mi hlavou: Plachost špatného svědomí.

Když Marek odhaluje své stesky, přibližují se mu čili přitahuje mě k sobě.

Manča mě zvonkem volala dolů.

„Ach, paní Moniko! Počkejte chvíli!“ Ale Monika rychle sebrala růže a lilie, železný kříž z Francie a omlouvajíc se, utíkala za svým vnitřním posláním, oči majíc naplněné blahem a nadzemskou září.

S Bohem, paní Moniko milá!

Dole skromně a přece výbojně stála u pultu mladá dívka, chudě oblečená, nalíčená.

Manča potrhávala rameny. „Ta slečna se ptá na pána, který tu prodává a ne a ne uvěřit, že pan Bez není doma.“

„Pan Bez?“ zvolala dívka, „tedy se jmenuje Bez!“

Manča se zamračila a zvolala drsně: „Co mu chcete?“

Byla mi nepříjemná Mančina smělost.

„Posadte se, slečno,“ řekla jsem zdvořile, „nezapíráme vám pana Neklana Beza, opravdu není doma“.

Neznámá se drolivě zasmála. „Neklan Bez! Jak skvostné jméno!“

Manča hleděla vyjeveně na tu bílou tvář, unavenou, skoro smutnou, jak se náhle sklonila, a smích s ní vyprchal.

„Co je vám?“ zeptala jsem se jí a přitáhla jsem k ní židli.

Usedla. „Nic mi není! Přetáhla jsem několik nocí, trochu více jsem pila. Nebojte se, že jsem přišla.pána obtěžovat. Je to snad váš bratr?“

„Není, ale vyrostli jsme spolu – tady,“ řekla jsem.

Pohlédla za obloukem, který opsala má hlava po* slově tady. Usmála se.

„Tady! V zahradě jarních bezů.“

„Jste umělkyně, slečno?“ zeptala jsem se.

„Ach, děkuji vám, že jste uhodla ne čím jsem, ale čím se toužím stát! Velkou herečkou. Zatím vystupuji v kabaretech a na menších jevištích pod jménem Minaret.“

Manča vybuchla v smích. Pohlédla jsem na ni přísně.

Slečna se usmála a promluvila: „Neklan Bez je jméno jako velmi krásně vymyšlené, moje Minaret vzniklo z mého pravého jména Wilhelmina Rettich. Jsem vídeňská Češka, s německým jménem k mé velké nelibosti. Z Mína Rettich upravil jeden moc vtipný hoch ono Minaret. Ale je to výmysl vyvlastněný čili ukradený. Známa přednášečka básní skvostná Lia Rosen jmenuje se vlastně Amalia Rosenštock. Moje Minaret i na návštěvách má reklamní cenu. Jen rolí kdyby bylo! A lepší prkna!“

„Velmi bych vám přála štěstí, slečno, a Neklan Bez?“

„Věřím v můj talent. Tím si mě zcela získal. Nemluví do vzduchu. Získal si mé důvěry a vděčnosti. Věřím v jeho vkus a pravdivost.“ Její oči utkvěly na lustru.

„Můžete vším právem!“ Jak se dívka všecka proměnila, její tvář ožila, oči se zatřpytily.

„Proto jsem přišla. Dlouho jsem ho u nás nespatriila. Mám novou roli. Dovede poradit. Ta role je těžká, choulostivá. Z té by se dalo jiti výš.“

„Jak bych vám to přála.“

Napřáhla ruku a široce se usmála a dlouze, vděčně se na mne zadívala.

„Vyřídím, že jste zde byla, slečno, bude odpůdne doma, navštivte ho.“

„Nemohu dnes, až jindy, však se pan Bez zastaví u nás v kabaretu nebo vedle v kavárně.“ Mžikem se mi zjevovaly neznámé cesty Neklanový a lidé, s nimiž se stýká.

Minaret! podepřela si bradu o pěst a zadívala se na mne pátravě, usmála se a vstala, prohnula se svůdně a krásně, ale bylo v tom postoji cosi bolestného. Uklonila se skoro příliš hluboce, jako na jevišti. Vzala za kliku, usmála se.

„Račte odpustit, slečno, a děkuji a ať se pan Bez na mne nezlobí, že jsem se odvážila až sem a on snad se dá vidět.“ Zdálo se mi, že poslední věty zněly s vysoká a posměvačně.

„Není co odpouštěti, slečno, vyřídím vše Neklanoví.“

Trhla sebou a zdálo se mi, že její oči jsou plny lidské bídy.

Nemohla jsem se zbavit těch smutných očí. Bylo mi příjemno, že se nebe zatáhlo a dalo se do deště tichého, vytrvalého, jenž napájí zemi, zavlažuje žíznivé rostliny. Šuměl tiše v korunách, vlaštovky s blaženými výkřiky proletovaly pod nebeskou sprchou jako v šíleném obřadu. 96

Když jsem zašla odpůdne dolů, Neklan seděl ve svém pokojíku u černé kávy s cigaretou. Naše jídlo se stále odbývalo krátce a nedružně, jen nedělní obědy a někdy i večere byly společné.

Když mě Neklan spatřil, vylítl radostí poplašen. A za ruce mě vzal. Proč mě sevřela hloupá úzkost, jak začít o Minaret? On nic. Což mu Manča nic neřekla? Vesele mi předváděl rozkvetlé karafiáty jako na výstavě – a zvláště kořenáč planých hvozdíků barvy snivě zafialovělých červánků. Manča mu asi nic neřekla, vida, ani jí se do toho nechtělo! Podivno! Vyčtla jsem si hloupost a honem prudce, bezohledně, jako bych si byla teprv právě vzpomněla. Tak si počínává Jan Marek.

„A, Neklane, byla tu ráno slečna Minaret,“ a stále dále, jako bych ho nepozorovala, jak se ho zpráva dotkne, „hledala tě, chtěla by s tebou mluvit. Neřekla ti Manča?“

„Manča? Ne.“

Trochu zneklidněl, ale jak se na mne díval, asi vytušil nebo nějak ze mne vyčerpával úzkost. Zastyděla jsem se a zrudla jsem. Neklan se zasmál, jako by ho to hrozně potěšilo, že se stydím před ním. Nikdy jsem ho neslyšela tak se smáti. U něho to znamenalo výbuch smíchu.

A náhle: „Prosím tě, Aničko, odpusť. Ale já jí domluvím.“

Měla jsem již hlas i myšlenky ve své moci.

„Ale proč? Jsi ty nějaký světec, aby za tebou nesmělo přijít nějaké děvče? Nic jí nedomlouvej, jde jí o uměleckou radu, o důležitý herecký výkon, o nějakou roli.“

„Tuším oč jde. Dlouho čeká na tu úlohu. Ubohá Mína.“

„A ty ji znáš dlouho?“ Opět se usmál, i oči se mu smály.

„Ani ne dlouho, snad měsíc, ale to jí nevadí. Rád jí poradím.“

„A má nadání?“

„Nesporné. Stane se z ní velká umělkyně, budou-li příznivé okolnosti.“

Jeho cigareta dohasla v popelníčku. Mlčeli jsme chvíli.

„A Manča se ti nezmínila? Hm!“

„Je hezká dívka,“ navázala jsem opět hovor.

„Manča?“ zeptal se roztržitě.

Zasmála jsem se, ale nějak nepříjemně. Ta přestávka v hovoru tedy platila Manče.

„Ale přece ta slečna Mína. Manča ovšem taky, ale tu známe oba dávno.“

„Máš pravdu, Aničko, Mína. Ale líčidla kazí její zvláštní půvab. Porušují mdlou barvu její pleti, barvu sloni. A noční život ji ničí. Nedovedeš si představit.“

Dívali jsme si do očí. V jeho očích byla smutná něha. Co asi našel v mých očích? Cítila jsem útěchu z blízkosti člověka, který byl velikou jistotou.

„Má milence?“ zeptala jsem se. „Ano. Jak by neměla!“

„A má ji rád?“

„Nic není těžšího, nežli to zodpovědět! Ale má jí asi rád i když by se někdy zdál opak. Netroufal bych si alespoň říci, že ji nemá rád.“

„A má z ní svědomí?“ Tak se mi teď lehkotázalo na Mínu.

„Svědomí!“ odpověděl pokrčiv rameny, „svědomí je podstata lidské bytosti. Jaké má ten člověk svědomí, o to jde.“

„Neklane, na co ty stále myslíš?“

„Na všechno a někdy na věci, jež nestojí za myšlení, ale Tonda říká, že mladému jesti prokousati se k vlastním objevům.“

„Nemá se sám již za mladého?“

„Ne. Ale miluje mladé a věří v ně.“ ,

„Hovoříte často o takových věcech?“

„Všelijak. Mlčíme a jen v práci se věta utrousí. Záleží na tom, co a jak se nám děje pod rukama.“

„A doktor Marek?“ Mína mi již zmizela.

Pohlédl na mne zkoumavě a vstal.

„Je velmi nervosní. Kouří do set cigaret denně. A též jinak. Povážlivé stavy.“

„V něm je tolik lásky,“ řekla jsem odváživě.

„Lásky? Snad touhy po láskách.“ Srdce mi zabušilo.

„Anna Šliková je jistě jeho veliká, splněná láska,“ řekla jsem sebevědomě. Pohlédl na mne úzkostlivě a něžně.

„Anna Šliková je teď pouze jeho svědomím a trýzní a jestli ještě láskou, tedy nešťastnou.“

Stiskla jsem zuby. Neklan opět usedl a sklonil se ke mně

„Tak smýšlím já,“ řekl, „Tonda, bratr Anny Šlikové, věří, že všechny lásky Markovy jsou pomíjející, jen láska k jeho sestře nikoli. Jan Marek, hříšník, ano, ale bičovaný věčností.“

Ticho se chvělo mezi námi mučivě a přátelsky.

Pak řekl Neklan: „Vrací se stále k myšlence na smrt. Říká: Chci být jako bych nebyl, abych náhle odešel, a nikdo si již toho nevšiml. Svět, lidi, všecko prý prokleje v hodině smrti. Dobytek je všecko, posmívá se, ale což prokletí, platívalo v době, kdy smrt měla normální kurs. Teď je to bazarový artykl, jiný nežli tehda, kdy Nero prohlásil: Jaký umělec umírám!“

„Smutné, vid', Neklane?“ A položila jsem ruku na jeho. Sklonil se a líbal mou ruku. Pocítila jsem k němu důvěru, chtělo se mi otevřítí mu srdce, svěřiti se mu s Markem.

Opakovala jsem: „Smutné, vid'?“ Odtáhla jsem ruku a naklonila jsem hlavu k Neklanovi, abych promluvila.

Ale řekl jasně, skoro vesele:

„Smutné pro něho, snad, a zvláště pro Annu Šlikovou. Tonda odbývá jeho nálady vtipem a při tom ho srdce bolí pro něho a pro Annu. Ty, Neroně, vysmívá se mu, umírej slavně! A hned přísně a něžně: Žij prostě, lidsky a nevyhledávej nevšedností! Buď člověkem, a dost!“

Před odchodem podala jsem Neklanovi ruku, což jsem nečinívala, neboť příchod a odchod byl mezi námi jen kroky sem a tam.

XII.

Stoupala jsem na Petřín. Mikulášské hodiny odbíjely sedm. Vůně jasmínu, smíšená závanem vzduchu s vůní černého bezu a posečených trav, v nichž všechny květy dýchaly konec života z plných srdcí, vůně ta opojovala až v pocit tělesného blaha. Stesk po Janu Markovi stával se kouzelným v tom letním teplém podvečeru s vlnami chladu, jenž vystupoval, z trávníků.

Svět, život, jaká krása! Zastavovala jsem se nad obrazy města. Lavičky ještě obsazené, květy rozhozené po trávě, po keřích, po větvích. A tolik růží.

A náhle! Srdce mi prudce zabušilo v úžasu: před velikým, vzhůru rozprostřeným trávníkem stojí Jan Marek. Trochu sehnutý, hůl zarytou do písku, klobouk v ruce, pohlíží na spoustu ptáků, pobíhajících za večerí po trávě. Jaká hejna! Zajímá ho velice můj kamarád kos s bílými, skvostně vkreslenými arabeskami do černého peří. Potomek zcela bílého kosa. Janův profil se usmívá, ústa polootevřená.

Zastavila jsem se zatajujíc dech. Asi schůzka s Annou Šlikovou. Jak jinak. Večerní schůzka. Kde by se tu jinaik vzal? Jak je bledý! Obličej ostře vrýsován do pozadí větví temně zelených, pluje ve vzduchu. Zasmál se ještě na bíločerného kosa a chtěje se rozkročiti, spatřil mě. Hle, a nepolekal se, což znamená, že neočekává Annu Šlikovou. Ale proč by se polekal přede mnou, řekne klidně: Čekám tu na Annu, holčičko, dobrou noc.

Neřekl, zamával kloboukem, obličej rozzářil.

A již jsme vedle sebe. A drží můj loket.

Vysvětluje: „Nic divného. Byl jsem u tebe, a tvá hospodyně, že prý jsi jistě na Petříně! Tedy šlapu na Petřín.“

Takové nenadálé setkání rozsvítí obličej jako oltář a odžene mraky nejrouhavější.

„Ty vaše zahrady, je to krása a štědrost v té Praze. Člověk neví, má-li se dívat nebo jen vdechovat vůni. Je možno se ještě opíjet něčím jiným nežli...“ Ušklíbl se a zatřepal mou rukou.

„Nebo naslouchat,“ řekla jsem.

„Míti u nás Petřín a Prahu pomáhaly by mi vymaniti se z otravy služebními věcmi.“

„A což ty pohledy na hory, na západy slunce. Což hudba?“

„Ano, ty, ty!“ Kýval hlavou. „Jako bys nebyla uhodla to hlavní s tím Petřínem – sebe na něm a dole pod ním.“

A za chvíli. „Tam venku bych spal celý den. Až do západu. A večer bych lítgl jako lyšaj smrtihlav, opíjel se solaninem z erteplových květů a podivně bych pískal. S tím zvířetem mám mnoho společného, a proto si ho velmi vážím. Má smysl pro noc, narkotika a na hřbetě nosí emblémy smrti. Já je nosím v celé své podstatě.“

„Zase ty'ponuré věci!“

„Naopak, je mi právě dobře. Dostal jsem krabičku bosenských cigaret a jsem velmi nemírný. Mám jich už v sobě asi padesát, a jsem tedy úplně ve své míře!

A ještě včera –“ Mávl rukou.

Spustil se na lavičku, s níž vstali milenci. Otočil se za dívkou zvědavě a utkvěl za ní dlouhým pohledem. A jako by se probouzel nebo cosi odháněl, trhl hlavou, zamžikal očima, vyňal z kapsy krabičku cigaret, vybral si jednu, soustřeďuje se k ní vážně, zapaluje ji s úsměvem a sklonem hlavy, projevujícími určité myšlenky.

„V takové náladě je docela příjemné vědomí ještě člověčí jsoucnosti.“

„A co jste chtěl říci, že ještě včera?“ Smáčkł cigaretu a zahodil ji. A já: „Co bylo včera?“

„Takový dopis od Anny.“

„Annin dopis?“

„Ano. Po něm vzítí browning nebo jinou podobnou definitivní příručku a pokusit se o poslední trochu snesitelný čin.“

„Tak hrozný byl ten dopis?“

Jeho tvář znehybněla, oči se upíraly v neurčitý bod, koutky úst sklesly.

„Naopak. Plný lásky a přeceňování mé osoby. Co vše jsem jí v životě již učinil a ještě asi učiním. A což jestli právě chvíle, kdy psala, nebyla nejzrádnější?. Třeba nebyla, ale připusťme to!“

„Jako tato!“ Měla jsem suché rty a žhavý dech, má slova byla zděšená.

„Třebas i tato,řebas i jiná. A ve své osvědčené zbabělosti nedovedu smáčknoti určitý kohoutek, jak by se slušelo a patřilo. Není-li pak tím horší takové zkreslené, nedohrané drama, z něhož se posledním aktem stane trapná fraška? Málo a špatně jsem splácel, čím mi Anna byla, a co mi dala v životě. A nemám se stydět a ztráceti poslední špetku mužnosti, již bylo vždy tak málo v mém životě a jež se tam jen uměle vkládala ve způsobu ideologií jako falešný chrup do úst?“

Takový obraz grotesknosti mě třískl, ale mlčela jsem.

Zavřel oči a opět jako v náhlém procitnutí je rozevřel a zatřepal hlavou a rameny.

Bylo mi nesnesitelně. Pocit hněvu, úzkosti, viny mnou zalomcoval. Jen utéci daleko, aby mne nikdo nenašel a zvláště ne on – Jan Marek.

Mluvila jsem vzrušeně, nesouvisle. Když mnou trpí tolik on a měla by trpět Anna Šliková, mnou, mnou? Ať tedy nechodí ke mně, ať jde ode mne. Cítila jsem překotnost svých slov, shroutila jsem se div ne do pláče.

Vzal mě za ruku, přitáhl k sobě, jako docela vystřízlivěv: „Nezlob se na mne, ty děťátko moje! Mýlíš se, holčičko, mýlíš!“

Cítila jsem, jak planu. „Nezlobím se, ale nechci být vinna.“

„Čím ty bys byla vinna, miláčku? Co si to jen myslíš? Vinen jsem jen já sám. Ty, ty ne, ničím, nikdy. Jsem složen z atomů a ty paradoxně držíš pospolu tím, že se odpuzují. To je vina.“

Obrátila jsem se úplně k němu a hledala rozevřenými očima jeho pohled, výklad k těm slovům.

„Jsem blázen, nu, ano!“ odpověděl mým očím, „a protože to pravím, jsem při čtení, přičetnější vás všech, kteří věříte v zázraky. To vše jsou podrobnosti pro román, který odkazují Anně Šlikové!“

Stiskla jsem zoufale oběma rukama jeho chladnou, dlouhou ruku. Nebyla jsem schopna slova ani útěku.

„Ve mně není linie, která by byla přímkou, samé háčky, samá oka a já nevěřím ničemu pro přílišnou touhu věřit. Svět nemá již pro mne jedů, jimiž by mě dostatečně poutal. Visím na hrazdě v prázdném prostoru a provozuji akrobatiku pro velectěné obecnstvo a jsem současně rád, že se nikdo nedívá.“

„Nikdo?“

„Jen ty se díváš, jako taková malá pastýřka na nebi ovečky obláčky pasoucí, vidíš? Tvé oči však, malá Aničko, mne neruší, jako oči té pastýřky nebeské nikomu nepřekáží.“

Přitiskl mě k sobě po těch slovech něžných a vyslovených s přemáháním, aby se nezdála něžnými.

Nebyla jsem s to se mu vymknouti. Tiskl mě jemně a líbal mě drobně chladnými rty. Zavřela jsem oči, abych se přiblížila jeho nitru. Spatřila jsem je jako ve snu vídáme věci a předměty, plné temného smutku, neurčitelného jako zachmuřenou krajinu a požár. Nikdo nešel po cestě. Zvedli jsme hlavy. Hradčany s věžemi rýsovaly se do modrosti oblohy, v zahradě již poletovaly stíny.

„A přece jsem vinna,“ řekla jsem s velikým klidem, který se smiřuje i s vinou a říkala jsem si polohlasem slova, která si Monika vepsala do paměti z jeho listu Anně. „Vím, že bylo by dnes pozdě Tebe varovati

přede mnou, znám již příliš Tebe a vím, že kdybys i věděla, že se zítra můj život zřítí, šla bys klidně se mnou dál, třebaš k tomu pádu.“

Udiveně se na mne zadíval. „Co to říkáš? Jako bych to byl již někdy slyšel nebo četl? Nebo sám řekl? Ale pro Boha, ne asi tobě.“

„Protože jste hluboce poznal, jak vás ona má ráda a vy ji, ani sám nevíte, jak. Více nemožno již na tom světě míti rád. A proto jsem vinna. Tedy, kde je vaše štěstí a její štěstí? Kam jste j dal?“

Pohnul se prudce a zasmál se.

„Jest jediné štěstí: býti větrným praporkem, korouhvičkou, jako tamhle ten lvíček, vidíš?“

Byl tak blízko lvíček na špičce staré drahé zelené věže svatovítské katedrály, díval se na nás prozraceným vzduchem do soumraku naší cesty s kvetoucími jasmíny.

„Míti jediný bod, kolem něhož se točíš a jenž tě nezklame ať jdou větry z kterékoli světové strany. To jediné hypomochlion vezdy platí.“

Odmlčel se a těsně mě svíral. Nemůže býti šťasten láskou Anny Šlikové. Proč asi? A nemůže býti šťasten láskou mojí. Proč asi? Neboť miluje Annu Šlikovou. To je strašné, to je strašné. A nic ho úplně neoblažuje, ani to, co nám všem dává tolik naděje po všech úzkostech a hrůzách, tolik až překvapující jistoty lepší, veliké budoucnosti. Stále o všem pochybuje.

Jako by odpovídal mým myšlenkám, řekl zarputile: „Jak možno žiti, když kolem jsou prašiví psi s ohnutými čumáky a když víš, že jsou ti stále blíž a že svět bude jejich? Pro nás a naše city nezůstane ani tolik místa, kam by nás a je bylo možno pohřbíti.“

O čem to mluví, o čem to mluví? A já jsem měla plnou duši touhy po víře a vzletu!

„Slyšíš, jak zpívají drozdi? Pojd', pojd',“ řekla jsem jako objevivši spásu. A volala jsem k vzestupu po Petříně.

„Ach, táhneš mě za měsícem?“ Usmál se, ukazuje oranžovou kouli na azuru, a šli jsme. „Dobrý kamarád. Viděl Waterloo, viděl pruské války a mohl by mnoho vyprávěti i věštit. Mně říkává: Jsi jako moje sopky vyhaslý, vyhaslý. Bývá bílý, stříbrný a svírává mi hrdlo, jest velmi zdvořilý a říkává mi: nepřiješ si býti trochu náměsíěným? Ó, chtěl bych choditi za nocí támhle po pavláčkách sv. Víta, nebo víš, bylas v Paříži, po výstupcích notredamských chrličů, často mě vábily, dáti se líbatí jejich kamenným rozzívnutím. Pak by se dalo sletět, a Morgue není daleko, sletět právě tam, kde na protějším nároží bývala hospoda, ve které se ožíral pan Francois Villon, myslíš, že by jeho hnáty nepřichvátaly podívat se, myslíš, že by nenapsal i po smrti ještě jednu balladu s velmi leptavým a zlým posláním, které by dobře trefilo, kam si přejeme, aby bylo trefeno?“

„To by napsal, ale teď již je Paříž zachráněna před tlustou Bertou a maršál Foch bude diktovatí mír v Berlíně, a my budeme zpívatí Svatý Václave. A celý svět bude krásný a šťastný.“

„Amen,“ řekl posměšně, „na dobrou noc, aby se ti to zdálo ještě v té lunné poesii.“

Vraceli jsme se špalírem bílých keřů.

„Tvoje oči, Aničko Kněžková! Přivolávám si je ve chvílích úzkosti. Námořníci berou si na cesty fetiše. Tvé oči jsou mými neviditelnými fetiši. Paradox, což? Jsou všudy se mnou.“

Přivinula jsem se k němu místo odpovědi...

Dlouho jsem doma stála u otevřených oken sama, a přece v blízkosti drahého člověka, Jana Marka, který se zmítá v těžkém vzduchu dnešního života, a jeho život, přece tak bohatý a tak drásavě nerozhodný! Nešťastný!

Celou noc až do rána byly pokoje plny vůně jasmínu, vůně černých bezů s bílými kruželi květů, ke kterým si vždy přimýšlím starý židovský hřbitov staroměstský s hroby tajemných rabínů, s hroby plných fialek. Do spaní mi vanula i vůně posečených trav tak silně, že jsem ve snu chodila

ohromnými lukami mezi brdskými lesy a byla jsem dítětem a tančila jsem v trávě s Neklanem až k štíhlým vysokým jalovcům na pasece plné jahod a motýlů.

O půlnoci jsem se probudila hukotem letadel; ležíc na znaku sledovala jsem jejich temný hlas nad našimi zahradami, nad naším městem.

XIII.

„Vrhám se do nešťastné lásky.“ Ulekla jsem se svých slov, ohlédla jsem se, jestli jich nikdo neslyšel. Nikdo. Byla jsem sama v celém domě toho večera. Už zase hraji hodinu za hodinou Bacha, abych ohlušila, co mě skličuje a děsí, abych unikla do spleti a nezastavující se harmonie tónů. Ano, ohlédla jsem se, když jsem hrála jako utíkajíc... Útěk to byl... A hle u dveří stál Neklan. Připadá mi někdy jako duch. A myslím si, mám pocit, že je zde i když jsou všechny dveře zamčeny. Stydívám se Neklana, čtu v jeho zraku, že všechno ví, ačkoli se staví, jako by si nevšímal, ví a diví se a děsí se, i on se bojí, ale jinak nežli Marek, jiným strachem. Strachem o mne.

A já mám strach před každou Janovou návštěvou, ačkoli si jí přeji, toužím po ní. Když stojím u samých dveří a naslouchám, ozvou-li se jeho kroky, div klíčovou dírkou nevnikám za dveře, abych byla blíže těm krokům a srdce mám v kleštích.

Nechci míti strach. Strach je horší bolesti a smutku. Když jsme věděli, že maminka umře, družil se k šílené bolesti strach, strach před smrtelným zápasem, před hrůzou odchodu, a maminka tiše usnula. I tatínek. Zůstal smutek po nich, který již neodejde ze života, ale s tím jdu snesitelně dál živa, úrodně živa, ale strach je začátek šílenství. A strach, který mě přepadá před vstupem Jana Marka, je bázeň před propastí.

Jako ve snu. Jdu cizím městem, bloudím, vracím se, chci se z něho dostat, vysvoboditi, a u bran stojí člověk v úředním stejnokroji, hrozně se dívá, napřáhne ruce, které mi zavírají cestu, jeho pohled proniká mou bytostí až do morku kostí, strnu, kamením hrůzou, ale jakýmsi lstivým pohybem se dostávám z jeho moci a běžím cestou těžkou, plnou bláta a vody, spatřím věže, řeku, zaprášenou kustovnici, ošlehané stromy a hrůza, přímo ke mně kráčí hrozná stařena, ještě větší strach mě přepadá, jako morová rána, jako zkáza. Chci se jí vyhnouti, zastoupí mi cestu, marně pátrám po skulině mezi její shrbenou postavou a hnědou otlučenou zdí vlevo, v proudu dravá kalná voda se valí, a stařena nastavuje hrůzné paže a ruce se špinavými prsty. Odtud se nedostaneš, zaskuhrá. A vidím uličky slepé, náměstí zaplavená, na konci zčernalých

sadů děsné zábradlí. Probuzení z takového snu je vysvobozením, ale dlouho trvá strach, nežli se všechno zjasní, nežli se přiblížím skutečnosti, která má svobodu cest a vůle.

Do těch úvah ozve se dole Markovo známé zazvonění, kroky a již vstupuje s nuceným úsměvem, bledý, vztahuje ruku, stiskne mou, běží na konec pokoje, jako by hlavou si dobýval prostoru a vrací se, odkládá klobouk, hůl, vyráží tlumené zvuky smíchu, usedá. Všechn strach se mne spadl.

Začínáme hovor o Martě. Jakási nutnost přiblížiti se sobě pomocí někoho druhého.

„Marta mi píše: Neboj se o mne, vím, co chci od života... Šťastná, ví co chce od života.“

Marek: „Není těžké vědět, ale řídit se tím věděním!“

Pokrčila jsem rameny.

Všecko se žene vzhůru jako stoupající vlna. A mluví se dál. Pro postup zneužívá se moci, krásy. Aby po nejvyšším vzestupu nastal úpadek. Politika, válka, všecko je obchod, švindl.

Chtěla jsem vykřiknout cosi proti jeho řeči, a dole otevřenými vraty vnikla do domu jakási hudba z Újezdu, z hospůdky. A vrata se opět zavřela. Paní Mezerová dělá v domě pořádek.

Jan Marek chodil po bytě, upíjel čaje.

„Máš krásný domov.“ A zastavil se jako přičarovaný u okna. Anně Šlikové jistě také řekl: Máš krásný domov. A jistě jí řekl: Budeme míti krásný domov. To jsou všechno naše knihy zde u tebe i tam u mne, naše věci, naše hudba jako naše myšlenky, naše srdce. Ano, Jan Marek tohle již nemůže říci nikomu na světě. Sledovala jsem jeho bílé, tenké prsty s hnědými tabákovými skvrnami, jak usednuv na pohovku obratně kroutil cigaretu, mlčel, usmíval se nějaké své myšlence.

„Přijdeš zase ke mně?“

„Byl jste divný, když jsem tam byla.“

Vzrušeně: „Vím to líp nežli ty, holčičko. Je to strach před něčím a nevím před čím.“

„Opravdu nevíš? Vypátrej příčinu a zmáčkneme ten strach.“ Mávl rukou.

„Chtěl bych něco chránit, co je mi svato, a nevím, před čím. Chci, aby mi Anna rozuměla jen citově. Její blízkost je mi něčím jiným nežli všecko ostatní, nad čím jsem již zlomil hůl, jako nad sebou.“

A já jsem očekávala slova o sobě, ne neočekávala jsem jich již, jen jsem se jimi nevyslovenými, vybásněnými v samotě opojovala. Jan měl zavhlé oči.

„Nebudiž mi nic vyčítáno, Anna ať nevyčítá nic sobě ani mně, ale této době. Této době, jejíž velikost snesu, ale na jejíž malost zemru. Pamatuj si to, děvčátko.“

Usedla jsem těsně k němu a vzala jsem jeho ruku do své. Přestala jsem té chvíle myslit na sebe, bylo mi jako bych byla starší jeho, plna nové vůle jen ho zbaviti muk a nejistot a učiniti ho radostným člověkem. Nic nechtíti pro sebe. Moje osoba zmizela. Bylo mi příjemné, že jsem vypudila odtud. Nebyla to má vůle, cosi ve mně, jako rozkaz krve, srdce.

Mluvil jako by žaloval: „Dovede mě svým listem rozrušiti, že bych se zbláznil, protože mi bezděky připomíná svět, který býval opravdovým mým světem. A probouzí mne. Ve mně se tolik změnilo a já si jen oddychnu, když se mi zdá, že toho Anna nepozoruje.“

Jan se vyznává přede mnou, jako by vykládal malému dítěti, které mu nerozumí, nebo cizinci, který sotva chápe jeho řeč, nebo moři, které bouří.

Dotkla jsem se rty jeho čela. Nic nechci již pro sebe, nic pro sebe.

„Já jsem tolik nahý a přece si myslím, že toho nikdo nevidí ani Anna, ani ty, maličká, ani nikdo. A pozná-li Anna všecko, zblázním se do zuřivosti.“

Ach přišel ke mně, ano, duševně obnažen, Anny se stydí, přede mnou malou, jen lidskou, odhaluje nejhlubší nitro. Ale – ne zcela, ne zcela. Proč je to všechno, co se s ním děje? Jsem já vinna jeho trýzní?

Objala jsem ho a líbala jsem ho, velmi jemně, sotva jsem se ho dotýkala rty. Cítila jsem jeho ubohost.

Mluvila jsem tiše: „Jene Marku, neohlížej se na mne. Já si všechno rozluštím, já se sama se sebou vypořádám. Nechod' sem, bude ti líp! Nemysli na mne.“

A náhle se ke mně obrátil a jako by ožil, vzeplál a vzal mne do náruči: „Ty, miláčku, jen ty neměj vrtochů, mé jaro, má krásu, já pro tebe se netrápím, pošetilče malý, ano, snad i bych se měl trápit, ale vidíš, já tak sobecky přijímám tvou laskavost, všechno ti povídám, co mě drtí, až mě rozdrťí, jsi jediný tvor, před kterým volně mluvím.“

„Ano, jediný tvoř. Tvor... To je krásné.“

Bylo mi volno a jasno a přece jsem se zděsila stínů jako u konců stromořadí, kudy jsme tam před Středohořím kráčeli spolu naposledy.

Naposledy.

Líbal mě, měla jsem vlhké tváře slzami a jeho polibky, slzami snad nás obou. Což bylo všechno těmi polibky osvětleno?

„Vidíš, děvčátko,“ řekl smírně jako probouzeje se.

Ale já jsem byla celou tu dobu při sobě, bdící, bez nároků. Jasná bdělost mluvila ze mne klidně a pevně.

„Nechci mítí strach, z ničeho nechci mítí strach, ani ze života ani ze smrti. Ani z lásky. Ani z tebe, Jene Marku!“

Měl opět zavřené oči a hlavu položenou na zad. Opakovala jsem, snad umíněně, aby slyšel a chápal: „Ani z tebe, Jene, Jene, ani z ničeho na světě.“

Začal mě hladit a rozplétat vlasy, nepohnuv hlavou ani neotevřev očí, přitáhl mě k sobě.

Šeptala jsem do jeho polibků: „A nechod' již ke mně!“

Vstal, slyšel, neslyšel, oblékl se, pohnul se jako setřepávaje dojmy či dešťovou vodu, sklonil se k mé hlavě a odcházel. Slyším jeho kroky po schodech, vrata vrzla, a sedím, nepohnuta sedím.

A náhle spatřím Neklana. Stojí přede mnou. Kde se tu vzal? Kdy vešel? Je zde již dlouho? Nesetřela jsem ještě stop slz a polibků. Mé vlasy! A vidím: Neklan neví si rady, co počítí, odejiti nechce, je rozpáčit a dojat: Jde blíže. Ke mně.

„Odpusť, klepal jsem a zdálo se mi, že odpovídáš.“

„Já odpovídala,“ řekla jsem s úsměvem, který ke mně odněkud přilétl, „já odpovídala“. Vstala jsem a řekla jsem již klidně „Jan Marek právě odešel.“

Cítila jsem v té chvíli určitě, že se mi Marek velmi vzdálil.

XIV.

A přišel zase.

„Tak se mi teprve rozleželo v hlavě, když jsem jel vlakem domů, co jsi řekla, abych sem již nechodil. A ustanovil jsem si, nepůjdeš, měla pravdu, že tě odehnala.“ Povídal to jako mimochodem, stoupal po schodech, vtipkoval. Pohazoval rameny. Vzala jsem mu klobouk a hůl. Sáhla jsem mu po kabátu.

„Prší,“ zasmála jsem se, rozradostněna, že přece jen přišel.

„Jen přeháňka.“

„Odpusť, Jene, že jsem posledně...“

„Ty odpusť, že jsem přišel. Nemluvme již o tom. Tys byla v právu. Ale mně se hrozně chtělo přijít a žvanit před děvčátkem, které jsem nachytl na Petříně, stojící v trávě mezi fialkami a pryskyřníky, hlídající bílé a černé kosalice a jejich hnízda, ach, a už jsem zase v tom. Prokletá lyrika!“

„Oba jsme se přistihli při lyrice. Požehnaná lyrika!“

„Co ty, jehňátko, víš!“

Nad ovocem bzučela vosalice. Nabídla jsem mu ryngle.

„Úžasné ryngle!“ Bral je mezi palec a ukazováček, prohlížel je a kladl opět na mísu. „Mají jméno po rozkošné královně Claude. Reine Claude! Nechám je pro královnu.“ Pozvedl oči. „Bach na repertoáru?“

„Bach.“

„Nu, ovšem, aby ti napravil hlavu! U mne moderní autoři.“

Mlčení. Cigarety, čaj. Otevřená okna. Celý Petřín v pokoji.

Za chvíli: „Jaro petřínské je navždy pro mne to tam. Jsem šedý jako pijavý papír v botanickém lisu.“

„Nevěřím.“

„Protože toužím po barvách? Po tónech, což je totéž? Ale věř mi, dítě! Když datel tluče do starého vyhnílého buku, zní to jako z mých myšlenek. A čaje mi dej a na nic se mne netaž.“

„Já přece nikdy.“

„Ne, ty se nikdy netážeš, ale já přechoťně se zpovídám. Ale to vězí v tajemství tvých očí.“

„Nemám tajemství!“

„Ani o tom nevíš. Máš tajemství svého kouzla. A tvé oči, nechtíce, lákají duše jako moje, která sedí skrčená a schlíplá někde uvnitř na vyleptaném skalisku a čeká, aby vyletěla a urovnala si na chvíli peruti, jsou-li to již vůbec peruti a ne jen ošlehané kosinky. Ať jsem však čímkoli, je duši líp, vykoupe se zpovědí jako ve svěcené vodě.“

Chtěla jsem promluvit. Napřáhl ruku.

„Je mi rozkoší, ani nevíš, jakou rozkoší ohromnou, že ti mohu na sebe žalovat. Snad tě i po kapkách otravuji, ale ty, ó, ty, co pro tebe znamená krůpěj pelyňku! Ty budeš příliš šťastnou!“

Vzpomněla jsem svých chimér, svých bludných snů. Hle, Jan se mi vyznal. Přejde kteréhosi dne Anna Šliková a řekne: Vezměte si Jana Marka, Anno Kněžková, učiníte z něho muže, jakým jsem ho toužila míti. Budte šťastni! I mne učiníte šťastnou. Já ho strašně milovala. Jak mi zněla její slova slavnostně a jako zásahem věčnosti. A všemu je konec.

Seděli jsme teď vážně vedle sebe.

„Ta cesta všech let, která byla mnohdy zlá a která byla zlá pro Annu zejména, neboť já jsem byl velmi špatný člověk k ní, ta cesta mi řekla mnoho. Viděl jsem do lidí a není hezké, viděti do lidí příliš bezprostředně a zblízka.

Ta cesta mi říká i to, jak zlé pro mne bude odloučení od Anny.“

Srdce se mi pohnulo divoce. O jakém odloučení od Anny mluvív?

„Bude zlé odloučení od Anny?“ zvolala jsem prudce.

„Řekl jsem, že bude? Ctěl jsem říci, bývalo by bylo.“

Sevřela jsem úzkostlivě ruce a zamračila jsem se.

„Neplaš se, holčičko! Snad bylo líp zůstatí v tom řečišti a plouti dál s klidem a snad, tím prohrávati teprve všecko. Pomýšlel jsem kdysi před válkou na odchod. Daleko. Anna nemohla jiti tehda se mnou. A od Anny jsem nedovedl odejiti. Cítil jsem nepřemožitelně, jak jí citově potřebuji. Ona jediná ví, že můj život je pořád bahýnko nad sopečnou půdou. Nahoře to tlí zcela šosácky, a dole pořád ještě štěká a bouří nějaká bestie. Bývá mi jako postřelenému psovi, který nemůže zdechnouti. Zajdu jako Tantulus, vztahuje stále po něčem ruku a nedosáhnu nikdy ničeho. A já myslím mnoho, ale nedovedu ničeho upevnit ani ve tvaru myšlenky, nejsem nežli nekonečně dlouhý film, který zachytil nějaký bláznivý operatér, jsou to křečovité přerušované pohyby, nedošlápnuté kroky, nedohodnuté dýky, nedořeknutá prokletí. Moje elevation to jest, že se někdy odpoutá mé Já od toho karnevalu a kymácí se nad ním jako velká, domýšlivá bublina, jako balon, upoutaný navázanými starými podvazky a cáry, jako obrovská, hnusná hlava hydrokefalického dítěte, jehož stařecky přemoudřelý výraz zalhává tmou a vody, jež předcházely všem věcem a prvnímu slovu stvoření. A vidím-li krásu a dobrotu, já se musím posmívat a rouhat, jinak by mě to zardousilo. Anna jediná chtěla tvrdohlavě něco ve mně vidět a nalézt a já jí byl za to vděčen, ač jsem jí toho nikdy nedovedl říci. A měla přece pravdy trochu, já nejsem jako ten ostatní dobytek, ale jsem jiný dobytek. Onen žere mladý jetel z neznalosti fyziologie a z duševní tmy a já z filosofie. A to, co chybí a co je mou moral insanity, je nedostatek W i 1 1 e z u r M a c h t. A protože mě poutá všechno, nepoutá mě vlastně nic.“

Zasmál se tvrdě a ovinul ruku kolem mého krku. Mračila jsem se a naslouchala jsem dychtivě.

„Díval jsem se s uspokojením na opice v Mnichově, ty taky zatím co nedbale a roztržitě něco kousají, myslí už jinam, jako já, stálý chvat po

něčem, co není ničím, a tento atavismus jsem já, já integruji v Darwinově řadě asi to hledání missing link. Není horšího stavu nežli býti diletantem a růsti z malého. Diletantism Neronův nebo Des Esseintesův, tedy který má prostředky, není již ubohým, může tvořiti alespoň velké ohavnosti, ale člověk, který musí táhnouti jako soumar, aby si mohl dovoliti nějakou malou výstřednost, to je strašně všivý zjev. To cítím v sobě. Já vždy proměňoval vše za malé mincičky, neměl jsem nikdy velké linie v ničem.“

Všecko ve mně usedalo a padalo, vstala jsem, abych vyprostila svou ruku z jeho svírajících prstů. Přinesla jsem víno a nalila do skleniček, jen abych se vybavila z té podivné hrůzy prázdnoty.

Promluvil jako by mne v pokoji nebylo, dívaje se upřeně do prázdného stínu rozevřených dveří do salonku.

„Kdysi jsem říkával: to přijde, zraňuj se zatím špendlíky, přijdou nože později. Nepřišly. Zkazil jsem svůj život a život Anin taky. Já vždy musil znovu začínat, pro mne jen první rozběhy měly kouzlo, které na chvíli upoutalo, a pak vše se stalo hned zase břemenem, a utekl jsem, mohl-li jsem ovšem. K Anně jsem se vždy vracel jako Quijote, pokaždé více spráskaný, ale Anna jediná se stavěla, jako když toho nevidí a našla vždy pro mne slova, odstín, kterými jsem znovu ožil.

Kolikrát jsem těžce nesl, že jsem vázán k ní a vím, že tento závazek je vlastně a byl vší mojí svobodou. Kde bych byl bez ní! V nějakém škaredém hnusu. Vždy se přizpůsobovala mým rozr marům, a ať byly sebe pustší a prázdnější, snažila se dáti jim jakýsi reliéf, a já se zase mohl podívati na sebe.“

Umlknul a hladil mě mechanicky po vlasech, asi jako hladí doma vedle sebe ležícího psa.

Jako posedlá náhle dobytou pravdou, ještě mi však nejasnou a příliš složitou, řekla jsem i sobě cizím hlasem:

„Všechn strach váš, Jene Marku, je z hříchu, spáchaného na Anně Šlikové, a štěstí jiné není možné. Jen Anna Šliková je pro vás štěstím.“

„Štěstí,“ vzdechl překvapeně a pohrdavě, „dávno ztracené hodnoty! Hází se jimi jako na burse!“

„Ať je rád, kdo není ve hře,“ řekla jsem smutně.

„Ano. A kdybych už nepřišel, kdybychom se již nikdy nespátřili, holčičko,“ vzal náhle citlivě mou hlavu do rukou a hleděl mi do očí, které se odvracely, aby zastřely hrůzu, neboť jeho tvář se stala děsně smutnou, ponurou, bolestí se zkřivila.

„V tobě ať ožije štěstí, báchorko petřínská! Anna Šliková byla má pohádka, tys, Anno Kněžková, její odstín, báchorka.“

Když jeho kroky dozněly, začala jsem překotně poklízeti stůl.

„Báchorka, báchorka,“ opakovala jsem, abych se uklidnila.

Oblékla jsem se. Půjdu ven.

Sešla jsem na galerii v krámě. Ženský mazlivý hlas se ozývá zdola. Hle, neznámá dáma vybírá šperky. Neklan stojí netečně proti ní, jako svatý na mostě. Chvilí je pozoruji. Dáma vybírá, smlouvá. Běře několik věcí do dlaní, jemně je zavírá, prohlíží si je pátravě, smlouvá a pak obrátí oči na Neklana, který stojí na své ceně jako na mostě pilíř pod tím svatým.

„Kupuji tu již dávno, jako byste mne ani neznal?“

Zbystřila jsem sluch. I já ji tu již spatřila zdá se. Kdo je ta dáma? Silná, vznosná postava, skvělá bílá a nachová pleť, z kloboučku vykukují černé vlasy, a krásné oči utkvívají na Neklanpvi.

Neklan ukloniv se odpovídá: „Mám tu čest. Milostivá paní Rosenová.“

Hle Irena Rosenová! Irena Rosenová. To jméno zaplavilo mou duši, strašně znepokojenou Janem Markem.

Zavolala jsem Neklana naším znamením, nepatrným klepnutím do zábradlí. Přilítl.

„Přijď za mnou k Máchovu pomníku.“ A již jsem chvátala ven a na Petřín.

Co je mi do té ženy, která chodila k Markovi, která ho milovala a snad ho dosud miluje? Nechci na ni myslet. Ale jak jsem stoupala temně modrým soumrakem, stále se mi vtírala v mysl. Kupuje dole perlu do kravaty, co jiného by kupovala? A pro koho asi? Opět jinému muži? Jan Marek se nezamíloval? Anebo jak to prve řekl. Začátky ho lákaly a brzy ochabl... Jan Marek nikoho nemiloval mimo Annu Šlikovou a tu jen vlastní i její bolesti. Kolik měsíců bylo roztoužených? A pak jeho návraty, jeho kající návraty.

Usedla jsem na lavičku. Praha přede mnou se zamodrávala do letního večera. Lidé zvolna odcházeli. Vojáci se plížili neradi do kasáren dohasínajícím dnem, zdlouženými stíny. Dole křičely ještě děti.

Věže Starého města a Malé strany v posledním oranžovém zazáření v nesmrtelných skupinách vznášely se nad smaragdový trávník. Keře růží, zlaté měsíčky a přítulné ptáky měla jsem u svých nohou. Mácha s kytičkou v ruce se usmíval na první hvězdy. Rozkošný mládenec, šťastný básník májové slávy a srdce. Nebe se mění, pohasíná a rozsvěcuje se nevými světly.

Konečně Neklan! Běží. Usedá ke mně. Líbá mi ruku.

„Neklane?“

„Nu, nic, Aničko.“

„Říkej mi Ando. To zní krásně. Maminka mi tak říkala. Slyším, jak vyslovovala sladce a tajemně takto mé jméno.“

„Ando,“ řekl ostýchavě, zbožně a zasmál se. „Je krásné, že si to přeješ.“

„Ano.“

„Konečně jsem tady, odpusť.“

„Odešla s perlou do kravaty?“

„Jak to víš?“

„Nevím to.“

„Tedy opravdu, koupila tu růžovou perlu.“

„Má krásné barvy ta perla. Škoda jí. Hrála do šeda a do růžová a nahoře v jemném záhybu měla zamodralý lesk, jako dnešní večer. Nebudeme, Neklane, již prodávat nejkrásnější věci po rodičích!“

„Máš pravdu.“

„Pro koho asi paní Rosenová koupila růžovou perlu? Perlu takových úžasných barev? Ale i její tvář má sličné barvy. Bělost, nach pleti, černé vlasů, zelený přísvit očí.“

„Nemá hezká ústa.“

„Příroda se dopouští chyby!“ A umínila jsem si, že již ani slovem se nezmíním o Rosenové.

Ale Neklan: „Má velké prádelny v Krkonoších, zámeček, sady, louky, hospodářství. Je velmi pilná a energická.“

„Co z toho?“

„Ovšem že nic a přece. Žádoucí, svůdná žena! Plná života.“

„A přece nedosáhla všeho.“

„Její tvář má nejdětštější výraz. Nevinné oči.“

„Její muž se zabil,“ řekla jsem, nechápajíc, proč jsem to vyrazila ze sebe.

Neklan užasl: „Ty o tom víš?“

„Od Jana Marka.“

„Od Jana Marka?!“ řekl jako když se pomalu stmívá.

„Šíleně Marka milovala,“ řekla jsem.

„A Marek ti to povídal, Aničko, Ando?“

Mlčela jsem. Co má asi Neklan na srdci, co chce? A viděla jsem před sebou zsinanou dnešní tvář Markovu, když odcházel, jak se ještě ohlédl,

jeho bezvýrazné oči se něčeho děsily a jeho dolejší odchlíplý ret a vrásky na tváři pod očima tvořily beznadějný odstín obličeje.

„Pojďme nahoru,“ vyzvala jsem Neklana. Ach, jen dnes již dosti všeho, jen dnes již klid a mír. Ticho duší.

Drželi jsme se za ruce stoupající. Uvolnilo se mi.

„Nahoru, nahoru,“ zvolala jsem do výšek. Cítila jsem přítomnost jeho ochrany před zádumčivostí. Válka naplňuje vzduch. Zavři oči, a uzříš hrůzy, otevři oči a hledáš naději, že se všechno převrátí, že se vykvasí z příkoří a křivd spravedlnost člověka k člověku.

Stoupali jsme nad Prahu. Neklan mi tiskl ruku, jak šly kroky vzhůru, jak letěly naše kroky. Až jsme stanuli na zetmělé cestě pod kaštany, až jsme zvolna došli k velké vyhlídce na Prahu. Světla po stráních, mostech, ulicích, slabší nežli jindy, ale třásla se milostně ve tmě. Temné, hutné věže a daleké ulice našeho města. A pak již jsme běželi dolů k nám.

XV.

Byla jsem přesvědčena, že je má láska k Janu Markovi ukončena, ale velmi mě znepokojovalo, že ani nepřijel ani nepsal. Ačkoli jsem nechtěla, aby ještě ke mně přišel, sama jsem mu napsala: Přijedu. Měl napsati, měl náš rozchod nějak projasnit.

Odpověděl: „Nejezdi, lépe, když se již nevidíme. Nemysli na mne. Neusínám, dokud se neotrávím do blízkosti smrti.“ Poslední věta mi zněla jako poplašný zvon. Rozuměla jsem. Věděla jsem, jak je hrozně pravdivá. Co učiniti? Svěřiti všecko Neklanovi a poslati ho tam? Ne, chci vše věděti a sama rozřešili. Stále ještě něco chybí k rozchodu.

Zatelegraf ovála jsem Markovi: Jsem na cestě.

A Neklanovi jsem řekla: „Odjíždím. Zítra se snad vrátím.“ Nic se nezeptal, jen zbledl a stiskl rty.

Ve vlaku bylo mnoho lidí. Seděla jsem u okýnka s přivřenýma očima. Kupodivu, stále se mi vtíral obraz moře za dávného pobytu v Bretani s maminkou. Ohromná plocha písku po odlivu moře hnědozlatá s velikými zrcadly zlatě svítící vody. Mezi hemžícími se skvrnami barev a lidí já – nerozpačité, svobodné dítě, které stále cítilo vedle sebe maminku. Krásná dětská tělíčka opálená, zdravím vysoustruhovaná míhala se mi před očima a jejich důležitá práce: stavby tunelů, hnízd, budov, honička se psy, hry míčem, a ty nejmenší, sotva se vyhrabavší z peřinek se batolily jako udivená zvířátka. Lodičky, ptáci, velocipédy, tenis, kopaná, vše se střídalo přede mnou jako na ohromném jevišti. Moře hučelo slabě odcházejíc dál a dále a pak už téměř ztraceno, jen si pobroukávalo modré se zelenými skvrnami a třásněmi vlajících a posunujících se hnědých řas při každém chrastivém nárazu. Bledlo a temnělo do ocelová a opět zmodralo hlubokými stíny.

A náhle se mi zjevilo moře bouřlivé o přílivu až k našemu obydlí na břehy narážející bílými pěny, řvoucí, bijící vášnivě a neústupně, letící a odlétající a do ruda zbarvené zapadající slunečnou koulí. Byl to polosen v kymácejícím se a hlučícím vlaku.

Nachové vlny a zlaté. Mrak se přivalil. Tma. A dva majáky rudý a bílý se rozzíhaly do noci. Má drahá maminka byla se mnou.

Vlak se zastavil a do vědomí mých vzpomínek na Bretaň udeřila slova Markova: „Neusínám, abych se neotrávil do blízkosti smrti,“

To se musí změnit. Anna Šliková má drahou starou maminku, já jsem sama. Nemám nikoho na světě. Moře je daleko, ale maminka je mnohem dále, není jí. Je však přítomnost její veliké lásky ve mně. Věčná.

Slzy se mi hrnuly do očí. U moře budou stále děti hrabat do písku své sny, budou stavět pevnosti svých představ, jako ptáci budou stále zpívat na jaře své zasnubní písně, a nepoznáme ani, že jsou to vždy jiní a jiní. Válka se blíží ke konci a snad zapomeneme na ni a přijdou jiní po nás, kterým bude jen odstavcem z dějepisu, již ani těžkým snem, jako zůstane pro vždy nám.

Kdo je Jan Marek a co se s ním děje, že není konce jeho zápasu a proč zápasí? A proč si rozdírám srdce já? Kdo jsem já, a proč je mi těžký rozchod s ním navždy?

Lidé v oddělení se smutně bavili, svěřovali si příběhy svých životů a vyprávěli si události z vojny. O hrozném krveprolití a neštěstí a bídě. Vyslechla jsem strašlivé věci, jak žena jela za mužem tři dni a tři noci a našla muže střeleného do prsou, ale což to byla jen rána strojní puškou, byl raněn, smrt nebo život, ale jako zdánlivě mrtvý byl zahrabán do vápna a z té žíravé hromady ho vytáhli, když kdosi zpozoroval, že se dole ve hmotě hrobové cosi hýbe. Jeho hlava je teď strašidlem. A jiná stařena hladem vyhublá vypravuje, že se vrátil její dceři muž slepý na obě oči. Všichni ti lidé trpěli a nebyli tak zděšeni hrůzou, jako bývá Marek. A on má své nemocné, svou práci, má tolik velkých krásných povinností. Ale jemu sedí v týle příšera, která mu nedá volně vydechnouti. Jdu věc rozřešit, snad pomoci, snad skončit.

Vystoupila jsem z vlaku a šla jsem známou cestou k hotelu. Přijala mě stará, malá pokojská s černýma očima. Hleděla na mne úzkostlivě, ještě podivněji, nežli když jsem tam byla po prvé. Poznala mě a laskavě mě

přivítala. Pan doktor mi vzkazuje, abych na něho počkala do večera, přijde jakmile skončí práci. Je velmi zapražen.

Ohlédla jsem se. Dveře, chodba, všecko zaprášené stopami vojska, voda ještě kape stále ve vodovode. Ano, počkám. Ale jen vydržím-li čekati! Což, abych šla doktorovi naproti stromořadím? Ne, ne. Pan doktor možná přijde brzy a neví, kudy přijde. Její oči něco povídaly, čemu jsem nerozuměla. Na čele se jí tvořily vrásky, takovou projevovala starostlivost, jako by mě chránila před pádem do rozvodněné řeky, ruce vždy při řeči rozpřáhla a na rtech jí přeletěl děs, jen mě zadržeti, abych se mne nenaklonila nad proud. Konečně odešla.

Ne, to již nebylo bretoňské moře, to již nebyla dávná vracející se ve snu bretoňská zeleň: beryl, smaragd, barva jmělí se zlatou patinou.

Teplé, zelené nivy šumí kdesi za okny. Středohoří se rýsuje na nebi, do vzduchu vypíná svá prsa, své hroty.

Dívala jsem se netrpělivě ke dveřím, za nimiž zaskřípěly kroky. Byla jsem sama v pokoji. Má brašnička ležela na židli, klobouk a plášť visel na odřeném věšáku. Pokojská mě tu nechala. Račte jen míti strpení.

Začla jsem chodit jako neklidné zvíře v kleci, zastavovala jsem se u okna, z něhož nebylo viděti nic nežli žlutý roh domu a kousek nebe, zastavovala jsem se u dveří, naslouchajíc, neozvou-li se kroky. Dívala jsem se stále na hodinky. A přece opět Breton. Milý květovaný pláštíček malé Rachelky na břehu moře kmitl se mi v mysli a veliký pes, jak za ní běží a míče, míče. Co všecko nerozkvete i v takovém špinavém hotelovém pokoji, když tam člověk přešlapuje trapné tři hodiny! Byla jsem ubitá zdlouhavostí hodin a tupostí myšlenek, které se vtíraly do mozku překotně a trapně. Všecko, co jsem chtěla Janu Markovi říci se rozprchávalo. Ne, již nesnesu příští minuty. Čeká mě tu ještě noc? Noc! Odejdu. Odejdu. Uteku odtud. Proč jsem přišla? Vzala jsem klobouk, zaváhala jsem... A v tom se ozvaly kroky, lehce, spěšně se nesly k mým dveřím, šavle zařinčela.

Zaklepano. Ano. Jan Marek se vřítíl nečekaje odpovědi, potřásl rameny, pohnul hlavou na pozdrav, přeběhl pokoj, shodil čepici, odepjal šavli a podal mi ruku bledý a klidný, na rtech se mu chvěl úsměv.

„Neprožřetelné děcko, jaké máš ponětí o vojně?“ A dál. „Což, kdybyste se tu byly sešly? Zde v tomto pokoji byla včera v tuto dobu Anna Šliková, dnes ráno odjela. Nu, dobře, pojd' sem zlatý pošetilče!“ Přitáhl mě k sobě na pohovku. Vstal a odhodil plášť na postel. Svezl se ke mně a začal kroutit cigaretu.

„Ostatně, dobře, žes přijela. Je všecko v pořádku. Jako bys byla tušila. Vy ženy opravdu ovládáte jakousi jasnozřivost.“ Zasmál se blaženě a zadíval se na mne.

„Ale bylo to kruté. Není snadno se vzpamatovati.“ Zamlčel se a zapálil cigaretu.

„Ty odpustíš. Ale neměl bych kouřit! Tedy holčičko: Anna ví všecko.“

Podivno, snad přece Marek a já? Teď náhle mně bylo úzko, jako před těžkým rozhodnutím.

„Tím spadl mi kámen se srdce. Jsem jen vysílen po horečkách. To se ovšem spraví jen znenáhla.“ Otvírala jsem oči překvapením, horko mi stouplo do tváří. Co ví Anna? Co všecko ví Anna? Slovo nepřešlo mé rty, jen jsem vyjeveně na něho hleděla.

„Řekl jsem jí vše o svém utrpení, nejdříve v dopisech, o nadlidské bolesti, která ji očekává, i mnou lomcuje, ale již se nemohu osvobodit. Nemohu. To není láska, jako byly mnohé, které Anna se mnou protrpěla, je to láska, které mě ona učila a v kterou jsem nevěřil a smával jsem se jí. Strašně jsem byl pomstěn. Takový byl můj život: nesl jsem vždy lásku a současně její smrt. Nedovedl jsem milovat. Zrazoval jsem Annu a bylo to vždy zlé, když jsem to činil. Anna je člověk, jakého nepoznal svět. Co ona dovedla vytrpěti pro mne, nebylo by mi odpuštěno žádným soudcem. Ale ona mě pochopila jako vždy. Ona má klíč ke zbytku mého života. Ona vždy dovedla, co málo žen dovede, nedati v muži zahynouti hrdosti i když se dopustil hrubé chyby i spáchal těžký hřích, ona mne nikdy nezlomila a

nepodržela mi zrcadlo příliš blízko, to uměla s[^]e zázračným taktem a ušlechtilostí. Čekal jsem úzkostlivě každé její slovo na mé dopisy, proto jsem nepřišel do Prahy. Já se ještě jen bojím její staré maminky, bojím se, že se nebudu moci podívat do jejích očí. Mně teď nějak více na té paní záleží, nežli jindy, jako by byla i mojí matkou. Neznáš jí, nemůžeš to chápat. Bude se však na mne dívat jako na zrádce a špatného člověka. Ale já jsem se bránil, dokud bylo možno. A já již nemohu odkládati.“

Vstal a chodil po pokoji. Sledovala jsem ho s hroznou střízlivostí, vědouc určitě, že jde o něco mně zcela neznámého a divného.

„Co Anna často ve mně pochopila, je mi někdy až děsivé!“ Usedl a mírně: „Odpovídala teď na mé listy láskyplně a smírně. A včera, včera konečně přišla. Byla tu! Tady jsme seděli, a já jsem se dále vyznával... Řekl jsem, že nemohu již býti bez ní. Nemohu.“

„Bez koho?“ zvolala jsem.

Usmál se, rty se mu zkřivily.

„Holčičko, právě tak se zeptala včera Anna. Nevěděla, neuhodla a já jsem doufal, že sama vytuší, třeba, že jsem jména v dopisech nevyslovil. Na její odpovědi vše záviselo, můj život, život. Vše jsem jí kdysi o ní povídal, jako tobě. Zapomněla, jako já jsem na ni zapomněl, dokud se nevrátila ke mně s pohledem plným oddanosti a lásky. Opouštěl jsem ji tehda, kdy by mě byla nejvíce potřebovala. Myslil jsem, že je vše skončeno, jako mnohé jiné se končovalo.“ A teď mluvil jako sám pro sebe, jako do neproniknutelné mlhy, za níž hledá světlo.

„Vrátil jsem se z vojny nemocen. Nepřestala mne milovati. Přišla. Nezapomenu jejích slov a oddané věrnosti v jejích očích. Prosila, aby mě směla někdy vídati, a já, já jsem chtěl konec, byl jsem k ní hrubý. Odešla skromně, ale zahrnovala mne zdálí něhou a starostlivostí. Stydím se za to vše, nedovedl jsem jí spláceti ani přívětivostí, ale podléhal jsem jí zvolna, ač jsem se bránil. Šla vedle mne nevtíravě a milovala mě, nabízela mi, že mne učiní nezávislým na mém povolání. Jak dobrá byla ke mně! Já již potřebuji zakotviti, jinak bych nevybředl, pak snad teprve mi bude úplně dobře, a vrátí se mi zdraví.“

Seděla jsem vedle Marka drahnou chvíli jako zkamenělá.

„Kdo?“ vyřkla jsem konečně tiše. šlehla jakási myšlenka mou hlavou, ale odehnala jsem ji. Cítila jsem svou malost a svou neopráv

nenost býti účastna tohoto dramatu. Proč se mi tak odhaloval, tak vyznával? Potřeboval někoho, aby mu byl mostem k Anně Šlikové, aby vyzkoumal na něm míru svých činů a snad i potřeboval nových vznětů, ano, jak říkával jara, zázraku nového jara... Myšlenky bleskově šlehaly mou hlavou a opakovala jsem: „Kdo, Jene Marku?“

A konečně, konečně promluvil: „Irena Rosenová.“

Strnula jsem, proměňovala jsem se v led. Jako neživá.

Zvolal dotčen: „Jak jste si té chvíle podobny, Anno Kněžková s Annou Šlikovou! Ježíši Kriste! Což je to opravdu i tobě tak děsivé?“

Vstal a opět usedl vedle mne. Všecko se rozřešilo neočekávaně.

Za chvíli řekl mírně a přemýšlivě: „I Anna tak zbledla. Ale proč ty jsi zbledla, holčičko? I ona chvíli mlčela, ne, nebyla bez sebe, ale obličej jí zesínal, a oči, nikdy jsem nespatriil podobných očí.“

Vzpamatuj se, prosil jsem jí, vzýval jsem jí.

Odpověděla: Jsem při sobě, ale jen trochu překvapena. Dávno jsem cosi očekávala, měla jsem podezření, že máš rád a že tentokrát osudněji nežli jindy. Ale čekala jsem, že mi povíš o neznámé dívce, kterou jsi zde někde v kraji poznal. Měla jsem vidinu.

Její hlas zněl jako skleněný, průzračný, nový. A když viděla, jak jsem zděšen, jak na mne působil strašně její dojem, vzala mě za ruku zadívala se mi laskavě do očí. Útěšlivě.

Odejdu od Ireny, skončím! Zvolal jsem: Rozhodnuto. Čekal jsem jen na tvůj dojem. Věděla jsi všecko z dopisů, jen osobu jsem ti teď teprve jmenoval.“

Její tvář nabyla barvy, rozhovořila se mírně a klidně lidským hlasem, svým hlasem, plna soucitu a lásky. A odpuštění. Neopustí mne, neopustí nás. Vždyť je to láska. A teď již musí být dobře. To řekla Anna.“

Seděli jsme vedle sebe beze slova. Teď se mi teprve ojasňovalo všechno, čím Jan Marek trpěl, rozuměla jsem jeho duševním stavům. On vedle mne sotva slyšitelně promluvil: „Zhřešil jsem proti sobě, ale proti Anně nejvíce a proti jiným, ale nemohl jsem dojíti těžšího pokání a těžšího trestu. Rvu bolestí někdy v noci a ráno žasnu, když vyjde slunce, že jsem opět ožil. Volám smrt a při tom se jí bojím.“

A za chvíli: „Ale teď konečně bude klid a návrat zdraví. Ty byla jsi mi drahým útočištěm v nejhorší době, ty děvčátko, Anně podobné, ty její drahý odstíne. Ty budeš šťastná, o tebe se nebojím. A já teď sám doufám v život.“

Oblékala jsem se bezděčně, jako když přijde chvíle pro odchod.

„Co děláš, kam chceš jít?“

Ohromná jasnost až oči mi přecházely, vpadla do pokoje a do mého nitra, ale srdce mi usedalo, bála jsem se pláče. A přece není, proč plakat. Jan Marek je zachráněn. Usmívala jsem se nuceně.

„Chceš jít na procházku, ano? Budeme si povídati,“ řekl a vstal. Hodiny na věži odbíjely.

„Pojeďu domů, dojdu včas na nádraží.“ Zazvonila jsem na pokojskou.

„Kam bys teď jela na noc?“

„Nemohu zde zůstat, odpusť Jene Marku!“

„Ani slůvka mi nepovíš? A hned si zazvoníš!“

Zavrtěla jsem hlavou. Řeč mi úplně vypovídala službu.

Vešla pokojská se svými polekanými očima.

„Doprovodíte mě k vlaku, ano?“ podala jsem jí své malé zavazadlo.

Jan Marek se rychle a neobratně oblékal a následoval mě v patách, dopínaje si šavli, jež směšně řinčela po dlaždicích.

Pokojská na mžik zmizela.

Jan Marek mi políbil ruku.

Pokojská přinesla květiny, utrhla je v poslední chvíli. „Slečna si na minutku vypočtla chvíli k rychlíku. Dojdeme tak právě.“

„Pan doktor má službu,“ řekla jsem vesele.

„Myslila jsem si to.“

Hle, tak včera vyprovázela Annu a kdy před tím Irenu, dnes mne.

Jan Marek šel několik kroků s námi. A pak se krátce a srdečně rozloučil.

Vlak přiburácel na stanici. Pokojská mi podala brašnu, květiny a poslala za mnou naposledy své soucitné tmavé oči.

Vlak supěl a kymácel se dunivě dál. Byla jsem mimo vír zápasu Janova mezi Šlikovou a Rosenovou. Šíleně letí život krutý, drsný, závratný, opojivý.

Seděla jsem sama v malém oddělení, pláč mě přemáhal a lítostivé myšlenky se ztišovaly a soustřeďovaly vůlí vysvoboditi se z bolesti.

XVI.

V Praze na nádraží mě překvapil Neklan. Očekával mě na nástupišti a hned mě našel a odváděl si mne. Tlačili jsme se davem. Měl zardělé tváře a starostlivý úsměv.

„Kde ses tu vzal, Neklane?“

„Myslil jsem si, že možná přijedeš, Aničko, Ando,“ Vsunul pevněji mou paži do své.

„Pojďme pěšky, ráda se projdu.“

Zaváhal, ale svolil. „Máš pravdu, vzpamatuješ se z dlouhé jízdy.“

A šli jsme noční Prahou, utichlou, soumráchnou.

Dal se do povídání, že mám doma psaní od Marty, ach od Marty, lístek od Moniky, je opět v ústavu, ubohá, zlatá Monika. A Manča přinesla květiny z trhu. Jako bych byla měsíc z Prahy. Hle, domov se ozval podivně drahým hlasem.

„Máš Manču rád?“

„No, a ty ne? Nezasluhuje toho?“

„Ale ovšem.“

„Nu tedy! Jak se ptáš!“

„A co dělá Toník?“

„Ani jsem ho dnes neviděl. Ale je dnes skvostný večer, což?“

„Zamračený.“

„Ale zaplovat by se dalo v řece. Což zítra? Zářijová koupel?“

Mlčela jsem. „Anebo k Barrandovi loďkou. Tedy jistě, dlouho si to slibujeme.“

Uháněli jsme, držíce se za ruce a zase jsme zvolnili krok, totiž Neklan zabrzdil: „Unavíš se!“

„Ale, kdež! To je zdravé! Útěk.“

„Jak se ti líbí, třebaš poletíme.“

Zasmála jsem se a náhle jsem řekla, neočekávaně: „Ty, Neklane, víš něco o Janu Markovi?“

„Všecko vím o Janu Markovi, ale nemluvme o tom, až vlna trochu opadne.“

„Opadla již.“

„Nejsi příliš unavena? Ospalá?“

„Nejsem. Ani ve vlaku se mi nechtělo spát. Uvaříme si černou kávu.“

„Připravil jsem ti večeři.“

„Jak jsi starostlivý.“ Obávala jsem se pláče, jinak bych se byla vyptávala, co všecko ví o Janovi. Hodný hoch, nad bratra. Stiskla jsem mu ruku, on opětoval stisknutí. Rozuměl mé vděčnosti.

U mostu jsem řekla: „Uvidíme balkon Anny Šlikové.“

„Je plný květin, maminka tam sedává.“

„Chtěla bych ji znát.“

„Znám obě.“

Hrad byl temný, hutný, jako z čediče. Ani hvězdičky na obloze. I Vltava byla tmavá. I okna Anny Šlikové tmavá. Šli jsme po schůdkách a křivou uličkou na Újezd. U našeho domu svítila ještě lucerna. Domov. A již jsem byla nahoře. Neklan se zastavil ve svém pokoji. Domov.

Martin dopis! Jasný, klidný dopis. A samý Levan Megreli, její nejoddanější člověk. Usadila se v Tarragoně. Konečně domov a bezpečí. Kdo nezažil

hrůz psanectví, neví, jaký posvátný stav je uzavřené dveře tichého příbytku a prostý pohled z oken do kvítí a vln moře.

Rozhlédla jsem se po bytě. Na stole růže. Domov, domov. Převlékla jsem se. Uvolnilo se mi. Hle, na stole drobná jídla, jako by Neklan věděl, co jím ráda a jak vše, pěkně upravil! Otevřela jsem okna. Široký dech Petřína vstoupil. Bylo mi, že je tu Marta a Levan Megreli se mnou a s Neklanem.

A již Neklan přichází zdola. V jedné ruce má mou brašnu, v druhé podnos s kávou. Sám ji uvařil. Pohlédli jsme na sebe. Podala jsem mu Martino psaní. Četl a já jsem trochu jedla, abych mu učinila radost. Seděli jsme u stolu proti sobě. Dal se taky do jídla a každý jsme vypili sklenici vína. Na zdraví naší Marty a toho neznámého v Tarragoně.

Odvážila jsem se: „Anna Šliková všechno ví a přijala vše klidně a přátelsky.“

„Očekávali jsme to.“

„Kdo?“

„Toník a já. Marek se svěřuje Tondovi a mluvívá i přede mnou.“

„Proto ti onehdy Rosenová nešla z hlavy!“

„Rosenová,“ řekl lhostejně. Rozuměla jsem, kdo mu nešel z hlavy. Rosenová jen k vůli mně.

„Jan Marek by si byl uspořil mnoho utrpení, kdyby se byl dávno svěřil Anně Šlikové.“

„Ano, ale šlo nejen o ztrátu Anny, ale též o připoutání se k Rosenové. To nebyl malý boj,“ odpověděl Neklan.

„Myslíš, Neklane, že Jan nebyl schopen lásky?“

„Ale ano, jistě že byl schopen lásky, která však v zárodku si přinášela s sebou smrt, věděl to, nezapíral toho.“

„Jaký těžký smutek života.“

„Dokud jsme živi, musíme překonávat smrt.“

„Překonávat smrt,“ opakovala jsem, „Neklane, povídej o Janovi.“ Naléval černé kávy.

„Sama všecko víš.“

Řekla jsem tiše, ale odhodlaně pro vlastní odstup od toho svého dramatu:

„Neklane, já jsem ho měla ráda.“

„Jan Marek je člověk, který stojí za lásku, zjev, který upoutává, nitro, které vybízí, aby bylo prozkoumáno a získáno.“

„Ach, Neklane, Jan Marek stojí za lásku.“

„Ale ani Anna Šliková v té lásce nepřemohla smrt. Jan Marek je mladý člověk ztroskotaný, otrávený, zlomený člověk.“

„Snad teď dosáhne pozdravení a klidu.“

Neklan pohnul rameny. „Jan je velmi citlivý člověk a jeho myšlení je zatíženo záparem a sebetrýznivým pitváním všeho.“

„Měla jsem pocit tam u něho, že je Anna zbabělá, že ho dávno neopustila, zbabělá i teď. Jaké smlouvání a odpouštění a utišování a chlácholení... A jen aby se všecko co nejméně bolestně rozluštilo pro něho. Neklane, já jsem odešla beze slova, nebyla jsem schopna slova, což já, což já!“ Přelomil se mi hlas a zaštkala jsem. Snažila jsem se přemoci pláč.

Lituji, že jsem byla tvrdá k němu svým hrdým odchodem, k Anně nespravedlivým úsměškem – což člověk může odhadnouti nejjemnější vztahy lidí, což člověk může proniknouti do spleti niter? Což člověk může rozluštit složitost poměrů dvou lidí?“

Rozplakala jsem se.

Řekl sotva slyšitelně a něžně: „Nestyď se plakat. Uleví se ti. A nic si nevyčítej.“ Odstoupil k oknu.

„Jan Marek byl Její velikou láskou. Jan ji miloval, ač po mnoho let tu lásku rozbíjel, ale držel se jejího kouzla. Jak se drží člověk chiméry. Rosenová ho miluje celou vášnivou dychtivostí a věří, že z něho učiní člověka, jakým býval, když ho poznala.“

„Neklane, kéž se jí to podaří. Neklane, tak jsem od něho krutě odešla. A pak, Neklane, což stín jejího mrtvého muže?“

„Jistě i ten vězel v zápase,“ řekl Neklan, a rychle na to: „Ty nesmíš být nešťastná, Aničko, jako...“

Dořekla jsem: „Jako Anna Šliková? Neklane, což člověk ví, jakými cestami a kam dojde!“ Můj usedavý pláč se ztišil.

Neklan řekl prostě, jako by mluvil o nejobyčejnější věci: „Když jsem byl raněn a blížek smrti, bál jsem se o tvůj život, Aničko, jaký bude tvůj život!“

Něco tak pravdivého a ryzího a prostého vyslovil Neklan. Hle někdo na mne myslil, těžce myslil v hodině možné smrti. Neklan.

Hleděla jsem na něho překvapena a dojata, proudy slzí se mi hrnuly z očí.

„A co na tebe čeká, Neklane, co vůbec osudového na člověka čeká!“

„Pravda, ale nenecháme jen osud tvořiti, máme také vlastní hybnou sílu. Ta je v nás, je tvůrčí.“

Zasmál se a zvažněl. Setřela jsem si slzy.

„Přínos z duševní dílny Antonína Šlika, vid’?“

Podala jsem mu ruku. Políbil ji do dlaně. A ještě jsme chvíli stáli u okna, zadívání do noci.

XVII.

Jak Neklan slíbil, plovali jsme za slunečných odpolední daleko až k Barrandově skále a dál a dál, Neklan velebil roztodivnost těch skvostných skal z bývalých předpotopních živočichů, složených jako z listů starých lásek a modliteb. Vsedali jsme na loďku, Neklan vesloval, a já ležíc na znaku tvářila jsem se spící, abych se mohla štěrbinou očí na něho dívat, sledovat jeho pohyby a proměny obličeje.

Velmi jsem se unavovala, abych zapudila myšlenky na Jana Marka. Konala jsem nesčetné pohyby tělesné, cvičení, pochody, toulala jsem se za Prahou, časně ráno jsem chodila na Petřín, hrála jsem Bacha tři čtyři hodiny nepřetržitě, čtla jsem v noci knihy těžké i povrchní, krásné i nudné, ale nepřekonala jsem zlomenou lásku k Markovi. Chtěla jsem, aby se mi nevtíral do myšlenek, do snů.

Nedovedl si udělati z lásky život, on stále z života činil lásku čili dobrodružství. Býti živ a zdrav, je přirozeným výsledkem láska jako u mne k Markovi, ale hnětlo mě, že právě k němu.

„Jsi mladá,“ řekl jednou Neklan. Podivila jsem se. Co na tom záleží, že jsem mladá, když se mučím. Ale Neklan nevěděl, proč se mučím. Bolest neochabovala. Skryti se do stromů, do křoví, jako pták, pod vodu jako utopená. Čas letí, slyším jeho pohyb jako vítr.

Všudy je se mnou Neklan. I Tondu zanedbává. Vyčítám mu to.

Bylo sv. Václava. Jasný, teplý září. Všechny zvony zvonily.

Bylo tolik příčin vykřiknouti radostně. Všecko naše šlo mílovými kroky kupředu. Neklan mi přinášel noviny ze světa, mluvil nadšeně, jaké mocné rozpětí svobody nás očekává. I já jsem se radovala, ale nebyla jsem vysvobozena z neklidu.

Začala jsem těžce obviňovati Marka, i tak jsem se zapomněla, že jsem řekla nahlas několik slov před Neklanem.

„Byl krutý v přetvářce, lhal, lhal, podváděl a liboval si ve zlém.“

„Ale i v dobrém i v kráse i v nekonečném hledání. Měl ideje,“ hájil ho Neklan.

A já: „Ale idea není člověk. Zmocněná myšlenka sama sebou je krásná. Myšlenka proti vášním, neřestem a sobectví, pro sociální zlepšení lidstva, proti vyděračství! Ale člověk? Ti, co nejvíce káží, často jinak jednají. Nekonečné hledání.“

Mlčel a hladil mi ruku.

„Nekonečné hledání,“ opakovala jsem, a za chvíli: „Neklane, prý je kdesi v Tichém oceáně ostrov čedičový a ze skal jsou vytesány a po tom ostrově rozestaveny obrovské sochy. Vztyčují se k nebi černé, ohromné, mlčelivé. Kdo je vytesal, kdo je dopravil na určité místo před tisíci a tisíci lety?“

„Snad už je všecko na dně moře. Proč na to myslíš?“

„Chci dosáhnouti v sobě rovnováhy myšlenkou na ty černé, němé, tvrdé obry, které udělal člověk.“

„Pohled' do dálky a výšky. Nad těmi černými obry svítily hvězdy. A zamysleme se na válku. Není jednoduchá věc taková válka, kterou jsme žili. Má vliv na každou osobu, na nás na všechny. Ani nevíme a jsme v tom. A leccos osobního v nás mizí, a leccos nového vzniká.“

Když jsme přišli domů, naslouchali jsme zvonům.

„A přece i ti osamocení na ostrově žili prudkým životem.“

„I národu jest žiti prudkým životem.“

„Co všecko je asi potopeno na dně moře?“

„Jistě mnoho, ale my nejsme potopeni. Hrozná je však úzkost o drahého člověka.“

„Jakou žila Anna Šliková.“

„I já ji žiji.“

„Ty, Neklane? Neklane!“

„O tebe, A n n o.“

Hleděla jsem na něho v úžasu a pátravě. Jeho oči na mně spočívaly veliké, pravdomluvné, svítivé, něžné. V úzkosti o mne! Jak to řekl: Úzkost o drahého člověka. Ovšem, jsme si druh druhu drahými. Ale jak se dívá, jak je stále jiný a jiný, nežli býval. A teď stal se mým stínem, který se klade zdržlivě a starostlivě všude, kde by mi hrozila pohroma nebo těžká chvíle nebo nesmírný smutek. Vlastní můj stín, a když je jím druhý člověk, drahý člověk, stává se světlem.

Nespouštěl se mne očí. Stala jsem se rozpačitou. Zapomněla jsem na svou otázku i na jeho odpověď a jen jsem nevěděla, co s tím je podhledem. Mám v očích propasti toho, co jsem proložila a nemohu se toho zbavit. Vyčetl to z mých očí? Zahořely mi tváře a šla jsem ke klavíru a cosi jsem tiše hrála jako by v tom byla barva pávího oka motýlího, pomalu letícího a usedajícího, černé řasy kol zelených očí a nachové růže a pávověmodrý samet. Ulekla jsem se, vždyť ta píseň je Irena Rosenová.

„Máš hudbu, jsi bohatá vším, co máš a máš toho tolik! Ani nevíš, Ando.“

Byla jsem ráda, že jsme se dostali na klidnou pěšinu hovoru, zasmála jsem se na něho.

„A těch květin,“ mávla jsem rukou kolem. „Pozoruji, že je přináší Manča a ještě někdo každý den.“

Stáli jsme proti sobě před odchodem, a tak se mi chtělo mu povídati, co jsem té chvíle viděla z dávna, z doby, kdy Neklan již byl u nás.

„Neklane, proč dnes vzpomínám na jeden večer u moře, u zapadajícího slunce? Mraky byly kalně levandulové, a slunce žhavě rudé si našlo místo, aby zašlo za čisté moře, aby nebylo zastíněno. A pomalu, pomalu klesalo červené, zvětšené ohnivým kruhem, jehož chvost sáhal mořem až k nám do okna, slunce planoucí nad divoce rozvlněným mořem. Bretoňská zeleň, nezapomenutelná, jako náš český chrysopras a jako patiny na starých zbraních a sochách a na svatém Mikuláši, ale měkká

jako nádech jmělí, znáš barvu jmělí na některých lístcích jak se druží k zeleni taková žlut'; také žlutá z nějakých starodávných ostatků. A ještě k té barvě moře se družilo stříbro na ostrých hranách vln. Klesalo stále ohnivější a rudější, veliké, větší, nežli bývá slunce. Stála jsme u okna vedle maminky. Hleděly jsme jako na veliký obřad. Moře bouřilo ve vysokém přílivu a jeho barva měla nejslavnostnější hru, div ne slyšitelnou zelenými a zlacenými variacemi a mizela, mizela, až zbyl růžový pruh od středu západu, běžící na obě strany jako rozpjaté paže. A ty dvě přímky se úžily a zostřily jako dva krvavé meče a protáhly se do dálky na hranici moře a nebe, které hlouběji zmodralo v těch strmících mracích. Majáky ožily, rudý a žlutý do těch červených mečů. Maminka řekla: Nezapomeň na tento večer. Stály jsme v objetí. A když jsme ulehly, držela jsem maminku za ruku. Z té mečovité rudosti se staly široké záhony zlatožlutých měsíčků a růží. Veliká zahrada na varhánkách nladkých vln, a na obzoru, kde slunce zmizelo, zjevil se nám smaragdový ohromný prsten.

Bylo mi velmi smutno, měla jsem strach o maminku. Držela jsem její ruku, aby mi nezmizela. V noci jsem se probudila, maminka tiše spala, šla jsem po špičkách k oknu: varhánky vln, moře bylo černé, nebe černé, a jen hukot a oči dvou majáků.

Nikdy jsem nezapomněla toho večera, ne že byl západ zvláštní, každý byl jiný a divný, ale proto, že maminka poručila, abych nezapomněla – a smutek byl v tom štěstí. Maminka mě objímala. Ale proč naň tak silně dnes vzpomínám, Neklane? “

„Protože k tobě asi přišla v těchto chvílích kouzelná melancholie toho kraje, těch pradávných lidí, sladká vážnost a byla jsi s maminkou, která taky odcházela. A pak – snad i dnešní večer je podobný, snad je štěstí v jeho smutku, ale je již pozdě, jdi spat, Aničko.“

Dlouho mě držel za ruku.

Když jsem byla sama, přemohl mě pláč, až konečně jsem usnula.

A ráno se mi v paměti objevila ohromná plocha jodově zazlátlého písku a daleko berylově zelené moře, a obloha, dotýkající se ho mlhavou třásní.

XVIII.

Monika rozpaluje svou duši láskou a nežadá od ní ničeho. Její duše žije tím zářením. Její láska je prelud a vyplňuje velké chvíle jejího života. Zamýšlela jsem se hluboce nad tím, kde se počíná prelud lásky a kde je skutečnost a pravda. Monika mi psala zaníceně z ústavu. Šla jsem ji navštívit a po první jsem se setkala s Kamilem Šlikem, vydával toho dne sám vstupenky k nemocným.

Ukázal na křeslo a prohlížel si mě velmi vesele.

Když jsem řekla své jméno Anna Kněžková, zasmál se a napřímil se v křesle.

„My se přece dávno známe,“ řekl s jasným úsměvem.

„Já ovšem znám pana ředitele, kdo by vás neznal, ale mne neračte znáti.“

„Vašeho jména jsem neznal, ale vás, krásná dámo, znám, toho mi neupřete.“

Zapálila jsem se a pohnula jsem hlavou. Zavrtal do mne zraky a zřejmě se bavil mými rozpaky.

„K panu bratrovi inženýru Antonínu Šlikovi chodí každodenně náš Neklan Bez, náš, neboť žije dlouho u nás, toho asi znáte.“

„Nu, dovolte, vás si přece nepletu s Bezíčkem?“ pohrozil mi, „ale počkejte, sama mě uvádíte na stopu, kde jsem vás po první spatřil.“ Zamyslíl se.

„No, to se rozumí, že na třídě u Národního divadla a s Bezem, prosím s člověkem, ne s kytkou bezu, s chlapcem hezkým, uháněli jste na most. Že mám pravdu?“

Rozesmála jsem se, až jsem se zajíkla. Ten smích se mi vyhrnul z hrdla záchvatem veselosti po dlouhé tísní a bolesti.

„Tak vidíte! A hned jsem si pomysll, že jste jeho milá, kluka špatného, ne, on je náramně hodný, ale nezeptal jsem se ho a tedy jsem se nedozvěděl, že jste slečna Kněžková a žádná jeho milá. Ale já vím! A proč se smějete?“

Přestala jsem se smáti a cítila jsem v očích slzy.

„Tak vidíte, smějete se až byste se mi tu rozplakala. Ano, smích lidi přepadá, až slzy v očích stojí. Ale doopravdy plakat, to vy asi ani neumíte!“ A opět oči zavrtal až do mého nitra.

„Taková krásná dívčina, té svět patří, té se otvírají poklady světa jako pod čarovným proutkem, té se srdce kladou k nohám jako pohádkovým princeznám, k té se za každým krokem obrací slunce a jde s ní.“

„V tom se moc mýlíte, pane řediteli.“

„Inu, já se mohu taky mýlit, ale obyčejně vidím dobře a vyznám se v pacientech.“

„Ale já nejsem pacientka.“

„A ovšem, odpusťte! Víte, my psychiatři jsme tak trochu blázni všichni. Ani jinak není možno. Všim se člověk nakazí, tedy pozor, krásná dívko, slečno, po té vojně to všelijak dopadne se srdci!“

„Já vůbec od srdce nic nechci.“

„To je nejmoudřejší úmysl, jaký může míti takový ženský tvor boží na světě a zvláště po světovém hýření krví!“

„Ano, pane profesore.“

Položiv doutník, sklonil se a psal mi vstupní lístek.

„Paní Monika je neobyčejná žena,“ mluvil pomalu a klidně, „potěšte ji. Co pak jí to nesete?“

„Prosím všelicos, pane řediteli, chcete se podívat?“ Zasmál se hlasitě, a pak: „Vida, jak jste rozkošná. Umíte to s námi muži.“

„Mýlíte se, pane profesore.“

„To se tedy zase mýlím. Ale že jste krásná jsem se nemýlil.“

„Nevím.“

Vzdychla jsem. „Paní Monika je krásná.“

„Je krásná, chuděra, nu, co dělat.“

„Je už jí líp, pane profesore?“ Vstala jsem.

„Uvidíte. Nu, počkejte, ještě jsem vás viděl jednou časně ráno na Petříně, a zpropadeně, zase s Bezem. Já tam chodím každý den v zimě v létě v šest ráno.“

„Vím. To jsme tehda s Bezem šli, ano!“

„Ano. A já, abych ho chlapce nehodného nepodezříval!“

„Opravdu jste ho podezříval?“

Náhle vstal a vzal mě za ruce.

„Ruku na srdce, vy že toho neobyčejného kluka nemilujete? Takového, jakých není moc na světě, holčičko zlatá! A nadaného, no, vždyť ho asi znáte líp nežli já. Vím, kdo je on a kdo jste vy. Vaše rodina.“

„Ale jsme jako bratr a sestra, pane profesore. Láska?“ zavrtěla jsem hlavou.

„A to je mi ho líto, a vás taky, hrozně líto, na mou duši, jeho i vás.“ Podíval se na špičky svých bot, krásných polobotek. A pak na mne. „A to bych si vás tedy já mohl namluviti.“

Vybuchla jsem v smích. I on se hlasitě zasmál.

„Tak vidíte, duetto smíchu – nás začátek.“ Podal mi vesele ruku, potřásl jí, „a přijdte zase k naší milé Monice a navážeme spolu“. Ítikal vše tak vesele, že jsem cítila osvěžující radost z jeho žertů.

„Přijdu za chvíli za vámi.“

Představovala jsem si nastavené uši, které vedle asi poslouchaly a pošklebky tichého kancelářského smíchu.

Běžela jsem sluncem po dvorech do zadní budovy. Monika mě jásavě vítala na široké chodbě, kam ústily dveře z ložnic, vedla mě k pohovce, posadily jsme se a ona vybalovala mé dárky, její rty se vlnily, oči zářily a přivíraly se, a sotva zodpovídala mé otázky, co dělá doma Jindra, že jako Robinson hospodaří sám a sám mezi stromy a zvířaty a že Váša o sobě nedává nic vědět, což je ovšem teď těžké, ale že je mu jistě za mořem líp, a možná, možná, že už i oceán přeplul a bojuje někde tam u Chemine de Dames. A honem začala o panu řediteli. O n a o n a stále on. Jak ho spatřila ve voze s krásnou dámou a jaké nosí kravaty, a vždycky barvu souladnou s košilí, a ty hedvábné košile a každý den má jinou. Košili, ano. A hedvábné punčochy každý den jiné a vše harrmonuje. Její er zahrčelo.

A jak je elegantní každým pohybem, a když ji pohladí, cítí Monika celý den vůni jeho ruky po levandulové vodě. Šlik nenosí prstenů, ani snubního, což, je vdovec. A oholený je jako mladík nebo herec, i hlavu má ostříhanou do hola. A hluboký důlek v jeho bradě. Když přijde rozzloben, dívá se mu Monika do toho důlku, a div by se nepřevalila smíchy, jak ho to popuzuje, ale ať si, on ví, že má na mušce ten důlek v bradě, pak se usmíří, zamračí se a zasměje, otočí se na patě a odchází jako Napoleon. Je větší nežli byl Napoleon, ale má jeho pohyby i jeho pohled, ano i náklonnost k tloustnutí. Tutlala smích. A proto chodí na Petřín a proto vykouří šedesát cigaret denně, aby zhubl, a do noci pracuje ne snad aby netloustl, ale opravdu pro práci. Monika našla si skulinu, kterou vidí světlo jeho pracovny. Jeho taky štve do práce napoleonská ctižádost a zamanutost. A co jí včera neřekl: Paní Moniko Janovská, hlavu vzhůru, čiňte se, ať jste zase dámou, přijedu si k vám pro nové štěně od té fenky Goldsettra.

Natáhla krk. Šlik již se pohupoval ode dveří k nám. Seskupilo se kolem nás několik nemocných. Tváře všech se změnily ředitelovým příchodem. Do vznícení očí, do pohybu nervů. Všecky ho zbožňovaly. Usadil se mezi

nás jako k sousedům na besedě. Vtipkoval, žertoval a do všech jako když vjede elektřina. Obličej rozesmaný, oči rozsvícené. Připadala jsem si mezi nimi veliká střízlivost sama a lhostejnost obojživelnická.

Obrátil se k Monice, ukazuje na mne: „Citová, s dávkou melancholie.“

„Ano,“ přisvědčil mému tázavému pohledu. „Vy se neumíte bouřlivě rozveselit do bezuzdnosti. Vaše každá radost zní pod sordinou. Jako prve. Ale ano, podařilo se mi, zasmála jste se, ale hned jste se polekala, zabrzdila. Monika mi sevřela ruku a skrčila se, dívajíc se opojeně na ředitele, podávajíc mu pytlík s bonbony. Vzal si bonbon a zase ke mně: „Vy byste mi nenabídla.“ Tato věta způsobila výbuch smíchu v obecenstvu. „Ona už je taková.“ A já? „Protože jsem to přinesla paní Monice a ne vám, pane profesore.“ Výbuch ohromného smíchu.

„Tak na shledanou,“ zatřepal rukou a mně ruku stiskl.

„Ale jistě!“ zahrozil. A nadnášel se uctivými postoji a milostnými pohledy nemocných, tu tam pokynul hlavou.

„Kdybyste ho slyšela, jak nám skvostně hraje na klavír, vybízí nás k tanci! A on se nezení. Ale my se modlíme.“ Poslední slova zašeptala. A ještě tišeji: „Žárlíme jedna na druhou, i paní radová žárlí, i chudinka zkroucená Filípka žárlí.“ Provázela mne v náladě jako na plese chodbou, která vlastně byla obývacím pokojem všech. Došla až ke dveřím, ještě když cvakly, zazníval za mnou její šťastný smích.

Co si Šlik vyvzpomněl s Neklanem! Hlupák! Vrtalo mi to v hlavě, hned zamilovanost usuzuje, když spatří hochu s děvčetem. Aby to Neklan věděl! Možná, že si i jeho dobírá. Soudí podle sebe. Ale bylo mi smutno, div ne opět k pláči. Pro všecko.

Nezmínila jsem se sama Neklanovi o ničem. Až za několik dní Neklan sám začal. Opatrně, jemně, ale s přízvukem. Prý Kamil Šlik u Toníka se pochlubil: zdá se, že jsem ji z toho trochu dostal. Rozčililo mě to. Co tím myslí? Marka? Což by něco o Markovi věděl? Asi. Ale od koho? Ach, tak, ať ví! uspokojila jsem se. Proto asi vtipkoval. A nic jiného nepovídal? Ne, nic jiného. Je samý žert. A takový světový člověk. Vůbec naše obzory

jdou dále nežli si přiznáváme a uvědomujeme a nežli takových lidí umíme ocenit. Odvaha práce, odevzdání se práci. A ne jako Jan Marek bludařskému hledání dojmů, sensací. Kdyby z jeho dobrodružných křižovatek a zcestí vzniklo něco jedinečného, umělecky když iie vědecky, protože umění to nejvyšší někdy právě vytryskne z takového oparu astrálních mlh a pozemských pádů! Ale jen pád bez úrody, jen zkáza?

Aby mě z toho trochu dostal! Myslíl Marka. Neboť dořekl: „Taková hluboká a široká duše a tak ztroskotaná.“

Zašla jsem v hovoru s Neklanem s cesty: „Je Kamil Šlik ženami velmi milován?“

„Ano, velmi.“ Zasmál se.

„Ale vyvázne bez pohromy?“

„Zdá se, že se vyzná v oné matematice. A má zdravý kořen. Nepodryvá si ho.“

Neklan mnoho pracoval, ale zastihla jsem ho někdy velmi smutného. Ale já taky jsem byla smutná. Toník stál před námi jako rozsvěcující se maják.

„Nechtějte zblouditi na nebezpečných cestách života, dřete, napněte nervy, burcujte myšlenky, dobrá kormidla, žádné citlivůskářství, svažte mu všecko měkké peří nebo je ostříhejte!“

XIX.

Toho jsem se nenadála. Marek oznámil svou návštěvu. Neklan zachmuřil čelo. Ani slovíčka, Čekala jsem varovné rady. Nic. Ale vycítila jsem napětí ve vzduchu. Neodhodlala jsem se zabránit setkání. Srdce mě vybízelo k statečnosti.

Když jsem se trochu uklidnila, sama jsem o tom začla s Neklanem.

„Jsem již s tím vyrovnána, není mi třeba obav, a útěchy zase není třeba Markovi ode mne. Tedy asi obřadná návštěva, asi slušnější rozchod nežli byl tam v hostinském pokoji.“

„Máš pravdu. Jsi zase svou. Zpět tě strhnouti nemožno. Ale snad nemilá chvíle?“

Touto odpovědí mi Neklan více posloužil, nežli kdyby mi byl bránil a mě varoval.

„Ovšem, ty vidíš zřetelně, usuzuješ moudře,“ pochválila jsem ho. Krev mi proudila volněji. Jako bych byla získala štítu proti nepříteli.

K večeru jsme si vyšli na Petřín, zazlátlý, lehce zamlžený, město zafialovělé. Byla sobota, bylo volno v nás a kolem nás.

Zítřka, nu at'! ó, jsem statečná. A jsem vlastně ráda, Neklane, víš? Věříš? Ale ano, chápu, je nutno se rozhlížeti do daleka, do široka. Nebáti se ničeho.

Mezi věžemi se objevila zažloutlá záře, Vltava byla hladká a důvěrná.

Ničemu se nechci vyhýbati, žádnému slovu ani předmětu.

A byla neděle. Neklan zůstal doma, dole ve svém pokoji. Čekala jsem na Marka, a marně jsem si zapírala rozechvění. Mé srdce bylo sevřeno úzkostí, a po minutách vzrůstal můj neklid.

Konečně Jan Marek vešel, jako by se nic nebylo změnilo, stejně nervosně mrkal a drobný smích sypal po stopách svých kroků pokojem, odhazoval

klobouk, hůl, rukavice po židlích a pohovkách, a já je sbírala jako jindy. Pohybem hlavy cosi odháněl, představy, rozpaky? Byl ještě bledší a vyhublejší, oči velmi vpadlé.

Mluvil, jako by měl každé slovo odvážené, a s důrazem a přestávkami a s úsměvy na tenkých, bledých rtech. Usedl a sepjal ruce, opět vstal a šel si pro cigaretu do kapsy svrchníku. Sháněl zápalky.

Mezi tím vším: „Byl bych tě tak nepustil posledně, ale byl jsem utýrán nedostatkem spánku. No, zkrátka strašně ospalý, jen padnout, sotva jsem se udržel na nohou. Víčka mi klesala. Slova se mi ztrácela v paměti. Byla jsi zlá, to jsem dobře vnímal, ale neměl jsem síly učiniti tě jinou.“

Zapálil si a obrátil se ke mně:

„Tys mne jistě nečekala, ale vlastně jsi nehodné děvče.“ To již byl žertovný tón. Vida.

„Ach což! Věděl jsem, že všechno se sebe setřepeš a vzlétneš, nežli dojedeš do Prahy.“

Trpce se usmíval a hlas mu zjhl.

Potřásla jsem rameny. Kýval vážně hlavou. „Ale i to je zažehnáno, ženy snesou více nežli by se dalo očekávat, jsou velkodušné, silné. A teď už všechno půjde snadněji a k dobrému cíli. A co ty děláš, holčičko?“

Co jsem toho chtěla říci a jak říci! Tvrdě, pevně, lhostejně, aby bylo již naprosto skončeno všechno, utrpení i důvěrnost.

A teď jsem promluvila hloupě a překotně:

„Ani nevím, co dělám, kudy jsem dnes ráno chodila, skákala, klopýtala.“

Zadíval se na mne překvapen: „Tak dále.“

„Byla jsem na Cibulce. Ano, sama. A dostala jsem se mezi křoví a hrbaté cesty.“

Zavrtěl hlavou a začal: „Ani nevíš, jak i ty jsi mi pomohla přes všecko. Věděl jsem, že trpíš pro mne. Tvé utrpení mě zraňovalo a zároveň vzněcovalo. Toho jsem právě potřeboval, abych nabral dechu. Ale toho ty nikdy nepochopíš a není toho ani třeba.“

„Nepochopím! Nemohu za to, že jsem tě milovala.“

Konečně jsem našla výraz. Oddychla jsem si.

„Ale proč se omlouváš a proč ten minulý čas?“

„Minulý čas! Minulý čas, dávno minulý. Nemám tě již ráda.“ Mluvila jsem prudce a s tichým přízvukem.

Zasmál se suše do mého hlasu.

„Jene Marku, nemám tě již ráda,“ zdůraznila jsem.

Opět se zasmál: „Hodilas mě přes palubu, miláčku. To je milé. Ale já tebe mám víc a více rád.“

Jak je nehezský, sešlý, zničený, pomyslíla jsem si s lítostí. Nesměl by mne políbiti.

A řekla jsem jako ranou kamenem: „Tomu nevěřím. Nevěřím,“ a pak banálně: „Je těžko věřit, ale to na skutečnosti nic nemění.“

A již jsem byla svá: „Překonala jsem lásku. Nemohu za to, že tě nemiluji, jako jsem za to nemohla, že jsem tě milovala.“

„A víš to tak docela jistě všecko?“

„Jistě. Milovala jsem ve vás jiného člověka.“

„Tak vida, již si vykáme. Tedy miluješ jiného člověka?“

Ulekla jsem se. Strašně.

„Ale ne, vás jiného jsem měla ráda.“

Vyklepal do popelníčku popel.

„To se stává.“

„A to není pravá láska. To vůbec není láska.“

„Tedy jsi mne vůbec neměla ráda.“

Zmateně jsem klopila oči a zase jsem je upjala k jeho prořídlym vlasům.

„Ráda, měla jsem ráda, nezapírám. Ale když poznáme propasti duše...“

Zasmál se nahlas.

„Nehádejme se o to. Není pravidel. Je moc věcí ve hře o lásku. A nejvíce naše neodpovědnost. Příroda, tajemný kdosi, jenž řídí v našich ústrojích tajemně tyto silné a prchavé city a jenž se asi velmi našimi historiemi baví, i při svých vážných záměrech.“

Mlčeli jsme. Otevřela jsem víno zlaté a těžké. Sáhl po skleničce, pohladil ji, pohlédl průsvitností skvělé barvy vína, napil se. Kývl hlavou.

„Když říkají ústa ne, možná srdce tluče nejsilněji své ano. A ty o tom nevíš, ty marně poroučíš a lžeš. Ve chvíli rozchodu možná že se milenci nejvíce milují. Jako když spolu umírají.“

Smířlivost se mi rozlévala nitrem. Hle, již je všecko opravdu překonáno. Nechtěla bych se vrátit, nechtěla bych jeho lásku.

„Říkám pravdu.“ Hlas můj zněl jasně.

„Ale ano. Poznal jsem dvě, snad tři ženy, jež nelhaly, totiž vědomě nelhaly. Tuze málo lidí je pravdomluvných.“

„Nenávidím Jži, Jene Marku.“

„Ano. Já zase dím se sv. Pavlem, s Ovidiem, Voltairem, Racinem a čert ví s kým vším, kdo to opakoval jeden po druhém, že nekonám dobré, jež miluji, ale zlé, kterého nenávidím. Ano, děvčátko, měla jsi ráda neřestníka.“

Podala jsem mu ruku, již vzal do své chladné, táhlé a stiskl ji.

Řekla jsem odhodlaně: „Odpust'te mi a prosím, nemluvme již o lásce, je pro mne překonána.“

Zasmál se od plic a stáhl tvář v úšklebek a ukázal na skleničku. Nalila jsem vína, připili jsme si.

„Zahraj mi něco holčičko.“

„Sonátu Rozloučení.“

„Poslední větu nesmíš vynechat, to by se Beethoven pohnul v hrobě.“

„Nevynechám. Bůh ví, kdy a kde se nesejdeme.“

Již neodpověděl a poslouchal s pootevřenými ústy, se ztrnule zadívanýma očima, groteskní, nehybný, jako socha.

Všecko zlé mi zmizelo ze srdce, jen opojení zůstalo ze třpytu té poslední věty, letící, volající, jásající po temných a lkajících akordech prvních vět

Usedli jsme k oknu. Pohlédl na hodiny. „Ještě chvíli.“

Mluvil bez nejmenšího přemáhání, s klidem opět se zpovídajícího člověka. Lhostejno asi komu: obloze, mrakům, řece, večeru nebo třeba té doznělé hudbě.

„Bloudím někdy náměsíčně a přes všechny rozumové námitky vtírají se mi představy, s nimiž marně zápolím a slouží démonům a přemlouvají k nirváně. Biji se ze všech sil, ale což je vše plátno, když přijde taková zlá divá vlna a strhne člověka. Kolikrát jsem se otrávil za noci, ani nedovedu odhadnouti, několik lidí by na tu dávku jedu zašlo, mě však zase jakýsi dobrý démon vyvedl. Pověřečně věřím, že je to démon blízkosti a soucitu.“

„Vím, kdo. A tomu ať pro vás zněla ona poslední věta. Nikomu jinému.“

„Náhle cosi divotvorného třískne do srdce nejpustšímu cynikovi,“ odpověděl s cesty a loučil se, jako již nepřítomný.

„Bud' s Bohem malá Anno Kněžková.“ Oblékal se, přivíral oči, pokyvoval hlavou. Chvilí stál nade mnou velmi nerozhodně a bolestně. Políbiv mi ruku, potácivým krokem odcházel.

„Bud'te zdráv,“ volala jsem za ním. Klepal holí po schodech, jako by tápal ve tmě. Ale bylo rozsvíceno. Zasmál se úšklebně a promluvil s ironií: „Ukřižován umřel, pohřben jest.“

Obrátil se dole ode dveří: „Totiž ten lotr na levici.“

Zůstala jsem chvilí stát nahoře, až kroky dozněly. Prošlehlo mi hlavou: Jakou lásku poznal v Anně Šlikové a jeho bytost nedovedla ji přijmouti s žhoucím světlem pro celý život. Teprve té chvíle jsem cítila, co Jan Marek ztratil. Ztratil.

Večer jsme seděli s Neklanem vedle sebe po večeři. Dlouho jsme ani slova nepromluvili o Janu Markovi a věděla jsem, že na něho myslí jako já.

Myslila jsem na jeho nový domov v horách. Jan Marek se svou a chorobnou fantasií, se sklonem vyvolávat duševní hrůzy, bloudí v zámku nad propastí parku a divoké řeky s horami v pozadí, kde na věži odbíjejí hodiny ve svých neúprosných intervalech k věčnosti, kde se ozývají nevysvětlitelné hlasy, za nimiž on se otáčí s úděsem a hrouť se do zaprášených koutů nebo brokátových křesel. Vyhledává svou náměsíční samotu, v níž mu luna svými záhadnými hrami způsobuje mrazení a pohyby šílence.

„To je strašné,“ řekla jsem. Neklan mě vzal za ruku. Věděla jsem, že i on chtěl říci totéž.

Vzpomněla jsem, jak někdy Jan Marek nehybně seděl u mne s vytřeštěnýma očima, upjatýma k jednomu bodu, s pootevřenými ústy v strnutí, s tváří s úšklebkem hrozivého utrpení. Nerozuměla jsem tomu, připadalo mi to někdy až přetvářlivým hereckým posuňkem bolesti a probouzela jsem ho z toho ošklivého stavu vytržení často prudce a pobouřeně.

„Irena Rosenová,“ řekla jsem nahlas, že se Neklan vzchopil a pohlédl ke dveřím.

„Irena Marková,“ řekl pak klidně, vstal a odcházel.

Připadal mi náhle velmi zlostejnělý a tísnilo mě to, hleděla jsem za ním, jak jde dolů a pak po zetmělé ulici k Tondovi. Neohlédl se vzhůru k oknu, jako člověk chvátající a přece s odměřeností kroků.

Večer jsem se potýkala stále s nepříjemnými myšlenkami na Marka a na Neklana jako v marnosti života a v těžkém osamění.

A pak jsem si vzpomněla, že se mne zeptal Neklan hned, když jsme se sešli po návštěvě Markově, jestli mi Marek políbil ruku.

A já odpověděla: „Ano. Několikrát.“

„Líbal ti ruce,“ opakoval Neklan. Uvědomila jsem si náhle, že Neklan tím trpěl.

A té noci mi byla útěchou nepatrná věc, že Neklana asi znepokojily Markovy polibky na mé ruce.

XX.

Jediný život žiji a napíši jedinou knihu, a vím již dnes pro koho. Zrcadlo svého srdce a snad i více srdcí.

Vyhledala jsem v paměti všechny složky svého života a života těch, kdož se ho dotkli.

Můj praděd, zlatník umělec Ignác Kněžek a prababička, jejich syn Petr, náš dědeček, dědic otcovy živnosti, Augustýn Šlik, přítel Petrův. Oba milují krásnou dívku Annu Rajcovou, s kterou se Šlik oženil. Ignác Kněžek připouští možnost, že Augustýn byl jeho levoboček s venkovskou krasavicí Kačenkou, která se později stala ženou Šlikovou. Jaký obsah života daleký a pohnutý.

Časně ráno potkala jsem na Petříně starou paní Šlikovou, vdovu po Petrovi, šla s Annou, láskou Jana Marka. Připadalo mi, že se na mne usmály, ale snad úsměvy na jejich tváře usedly v hovoru a jen náhodou oči obou na mně utkvěly nebo můj zrak je přitáhl. Neznají mne. Mluvily tiše, umlkly a minuvše mě opět se rozhovořily. Jak ráda bych byla sledovala jejich kroky, ale netroufala jsem si. Naslouchala jsem dychtivě, ale jak vystupovaly záhybem cesty, rozeznala jsem jen barvu hlasů, hudbu hlasů. Zlaté listí šumělo k zemi se stromů stejně nesrozumitelně.

Jakási hranice, sbližující lidi, generace, srdce, události, končiny, věci. Litovala jsem, že nemohu vztáhnouti ruce k těm dvěma ženám, zastaviti je. Tak jsou mi blízké a drahé. Netuší, že potkaly děvče, které četlo v jejich životě tolik a které chce jíti v jejich šlépějích. Co dědeček Petr vyprávěl o Anně Rájcové, a jak mnoho vím o Anně Šlikové z jejích knih a z vyprávění Jana Marka!

Ony nevědí o mně. Je příjemno býti neznámou. Ať o mně nikdo neví. Tak půjdu krásným a bolestným světem. Maminka má byla z jejich druhu, z jejich řady, ze stejné končiny. V nejbezzvýznamnějším člověku objeví se nám neočekávaně osobnost, zajímavý člověk.

Chodívala jsem s maminkou a s tatínkem Karmelitskou ulicí, pohlížela jsem s podivem na věže svatého Mikuláše, hodiny odbíjely, zvony

hlaholily, zelená bář se nadnášela vznešeně k nebi, za ní Hradčany, paláce, katedrála, zámek.

A toho roku 1918, koncem září, v nejpohnutějších dnech nadějí nás všech, často jsem proběhla ulicemi až k Týnu, k orloji, a pomalu jsem „Se vracela k Vltavě buď po Karlově mostě nebo Betlémskou ulicí na nábřeží. Přijímala jsem úchvatný obraz levého břehu naší řeky, stávala jsem dlouho nad proměňujícím se městem usínajícími barvami. Dálka od severu k jihu, s věžemi, spleť ulic a střech se zlatými korunami stromů, s Petřínem, rozhýřeným oranžovými a žlutými a rudými odstíny v zapadajícím slunci. Viděla jsem miliony rukou, zdvižených k přísaze, takové obřady se nekonají v národech marně. Tam na nábřeží jsem stávala s maminkou v podvečer. Velmi často. I v době, kdy mi ji tatínek svěřoval, posílaje nás do Francie.

Připadá mi, že tehdy šly jsme spolu s maminkou, já devítiletá, od břehu Vltavy až tam k žulovému kraji od našich žulových skal, jako prodlouženou cestou od naší země, od našich hranic až tak k tvrdému výběžku drahého kraje, k temným obrysům země, vnikající do moře divokého, bouřlivého, věčně živého. Proměnlivého. Jako obraz, před kterým stojím, kus světa, který je náš, jež opar světla proměňuje v hutný, chalcedonově zbarvený achát, plný přeludných vidin.

Vrátila jsem se domů toho zářijového večera za hlaholu zvonů. Šla jsem domem. Převlékla jsem se. Dole se ozvaly závory na vratech a za chvíli spěšné kroky Neklanový.

Usedli jsme k společné večeři.

Chladný závan větru s vůní vahnoucího listí proletěl jídelnou. Bledé vlasy Mančiny se zatřpytily, její raménka se pohnula, rty se usmívaly. Odešla. Moje myšlenky stále bloudily ještě po Bretani. Kde asi Neklanový? Často bývám překvapena jeho pohledem smutným a zase vzníceným, jako radostí! Neklan Bez. Kdosi, jenž tu stojí vedle mne jako pilíř mého života. Ale jak rozluštit jeho přítomnost? Přistihla jsem se, že k vůli němu se oblékám a kráším, a poznala jsem v jeho očích, že s radostí prohlédl moji ješitnost. Ale bývá odměřený, někdy až obřadný při vši své vrozené prostotě a otevřenosti.

itekli náhle: „Hranice se otevrou.“

„Proto asi mě přepadají dnes sny o žulovém výběžku do oceánu! Finis tere.“

Seděli jsme vedle sebe tiše, jeho oči se upíraly ke mně zářivě. Chtělo se mi povídati mu, býti mu velmi blízko, vzítí ho s sebou tam na břehy konce světa alespoň v myšlenkách. Bylo ticho a byla nebesa, byla nebesa, posetá hvězdami. Nerozsvítili jsme, jen z vedlejšího pokoje vcházelo světlo modře ztlumené žárovky.

„Hledati tam po dalekém břehu mamince nevyřčené myšlenky, Neklane. Tehda neměla jsem odvahy ani schopnosti vysloviti, co si myslím, ale uhodla jsem, že maminka skrývá své myšlenky. Mnoho je neprojevených myšlenek. Ovšem o životě, o vnitřních zápasech, ale obávala jsem se, že maminka přemýšlí o smrti.“

To mě činilo zádumčivou, ať jsem byla s ní nebo na dalekých vyjížděkách s francouzskou rodinou. Posílala mě s nimi, věděla, jak mě vše vábí, ale ta kouzla dávnověké prasflý měla pro mne příchut' tesklivosti až ponuré.

Tvrde kamenné menhiry, vztyčené k nebesům modlitbou k nekonečnu, prosté granitovou vírou v Neznámého, záhadnou prosbou k věčnému milosrdenství, tajemné menhiry původem a j polotajemné účelem. Kalvárie, kříže s průvodem soch, s nejbizarnějším průvodem svatých, v kámen obrácených živých občanů městeček a osad z žulových domů. Katedrály. Každá jiná. Staré zámky s věžemi a zvonnicemi, obklíčené hlubokými lesy. Každý jiný., A přece všechny ty podivnosti vyrostly z jedné duše, duše toho kraje. Ohromné jabloně s rozpjatými větvemi. Za těmi katedrálami, kalváriemi a menhiry jsem chodila, jako za pohádkami nebo písněmi, smutnými a blízkými mé duši. Zástupy temných postav, černě oblečených žen s naškrobenými bílými krajkami na hlavách jako korunami z obláčků, muži tmaví a vousatí, kráčejíci přes daleká pole nebo sedící u rybářských sítí stále, jako by se modlili, všichni, i když zpívali a pili jablečné víno. Za odpuštění hříchů, za odvrácení pohrom, bouří, ztroskotání.

Přišli jsme k hoře, vystupující z moře s katedrálou na vrcholu, s klášterem, sloupy a sály a modlitebnami a žaláři, a nemohli jsme se dostat odtamtud, dokud moře neopadlo. A putovali jsme podél břehu moře. Černé čedičové skály podobaly se předpotopným zvířatům, po nich asi bloudí duchové a čarodějníci. Žula, čedič, jabloně, svatí, tisíce svatých po cestičkách, v kostelích a moře, ohromné moře. Všecko lidsky vzrušené a nadlidsky vztyčené k nebesům v zanícení náboženského vytržení i skály i svatí i stromy i menhiry i modlící se plavci na lodích a korábech i klečící ženy s dětmi v náruči.

St. Malo, St. Briec, St. Michel, Berehat, Tregastel, Peros Guirec, Roscoff, Plougastel, St. Genole, opoj se těmi jmény, jako my jsme se opojovali já devítiletá a šestiletý Oliver, s jehož rodiči jsem cestovala. Nevyprávěla jsem ti o tom chlapci?“

„Nezmínila ses nikdy, Aničko.“

„Vidíš, zapomněla jsem. To dítě mě, milovalo. Přišel si sednout k nám starý námořník. Vidím ho, jak pomalu kráčet vřesovým prostranstvím, zastavil se a když otec Oliverův ho vybídl, usedl a přijal pohostinství. Onen muž vyprávěl o ostrovu v oceáně, o těch obrovských sochách, víš? Tehda slunce zapadalo rudými plameny za černé skály do zeleného moře. Kapitán hovořil o hrdinech a zločincích, o ostrovech, jež vznikly, když oceán urval kusy půdy pevnině.“

Kudy se jindy jezdívalo po římské silnici, dnes hučí voda, potopeny jsou Druidské háje pod ukrutným mořem.

Moje An, říkal mi Oliver, nepustím tě, abys mi odjela, koupím si jednoho z těch koní, co ráno za odlivu šíleně cválají po písku a ujedou s tebou, nevysmívej se mi An, miluji tě.“

Neklan mlčel a vzal mou ruku do své, přitiskl ji k svým ústům. „Čtrnáct let uplynulo,“ řekla jsem, „a je to kus věčnosti. Oliver, snad i Oliver padl ve válce.“

Bylo mi teskno a krásně v šeru, zaplaveném vzpomínkami na ztracené časy. Bylo by se mi ulevilo, kdybych se byla mohla vyplakati na jeho prsou, ale přemohla jsem se. A tiše jsem povídala jako v polosnu:

„Jaká krása, Neklane, jaká milost býti na světě, dívati se, jak slunce zapadá, jak kvete sad, jak listí zaziátlé opadá, dýchati opojné vůně země, býti živi, Neklane!

Hleděti na noční nebe plné hvězd, věděti, co nevíme o jeho nekonečném vesmíru o mnoho více nežli hvězdáři, tušiti, že podstatou tajemství věčnosti všeho je láska, čisti v tváři drahého člověka. A býti živi.“

A dál jsem již nemluvila, jen prolétalo mou duší: Láska je tajemství stvořitelské, tvůrčí moc a zákon všeho od bytostí neviditelných až k člověku, a kam ještě se rozpíná hybná síla lásky? Snad až k nadpozemským oblastem s bolestí i rozkoší. Stvořitel nových tvůrců, každý je Bohem. V nejvyspělejších tvorech tvoří nejen tělo, ale i duch, cit, svědomí. A co všechno víme! Co mnohem více jen tušíme a co ohromného nevíme a nikdy nezvíme.

Bylo mi, že mlčíc sdílíme si své myšlenky, že Neklan ví, o čem myslím. Řekl: „A býti živi.“

A já jsem vstala, rozsvítila lustr, spousta drobných křidélek tančila v jeho v záři.

Řekla jsem: „A není to něco úžasně prostého, co nevíme, Neklane?“

Vím, že jsem touto větou zmátla jeho myšlenky.

Ale vrátila jsem se do St. Malo. Stála jsem u okna. „Neklane, tak nikdy nezapadalo slunce v St. Malo, jako posledního večera. Černý nehybný mrak jako čedičová stěna mezi zemí a oblohou. Strměl. Moře hučelo, řvalo černé. Skulinou mraku se objevilo kus rudého slunce, a náhle jako červená výheň vzplanulo krvavě slunce v tom děsivém temnu.

A pak za časného jitra zlatý písek daleko rozpjatý až k nebi, kam odešlo moře a tvořilo jen proužek na obzoru. Po písku předháněli se koně s jezdci v šíleném trysku.“

„Anno, přál bych si, aby nikdy nebylo mezi námi skrytých myšlenek,“ řekl Neklan zastřeným hlasem.

Pohlédla jsem na něho překvapena.

Šla jsem k němu, usedla jsem vedle něho.

„Myslíš tím upřímnost, Neklane, ovšem, ale s každou myšlenkou honem ven, nezdá se býti krásným ani mezi nejbližšími lidmi. Skryté myšlenky! Co jsou skryté myšlenky? Rodící se? Nebo moc hluboko zapadlé? Vždyť ani si jich nejsme vědomi.“ A náhle jsem se zasmála. „Ale, Neklane, jsem starší nežli ty.“ A řekla jsem něco velmi neprozřetelného, ale pravdivého: „Ty jsi dosud nemiloval. Tím to je.“

Hned jsem vycítila, že jsem ho ranila. Zvedl hlavu. Zvolna vstal. „Ando, jak se mýlíš,“ řekl, „co víš ty o mně?“ Má pravdu, má pravdu.

„Nic, nic, odpusť.“ A usmíval se a ruku mi stiskl. A opět se usmál a odešel dolů.

Dlouho jsem se z toho nevzpamatovala. Nic opravdu nevím o Neklanovi. Zaplavila mě lítost, horko, opravdu nic o něm nevím. On ví. Ale on je vinen, že nevím. Nu tedy, miloval. Chce odestřené myšlenky. A sám mlčí. On ví o mně všechno. Takové zakalené bylo srdce té noci.

XXI.

Byla jsem sama doma. Bloudila jsem divoce po Petříně jako v dávných dobách. Vzhůru podél zdi Schonbornovské, melancholie dýchala z uvadajících větví, z rudého západu slunce, stesk samoty. Byla jsem zaplavena myšlenkami.

Marta, Marta. Dívá se až sem ke mně modrýma očima jako nejhlubší obloha a moře? Stojí na balkoně nad zralými hrozny vína, nad dálkou hor a vod a světa? Je oblečena do černého hedvábí, učesaná jako španělka s velikým hřebenem z želvoviny a s černou krajkou našasenou na nádherných svých rusých vlasech?

Neklan je s přáteli u Marka. Nedělní výlet do hor, na sever, jeli ho potěšit, stýská se mu po Praze. Vždyť má Irenu Rosenovou. Vidím ji jasnou, vysokou, silnou, dobyvačnou, ženu složité energie všech stupnic oddanosti až pokorné, vroucnosti až čarovné, pronikavé vůle až panovačné. Vidím její sametově bílou tvář s nachovými tvářemi, zelené, proměnlivé oči odstíněné černými řasami, klenba nádherného obočí, černé vlasy hladké, lesklé.

Jak vesele a hravě přišla po prvé k Janovi, odvážlivá noční návštěva s kamarádem. Jak se rozjiskřila malá společnost v mládeneckém Markově bytě, tři, mezi nimiž jedna žena, oběma mužům žádoucí, pro Marka nová žena. Ach Markovy pohyby, zvědavé pohledy, všetečné úsudky – a ihned dobyvačné útoky. Estetické řeči, vtip, pausy, posměšky, zarývání do neznámé duše div ne mikroskopem. Smál se pak k ránu sám sobě. Ale po druhé přišla sama, pozdě večer pod záminkou, že hledá kamaráda Taxe.

Vidím její zkroušenost za dveřmi, svinutou postavu stydlivě, prosebně, ale když zdvořilý Marek odstoupl, aby vešla, to již byla napřímená krasavice, nořící se smyslně do červeného přítmí knihovny. Marek jistě líčil ten výjev zkresleně, div ne mravokárně, hle takové jsou ženy, holčičko, zábavná episodka! A zatím již té noci napětí nervů se vystupňovalo do neovládatelnosti, a když Irenu provázel ke dveřím, v předsíni – strhl ji v objetí, a vrátili se, nevrátili se?

A pak ovšem návštěvy se opakovaly, Marek v určenou chvíli stál u okna, až Irenu spatří, běžel ke dveřím, velmi tiše otevřel a vtáhl milenku k sobě.

V té době byl zdráv a silen, pracoval, věnoval se sportu, ploval, vesloval, šermoval, jezdil na koni, byl elegantní, žádoucí, pln rozmachu do budoucnosti. Ale v horách Irenin manžel, podezíravý, zamilovaný zakazuje ženě časté návštěvy v Praze, začne pátrati po příčinách podivných změn v Irenině chování, tuší cosi, vyhrožuje, děsí se, vichr se zvedá; vichr se zvedá, kde bývalo něžné ticho a milování, jasná pohoda blahobytu, kde každé sotva se vylíhnuvší přání bylo splněno, kdy nebylo v dětských pohledech Ireniných ani stínu pochyb. Až konečně ve zmatku různých stop vyslídil pan Rosen v jejích slovech a v náruživých až nepřičetných stavech, vinu. Vinu. Jaká hrůza, muž a žena proti sobě! Dvě bijící se vášně. Dost. Nesmíš do Prahy. Přiznání? Marně odvolávala přiznání. Nesmíš do Prahy. Vězeň.

Anebo odejdi. Jako tulačka. A zase sepjal ruce. Pokořil se. Rozhodni. Dvěře zaskřípěly, kroky umíraly po parketách. Hory se studeně šklebily jako nepropustné hradby. Noc byla černá, a ptáci křičeli kolem věže, na níž odbíjely hodiny půlnoc. Všude tma a ticho. Jen dvě vášně bijící se rudě, neústupně.

A pak chvíle v Praze v Markově zasněné knihovně. Milenec –a milenka. Vášeň strhující, zoufalá, rty na rtech, dlouze do ledového chladu. Její zhroucení a vítězná zvěst: „On se zabil!“ Jaké osvobození z pout, jaké strašlivé pouto: On se zabil!

Začla muka Jana Marka. Neboť on nenáviděl pout. Přišla vojna. Halič. Ale potom návrat. Středohoří a hory. Stromořadí, spojující dvě města. Irena Rosenová našla pěšinu na daleké, zelené louce.

Kamil a Toník Šlik, Pelhřím a Neklan jsou hostmi Ireny Markové. Louka je asi fialová naháčky, jedovatými ocúny, v poledne zalitá proudy slunce, procházejí se v zahradách, v údolí pod horami jemně zmizenyými. Paní Irena je okouzlující.

Jak řekl tehda Jan Marek citlivě: „Nemohl jsem býti bez Ireny. Když drží mou ruku ve své, usínám klidně, jen tak usnu.“

Tedy veliké splnění veliké lásky. Dosáhli společného domova, nesmírné volnosti své lásky. Poesie se rozrůstá kol jejich hodin a dnův a nocí od slunce s průsvitným vzduchem až k nocím s nejkouzelnějšími zvuky a světly ve tmě.

Tam jsou a mají vše od nebes až k zemi. Svět je jejich, láska je jejich, jsou sami spolu. Jsou soběstační. Mohou rozvinouti svobodně svou práci, účel, život.

I já jsem byla nabitá láskou. O Markovi jsem teď přemýšlela s klidem jako o minulosti. Koho miluji nebo koho budu milovat? Neklan chodí jako po špičkách. Marně čekám, že řekne osvobozující slovo. Neklan Bez. Když jsem řekla, že dosud nemiloval, jak pobouřeně odporoval: jak se mýlíš. Koho tedy miloval? Neklane, Neklane, proč neřekneš, koho miluješ?

Vzpomněla jsem malého Olivera, jak se ke mně přivinul, když kapitán vyprávěl o vévodkyni Bretonské Anně, osvoboditelce. Jak zvolal: Tys moje vévodkyně Anna, a za chvíli: Tys má královna, a budu tě jmenovati jen Ann, jsi moje Ann.

Snad je mladý muž Oliver vojákem, hrdinou. Vojáci brání vlast proti nepříteli v nejvážnější, nejodpovědnější chvíli, když vlasti hrozí nebezpečí jde se dát zabít a zabíjí. Krev, nemocnice, smrt, milosrdné sestry, mrzáci, sirotci, vdovy, nevěry, mučednické kříže, prostopášnost, zvráce, nosti, zločiny. Nemůže se člověk s člověkem dohodnouti, aniž by vraždil? Lidé bývají velmi bezradní. Velebí mravnost, a za chvíli se jí posmívají, utíkají od náboženství, a za chvíli se plazí před církvemi, nevědí, kde nalézt ztracenou rovnováhu zapomenuvše, že ji sami zardousili, a že by se dala vzkřísiti prostě lidskostí a charakterem, srdcem, svědomím. Radostí z dobra. Radostí z krásy. Účinností v hoři a bolesti.

Není-li Marek člověkem dnešních pohrom? Jak by se byl mohl stát mužem síly a práce! Přišel do vlny úpadku, s vrchu v dol v závratném opojení. Jako pápěrka na rozbouřeném moři.

Teď bloudí na pozemcích Ireniných v kacířských myšlenkách, jako strašidlo, civí sám a sám ve věži u okna jako spoutaný orel nebo jako

pavouk, kymácející se na dlouhém vlákně mezi nebem a zemí, houpá se ve vzduchu a sestupuje s pavučiny na trávník, unavený akrobat.

Přišla jsem domů. Rozsvítila jsem. Nedovedla jsem čísti. Zavřela jsem knihu i okna. Chodila jsem po pokoji, Manča prostírala k večeři, smála se, žvatlala. Pan Bez řekl, že přijde v osm. Hned tu bude. Jaký je vítr. Mám dole dvě růže, říjnové růže. Hm. Maněo? Ano. Od toho chlapce, co slouží u pana plukovníka z protějščího domu. Voják? Voják. V civilu malířem pokojů. Moc hodný chlapec. Vida, Máňo! Rozveselilo mě to. Hle, Manča, krasavice. Ale, slečno, nehněvejte se! Maněo, proč bych se hněvala? Vždyť štěstí chce býti na světě. Jen kdyby již bylo po vojně, slečno. Paní Mezerová zavolala. Manča zrudla. Maminka! Zajíkla se. Neboj se, Mančo! Nikoho a ničeho. Odběhla. Život chce růsti v míru. Národové touží po míru. Jen aby obchod zlata s krví netrval dlouho, a jen aby byl už na světě posledním.

Zašla jsem do Neklanová pokoje. Snad si Manča nevšimla květin, které jsem tam dala. Bůh buď s ní. Má jiné starosti nežli odhadovati příčiny cizích srdcí, leda že přivoní ke květině a usměje se na ni.

A již je tu Neklan. Jakoby opálený horským sluncem, radostný, že je očekáván, že mám zelené šaty, že se na něho vesele dívám. Dotýká se zbožně květin. Za deset minut vykoupaný a převlečený v jídelně.

Na celý den toho bylo právě dost. Ve vlcích přecpáno, všude obrazy posledního napětí bídy. Tam vpadli do zásvětí v samé blízkosti rušného továrního života, i teď na konci války.

Dům přepychový, moderní, Markovy umělecké předměty groteskně rozptýleny po nesourodých komnatách. Všude pořádek a blahobyt. Marek se usídlil vysoko ve věžním křídle domu, kam si do jediného pokoje shromáždil své nejnutejší věci, hudební nástroje, noty, knihy, drogy.

Sedí tam jako dobrovolný zajatec v cizím státě, přesazen do prostředí zcela nového. Sestupuje, jen když se mu zachce bloudit údolím nebo chytat ryby nebo prohánět psy. Čte, píše články, jichž nepošle nikam, zavírá se, nepřipouští návštěv mimo své kamarády, hraje na klavír, na housle, na violu, na čelo, řeční o děsných problémech budoucích

generací, ironisuje sám sebe, posmívá se bývalým svým profesorům a vojenským představeným, kterých ho choroba zbavila, napodobuje všecky s vtipem a hereckým nadáním, vysmívá se i naší víře, sám tajně se v ní posiluje našimi doklady, stále ještě si hříšně ničí život a říká tomu zapovězené rozkoše jedů a stále staví povětrné zámky, s kterými se nesvěřuje, jen prohozeným slovíčkem je prozrazuje a hned zase mlčí a obrací řeč.

Irena je úžasně energická žena, její rozsáhlé prádelny a tkalcovny pracují, kdy jiné utichly, má organizačního i obchodního ducha, je houževnatě pilná, dovede též ovládnouti lid, ale má romantické srdce.

Něco se třese v jejím hlase jako zklamání v Markovi, je to snad jen domněnka, kterou sýčkovsky rozdmýchal Pelhřím. Tolik měkce ženského je v ní, dětsky podbarveného způsobu a mluvou a oslnivými pohledy, a tolik je v ní odvážné, osobité síly, nezastrašující se překážkami ani obtížemi.

„A jak tam bylo, Neklane?“

„Veselo. Prostíralo se, jedlo se a pilo, procházeli jsme se v údolí divoké řeky, povídalo se, a Marek zvlášť byl ve zvednuté náladě. Ptal se Kamila na Annu, ptal se mne na tebe. A co jsem mu řekl? Totéž, co Kamil o své sestře, že se máš moc dobře, že se těšíš na daleký svět, až se otevrou hranice.“

„Mluvil jsi svatou pravdu, Neklane. A Pelhřím?“

„Po svém způsobu, dobíral si Irenu i Marka, ryby, psy, oběd, víno, pokoje s rodinnými křídovými podobiznami podle fotografií, tisíce Markových lahviček jeho ěarodějnické kuchyně. A Tonda? Byl něžný, zasněný. Měl na mysli i práci, kterou na den opustil, ale vím, že mnoho myslel na Annu. K Ireně se choval rytířsky, oplácela mu vděčnými pohledy. A Kamil? Bavil se s Irenou, hrál na klavír rozmarné taneční kousky a usadiv ke klavíru Tonda, zatančil si s Irenou. Podívaná pro bohy, s jakou elegancí a úmyslným pepickým sentimentálním nádechem tančí, obličej labužnický citlivý, držení těla moderně starodávné.“

Usadili jsme se v salonku.

„Jak je tu příjemno, Ando, jak čistý a vonný vzduch. Návštěva u Marka nám dala všem cosi na cestu, každému jinou náladu.

Ando, jsou lidé, žijí spolu, třeba ani spolu ještě nežijí, jeden hoří láskou, druhý ji předstírá, ne snad z falše nebo prospěchu, to ovšem je častý případ, nemám ho na mysli, ale okolnostmi nuceni z potřeby slušnosti, vlídnosti.

Myslím, že Marek teď lásku nejen Ireně předstírá, ale i sám sobě, vemlouvá se do té lásky. To se stává i mimo manželství.

Rodiče, děti, přátelé si navzájem předstírají lásku, které ani nebylo, nebo pohasla, toho bych se v životě hrozně bál. Jít s předstíranou láskou v sobě, neb v druhém člověku. Jsou strašlivé podvody v životě. Lidé si jítích někdy ani nejsou vědomi. Dostanou se do nich bez své vůle a tonou v nich. Ale nevěřím, že jich dusivě necítí, byť ani nechápali, co jim život kalí.

Toník řekl: Nic není těžšího nežli dopátrati se v životě pravdy. A nejtěžší je dobytí pravdy ke štěstí. To řekl dnes Tonda.“

„Marek říkal, že člověk sám neví, miluje-li. I když říká stokrát ne, že srdce tluče ano.“

Neklan se usmál.

„Možná, láska je složka nevyzpytatelná, a je-li láskou, může i třeštit a bláznit, ale předstíraná láska vždycky říká ano.

Ando, jsem rád, že jsem doma. Je tu krásně v prostém tichu, je tak draze každodenní, a přece dnes zvláštní, jen naše.“

Řekla jsem: „Naše, Neklane.“

Byla bych ráda řekla něco odpovídajícího jeho spokojenosti, ale neměla jsem odvahy, neměla jsem ani vůle, prorazit toto divně krásné ovzduší nějakým prudkým pohybem slova, byť nejzářivějšího.

Rozuměli jsme si, bylo nám dobře, neporušujeme ničím tohoto vznikuvšího vědomí souzvuku našich duší, nového domova.

Jen drahé ticho mezi námi ukončilo onen den. Vroucí utišení.

XXII.

Od svatého Václava toho roku vystupňovala se nadšená víra a netrpělivost jistoty. Byl teplý, rozechvěný říjen.

Neklan se vrátil do domu. Stáli jsme proti sobě v nevýslovné dychtivosti příštího slova.

„Cosi se děje, Neklane?“

„Ano, pojďme ven. Telegramy přišly. Přes daleký prostor spojení duší. Všech nás. Od genia k žebráku.“ Překotně řečnil.

Po všechnu dobu od onoho sv. Václava, kdy zvony tak slavnostně ohlašovaly nový život, vycitřovala jsem i v sobě statečnost i strach, vznik nových představ. Sedíme s Neklanem vedle sebe, mluvím a slyším, že je můj hlas proměněný, nikdy tak nezněl nikomu jako Neklanovi, vidím, že i on to pozoruje. I mé oči se mění v jeho přítomnosti, je v nich coby nebývalého, cítím, jak se jeho vlivem rozšiřují, že v nich cosi vzplanulo mimo mou vůli, bojím se jimi se prozraditi, své nitro prozraditi, ale Neklan to ví a odpovídá svýma očima. Duch se prozrazuje hmotou. Cit dává barvu, tvoří lesk, tvar. Pomyslnost, abstrakce ovládá hmotu. Oči se mění vzletem duše. „Tedy rychle ven!“

Jdeme. Svírá mé předloktí. Bylo mi krásně touhou rozběhnouti se s Neklanem do ulic, smísiti se s davem, valícím se Újezdem k mostu, od Smíchova, z Malé strany, od Starého města, z celé Prahy, z předměstí, z daleka.

„Ando, Ando,“ zvolal, za obě ruce mě vzal a přitiskl mě k sobě, jako by mě bránil před dotekem lidí, a pak pevně zaklestil mou paži do své. To vše platí tomu, co se děje. Srdce naše buší.

Neklan, rozčilený světem, rozvířeným světem, národním naším životem, unáší mě. Kam? Do ulic?

„Mám ráda ulice, Neklane, drahé naše ulice.“

„Co spatříme, Ando?“

Vltava se třpytí mezi perlovými stíny, v hloubce řeky zní hukot.

Zazlátlé tóny přeletují Hradčany od petřínských strání a vrcholů. Hrad se zvedá nad Prahou jako zákon o spravedlnosti.

Kdesi se dějí veliké věci, naši lidé za nás kdesi pracují, někde na náměstích, v důležitých budovách, jdou odvážní a připravení, postupují hrdinně a čestně. A my, jen chvátáme neznámo kam a proč, tepot tisíci a tisíci srdcí utíká s námi.

Někdo vykřikl: „Jsme svobodni.“ Ulice, drahé ulice! Jako horoucí, vášnivá vlna šlo to slovo davem zmnožené v světelný chaos radosti od malostranského náměstí přes mosty a nábřeží do širokých tříd, kde se z lidí staly proudy rozvlněného moře a opět tarasících se živých zdí. Ohromný, neodpovědný dav, bez vůdce, bez řídící ruky, hrne se ulicemi bezpečně, v pořádku, v rytmu, samostatné ukázněnosti.

Hle Pelhřím! Loudá se zarůžovělý v tváři, zastavuje se u zábradlí na nábřeží, hledí k Hradčanům. Neklane, vidíš? Stírá si slzy, naklání se k vodě, aby ho nikdo nepřistihl při citlivosti. Nás unáší proud dále. Toho nikdo na světě neviděl, té rychlé pohotovosti. Žebříky, kbelíky s černou barvou, hoši vystupují a s grácií, plné sebevědomého klidu přetírají cizí nápisy a rakouské orlíčky shazují na dlažbu za jásavých výkřiků a zpěvu. Hvízdot, a jde se dál, dál s nářadím.

Hle, bratři Tonda a Kamil Šlik ruku v ruce, Tonda trochu schýlený, Kamil s hlavou vzhůru. Tonda má oči nebesky modré a dojaté, temně zlaté kadeře mu vlají po větru, jak smeká. Tiskne mí ruce, objímá Neklana, Kamil nám hrozí.

Směje se a v očích mu stojí slzy. Oba se vzdalují, volají Nazdar! Nazdar!

„Miláčkové,“ řekl Tonda.

„I ten by potřeboval lásky,“ řekl Neklan.

Z dálky bouře zpěvu „Kde domov můj!“ Zpíváme všichni. Srdce se chvějí.

„Slyšíš zvony? Ode všech věží z celé vlasti.“

„Ano, všichni lidé je slyší, ve městech, ve vesnicích, a sbíhají se od samot, od lesů, s polí, hájů, vrchů“

„Jan Marek stojí udiven vedle Ireny, ústa pootevřená, a žasne. Jeho ucho rozeznává tóny a jejich nejnepatrnější zlomky. Marta, vid', že taky slyší a přijede. Hranice se otvírají jako vrata do nesmírného prostoru.“

Neklan strhl klobouk. Hle, Anna Šliková. Úsměv zaletěl z jejích očí a rtů a záře tváře k nám. Je sama. Proud ji nese. Tělo vedle těla, hlava na hlavě.

Živě se zjevují dálky, nekonečné zástupy vojska, našich vojáků. Sibiř. Francie. Itálie. Srbsko. Prapory vzlétají, barvy se vrývají do vzduchu čirého jako prameny horské. Pole mrtvých, zákopy. Lesy oběšenců, lesy visících těl hrdinů. Svatých. Andělů.

Vzývala jsem je a věděla jsem, že i Neklanoví se zjevují. Všichni jsme jedné mysli, ovládní jistotou a nadšením, že za hranicemi je pro naši vlast všecko hotovo. S rozmachem veliké vůle svírali jsme klíče k našim branám. Nová křídla bušila do modrého vzduchu.

„Vidíš opět Annu Šlikovou?“ Václavské náměstí, hlava vedle hlavy, ohromný lidský proud. Kdosi řeční. A zpěv. Rozezvučelo se náměstí až nahoru k soše svatého Václava. Anna stojí jako socha, rozsvícená v slunci proti nám.

Píseň se třese, proplétá, zpívající vítr nad zemí a nad vodami, rozmáchlý sluncem místo mrakem.

Monika stojí doma na vinici, oči si rukou zastírá a dívá se ku Praze, badá svými sny, co se jí zjeví v jemné mlze nad Prahou.

Maminka Šliková otevřela okno k Vltavě a dychtivě naslouchá. Jaké asi vzpomínky svolává do této chvíle života!?

Je v bytě sama, přechází z pokoje do pokoje, okno od okna, mladistvě vzrušena: konečně čin, konečně projev vůle!

Annu Šlikovou teď uchoпил její bratr Kamil za ruku a přitiskl ji k sobě. Pohybují se vzhůru. Šílení, rozjitření nás unáší. Tiskneme se k sobě.

Jsme všichni za jedno, ohromný dav jeden člověk. Jdeme živí, ale i mrtví jdou s námi, padlí, zabití, umučení teď za války i dávno mrtví. Všichni. Vůdcové, básníci, žebráci, dělníci, učenci, moudří i pošetilí, lidé, všichni za jedno. Neklan objímal mé tělo, aby je chránil před úrazem, před cizím dotekem.

Bylo nám, že putujeme k vítězným branám. Neklane! Ando!

XXIII.

Bylo nám pak všem jako po vítězství, záleží teď na nás, na naší vůli, pevnosti, poctivosti, moudrosti, pracovitosti. Byli jsme všichni plni víry v sebe a k sobě. Vytvoříme znovu náš stát, náš, silný, silný.

„Jsme svobodni, postaveni k vlastním pluhům, k vlastnímu nářadí. Teď k dílu!“ řekl kteréhosi dne Václav Pelhřím. „Takové převraty se neobejdou bez pathosu, bez opojení silným vínem nadšení, ale krve nebylo prolito. Hlavním je teď život, zralá, poctivá práce. Vlast a národ. Kujme na vlastní kovadlině jejich osudy.“

Stýkala jsem se již se všemi Neklanovými přáteli, ale když Tonda přišel po prvé ke mně až nahoru, dech se mi zatajil. Znenadání, neohlášen. A byl jiný nežli tehda, když jsme hovořili o Martě, jiný venku 28. října v davu.

Vstupuje ukláněl se, skoro nesměle, Neklan za ním radostný, ale rozpačitý. Usedli jsme, chtěla jsem zazvonit na Manču, ale zadržel mě: „Přišel jsem dnes jen na chvílku, jindy si tu pobudu, až tu Neklan nebude.“ Jako když utne.

Udiveně jsem otevřela na ně oči, vzplanula jsem.

„Neklan? Jak to? Nebude?“

„Vida, jak ji to překvapilo,“ řekl Tonda Neklanoví, a obrátil se ke mně: „Ovšem, dovolíte-li, slečno, aby odjel, drahá slečno.“

Toník kýval hlavou, Neklan hořel, hleděl na mne dychtivě.

Mlčela jsem. A Toník spustil:

„Rád bych ho poslal za hranice, jak říkávali Rusové, totiž do Francie a do Anglie k několika přátelům k vůli naší práci. Já mám na technice přednášky a z dílny bych také těžko a nerad teď vypadl, a on chlapík, umí živé řeči, prý vaší zásluhou, slečno.“

„Má nadání,“ prohodila jsem, nemohouc se vzpamatovati z úžasu.

Toník se ke mně naklonil: „Záleží na vás, dovolíte-li, aby odjel.“

„Neklan je svým pánem.“

„A vaším bratrem, vím,“ řekl Tonda trochu ironicky, „ale proto je mu třeba sesterského svolení.“

Neklan promluvil docela chlapecky: „Kdybys nechtěla, Ando, nejel bych. Kdyby sis toho nepřála.“

Toník vpadl: „Na čtrnáct dní, na měsíc, na déle ne! Ne! Ten čásek uběhne nežli se nadějete. A já budu v Praze a ve všem vám k službám.“

Usmála jsem se a: „Není třeba tolik okolků. Ať jen Neklan jede s vaším posláním, pane profesore!“

„Sláva,“ zvolal Tonda. „Děkuji vám, krásná slečno. A na shledanou. Poběhnu zase. Kámen mi spadl se srdce.“ Vstal a napřáhl ruce: „Uvidíte, jak nám ten měsíc uteče,“ a ke mně tajemně: „Ale s tím jeho panstvím zde to není tak jisté.“

„Ale on přece!“

„Ovšem, Neklan vaši nadvládu velmi rád snáší. Ale kdybyste ho neposlala, ani by se mi odtud nehnul.“ Zasmál se, rukou mi potřásl a odcházel. Neklan zadíval se na mne a vyšel za ním.

Sama. Pálily mě oči. Sama. Dobře, že oba odešli. Neklan, bratr, velmi něžný bratr, nezapomíná ani na chvíli, že jsem měla ráda Marka a snad se domnívá, že dosud, a opakuje si to, aby si nezadal.

Stiskla jsem zuby.

Maminko a tatínku, kdybyste viděli, jak se všechno tady proměňuje. Nejen já. Svět. Zázraky. Letadla jako ptáci vysoko a daleko létají, tonoucí lodi volají SOS na širém moři, a jiné jim chvátají na pomoc. Slyšíme slova i hudbu z daleka.

Kdybych mohla na vás zavolati.

Mám Neklana ráda jinak nežli bratra. Vím to neomylně. Prozkoumala jsem se. Vy oba byste našli důvod k té pravdě, ale snad kdesi hluboko ve mně byla již ta láska k Neklanovi, nežli jsem poznala Marka, ale nevěděla jsem o ní. Neklan je vinen, protože jí nezavolał. Vinen? Což jestli neměl rád někoho jiného. Co já vím o něm! Ale ať bylo co bylo. Mám ho ráda. Teď.

Je s ním krásně býti. Odjede mi. Stále je v práci u Tondy. Večer často ho Tonda vyprovází až k domu.

Včera se u vrat setkali s Mínou. Zvelebila se Minaret. Lépe se strojí. Je z ní dáma. Šla s mladým mužem. Její hlas zněl ke mně do oken toulavě, snivě. Byla jsem skryta za záclonou.

Ano, Praha se honem stává velkoměstem. Různá divadla, bary a kabarety se rodí. Neklan vyprávěl, že Mína hraje skvostně pouliční děvče s hlubokou znalostí prostředí a s odstíny dobře vycítěné duše té dívky. Mína má milence, nadaného herce. Objevil ji a vede ji k pravému umění. Úctyhodně se bijí ti dva s nezdarem a s bídou, zápasí a stoupají. Miluje toho člověka? Zpozorovala jsem, jak jí zjhl hlas vedle jejího spoluhráče, když mluvila s Tondou a s Neklanem, a jak se ohlédla po Neklanovi, když se rozloučili.

Ano, velkoměsto. Začíná se veliký přepych. Otevřely se hrady a zámky a paláce a salony, rozhučely se automobily, pořádají se taneční čaje, plesy, veliký svět se usadil do našich sousedských poměrů. Jen abychom se nemýlili v hodnotách. Teď kdesi zavřískal gramofon. Vzpomínku na Minu sevřela žárlivostí mé pošetilé srdce. Nedovedu tak sladce mluvit, tak rameny pohnouti, tak se dívati. Mé oči třeští, jen když se cosi ve mně děje. A což, což jestli se i v srdci té dívky cosi děje. A Neklan? Neklan je krásný hoch. Jak jsem směšná.

Vrací se. Letí vzhůru. Usedl ke mně. Vyprovázel Tonda.

„Nebude ti tu smutno, miláčku?“ Zatvářila jsem se nerozhodně. „Tak tu budeš sama!“

„Bude, nebude, co z toho? Jsme na světě, Neklane, víš, jak jsme onehdy blouznili: jsme živi! Budme tedy rádi. A budu čekat.“ Poslední slovo jsem skoro spolkla.

Pohládil mi ruku. Slyšel mé poslední slovo a opakoval si je jinak zbarvené: „Čekat!“

„Zítra budu celý den jen s tebou, Ando.“ Divotvorná veselost kmitla se mu v očích.

„Příští den a večer budu jen s tebou,“ ale pak; „Ne, na nádraží půjde jen Tonda a jeho sluha.“

XXIV.

Toho posledního dne, ano, zdálo se mi, že jsme svoji, že jen zúmyslně oddalujeme první rozhodné slovo. Mluvili jsme všeobecnosti a hlouposti. Pořádala jsem jeho zavazadlo. Měl velikou radost. Jak nás sbližovaly boty, košile, kravaty.

„Tak všemu rozumíš,“ chválil mě a hladil a líbal mi ruce.

„Abychom na nic nezapomněli!“

„Pochybuji, že budu potřebovat černý oblek!“

„Ale jistě, budeš!“

„Ty umíš skládat šaty! A balit! Ando!“

Smála jsem se šťastně. Manča byla hned tu, hned tam. Veselá. A konečně sami před odjezdem v pokoji. Dole čeká vůz s Tondou. Rozloučil se se mnou a odešel. Sluha snesl zavazadla. Neklan mě vzal za ruce. Líbal je do dláňí, jako by jim něco svěřoval. Dívali jsme si do očí. Něco jsme říkali a mlčeli jsme. Byla chvíle pro objetí. Vyzývavá chvíle. Tonda zavolal. On se odtrhl a odběhl.

Zůstala jsem v pokoji před otevřenými dveřmi jako socha. Až vůz zafuněl, letěla jsem k oknu. Přiběhla Manča...

Nic jsme si neřekli. Neobjali jsme se. Veliká lítost zaplavila mi hrdlo, prsa, oči. Co by mi tu byl nechal! A přece, snad bylo tak líp. Odjel bratr Neklan Bez.

Čítala jsem dychtivě jeho dopisy hledajíc nejskrytější záblesk hlubokého citu. Což Neklan nepoznal? Ne, není si mnou jist. V jeho dopisech krásných, podrobných, vyprávění o práci střídá se s líčením kraje, a když začne o domově, stále o Tondovi. Byl u Tebe Tonda? Spřátelili jste se? Velmi! Chodí ke mně často. Ale nesvěřuji se mu. Své sny si opatruji. Vsazují je do stínů věží a ještě výše, mezi nebeská světla, o kterých mi Tonda vypravuje. Z toho, co povídá o nich, je závrať i útěcha. Hned na to píše Neklan nové otázky. Kde spolu sedáváme a chodíváme-li též do

ulice, do tichých starých uliček? A na Petřín? Ano, i to se událo, Neklane, šli jsme kolem zdi, kde jsem spatřila jeho sestru s Markem. Bylo mi veselo, ale nic jsem mu neřekla. Povídal mi o své mamince, o jejích osmi dětech, všechny jsou na živu, jen jedna holčička umřela malá. Anna odjela do Itálie, bylo ji třeba změny, nových dojmů. Je již jaro. Průlinami rašících větví padá zlaté slunce na křížovou cestu, podléštkové oči potkávají sasanky. Až půjdeme spolu, Neklane, budou již stromy zelené. Snad pokvetou. Přišel ke mně Tonda, ano opět. Přinesl mi kytici konvalinek. Jako bychom se odedávna znali.

Po prvé jsem ho dovedla do pokojíku s obrazem mladé, krásné Anny Rájcové, jeho maminky, rozpovídala jsem se o Petru Kněžkovi, dědečkovi. O všech těch osudech jen v náznacích a posvátně. A řekla jsem mu, že očekávám Martu.

„Tedy přijede? Marta přijede? Vy máte hnědé vlasy, zabláklé, ona byla zlatovlasá.“

„Skoro jako vy, pane profesore, jen trochu světlejší.“

„Já? Kdepak! Já jsem zrzavý!“ řekl zkroušeně.

„Temně bronzový, a ty kadeře!“ Zarděl se a hlasitě jsme se zasmáli.

„Těšíte se na Martu. A na Neklana. Sejdou se.“

„Jak bych se netěšila, ale je to cosi více. Úzkost, zvědavost, žádostivost, nedočkavost.“

Kýval hlavou, díval se mi do očí. Jaké má modré oči, badavé, laskavé!

„Nedivím se Neklanovi, že vás má tak rád!“ Asi přeslechl mou poznámku, byl velmi zadumán. Manča zavolala, že je dole pan redaktor Pelhřím. Nahoru se mu prý nechce šlapat. Seběhli jsme k němu. Seděl v křesle, kouřil. Zahrozil na nás holí.

„Co Neklan?“ otázal se a tvářil se mrzutě, podhlíží vzhůru na nás jako zákeřník. A náhle: „Bezíček poslal článek. O strašném poplenu Francie. Kathedrály v zříceninách. Města srovnána se zemí. Ve vzduchu trčí holé

zdi, s odhalenými byty. Lůžka, knihovny, klavíry. Jako na divadle otevřené pokoje. Hrůza. Zahrady, lesy se shořelými stromy. Je možno zničit i nesmrtelné!“

„Drahý pane redaktore!“

„Drahá děvuško, nalejte něčeho, co by zvedlo mé nohy, na nichž lpí centy. Jen jsem se tu zastavil, abych nabral dechu.“

Běžím nahoru, slyším: „Ano. Rakousko na boku, ale moc lidí příliš na kobylách.“

A již jsem u nich, nalévám, ochutnávám. „Cosi strašně dobrého.“

Za chvíli se ubírají Újezdem v slunci k Malé straně. I já jsem se vypravila z domu. Popadla mě naléhavá myšlenka. Ano, chci, musím ji spatřit: Paní Annu Šlikovou. Šla jsem na Smíchov, kolem zahrady Kinských, a dál, kudy před léty kráčela Anna Rájcová v průvodu Petra Knězka, mého dědečka, tehda mladého muže, aby se naposledy sešla s Juliem Hagenem. Její otec Tomáš Rájec čekal ténaá v zahradě na Újezdě neklidný, zamyšlený, procházel se pod košatými ořechovníky podél židi, porostlé vinnou révou, čekal až se Anna vrátí domů, netušil kde je, jak se asi rozhodne, zdali pro sňatek s Augustem Šlikem.

V té zahradě na stráni nad Košířemi nakoupila jsem květin, jaro ze skleníků a ze záhonů, v té zahradě poslední schůzky Anny Rájcové s Juliem Hagenem. Byl to asi velmi přecitlivělý hoch. Prý se pomátl. Stával prý na ulici zadíván do neurčitá, s očima ztrnule nepřítomnými, nevšímaje si nikoho, nevěda, že kolem něho se valí život a víří svět.

Dole v Košířích hučely továrny, zněly kovové rány, zpívaly šíleně utíkající řemeny a ozývaly se nové železné údery.

Anna je v Itálii, její maminka je sama doma. Nepřemožitelná touha mě táhla k ní. Dávná touha, která asi do mé krve vnikla z mého dědečka, z jeho lásky i z jeho povídání.

Loudala jsem se dolů až tam, kde se prostíraly zahrady Šlikových, a kde jsou teď domy činžáky. Navštívit paní Šlikovou, je v tom odvaha a krása.

Jen aby byla sama. Což aby Kamil nebo Tonda? Co by si pomyslili? Nebyla jsem si jista, nevrátím-li se ode dveří. Schody byly tiché, přeběhl mě nějaký vlasatý mládenec, hvízdal si a uháněl vzhůru. Stoupala jsem, rozhlížela jsem se, naslouchala jsem. Konečně čtu na dveřích jméno. Srdce mi buší. Odvaha! Zazvonila jsem. Služka otvírá. Ano, prosím, jen račte.

Maminka sedí v křesle u okna, plného rozkvetlých azalek, před ní na šicím stroji leží rozevřená kniha, na rameni jí sedí krotký špaček, po klecích poskakují kanáři a čížkové. Stáhla brýle, chtěla vstáti, ale již jsem stála až u ní, přehlédnuvší v mžiku celý starý pokoj, z vedlejšího pokoje se hrnulo zapadající slunce vášnivě zlatorudé. Špaček se vznesl, vykřikl „dobrýtro, paní“ a vletěl do své klece k jídlu.

„Slečna přišla k Anně, ale ta je v Itálii!“ Její oči modřejší, nežli jejich dětí, se usmívaly. Hnědé vlasy, rozčísnuté, v pěšinku, byly ovroubeny modrým, háčkovaným šátečkem. Měla na sobě prosté domácí šaty. Uvadla mě do vedlejšího pokoje. Jaká úchvatná krása ohromného města s věžemi, střechami, řekou, zahradami vešla tam s námi! Jaké světy se tu spojují, jaké nálady barev, světél a životů! Slunce dohasíná. Zde obě Anny, matka i dcera, sedávají, zde stávají nad Prahou.

Služka rozestavěla vázy s květinami po stolech a stolečkách, po třešňových prádelnicích.

„Anně bylo již třeba světa, dalek, válka zavírala cesty. Ne, já nevycházím. Jsem tu ráda. Chodím dokola z pokoje do pokoje, všude tolik oken a za nimi je svět se vší nádherou. A na obzoru si můžete přimyslet otevřenou dálku a v ní co chcete. A věčná proměna. Každé chvíle je všecko jiné a nikdy totéž, mlhami, tmou, světly, oblaky, soumrakem, hvězdami, měsíční září. Ano, jsem tu šťastna. Všem je dobře. Teď i naší zemi bude bohdá dobře. Jen lituji, že ti, co odešli, nic o tom všem nevědí. Chodím tu, přemýšlím a povídám jim to. Ovšem, že marně, ale v té chvíli je mi, že mě poslouchají a žasnou. A co všechno vidím a slyším! Hudby, zvony, letadla. Prapory šumějí, a lidé zpívají. Toho dne, víte, jsem byla sama, snad v celém činžáku sama. To bylo prapodivné vidění a slyšení. Tak slétne znenadání radost k člověku, že si přizná: už nic než umřítí. Ale

nechci umřít, to se jen řekne a snad i v tom okamžiku cítí. Ale jsou tu děti, Anna.

Člověk se modlí ani neví. A odpouští všemu, žijeme tu spolu s Annou. I ona tak všechno cítí a ví jako já. Srostly jsme spolu v jednu myšlenku, v jeden cit. Nikdy nebylo tajné události mezi námi, byť i nebylo o leccčem mnoho řeči.

Když je Anna v cizině, píše mi každý den. Bývá na dalekých cestách sama, proto píše, abych nebyla znepokojena, ale píše denně také proto, že sama toho nepřetržitého spojení potřebuje. Stýská se nám jedné po druhé. Je z mých dětí jediná osamělá. Hochy nepočítám. To je jiné.

Anna bude však na světě vždy ráda, neboť pracuje, ale kdybych tu s ní mohla zůstat, byla by šťastna, ano, kdyby mě tu měla stále, protože jsme spolu srostly.“

Vrátily jsme se ke křeslu u azalek. Zavřela špačka, řekla s úsměvem: „Darebák, nechce být v kleci.“

Usedly jsme.

„Jmenujete se slečno také Anna, zaslechla jsem prve.“

„Anna Kněžková, milostivá paní.“

„Znala jste snad Petra Knězka z Malé strany, z Ujezda?“

„To byl můj dědeček, Filip Knězka byl můj tatínek.“

„To jsou léta.“ Zabloudila očima k Vltavě, k ostrovu, ke skupině staroměstských věží. A pohlédla na mne. Usmála se klidně. Vzpomínky přelétly její dojatou tváří.

„Co člověk prožil, nic z toho nezmizí, i zcela bezvýznamný člověk mnoho neuvěřitelného prožívá. My jsme všechno překonaly, Anna i já. Vašeho jména nezapomenu. Povím Anně, že jste tu byla.“

Vyprovázela mě. Oranžový pruh od Strahova k Vltavě se rozsvítil a zhasl. Modravé odstíny hutněly.

Věrně se mi vtiskl v mysl ten obraz. I výraz tváře Anny Šlikové, druhdy Rájcové, barva slov, vůně vzduchu, promísená dechem květin z košířské zahrady, pohyb prostředí.

XXV.

Vrátila jsem se jednoho večera s pochůzek, a hned v krámě jsefn poznala na Manče, že má něco za lubem. Smála se očima, ústy, rameny. „Mančo?“

„Nahoře! Ale já nesmím.“

Letěla jsem vzhůru. Jistě Marta. Neklan by byl dole.

Vešla jsem po špičkách... Marta ležela na znaku na pohovce ve svém bývalém pokojíčku. Spala. Stojím a hledím na ni.

Otevřela oči. Vymrštila se jako prut, a již jsme si byly v náručí.

Marto! Jak je krásná! V černém sametovém županu, vlasy rozhozené, dlouhé, temnější nežli jindy, ale o odstín bledší nežli moje, štíhlá, úsměv jiný i oči ty milé, známé, krásné, a přece cosi neznámého je v nich, ruce nějak delší a výraznější. Smála se a plakala.

„I já si tě prohlížím, jen se neostýchej, má sestro, drahá Anno!“

A za chvíli: „Jsem doma! U tebe! U tebe! Podívej se, jak jsem se tu hned uvelebila se vším všudy. Budeme spolu chodit, létat. Ando, co všechno leží za mnou. Válka! Revoluce! Ale nic o nich. Nudí mě, víš po rusku, nudí. Chandra! Největší zlo. Bolavé hrby země s dírami, kudy koukají mrtvolý, život lidský nemá ceny. Znáš někoho stoletého? Ne! Tak, co jsme! Vteřiny!“ Zasmála se, a náhle opět zvažněla. „Povídej o tatínkovi a o sobě. Tady o všem!“

Otázky jen pršely. Chodila po bytě a chtěla vědět, jak tatínek umřel, kde naposled seděl, co řekl, jak stonal. Nespokojovala se s tím, co jsem jí psala.

Ubohý drahý tatínek! Nedočkal se toho krásného ve vlasti, ani mne se nedočkal! Aby tak všecko o mně věděl!

A moc na mne vzpomínal? A co ještě o mně řekl? Svírala mi ruce, opět usedla a stáhla mě k sobě a zase chodila pokojem od okna k oknu.

„Honem večeři, Ando, pak se stočím na kanapíčku do klubka, a ty se usadíš v křesle proti mně. Setřesu všechny prach s obuvi své i s šatu svého a budeme si povídat. Já asi více tobě, můj Bože, ovšem! Bývám již nezřízeně veselá, ani bys nevěřila, ale někdy mě zase začne škrtit stesk po Miloškovi, a pak jsem nesnesitelná. Nic si z toho nedělej, budu-li brečet. Ach, jsem v Čechách a jsem u tebe, Ando.“

Při večeři se jen ptala a ptala. A pochvalovala si vzduch, ticho, jídlo, domov. Protože mávala rukama, padl mi do oka její prsten s divným velikým kamenem. Byl černý a ve stínu zazářil plamenem, proti světlu byl čiře průhledný. Usmála se. „Líbí se ti? Černý diamant. Jsem jím připoutána k d'áblu čili k andělím. K Levanu Megrelimu.“ Svinula se do klubíčka.

„Jak jsem ho milovala, hlupáka!“

„Megreliho?“

Pozvedla hlavu a pohlédla mi vážně a něžně do očí.

„To je jiné, Ando! Miloše, manžela jsem milovala! Levan je d'ábel jen chytrostí, světovostí, tvrdostí, někdy až krásnou, ale ke mně vždy andělský člověk. Ale již ani Miloši nic nevyčítám. Stalo se, stalo. Zнала jsi ho, jak byl do mne divoce zamilován. Krásný bouřlivák, milý, ale proměnlivý. Dovedl řečnit, bití se pro věc, a zase nepromluvil ani slůvka kolik dní, zvláště když ho něco chytlo kámen, kytky, kniha, zvíře, práce nebo hračka. Ale to mne nermoutilo, ať je jaký je, každý jsme jiný, ale když lhostejněl, bylo hůř a když jsem věděla, že chodí za jinou, bylo zle. Chtělo se mi ho zabít. Jsem taková. A ve zlosti jsem ho odháněla. Chodíš za Soňou, buď si u ní. Táhní! Měla jsem srdce sevřené děsnou žárlivostí, to je výheň v prsou, Ando, i v mozku. Nebyla Soňa hezčí nežli já ani lepší ani chytřejší. Bůh ví, co ho posedlo. Snad přece nějaké záhadné pouto, snad prostě potřeba změny, nestálost lásky, nekázeň k sobě. Ale co mi pomohly všechny úvahy, nenávisť, bezradnost. Milošek nic pohoršlivého neviděl ani neslyšel, chránila ho má láska a Megreliho péče. Měl to dítě rád. Byl v té době naším sousedem; je Gruzinec, ale měl majetek taky v Rusku, usadil se na Volze. Miloš konečně byl syt – mého duševního stavu a odešel. Rád ne, rád neodešel. Ale žiti mezi dvěma žhavými železky se

mu nechtělo. Soňa ho trápila láskou, já nenávisť, zvolil to lepší, zapomněl, že by se má nenávisť snad dala proměnit v lásku, sama nevím, a zapomněl, že má dítě. Když hrozilo nebezpečí, odvezl nás Megreli na jih. Pomyslíš si, proč Levan, Megreli. Oblíbil si nás, byl by asi za čas odjel domů neb do Moskvy, do Petrohradu, ale nastala taková chvíle. Byl krásný život na Volze. Slavíci, ruské písně, lodi, rozmanité lodi, daleká, široká Volha. Já jsem se netázala, Megreli prostě nařizoval, ani jsem se nedivila, Megreli neřekl, že se nás ujme, že nás zachrání nemluvil, jen činil. Nebylo slov, jen skutek. Nepocítovala jsem dobrodiní ani oběti. Že mě miloval? Já jsem se tehda po tom neptala ani v nejhlubší duši. Má láska k muži byla ubita, ale ještě se hýbala, jako zdánlivě mrtví v poli, zahrabáni ve vápně.

Dostali jsme se na Krym. Tam nastal boj se smrtí. Milošek byl těžce nemocen. Necítila jsem řevu světa, vše, co se dělo mimo mne, zvyšovalo jistě mou hrůzu, ale pro mne bylo jen mé dítě, můj syn, malý, umírající syn. Má zvláštní hrůzu, rozkoš, sílu pro mne některé slovo. Jako syn, dítě, Vidět umíratí syna, dítě a nemoci zadržeti jeho skonu, zápasu se smrtí. Marnost. Člověk jen se ztřeštěně dívá, bolest ho škrtí, ústa vysychají, oči vysychají, lékaři s léky a injekcemi, rádci s lupením a s květy, modlitby vzdálené a tiché, jako šepot moře. Nic, nic. Všecko, Ando, co ti povídám jak se to dělo, je ničím proti tomu, jak se matka vtěluje v to odcházející tělíčko a jak jeho smrtí se cítí zhroucena do té mrtvé hromádky chladu a nicoty.

Ando, sami jsme si ho pochovali v zahradě u moře, byl to dům Megreliho, kde jsme byli, nevím jak dlouho. Byla jsem nemocná, vyčerpaná, k životu netečná. Pro mne byl Megreli člověkem, u něhož jsem byla jako v rukou božích. Co je Bůh, nežli taková bezpečnost srdce, tvůrce života. Megreli vyvolával můj život. Nic za to nechtěl.

Pak přišel náš útěk z Ruska. Náhlý, děsivý, kdy se v Černém moři potápěly lodi a tisíce svázaných, zatížených lidí. Leželi jsme každý na vlně osudu jako na misce vah života a smrti. Dostali jsme se živi do Cařihradu. Kdybys věděla, jak se ke mně choval něžně, šetrně, laskavě. Byl šťasten, že se pozdravuji, že se duševně probouzím. Na cestě Středozezemním mořem začal hovořiti hlouběji o všem, co se stalo,

zkoušel, co snesu, vyprávěl o sobě, o svém domově. Řeč nás sblížovala opět jinak nežli neštěstí a dotek smrti, nežli úžas útěku. Pluli jsme klidně, účelně. Do jeho domu nad Tarragonou, do neutrálního Španělska. Čas, jak plynul, připadal mi dlouhou dobou. Opouštěla jsem Rusko, Miloše Rákose, Miloška, sebe zdrcenou, nešťastnou.

Jakým zázrakem se stalo, že v blízkosti mé se vyskytl člověk, Levan Megreli, milující mě nesmírnou láskou, která by se nikdy nebyla projevila, kdyby nebylo Milošovy nevěry a mé opuštěnosti a hrůzy na světě. Byli bychom žili u Volhy jako přátelé, byl by odcestoval, a byli bychom se asi sobě ztratili.

Já mu nikdy nic netajím, nic nelhu. On mi nikdy nepovídá o lásce. Jeho štěstím je pro mne žít, o mne se starati. Zní to snad romanticky, a snad je to romantika ve smyslu každého zázraku, který v podobě květného kalichu vyrostl na kamenité půdě, nebo v podobě oddaného vztahu dvou opuštěných bytostí – lidí, zvířat neb stromů. Těžko je porozumět nejprostšímu v člověku, v lidech. Megrelimu a mně však není třeba abychom byli srozumitelní.“

Usedla, bradu opřela o pěst a velmi tiše, se záludnou jistotou řekla: „Ale toužím po Miloškovi, po jeho návratu. Po dítěti. Mít děti, Ando, to je smysl mého života, touha.“

„Ale, vždyť je to krásný cíl, Marto.“

„U mne posedlost. Jako bych bůhví co tím mohla dáti světu, za všechny padlé, nejlepší, nejnadanější já dar svého těla a ducha.“ Její hlas jihnul až do bolesti.

„Cítím svou mladost, zdraví, krásu, hladové tvůrčí schopnosti. Kytka, zvíře neuvědoměle tvoří své pokračování, i lidé nejčastěji, ale já jsem utrpením zmoudřela a snad zdrsňela, můj pud se i brání, má zjemnělé vlastnosti vybíravosti, má smyslnost je žhavá, ale ovládám ji. Zdravý pud je krása, Ando, souzvuk těla a ducha.“

Zasmála se. „Chtějme radost života, radostnou, tvůrčí závrať.“

Hleděla jsem na ni s podivem. Jak je rozvitá, sebevědomá, krásná!

Dům byl zavřen, Manča dala dobrou noc, a dole se ozvaly velmi tiché kroky. Vstala jsem jako na stráži. Marta se napřímila. Srdce mi zabušilo radostně a úzkostlivě.

Není dole Neklan? Kroky vzhůru, zaklepání. Dále.

Vstoupil. „Neklane,“ vydechla jsem užaslá, skoro zneklidněná.

To nebyl onen chlapec z dolejšího pokojíčka, ale krásný, mladý muž bezvadný, rytířský, skromný, nebojácný, nepochybný, hleděla jsem na něho Martinýma očima překvapenýma, posuzujícíma, rozevřenýma v podivu. Neklan! Co všecko za vteřinu prolétne mozkem! Neklan, nepředvídaje, že mne nenalezne samotnu, byť se mu dech zatajil, nepozbyl rovnováhy.

Vesele se přihnul, ruku mi políbil, ruku Martě políbil, barvu v tváři měnil jako já, ale hned srdečně: „Marta přijela, to je krásné.“

„Ano, jsem doma, dobrodružka, světoběžnice, ale co se z tebe vyklubalo, chlapce, no, nádherný exemplář!“

„Budiž ti tento projev vrácen, Martičko, ale tobě ode mne bez nadsázky,* bez lichocení!“ řekl Neklan roztomile.

„Ando,“ řekla Marta jiskřivě, „ten hoch je poklad v domě!“

Věty nás obrůstaly zeleným loubím, takové zřejmé, nutně všední, a přece plné rašení a slunce. Marta se bystře dívala, prozírala do hlubin, zachycovala barvu hlasů i pohledů, záchvěvy, pomlčky. Chvillemi se zasmála.

Rozešli jsme se do noci tmavě modré a hvězdnaté, se zlatými mžitkami, s otevřenými, naznačenými cestami.

Po Neklanovi se rychle vzdálila Marta, aby se do zítřka vyspala, tiše mi vlíbala v ústa – dobrou noc, šťastná. Odešla do svého pokoje, dveře se za ní zavřely.

Hluboké ticho v domě. Není možná, abych dnes již nespatriila Neklana, ne, nesnesu již té nejistoty. Všecka jsem se chvěla. Srdce mi tlouklo divoce.

Co nejtíšeji jsem otevřela dveře a spustila jsem se dolů na pavláčku k oltáři, sotva se dotýkajíc schodů, a již jsem byla v krámě před jeho dveřmi, které se v tom okamžiku otevřely. Světlo nás oslnilo. Stáli jsme proti sobě, ale jen vteřinu.

Zachytil mě do náruči. Beze slova. Má přítomnost, můj pohled mlčelivý a výmluvný, vyznaly mu všecko.

Přivinul mě prudce k sobě, těsně, naše srdce bila, utíkala, naše ústa se dychtivě spojila.

Pak mě odvedl či odnesl k sobě. zavřel dveře. Posadil se se mnou ho křesla. Tak blízko, tak strašně blízko. Držel mě v náruči. A tiše jsme si povídali. Slova nalomená, stkaná, plachá, odvážlivá, konečně jsme uvolnili řeč, každá věta nás překvapovala.

„Jaké síly bylo třeba, abych tě neuchvátil tehda, jako dnes.“

„Kdy?“

„Když jsem ti jen napověděl, že tě mám rád.“

„Proč jsi to neučinil tehda?“

„Abys nikdy neměla muk, že těžím z tvé opuštěnosti, chtěl jsem, abys našla sama svou lásku a dala mi ji.“

„A dávno proč jsi mi neřekl, nevyznal se? Nebylo by došlo snad k lásce s Markem.“

„Miláčku, říkáš sama snad. A což bych si byl mohl tehda troufati? Přetvořiti tvou prostou náklonnost v lásku? Je to takto dobré. A později, snad by se mi bylo odvahou, vznícenou vůlí podařilo tě vyrušiti, odpoutati od Marka, ale cítím, že tohle je krásnější, jistější pro vždycky, Anno!“

„Našla jsem sama svou lásku a dala jsem ti ji. Ale byla to bouře ve mně, Neklane.“

„Budeme vzájemně utišovati bouři. Bouře je v nás, cítíš?“

„Láska.“

XXVI.

Nezapomenutelný okamžik, kdy Tonda, vešed ke mně po prvé, spatřil Martu. Oba se chvíli pozorovali, několik úžasných vteřin, pak se Marta zasmála, ale tak písňově, že se Tonda k ní prudce rozběhl a vzal ji za ruce.

„To jsme se na vás načekali, celou věčnost! Martičko!“

„Vida, pane profesore, nenadáli jsme se, že i vy čekáte!“

V té chvíli se rozhučelo nad námi letadlo. Všichni jsme se nahýbali z otevřených oken, vzduch se chvěl tím vítězným, melancholickým dechem stroje ve výši. Mně bylo tak rozpjatě, že mi vesmír připadal dosažitelný a prosté jeho jméno vesmír obsažně kouzelným, hlubokým tajemstvím krásy, k němuž mám v srdci klíč. Tak mi bylo bytostně posvátně a lidsky bezpečně jako nevinnému ptáku, hrstce oživlé prsti, který letí k azurné propasti a nic nevěda, ví všecko svým božským posláním a živelnou hybnou silou své nepojmenovatelné lásky.

A když jsem se ohlédla za šelestem spěšných kroků, provázejících Manču, když se pokoj opět oživil vrátivšími se diváky za ztraceným již letadlem, hle překvapení: Jan Marek jako přelud svou neobratnou smělostí vpadal do živého obrazu, kterého nečekal. Uhodnuv či poznav Martu, zamířil přímo k ní jako k objevu, kterého se zachytil, aby svůj vstup učinil nenápadným a vyprostil se z rozpaků. Hle, příležitost, možnost celého rejstříku předstíraných dojmů, aby se zakryl pravý, vzniknuvší jediným pohledem na Ne[^] klaná, jak vložil mou paži do své, a přemoci zklamání, že hledav jedinou vrbu, našel jich tu celý les.

Slunce trysklo do pokoje rozkvetlými větvemi. Vznikly jiné tvary a jiné barvy, až se dech zatajil tou náhlou proměnou. Vzduch se roztančil světlem a písňemi. Jak asi hoří západ do oken Anny Šlikové, a maminka stojí nad Prahou, nad Vltavou a dívá se k Petřínu a snad až sem k nám.

„Anna Šliková již se vrátila z Itálie?“ otázala se k mému podivu Marta Tondy.

„Včera,“ odpověděl Tonda, a Marek se vnořil do křesla a zuřivě kroutil cigaretu, víčka se mu třásla, svraštil čelo do varhánků, usmíval se a hledal zápalky po všech kapsách. Manča mu je rychle podala, postavila před něho koflík čaje, popelníček a krabici cigaret.

Pokynul hlavou a jako pro sebe řekl: „Nebyl jsem tam,“ oči měl jako usilovně otevřené, podbradek přitisknutý do límce. Jal se míchatí čaj. Natáhl nohy. Opakoval: „Nebyl jsem tam.“

A Marta: „Div, že jsme nepřijely jedním vláčkem, nu ano, obě jsme se zastavovaly tu a tam u starých Madonn a věčně mladých krás.“

Tonda se na ni podíval se širokým úsměvem, oči modré a rozjařené, očekávající nějaké Martino šibalství.

„Sešla jsem se s Annou Šlikovou v Itálii,“ vybuchla, „ale ona neví, nezná mne. Bylo to rozkošné. Všichni ji znáte. Poslechněte mě tedy, ale nic ji o tom neříkejte. Jela jsem ze Sicílie, nezapomínejte, že jsem tulačka asi jako ona. Ačkoli mně srdce hořelo po vlasti a po váš, cestovala jsem oklikou chrám od chrámu, mez od meze, sad od sadu k mořím, obrazům, sochám a starým městečkům. Má duše se podobala zahradě svatého Nicolý v Girgenti, plné myrty, měsíčků, mandloní, sedmikrás, levandule, má duše se podobala nejúžasnějším mosaikám v Monrealu a v svaté kapli palermské a jasu slunce krajiny d'Oro, kde na ohromném trávníku seděla krásná Italka a vískala kudrnatou hlavičku své malé holčičky“ Smích ovšem. Hlas Martin zněl jako vánek, vanoucí jak se mu zlíbí. A tak Marta začala u Anny, a davši se uchvátit vzpomínkami uhnula s cesty ke slovu, na něž jsme čekali.

„Počkejte,“ mávla rukou, „od zazlátlého moře u Foregavate zůstal mi v očích růžový netřesk a lesy kaktusů. Pak jsem samotinká snila v Paestum na zříceninách s červenými květy, které se houपालy v bohatém slunci. V malé hospůdce jsem jedla oslí salám a pila jsem víno, rozehřátá barvami a obrazy pozorovala jsem dělníky, sehnuté k zemi kolem oliv a rév, klečící ženy před chrámovými dveřmi, průvody oslů po silnici a zpívala jsem si písničku o dvou milencích ze zahrady svatého Jana, poustevníka v Palermu, z čarovné zahrady oranží a růží, s chrámem o tisíci báních, ach mně je tak rozmnožila ta bláznivě krásná chvíle. Prohlížela jsem si na

slunečníku skvrny od vína, jímž mě kněz pokropil, vysvěcuje u moře novou loď. Věříte již snad, že má duše se podobala modrému moři, jež někdy v noci kouzelně světélkuje. Když naberete dlaní jeho vodu, zlato vám protéká mezi prsty a blaženě spočínate v jeho vlnách. A tak tím vším přetíženou majíc duši, vřítla jsem se v Termoli do vlaku s náručí květin.

A teď to začne. U okýnka seděli proti sobě Anna Šliková a mladý námořní důstojník. Ohlédli se po mně a zase se zabrali do hovoru. Mluvili francouzsky, tedy pozor, aby neuhodli, že jim rozumím.

Krásný hoch, Ital, apollinsky urostlý, oči zlaté v osvětlení žhavé modrosti vzduchu a moře, podél kterého vlak uháněl, oči tedy zlaté, ale jistě po západu slunce tmavé jako noc.

Anna měla na rtech měkký úsměv, trochu posměšný, ale v očích jí zářil poslušný souzvuk s očima protějšku. Povídali si o moři, asi někde dole u Lesiny se potkali, u jezera, jež svítí nedaleko Adriatiku, samotář, oddělivší se nějakým přírodním nárazem od bouře vlastního života. A šli asi spolu hezký kus podél moře. Mladý muž lákal Annu do Říma, jen velmi nesmělou výzvou, zná dobře Řím, ale on jí ukáže nové věci. Nebo ať dovolí, aby on se zastavil s ní v Ankoně. Zmiňoval se o nějakém ponorkovém dobrodružství z války a opět se vrátil k Římu. Velmi mě ti dva bavili. Anna se též bavila, vysmívala se mu a přece jí útoky mladého muže lichotily. Co asi vyčetl z jejích očí, asi mnoho hlubokého štěstí i utrpení, mnoho lásky, která se utajiti nedá, zanechává stopy v celé bytosti. Prožité kouzlo lásky asi tak mocně ho vábilo k té ženě. Snažila jsem se připoutati zlaté oči. Marně. Promluvila jsem italsky na susedku, marně, nevšiml si nikoho. Ztišil hlas a horoucími, něžnými slovy prosil o krátkou, sebekratší zastávku, Řím, Ankonu, ta města se znovu ozývala z jeho chlapecké umíněnosti. Vystoupíme oba v Castellamare. Chvilí budeme pohlížeti na moře. Ještě chvíli na moře, nežli mu ujedeme. Já mu neuvedu. Tedy dovolte, abych jel do Ankony. Zamračila se, řekla něco o zkaženém, rozmazleném dítěti, a s úsměvem: Vystoupíte v Pescaře. Podíval se na hodinky. Zbývá pět minut, jeho napětí se stupňovalo. Pět minut, řekl.“

Marta zabloudila očima k Markovi, měl oči někde na Petříně, ale ohlédl se, zamžikal, jako by se probral ze sna.

„Jeho oči planuly, zesmutněly, vlak vjížděl do stanice. Políbil Anně obě ruce, já jsem jí položila své květiny do klína a rychle jsem vystupovala. Ještě doléhal. Znovu se sklonil k jejím rukám. Anna vstala. Vteřiny letěly, nástupiště, vlak se hnul, rytíř zavadil o mne očima, zamračil se, zdravili se ještě s Annou, a on pil v poslední chvíli její tvář v okýnku, mizela, nebylo jí. Stála jsem jako sloup, on odběhl k římskému vlaku... Bloudila jsem celý večer u moře.“

Toník stál těsně u Marty a něžně se na ni díval. Zaslechla jsem, že mu povídá: „Vaše sestra se pak večer v zrcadle jistě podivovala svým očím, jak byly svítivé, modré modrostí noci a moře. Vůně mých květin ji omamovala a ptala se asi: Kdo byl ten hoch pošetilý ze zlatýma očima a kdo byla ta dívka s květinami?“

Marta se naklonila k Tondovi a ještě mu cosi povídala, jeho tvář zachycovala náladu jejích slov.

Konečně jsme přistoupili s Neklanem k Maškovi. Trhl rameny. Vyprávěl nám obšírně a odbornicky o prádelnách a tkalcovnách. A ke konci: „Vy se odvažujete taky pod jeho manželské! Bůh vám buď milostiv!“

Marta přiběhla, že se půjdou s Tondou projít.

„Ha,“ vyrazil Marek podezřívavě a ušklíbl se. „Svezu se s vámi, ale nebojte se, jen ku stanici. Jsem přebytečný!“ Ještě u dveří se obrátil: „Anna Kněžková, Neklan Bez –! Jak je někdy člověk slepý! A na hlavu padlý!“

Jan Marek přišed, rozplašil poslední pavučinové stíny z našeho domu, snad jen zdánlivé stíny.

„Zůstane nám oběma blízky,“ řekl Neklan. Byli jsme sami doma. Jeho bledá tvář a zvednutá bílá, táhlá ruka, když odcházeje nám kýval úsměvem: Anna Kněžková, Neklan Bez, utkvěly nám v mysli. Hovořili jsme o Markovi celý večer.

Stýská se mu po Praze, po stycích s kamarády. Pelhřím s Kamilem Šlikem ho navštěvují, vítá je, hladí je po vlasech, rozpovídává se, ale když se blíží jejich odchod, bývá nejsrdečnější a jistě si uleví, když je sám: Čert mi je byl dlužen. Nerad nechává do sebe a do okolnosti nahlédnouti cizím zrakům, a za delší návštěvy se tomu neubrání. Sám na leccos upozorní, mnoho nechtěje vyzvaní.

Jak si našlapoval novorozeným krokem, když hodil zaměstnání, řemeslo, subordinaci přes palubu, když si po prvé vykročil od špitálu jako nepodřízený člověk, když se naposledy ohlédl na osudný barák, kde byl zaklet jako nadosmrti. Ale přece mu bylo něčeho líto, co mu stisklo krk. A což, svoboda ode všech vrtochů pitomého svědomí. Nejohavnější výmysl bohův svědomí. Setřeseš se sebe břemeno hodných a velmi čestných lidí, velmi hluboce milujících žen a drásavých povinností, zajásáš, vyskočíš do výšky jako čtyřnedělní jehně, a najednou tě něco uštkne do nejcitlivějšího nervu. A už se zase vrtíš a kneš sobě a druhým jako špaček.

Ale přes to se nadnášel v oblacích kouře a v opojení narkotik. Irena řekla: „Můžeš si teď dělat, co ti bude libo.“ Ohromné! Tedy hle: největší volnost – činů, díla. Nový domov. Záludně hned při první návštěvě zahořoval o věži, která se posadila v uctivé vzdálenosti pěti minut od domu. Zatraceně exotická stavba. Koho napadlo ji tam zavrtat do země, jako by byl tušil, že jednoho krásného dne se tam octne tulák, flamendr, toužící po samotě, rytíř smutné postavy, kašlající na společnost. Ach, Iroušku, to je báječný rozhled odtud! Tady mi uděláš můj Pantheon, mým bohům zasvěcený. A ten slavín byl ve věži jediný Janův pokoj, sloužící mu za ložnici, jídelnu, hudební sál, pracovnu. Paní Irena se smířila s tím vrtochem, doufajíc v rozkvět budoucnosti. Těch plánů! Ve dne chodil po domě řadami komnat, bloudil po údolích, po lesích, po břehu divoké řeky, rozpínal křídla, nadouval plachty, připravoval kormidla. Vědu nenechá zahynouti, roztřídil knihovnu, oddělil učenosti od umění, spoustu knih objednal. Bude studovati, bádati světovým rozletem, všecko ztracené se nahradí bez chomoutu na krku. Má výjimečné nadání pro diagnostiku, dovede vnikati do věci, prozírat. Scházívá lékařům vědecký pud dopátrati se. Muziku bude dělat teoreticky i prakticky. Dá se i do psaní. Pelhřím jím třepe a lichotí mu. „Ano“

Václave, teď na mou duši budu psát, jen co se usadím a rozkoukám, jen co se natřesu jako peří ve vyvětrané dušně

Stavět vzdušné zámky je ze všeho stavitelství nejzáslužnější obor. Čert vezmi Bauhausy, odkud se posílají nejstřízlivější buňky do naší vlasti.

I na továrny dohlédne. Rád. Maličkost! Nadšeně prošel všecy pracovní místnosti, pohovořil kamarádsky s dělníky, poklepal jim po ramenech, tázal se jich skromně a ze zvědavosti, což jim polichotilo, chválil je, podivoval se jim. Všecko se ještě zvelebí, povznese. Div, že nespáchal ódu na zpívající řemeny. Horečka řemenů. „Ach, vy všemu lépe rozumíte. Jsem nováček, ale poučíte mě a zapracuji se mezi vámi, bratři. Když se tak vášnivě po všem rozhlédnu, div, že se ihned nevrhnu do díla. Ale stane se co nejdříve!“

Paní Irena měla též veliké cíle, záchvat záměrů, žena energická, pracovitá, rozumí času, ceně peněz, výdělku.

Před sňatkem blouznívala o dítěti a strhla i pochybovačného Jana do rodinného deliria. Záhy po svatbě se tato kapitola nadobro uzavřela.

Přimknuta konečně pevně k muži žhavé vytouženému a vybojovanému, ustanovila si: Jan se musí zotaviti, musí se mi vrátit. Člověk, kterému jsme s Taxem bombardovali okna drobnými penězi, chci ho míti, jaký byl – silný, zdravý. Bez všelijakých otrav a rozněcovadel. Chci. A pak ho dostati do práce. Ať si dělá vědu, ať si dělá co chce, zatím není třeba prakse, proč se obíratí otrhanci a nastrojenci a slídivými a záletnými ženštinami, ať si dělá hudbu, ať skládá básně. Ale znenáhla ho vpravím i do továrny.

Upravila mu vedle své kanceláře krásný pokoj, Jan si přinesl na psací stůl její podobiznu s velikou chrysanemou na prsou, usedl za stůl a řekl odcházející ženě: „Iroušku, pa, pa!“

Když byl sám, vytáhl cigaretu a ohlížel se, nestojí-li někdo za ním. Chvilí tak zadumán kouřil, otvíral přihrádky, rovnal papíry, natáhl hodiny, bylo mu trapno na té otáčecí židli, natáhl nohy až ke zdi. „Co si tu vlastně dnes počnu?“

Vytratil se ven a klátil se k řece, měl všecko připraveno, posadil se na břehu a chytal ryby.

Přinesl Ireně s vítězným úsměvem do kuchyně úlovek. „To jen na poprvé, budu pravidelně docházeti do kanceláře.“

Těší se však i na hony, na projížďky koňmo, naučí se řídit vůz, věří sice Irenině přesnosti a nervům, je mistryní, závodit by mohla od minuty, ale muži sluší místo u volantu. A pojedou spolu na cesty. Irena ráda se natáhne, když je udřená, ráda si zaplove po denní lopotě, ráda si udělá svátek po všedních dnech, a cestou nepohrdne nikdy, třeba do Indie nebo do Ameriky po válečném vězení. A rozkoší se svíjela v jeho náruči. Veliké obrysy štěstí, světovost neodvislosti. Styk s lidmi, dobře, pokud se nám líbí. Pokrčila rameny, svůj dětsky líbezný obličej koketně zakabonila.

A Jan Marek přijel do Prahy. A osvěžuje své vzpomínky. Do kanceláře chodí opožděně a nedovede se zapracovati, jeho stůl zabrala Irena.

„Iroušku,“ natáhne ruku, jako by se nechumelilo. Irena: „Nu, což?“

Jan se opře čelem o tabulku okenní a dívá se dlouze do kraje.

Do továrny nahlíží pokradí jen okny.

V noci ho napadají všelijaké hlouposti o Evženovi, prvním Irenině choti. Proč se zabil? Nemůže za to Irena, že se zabil, ani on Jan Marek za to nemůže, že se Evžen zabil. Evžen Rosen. Ale zamrazí ho po zádech, když si na to Jan vzpomene, když ho ta otázka posedne! Je ztřeštěnost prostřeliti si browningem srdce o půlnoci.

Jan mívá pocit, že se v noci někdo dívá do okna na něho. Na Jana Marka. V té ohromné výšce.

Irena vedle něho spí zdravým spánkem, klidně oddechuje jako děcko. Jak drživala jeho ruku ve své v baráku, když u něho spávala, a ještě první týdny v horách. „Bez její ruky nemohu usnouti. Nemohl bych býti bez Ireny.“ Říkával to Anně Šlikové, psal jí to, ještě nepřiznav jméno své milenky. I té maličké zamilované dívce to řekl.

„Je líp, když je zde u mne, kdyby se někdo přece díval do okna. Jakési světlo sem šilhá právě na postel, ne hvězda, ta by mi nepřekážela, ale lampa, čert ví odkud.“

„Svítí přímo na podušku. Do očí. Svítí si sem kdosi mně do očí.“

Sebral se ráno a pátral v přímce od okna na všechny strany, odkud jde to světlo. Neblahého světýlka nerozluštil.

Vítr umí divně povídati. Anna tomu rozumí, Jan též.

Anna Šliková jistě ví všechno, co se v něm děje. Vždycky věděla, ale mlčela. Jan teď nenávidí toho mlčení. Lépe je se pohádati, udeřiti, říci: tohle je bídné, ohavné, nečestné. Ale taková vznešenost je protivná. Řekl kdysi, že ho Anna nikdy nepokořila, ale přijímala ho asi jako posvátné, zajímavé zvíře. Měla se s ním bití. Bití. Krutě souditi, ne odpouštěti. Povýšenost!

Velmi ho baví papírna. Prohlížel si celý den krásné ruční papíry.

Blouznil o bibliofilských edicích. „Kup tu papírnu, Iroušku!“

„Ty ses zbláznil, ale možno o tom uvažovati. Konečně proč ne? To bude Pelhřím koukat. Edice Jana Marka. Ireny Rosenové.“

Ale Irena umí dělat velmi nemilé obličej. Jak dětský rozkošný obličej se může zvrhnouti! Její oči, když se vrátil z Haliče, rozšílené láskou, pokora v postavě, ústa rozpuklá rudě, třešňovou vůní. Madame Fourmente. Jenže ta byla plavovlasá. S jakým pohledem přišla! Svatá. Je možno přijít s pohledem?

Marek si našel továrny na skleněné zboží, korálky ho velmi zajímaly, nakoupil jich tisíce šňůr všech barev a odstínů. Pořídil si hezkou truhličku na ně. Přece by bylo hezké, kdyby měli dítě. Hrát si s korálky je krásné. Holčičky milují korálky. Rozesmál se opovržlivě.

Napíše Anně Šlikové. S lítostí napočítal jejích deset dopisů neotevřených na okně mezi lahvičkami a krabičkami s jedy. Bojí se je otevřít. Svírá je prsty, ohmatává je, přivoní k nim, ale odkládá je. Má psí čich. Kdož ví, co

by tam našel. Jednu větu třebaš, která by ho sklátila, jako dub nebo habr. Nechce nic vědět o světě a o minulosti, o svědomí, o radosti z dobra.

Ne, taková ústa tehda Irena neměla, takové rty opravdu neměla.

Po domě slyší Jan Ireniny dřeváčky, jako podezřele zlé zvuky. Sám jí je schválil. Dej si jich udělat hned tucet. Roztodivno! Vpadly do doby drahoty obuvi. Irena sice si nakoupila spoustu elegantních střevíčků, ale ty tlačily a dřeváčky byly hudbou přítomnosti, která Marka teď pronásledovala k zešílení, jak to klapalo po točitých schodech na věž, po ochozu. Všude v domě, po dvoře, až strašidelně. Když ji poprosil něžně: „Miláčku, vyhod' ty dřeváčky, vykonaly již své poslání,“ udělala obličej jako předoucí kočka, vyrušená ze spánku.

„Ty jsi dobrý, víš, jak se mi v nich krásně chodí.“

„Ale klapou.“

„Každé dřevo klape, horší by byly řehtačky.“

Najednou si Jan vzpomene na některou věc ze svého bývalého pražského bytu, třeba na třešňovou almárku. Jak je utopena v banálním přepychu v domě, mezi módními nádherami, růžovým hedvábím. A ne se zbaviti té představy. Začne v paměti hledati všecky ty předměty, kde je umístěn ten neb onen, po pořádku, jak stávaly v starém bytě. Věci z cest, památky, dary, všecky mu vrtají v mozku jak červotoči.

„Jsi polozdechlinou,“ řekl si štkavě pod podušky, a ráno zvětšil dávku morfia. Nu, alespoň na čas, nežli se umoudří, nežli zvykne na nové prostředí. Taky nutno zmenšovati dávky dobrého bydla.

„Iroušku, udělej mi topinky k večeři. Humry s majonesou se přejeď. Jahody se šlehačkou taky, Mušle, hlemýždi. Masa. Udělej vločkovou polévku. Vejce na měkko.“

„Máme celé tele ve věku.“

Marek vysedá nad udicí, dívá se do vody, na poletující vážky a sídla, na motýle, na vřetenušky jak se páří, jak pomalu se vleče slimák.

Ovšem, že není život jen milování.

„Zdá se, že i muži je třeba zaměstnání,“ řekla Irena pichlavě.

Zase přijel Pelhřím a Šlik. Proč sem lezou? Marek je hrozně rád, ale stydí se jich. Cítí se jimi dotčen.

Přihnal se v létě i Tax.

„Vidíš, kamaráde, kde jsme se octli. I ty jsi už pod pantoflem! Já tvoji zásluhou. Děkuji ti.“ Potřásl mu rukou. Podával mu cigarety, zapomenuv, že Tax nekouří, nalil mu vína, zapomenuv, že je Tax suchý! Ale vzpomněl si, že kdysi chtěli spolu odjet do Afriky vykonávat praksi, před válkou. Útěk od lásek.

„Poslouchej, Taxi,“ řekl, cinkaje skleničkou o skleničku, „ta beznosá Sfinx v Gisehu tě již nestraší?“ Tax mávl rukou...

XXVII.

Vzduch dýchal roztavenými slunečními paprsky ve vůni květů. Po chodnících hrály odlesky barev před našimi kroky. Marta se stále nenasytně toulala po Praze. Na Karlově mostě stály jsme a stály, nemohla jsem ji odtrhnouti od řeky, od pohledů na všechny strany světa, veliký obzor města se jí vzrcadloval do duše.

Rozhlížela se, mluvila, mlčela s pootevřenými ústy.

„Moc jsem viděla, ale nic mi tak neučarovalo, jako teď Praha, jsem podmaněna krásou domova. Usmívej se, miláčku, jsem každý den znovu překvapena. Takový blížící se soumrak ještě nebyl, Ando, onehdy s Tondou nebyl tak hluboce modrý. Pojdme tedy! Tonda k nám nejde, proč asi?“

„Má moc práce.“

„Málo mluví. Tys u něho nikdy nebyla?“

„Nebyla, Marto.“

„Chce jen naslouchati, nemluva, jeho oči, ústa i kudrny poslouchají. V tom jsi mu podobná. Hm! Mne kdyby někdo do ráje přesadil, budu toužit domů, zde se mi nejlíp líbí. Tonda to rád slyší, i když si myslí, pochlebují jeho vlastenectví a jemu. A ty nikdy jsi nebyla zvědavá, jak Tonda bydlí?“

„Věru ne,“ zasmála jsem se, „představuji si vše z Neklanový řeči.“

„Je vždycky líp viděti na vlastní oči všecko. Ale máš pravdu, obrazivost je někdy bližší skutečnosti. Ale jsem hrozně zvědavá. Počkej, až se vynadívám dosyta na Staré město odtud s mostu.“

Po nábřeží Marta třeštila. „Hledej tohle na světě! Jaká dálka až tam k svatému Vítu, ke Strahovu! To je vzduchu, to je světla, to je hudba barev, já bych tu zarostla s těmi akáty. A dnes už bys mne odtud nedostala, kdyby mne tak nelákaly báně kostela na Karlově. Chci k nim dojiti tohoto večera.“

„Tedy pojďme!“

„Ando, jsem labužník života. A čas letí! Proč se ani na vteřinu nezastaví?“

Za Národním divadlem spatřily jsme Marka. Měl šedý, volný plášť a placatou čepici, kráčel zvolna vrtivým pohybem těla k výkladu Topičovu. Převyšoval lidi o hlavu.

„Ten člověk už je zase v Praze,“ zavrčela Marta a pobízela mě: „Pojďme rychle, ať nás nespatří.“ Ale ohlížela se a básnila: „Milenci, zavření do zápasnické arény, hodně za světem. Všeho si tam naberou, přepychu a hojnosti, milování mají nerušené. Ale oblaka letí, ptáci bláznivě zpívají, včely, slunce, voda pobroukává, trávníky šílí, aj, struny kdesi skřípnu, snad jen dveře, po trávníku s počátku jen cosi nevlídného šlape, milenci se rozcházejí v nedbalkách, pak nějaké strašidlo se courá v parku nebo po schodech, znenadání on i ona začínají býti choulostivě nahraní a něčím znepokojení.“

„Ale Marto,“ zatáhla jsem ji za rukáv.

Marta: „Je mi ho strašně líto. Ale jí taky.“

„A co ty o nich víš!“

„Nic, jen vidím zápasště. Ando, něco bájně prostého, čistě lidského a při tom ohromného, a při tom nějaká tajemná složka neuvědomělá nebo vševědoucí, musí býti v takové aréně, aby to klaplo, aby se srdce neroztřískala. Jak se Marek nese. Uvidí tam v horách jak ptáci táhnou k severu. Jako já včera divoké kachny čtyři a čtyři s nataženými krky letěly zcela nízko nad Vltavou, náhle se rozdělily v páry a za nimi jich letělo hejno v čtyřstupu. Pojď, nechrne Marka!“

Rovné ulice vzhůru do tiché čtvrti nalezinců, porodnic, nemocnic, blázinců, chorobinců, od dětských peřinek do hrobu. Vysoké, moderní domy se sály studijními a s pronikavým světlem.

„Tři kopule usedlé vážně, veliká a dvě malé, Panna Maria nad vchodem, ruce sepjaté jako v tanci pod obloukem ze zlatých hvězdiček. Hvězdy

vykvétají nad námi. Jsme to u nás v Praze, sestro?“ zašeptala Marta před sochou Karla IV. a vešly jsme do kostela.

Jsme v zajetí barev a ticha, jen odněkud zdola z údolí ozve se hukot vlaku a zapísknutí, unikající do dálky.

„Z balkonů a z oken se dívají nastrojené paničky a slečny na odsouzeného Krista, i pan Pilát se zvědavě dívá. Ecce homo! Zlaté lucerny se třpytí před svatými schody.“

„A teď již honem k chlapcům,“ řekla Marta vesele. Vyšly jsme do ulic, našly jsme číslo domu, zdviž odpočívá jako líné zvíře v kleci, a n šlapeme po schodech vzhůru rychle a pomaleji, a zase běžíme, a zastavujeme se v napětí před bílými dveřmi s navštívenkou: Prof. dr. Antonín Šlik.

„Ještě ne, počkejme!“ vzdychla si Marta a za chvíli stiskla knoflík zvonku. Rychlé kroky, mladý sluha otevřel, Marta si razí cestu: „Pan profesor nás očekává.“

A již stojíme v prostorné síni, zaplavené plavým, oslepujícím světlem, a v něm u stolů, obklíčených stroji a jakýmsi chvěním a poloslyšitelnými zvuky Tonda a Neklan. Oba vylítli jako k nám vystřelení, ruce zvedli, oči rozšířili, na lících jim vykvetly růže.

A Marta už šveholila: „Neočekávaná návštěva. Chtěly jsme vás překvapit a tady jsme! Tak zde se robotí! Naši rytíři! Jakou přesností tu všechno dýchá. Člověk aby se bál, že vyrazí odněkud tajemné vaše elektrony, protony, zářivá energie nás přimáčkne k sobě, spektrální čáry nás přiškrtí, a co je tu všelijaké havěti neviditelné a nadpomyslné.“

Sluha stál u dveří zkoprnělý, s pootevřenými ústy, s úsměvem od ucha k uchu.

Tonda nás vedl do svého mládeneckého pokoje. Lůžko, stůl, skříň, skříňky, knihovna, pohovka, křeslo, psací stůl, květiny, okna na daleké nuselské údolí. Malá kuchyňka a špižírníčka.

Jak je Tonda zamilovaný do Marty, docela ztrácí hlavu, ani ho nenapadne přitlumiti své mladé projevy, které Marta statečně rozněcuje.

Všecko zvědavě v jeho domácnosti prohlíží a pochvaluje a rozkošně koketuje. Usedá do jeho křesla: „Jsme velmi ušlé.“ A dál: „Tady je příjemné přitnutí, výhodné pro pleť a pro oči, ale vedlejší světlo jako v poledne u moře taky polichocuje. Učenci a mniši se zavírají před vtíravými lidmi, oběma je třeba řeholnické samoty. Každému tvůrčímu duchu.“ Trochu se posmívala, trochu se podivovala.

„Jaké jste si dnes navlékla perly!“ zvolal Tonda, vzal šňůru do rukou a mazlivě perly provlékal mezi prsty.

„Jsou teplé,“ řekla Marta, „dotýkají-li se často těla, neztrácejí lesku a barvy. Milujete sestru Annu, vidíte,“ otázala se náhle a zvedla k němu oči.

„Zbožňuji,“ přikývl, jakoby v myšlenkách doplňoval svou odpověď, „a zdá se, že začínám zbožňovati tebe, kouzelnice!“

Neslyšela jeho myšlenek, ale uhodla je.

„Kdybyste věděl, jak já jsem milovala Miloše Rákose, milý Tondo,“ to poslední jen vzdychla, „a vidíte, nejsem s ním rozvedená. Do manželství s ohromnou láskou, a časem je všemu konec. Snad je nejmožnější úspěch obchodního sňatku, nemrač se, Ando, nešklebte se, Tondo, pane profesore, alespoň ty, Neklane, že se usmíváš. Obchodní, čestný, poctivý sňatek lepší nežli pochybná láska. Ale pro mne by to nebylo.“

„A pan Levan Megreli?“ odvážil se Tonda zahanbeně.

Chvilí ticho, pak Marta vstala a přistoupila k oknu. Vrátila se k Tondovi a položila mu do dlaně konec perel.

„Levan Megreli je můj bližní. Miluj Boha nade všecko, bližního svého jako sebe samého. Tak miluji Levana Megreliho, snad ještě víc. Nemám však Boha.“

Ztvrdla vážností, jako by se byla střemhlav vrhla s oblaku na vyprahlou zemi.

Tonda si dal perly k tváři a ke rtům.

„Ten drahý, starý člověk mě zbožňuje, má mě rád divnou, řídkou schopností nalézt v takové lásce štěstí.“

Neklan mě odvedl do dílny. Ti dva zůstali sami. Brzy přišli za námi.

„Zajímá mě vaše věda, ale vyznati se v ní je těžko. Přála bych vám, abyste něco objevili. Je toho tolik mezi nebem a zemí, je z čeho hledat!“
Zasmála se.

„Kdyby teď přede mnou rozkvetly orchideje v elektrickém slunci nevím kolika wattové lampy, při napětí nevím kolika volt. To už zde bylo. Ale objevte mi přírodní zákon, zákon člověčenství, nějakého stvořitelského prapůvodu, který z mé bytosti čaruje vůli, abych dala život zdravým, krásným potomkům. Pud? Ano, Mé smysly po tom dychtí. Anda o tom ví, svěřila jsem se jí. Život mi odhalil ten pud, který u mne se stal vůlí, příkazem, posedlostí. Trapný pocit, že všechny cíle však jsou na světě problematické, nejisté, pochybné, byť sebe přirozenější, nejprostší, nejlidštější, nejživotnější. Ale dost! Pojdme pod hvězdičky, tak maličké a tak veliké! Ostatně, což vím, není-li všechno, co chci jen chiméra jako láska?“

Až dole u řeky řekl Tonda Martě, že ji má rád.

XXVIII.

Druhého dne Tonda přišel hned odpůldne. Byla neděle. Jeho tvář byla jasná, ale očekávající, jak ho Marta uvítá po včerejším vyznání. Ovšem, stiskla mu po těch slovech ruku, podržela ji ve své, ale neodpověděla, neřekla ano. Usmála se očima, ale jen očima, sladce a vážně, skoro tesklivě.

Marta hned jak vešel, běžela k němu, a „Tondo“.

„Mám tu Kamilův otevřený vůz, pojedme někam.“ Zavolala: „Anno, Neklane, strojte se!“

Tonda: „Zmínily jste se včera, že byste rády navštívily paní Moniku.“

„Do kraje divokých skal, do stínu poustev, po stopách sv. Ivana. K Monice! Jedme, jedme!“ volala Marta.

Tonda řídil vůz, Marta usedla k němu, Neklan se mnou do vozu. A již jsme z města, a letí stromy, lesíky, kopce, domky, vesnice, řeka, zahrádky, mihají se nápisy, postavy svátečních lidí, děti uskakují, slepice přelétají silnici, prach se nad nimi zvedá, a modré nebe vysoko svítí, kdsi vyhrávají v hospodě k tanci, svěžím, jemným vzduchem táhne se vůně nedělních obědů, a houfy dětí lenošivě se zastavují a zevlují za ujíždějícím vozem. Rozkvetlé stromy noří své bílé vločky do blankytu, pampelišky bohatě vyzlacují trávu, po kolejích hrčí vláčky, a polekané husy neblaze utíkají před vozem. A hle, tu je zámek, který otec Moničin Javor zařídil pro rodiny svých desíti dětí, aby v létě všechny společně žily v nádherném zámku v legendární krajině mezi háji, lesy, skalami na břehu Berounky. Z pikolíčka stal se poctivou prací a nadáním majetníkem velikého pražského hotelu, založil si rodinu, oženil se se svou milenkou, krásnou kuchařkou v hotelu, kde se začala i skončila jeho životní dráha. Rád chodíval sem na vinici, raduje se ze svého úspěchu, z rozmnožené, krásné rodiny a zde uprostřed úrodné révy, rodící těžké hrozny vína jako v zaslíbené zemi, kdysi náhle zemřel, zde sedávala jeho žena krasavice mlčelivá, matka desíti dětí, o které Monika vyprávěla, že jí nikdy nespátřila veselou, ani se

nepamatuje, že by se byla kdy usmála a že nikdy žádné ze svých dětí a vnoučat nepolíbila.

Krásná myšlenka bohatého Javora po létech ztroskotala, rodiny bývaly v létě na zámku, ale s počátku některý prodal svůj podíl bratrovi neb sestře, později i cizím lidem, až konečně zbyla jedinou majetnicí bytu na zámku Monika Janovská, milující vášnivě památné místo, zděděné po rodičích, ale neuhájila ani soudně svého práva a bylo jí opustiti zámek. Obezřetná Monika předvídavši konec dlouhé pře, koupila kus půdy s ovocným sadem, hraničící na zámecký sad a vystavěla si pěkný domek pod strání, porostlou vinnou révou, a tak všemi kořeny svého bytí utkvěla provždy na drahém místě, kde se její citlivá mysl setkává se stíny minulých blízkých osob; dávných dob, kde zarůstá její duše jemnými vztahy svých cudných lásek do dějin přírody, naplněné představami houroucí krásy a vášně. Odchází nemocná a vracívá se silná do veliké, namáhavé, radostné práce.

A již jsme zastavili před rozkvetlým sadem, náš vůz probudil ruch za plotem, přihnali se psi, ozval se napomínající hlas Moničin, a její štíhlá postava se objevila na zeleném pozadí stráně. A již nám kyne rukou a chvátá k nám, úsměv na prohnutých rtech a v štěrbinách přivřených víček, v bílém pracovním utahaném plášti, s pestrým šátkem na hlavě, na babku uvázaném, s tvrdě upracovanými rukama, obutá v okoralé, rozšlapané boty, ta sladká družka svatého Ivana pod Skálou.

Usadili jsme se před dům, pod kvetoucí stromy do trávníku, oživeném drůbeží, psy a květinami.

„Váša a Jindra přijdou hned, jen co se upraví, fešáci,“ odkrojovala Monika stydlivě slova, „paní Marta se vrátila skoro v stejnou dobu s Vášou.“ Marta a Tonda míhali se po pěšinách vzhůru na vinici.

Paní Monika vyprávěla: „U nás všecko se proměnilo, co se Váša vrátil. Všecko se teď k němu soustřeďuje. A jak Jindra jeho přítomností zjemněl. Co Váša prožil za mořem! Jaký se z toho bývalého klacka stal hrdina! Od rána do večera povídá o svých dobrodružstvích, někdy nám předčítá z knih, taky začíná malovat, má připravená plátna v atelieru. Potuloval se v Americe po různých končinách, žil mezi Indiány a na různých farmách,

jezdil na hony, lovil v řekách i v mořích, všeho se odvažoval, nebál se nebezpečí, zápasil i se žralokem. Prošel velikou životní školou. Posloucháme ho se zatajeným dechem. A rozveseluje nás. Je tu teď veliký klid a mír.“

Oba mládenci se objevili ustrojení, oholení, vlasy přihlazené, silní, širokoplecí, zardělí ostychem a sebevědomou skromností.

Váša stál na trávníku v rozpacích z prokazovaných mu poct maminkou a bratrem, rameny pokrčí, rty stáhne, víčka se mu zachvějí, Marta s Tondou se s hochy pozdravují, Marta vpadá veselým smíchem, jak je krásně tam nahoře a tolik ptactva.

A Jindra si pochvaluje pohodu: „Váša každou mrzutost promění v radost, všecko zlé odfoukne vtipem. Nikdy asi nebude konce jeho příhod, nekonečný film jeho pestrého života za mořem. On jej před námi rozvinuje, my se bavíme.“

Váša mávl rukou, obličej mu září, jeho postava narůstá, zahoupá se v ramenech jako na vlnách.

„Maminka nikdy nebyla tak spokojená a zdravá.“

Monika s ostychem: „Vždyť já i tloustnu.“

Její krása zesvětštila. Richard Robětín, malíř, dr. Kamil Šlik, vyslovuje tu jména bez halucinovaného přízvuku, o Šlikovi vypravuje, že hned poznala jeho vůz, jezdívá kolem, v zimě se tu zastavil s vánoční nadílkou, k Richardu Robětínovi posílá Vášu, aby se s ním poradil. Kluk je však pyšný nebo líný, nechce. Váša pokrčil rameny, zvedl víčka k varhánkám na čele.

Ani stopy po bývalém obluzení Moničině, obrátila všechn cit k novým modlám. „Takové všecko je zjinačené,“ řekla pokorně.

Ticho pod vinicí, jen výkřiky ptáků zpestřené. Monika s oběma statnými syny provázela nás k vozu. Stáli v ovocném sadu, vsazeni do otcovské půdy v zelenavém obzoru, v temně se proplétajících křížů vlaštovčích.

Marta jim zařehnala na rozchodu: „Mládenci, něžně se mějte k mamince a buďte obry v práci! Máte kus půdy a napjaté plátno. Na shledanou.“

Váša stál v zdvořilém pohybu se shovívaným úsměvem jako hollywoodský star, Jindřich s rozjasněnýma očima se zbožnou pokorou k spanilé dámě.

Marta se důvěrně posadila k Tondovi do vozu, já jsem usedla dopředu vedle Neklana, jenž na zpáteční cestě řídil vůz údolím Berounky a dlouhými rozvoněnými vlahými stíny k Vltavě. Po silnicích se ubíraly davy lidí z biografů a jiní na jejich místa k pozdějším filmům. Z hospod vyrážely pivní výkřiky s muzikou. Tonda s Martou se rozpovídali, v hukotu vozu a svištění vzduchu doléhala k nám slova a úryvky vět.

„Tři lidé na samotě a jeden přinesl v plících vzduch s druhé zemské polokoule,“ Marta se obrátila k nám. „A ze mne ještě čpí východ, ať jsem se již oprostila. Nemyslete si! Nechtějte a ulpí na vás atmosféra. Ale tam zbyla z Ameriky romance.“

„Ano, Marto,“ řekla jsem zamyšlena k Monice, „romance, která bude zpívat při kytáře pod jabloněmi. A drama se nezastaví.“

„Amerika je svět o tisíci problémech, jako Rusko. Zase jinak. Rusko samé protivy: klad a zápor, svatost a neřestnost, Hospodin a Nic, bohatství a bída, kajícnost a rouhání, čirá nevědomost a přeučenosť, střízlivost a obžerství, hlad a nesmyslný přepych ve všem, horké srdce na dlani a srdce v těle proměněné v kámen. A zlo úhrnem: opilství, oblomovovština, jurodivost, nihilismus, kult cizinců, knuta, chandra, necudná kajícnost.

Mocní tak naučili své poddané klečeti na kolenou a bití se v prsa, tak beze studu utíkati se k tomuto vyváznutí z hříchů, že i sám car Ivan Hrozný ve chvíli šílené bezradnosti svého svědomí veřejně před ohromným zástupem svých poddaných se kál na Rudém náměstí v Moskvě u svého Kremlu; na kolenou, bije se v prsa, vyznával se ze své smrtelně hříšné bezudnosti.

A přece, co široké, hluboké boží duše vězí v ruském člověku! Ohromné Rusko skytalo mu přízraku nekonečnosti. Nejprostší mužik na

nepřehledné rovině žil v pocitu veliké zakotvené lodi, s plachtami unikajících oblak. Podivné, rozpjaté duše, jako vzduch nad stepí, nad tajgou, nad tajemnou dálkou.“

„Řešiti záhadu duševních krisí!“

„Rusko je východ, Rusko je oblast o velikém počtu přerůzných národů a pozemských i duchovních vlivů.“

„Veliký duch, genius, lidský obr s horoucím srdcem, s vášnivou vůlí.“

„Tam kdyby stál.“

„Svět by ho tolik potřeboval.“

„Často s Levanem Megrelim mluvíme o tom. Je básník. Citlivý člověk. Toužívá po domově. Víš, Tondo, věř mi, sebere se někdy a odjede do vlasti. Tondo, co tys mi včera řekl u řeky.“

„Řekl, Marto.“

„Věřím tomu.“

„Musíš věřit.“

Dlouhé ticho. „Půjdeme některý den k Pelhřímovi.“ – „Ano.“

Vůz zastavil v řadě elektrických vozů. Jsme na Smíchově.

„Pelhřím už nevychází z domu, poléhává na lůžku a vysedává v křesle.“

„Podřimuje celý den.“

U domu jsme se rozloučili s Tondou. Odjel ke Kamilovi.

Navštěvovali jsme Pelhříma často.

Asi za týden po naší vyjíždě k Monice šli jsme všichni, jako každého večera, ven.

Snadno jsme si zařídili s Neklanem nový život. Neklan se nastěhoval do bývalých tatínkových pokojů, jsme si blízko, a přece máme každý svou

neodvislou samotu. Manča s vojákem obývají bývalý Neklanův pokoj, velmi bystře se vpravují do nového obchodu a s paní Mezerovou nám hospodaří.

Naše končiny od nábřeží na ostrov Kampu a všude po Malé straně až v Hradčanům jsou zadýchány bílou, hroznovou, omamující sentimentální vůní akátů.

Neklan a já jsme strašně šťastni. Marta s Tondou povídají si, vyjdou si na Petřín, ale ono bláznivé Martino lítání po Praze jaksi ustalo. Zdá se, že si neví rady s Tondou a se svojí láskou; jako by stanula na rozcestí, je až příliš veselá a ihned opět zamyšlená, usedá s knihou a nečte a píše dlouhé dopisy Megrelimu. Tonda je šťasten, když Martu vidí, když s ní jde ven, když sedí vedle ní, čeká na její úsměv, čeká na její zářící pohled, a když Marta poručí, vykládá jí neúnavně hodinu svou vědu a zve ji nahoru do dílny, aby stála nad jeho pokusy. A Marta pak před spaním řekne unyle: „Ten Tonda je ohromný chlapec, Ando.“ A za chvíli: „Ale teprv bude!“ A ještě za chvíli: „Víš, on tak uzrává jako ovoce na nebeském slunci.“

Vzala ho pod paží, když jsme kráčeli pod akáty k Pelhřímovi. Nesla nemocnému náruč květin, všechny druhy jarních kyttek.

U domu jsme se potkali s Annou Šlikovou, vycházela od Pelhříma. Tonda vesele představil Martu a její sestru Annu.

„Ale je to doba, co jsme se neviděly,“ zvolala Marta.

Anna Šliková byla užaslá... „Tam ve vlaku, to jste byla vy? Ach, Tondo, a ty ani slůvko.“

„Byl příkaz!“ vytácel se Tonda. „Až přijde čas, a hle, přišel...“

„A zase s květinami!“ zvolala Anna, potřásajíc Martinou rukou, Bez a vy, slečna Kněžková či již paní Bezová, byla jste u maminky. A poznávám zároveň vás obě. Proč jste se mi nepřiznala ve vlaku? Že nejste Italka? Ale krajanka z Újezda.“

„Záviděla jsem vám toho krásného rytíře,“ a ohlédla se k Tondovi.

„Hleď, Tondo,“ usmála se Anna.

„Počkej chvíli na nábřeží, půjdeme s tebou.“

„Maminka čeká. Odpusťte. Na shledanou jindy, jindy!“ A již chvátala k nábřeží, stisknuvši nám všem ruce.

„Maminka čeká,“ znělo mi v duši. Dobrovolné pouto! A jaká krása v tom poutu! Kdosi čeká! Jaký hluboký cit odpovědnosti lásky.“

Vešli jsme do velkého pokoje, osvětleného jen lucernami z ulice. Obrazy přeludně vystupovaly se stěn, poprsí Ivana Šetlíka jasně se nořilo bělostí mramoru do stínu komnaty, knihy s nápisy na hřbetech připomínaly hřbitovní desky. Václav Pelhřím seděl nehybně v křesle. Koberce ztlumily naše kroky. Ticho a tma. Vůně akátů otevřeným oknem vnikala s chladem večera.

Neklan rozsvítil.

Pelhřím se vzpamatovával z dřímoty, probloudiv chvíli náměsíčným pohledem.

„Nu tedy, o čem jsme to právě hovořili?“ promluvil, „tak se náhle zetmělo, a vy neotevřete světlo jako naschvál, abych usnul. Byla tu, zdá se, před chvílí Anna Šliková, tvá sestra, Tondo. Ale, ale vás, paničko, jsem neviděl, a přece jste s nimi přišla.“

A Marta hned vesele: „Jsem vůbec všude, pane redaktore!“

„Tak. Dobrý voják je vždy na svém stanovišti.“

„Dovolte, abych květiny dala do váz.“

„Ale, ale to je kvítí! Jako ve Florencii pod Montepinciem. A jak se daří novopečeným manželům Bezovým?“

„Skvěle!“ zvolala Marta, „vždyť je tu máte, přišli k vám!“

„Aj, Bože, pojdte sem, děti! Vzali jste to parou! Dočista jsem zapomněl, že jste už svoji. Ale byli jste dávno! Tondo, chlapče, přičiň se taky! Ve hvězdách psáno!“

„Moc mě nepobízej, milý příteli. Byl tu Kamil?“

„Byl. Chodí ke mně obden. A jsem tu jako v zahradě, jako ve Florencii. Cítíte akáty z nábřeží? Je mi tu v noci jako na lavičce u Vltavy. A zdá se mi, že jsem šel z vinárny a usnul kdesi pod Hradčany. A vidím Prahu při měsíčku celou bílou, v akáty oblečenou.“

Rozhlížel se po nás a po květinách.

„Jsou z Florencie ty květiny, krásná signoro?“

„Tam asi vyrostly a naše baby na trhu je prodávají.“

A opět usínal. Ticho šeptalo po parketách. Zase byl probuzen hlasem z ulice.

„Ano, býti dobrým vojákem. Třebas uchem,“ mluvil v snových představách. „Lepší ucho dobrého sluchu, nežli duše, rybí měchýř. A vy jste ještě zde? Jste hodní!“ A zase usínal.

Vstali jsme, zvolna jsme se vytratili. Nábřeží tonulo v modrém soumraku se zlatou září západu, akáty dýchaly. Chodili jsme dlouho od vodárenské věže k mostu Legií a zpět pod korunami akátů v prochladém vzduchu, naplněném vůní. Obraz před námi v dálce prostoru s otevřenými obzory, s perleťovou clonou města, odstíny, světly, jaké bohatství krásy!

Marta s Tondou nás předhonili a zase se k nám vraceli, zastavili jsme se, jako bychom se byli potkali. A chvílemi jsme stáli všickni nad řekou mlčíce, prolnutí štěstím té hodiny života.

Akáty na nábřeží, na ostrově, na Kampě a Velkopřerovském náměstí až podél zdi Strahovské zahrady. Praha jimi dýchá, motýlokvětné, bílé hrozny přeletují v houfech. Ve vůni kvetoucích akátů třetího dne po naší návštěvě zesnul Václav Pelhřím. Kamil Šlik oznámil jeho smrt Tondovi.

XXIX.

Druhého dne šla Marta sama k Tondovi. Měla štěstí, byl sám v dílně.

„Nastavuji, Tondo, ten včerejší večer. Nedalo mi to. Jsem tady, U tebe, Tondo.“

Vzal ji do náručí. Odvedl ji do pokoje.

„Byl včera večer, Tondo! Jsem vykoupaná v akátech a v tom kouzle, představ si, že dnešní večer je včerejší, Tondo. Nastavuji si do přítomnosti i do budoucnosti všechny drahé chvíle v Praze: letící kraj v Kamilově voze, procházky po Petříně, po Letné, v Tróji, ve Stromovce, po Hradčanech, po celém městě, víš, tam kolem Klementina, za Týnským kostelem u sv. Jakuba, ach ty chrámy mají v sobě pohádky, nahoře svatý Vít, Nový Svět, uličky, co je těch starých čarovných uliček. A čas letí. Zadrž jej, Tondo!“

Zavřel jí ústa polibkem. Dychtil po této chvíli po akátovém nábřeží. Kolikrát se plaše i odvážlivě žhavě políbili na cestách zahrad, na šerých ulicích, ale teď ji svírá, jako by byla jeho. Marta se přimknula k němu, jako by byla jeho. Dávala se mu, dávala se mu v plamenech veliké lásky. Jako na plujícím oblaku ve vesmíru. Jako na hnědé hroudě zemské.

Otevřeným oknem ozývaly se tlumené hlasy z ulice a chvátavé kroky na dlažbě. Výkřiky dětí.

Tonda zvedl Martu jako pírkou, líbal ji a hladil ji jako dítě. Po dlouhém mlčení.

„Jsi moje, moje Marto! Ženo! Moje!“

„Tvoje, Tondo, ale chci si být jista.“ Slova se jí chvěla na rtech a smazávala se jako v polosnu. „Miláčku, jista, čím?“

„Láskou.“

Vzal ji do náruči a něžně ji líbal – a tiskl k sobě. „Tondo, láskou. Více svou nežli tvojí!“ Vybuchl: „Ty, ty nevíš?“

„Je ti dobře? Jsi klidný? Pojd', sedněme si tamhle. Tys drahý člověk, líbíš se mi,“ přivírala oči v milostném rozechvění, „chtěla bych býti tvojí, vždycky jen tvojí. Milenkou. Ženou.“

Donesl ji na pohovku, usadili se vedle sebe.

Zasmála se: „Takhle bychom mohli odjetí až, až. Ale radši nikam. Je tu krásně. Chtěla bych ti povídati. Ty mne neznáš. Nezazli mi, že si nejsem jista.“

„Láskou? Moje duše!“

„Duše i tělo. Tondo!“

„Všecko, miláčku.“

„Do pojmu lásky se vejde mnoho, žila jsem lásku, měla jsem muže a syna. Ztratila jsem oba. Muže jsem oželela, ovšem se zoufalou bolestí, ale syna oželeti nemohu. Pro jeho příští život jsem na světě, jsem žena, roztoužená, Tondo. A jak ti tedy mohu říci, že jsem tu jen pro tebe. Já vím, že nevím.“

„Jsi moje, drahá.“

„Jsem, Tondo, ale chci, abys mě znal.“

„Myslíš, na své povídání, o krásném důstojníku, jenž se dvořil sestře Anně?“

Zasmála se nahlas. „Dobře sis vzpomněl. Po všech dojmech moře a italského nebe, a jak útočil na Annu, že bych byla já s ním snad jela do Říma? Tondo!“ Pohnula hlavou. „Bojím se, možná. Ve vlaku kdysi ve Španělsku sešla jsem se s knězem, murillovsky krásným. To ti stačí, víš? Ta unavená, bledá tvář vzývala, aby byla roznícena. Byl oděn v hedvábnou, plihou sutanu karmazínové barvy, sepnutou kulatými, hedvábím potaženými knoflíčky téže barvy od krku až dolů k zemi, snad jich bylo sto, snad tisíc. Tondo, jsi mi strašně drahý, ale jak se mnou mluvil a jak se díval do mých očí hluboce tmavýma očima, možná, že bych ho byla milovala, jako tebe teď. Ptáš se, mám-li tě ráda. Což vím,

zdali tebe, nebo v tobě muže, nebo v tobě dítě, po němž toužím? Dítě chci od tebe, proto tebe! Kdysi, pamatuješ se, řekl jsi, že v matematice možno se dočisti pravdy. Čti ve mně otevřenou pravdu a dozvíš se zajímavostí jako v číslech, ať se týkají hvězd nebo věcí pozemských. Já se již nebojím žádné pravdy ani zklamání, tím se podobám tvé sestře Anně, ale ona neztratila víru, které jsem já pozbyla. A nemohu jiti bez lásky, neboť chci dítě. A vím to.“

„To všecko je v lásce Anině a Neklanově. A tato dvojice, jaká krásná životní jistota,“ řekl vážně Tonda, se shovívavou a úzkostlivou něžností.

„Potkalo je štěstí, což ani sestřino preludium s Markem nebylo mu na újmu, našli se, založeni oba citově hluboce. Snad i já jsem byla z vašeho druhu, ale život mě ztvárnil. Prohlédla jsem v neštěstí uskok přírody. Válka mě dodělala. Je v nás ve všech, všemi výstřely z děl, všemi minami, ponorkami, jedovatými plyny, strojnými puškami, hladem a znechucením, všemi mrtvými a popravenými, všemi vyhoštěnými z domovů, běženci, tuláky, rozehnanými do všech stran světa, i všemi zbohatlíky, zhýralci, válečnými podvodníky.“

Tonda ji přivinul k sobě, tiskl ji k srdci, hladil ji jemně po celém těle a vložil rty na její ústa, ucítil v polibku její slzy.

„Tondo, je krásná taková láska, tvá, má, naše láska. Ale je strašné poznati v lásce, co je konec, když vycítíš studenou lhostejnost nejen v tom, kterého jsi miloval, ale i v sobě.“

Jak se Tonda na ni díval! Jeho modré maminčiny oči hleděly na ni něžně.

„Nechci již trpěti láskou, jsem sobecká, nejsobectější tvor, s kterým ses na světě sešel, mně se chce štěstí, krásy života. Víš, včera pod akáty a dnes. A míti děti a počkej, vím, život nových lidí, nové utrpení. Ať, to je jiné.“ Vzal ji do náručí jako dítě. „Nezklamu tě, nikomu tě nedám.“ Smála se jasně, byla živý úsměv. „Věřím ti, ty nezklameš, ale sobě nevěřím. Taky jsem milovala Miloše Rákosa, vidíš, že zradil!? Láska se dá zabít, ale já si nevěřím. A já musím být upřímná, já bych ti nelhala. Povím ti na sebe všecko teď a vždycky. U nás pěšinkou z domu dojdeme dolů k moři. Už jsem ti povídala o světélkujícím moři. Jsem v takové vodě v noci.

Měsíc jediným polibkem s výše omámí celý kraj v kouzelné světlo. Jsem si jista, že nikdo není na blízku, je to Levanův sad a v domě všichni spí. Plovu, záření vod vzrušuje, objímá smysly. Voda mezi prsty rukou i nohou, po těle, se zlatí jako teplý jantar a jako zamodralý lunin svod. Ano, svádění dálky, nepřítomnosti. Jako by se měsíc koupal s sebou. Ach, je mi tak úžasně. Tak pozemsky a nebesky. A náhle mě obešel jakýsi neklid. Ohlédla jsem se. Na vyčnělém kameni v moři sedí člověk, mladý muž. Oči upřené na mne žhnou černým ohněm. Krásný, živá socha. Moje nahé tělo v elektrickém záření, jako jeho. Sami, v světlé, hluboké noci. Hledíme na sebe. Vteřina, výkyv ohromného kyvadla. A skočila jsem s pláštěm za stíny thují, utíkala jsem vzhůru do domu a do svého pokoje. Chvíli jsem ležela na znaku jako po útěku před lupičem, pak jsem se nahlas rozesmála.“

Zakousla se do krásného jablka.

„A ještě, to tě bude bavit. Jan Marek mě dovedl potkati, on je nebezpečný člověk. Jeho láska není úrodná, ale obluzuje.“

„Co se stalo?“

„Nic. Šli jsme spolu po břehu ke Zlíchovu. V něm je cosi z mrákot pekelných, ze slastí pekelných. Cosi vnitřního, sám asi neví o tom, čemu nemůže odolati.“ Tonda na ni hleděl znepokojen, v napětí. „Jde si houpavým krokem, jako praobyčejný občan, a co se svíjí v jeho záměrech. Krásné, snové vidiny, ale v nich propasti. Celý jeho život je propast až nestvůrná a výška až závratná. Šel se mnou od Zlíchova zpět a mluvil hlasem přitlumeným, jako údery srdce přitlumeným: Všecko jste to říkala pro mne u Anny, své sestry, zárodky zasévala jste pro budoucí opojné vůně, aby mne oživily neb usmrtily. Vysmála jsem se mu. – Tak mi přejte toho rozněcovadla, které rozdáváte nevědouc. A začne náhle, ale tímtež srdečným hlasem, volným tempem sázeti vtipy, vysmívati se, aby za chvíli se rozplýval v citovosti, která právě vynikne a nezdá se sentimentálností, že je zarámována posměškem. Ale byla to procházka velmi milá, Tondo.“

Nedívej se tak zle, Tondo!

Odpusť mně i Markovi. Je hříchů mých jak písku v moři. Moc se mi líbil elegantní, hezký číšník v Palermu. Říkala jsem Levanovi, že chápu paničky, které, hm. Když kladl na můj talíř pokrmy, klopil oči, jako by se polekal mého veselého hlasu a pohledu.“

„Levan Megreli, tak málo o něm povídáš,“ řekl Tonda.

„Budu mnoho povídati o něm. Byla jsem v jeho rukou jako v rukou božích. Jsem dnes u tebe jen jeho zásluhou. A tato naše dnešní chvíle.“

„Marto, ta mi tě dala navždy, ta nás spojila. Jsem člověk a“

„A muž, já vím, já vím. Láska je však příliš složitá, a přece prostá jako slunce, jako posolený chléb, jako chudobka, skřivan, jako toto Adamovo jablko. Utéci světu teď, v objetí zmizeti, jak by bylo krásné, ale zřekli bychom se kouzla života.“

„Myslíš stále na něho.“

„Myslím stále na něho. Píši mu denně. Ví všecko o mně. Jsem mu dlužna upřímnost, velmi si jí cení. Byl se mnou v době, kdy jsem odmítala život, můj život mu náleží. Toho nelze zapomenouti. A má mě rád!“ umlkla a zadívala se jako do dálky jistě k Megrelimu, „až poznáš jeho lásku ke mně! On mne nikdy nezarmoutí, mého štěstí neporuší. Je to podivuhodný starý člověk, Tondo. Náš vztah v Evropě rozluštil dobře i náš vztah doma: „Levan Megreli s vnučkou.“

Ruce spojeny seděli Marta a Tonda dlouho beze slova.

XXX.

Ve starém pokoji stojí u okna opuštěné křeslo. Knihovnička, pověšená u prádelníku nepohnutě ukazuje hřbety maminčiných drahých knih. Čížkové a kanáři zpívají. Špaček uletěl již na jaře na Petřín. Okna jsou jemně obetkána ledovými květy. Řeka je tichá, zavřená. Praha mlčí.

Vyhlídky z oken do dálek a na hrad je ztlumena šedivou mlhou. Bílé záclony jsou zhuštěny prachem. Na posteli leží maminka Anna Šliková mrtva. Černý krajkový šátek na hlavě, jak jej nosívala v posledních létech doma, hnědé vlasy v pěšinku rozčísnuté nad vysokým čelem, tvář bílá, průsvitná, víčka, tenké příkrovy velikých očí, rovný štíhlý nos, rty sevřené. Jaká krásná mrtvá. Upracované, nehybné ruce sepjaté na prsou. Oděna ve své oblíbené šedivé šaty.

Nikde ani paprsek slunce. Tiše po špičkách přicházejí její děti. Celá rodina. Tonda přivedl i nás, mne s Neklanem a ovšem Martu.

Bojíme se dýchat, jen vidíme drahou mrtvou, ona stále přitahuje zraky, jako za živa.

Jediné slovo tluče ve všech srdcích: maminka.

Odešla veliká láska.

Žijí veliké lásky na světě a jsou to veliká světla, neviditelná často, ale svítící, věčná světla.

Maminka umřela. Byla stará. Ale její odchod, byť i nebyl náhlý, udeřil jako když se utrhne srdce zvonu a spadne s veliké výše, zaryje se do země, a zvon oněmí, navždy zůstane tkvěti mezi nebem a nitrem země.

Přišly její dcery zblízka i zdaleka se svými muži a dětmi, Tonda přivedl ode dveří bratra a jeho rodinu. Zástup dospělých lidí a dětí shromáždil se kolem lůžka mrtvé. Ozval se šepot a pláč.

Myšlenky se rozvinují do vzdálených dob, sledují minulé příhody a postavy rodinné kroniky. Ozve se věta jako ze sna promluvená, kdosi připojí slovo, a rodina vzpomíná zbožně osudů, z kterých vzešla. Zde,

před oltářem smrti. Ale myšlenky v přítomnosti mrtvé se nedají vysloviti obširně, jen jejich výroky zaslechly mlčelivé stěny.

„Tichá, trpělivá, do úpadu pracující celý život. V sebezapření nikdy neprojevila bouři své duše ani nespokojenosti pod tíhou života.“

„Neznala sobectví, leč pro své děti. V sebezapření.“

Ve dnech před smrtí se zpřítomňovaly dávné horečné vidiny a vzletné stavy její duše, projevované polosrozumitelnými snovými slovy.

„Ubohý náš tatínek,“ řekl Kamil, „stále se ženoucí za nějakou úžasnou představou, aby jí dal život, aby své rodině vystavěl zámek. Nezmohl se ani na chaloupku. A maminka nikdy nebrzdila jeho fantasií, vědouc, že by porušila soulad jejich života. Nedosáhl nikdy, po čem dychtil, o čem horoval.“

A Tonda řekl něžně jako pro sebe: „Dal nám život, složený ze svých snů, a ona život ze své lásky, bolestí a nesmírné obrazotvornosti.“

Marta upřela na Tondu krotký, oddaný pohled.

A zase nastalo úplné mlčení u maminky. Zvolna jsme se rozcházeli. Jen Tonda zůstal s Annou a s ostatními sestrami do večera. Aniny myšlenky se stále upínaly k maminčiným posledním chvílím.

Maminka se probudila v noci. Anna jí upravila podušky, aby se jí pěkně leželo. Maminčiny oči se na Annu upřely s dětským úsměvným pohledem, jaký mívá dítě před spánkem. Mamince bylo dobře v té chvíli tělesně i duševně, takový polosnový stav klidu, v kterém oči ještě vidí a tělo již cítí vlny příjemného usínání. Modré oči, jako pomněnky, láskyplně se dívající. Anna maminku lehounce líbala a konci prstů hladila, aby ji uspala. Maminka cítila blaženost poslední přítomnosti na světě. Její rty cosi švelily jako když Anně dítěti povídala pohádky a když dítě usínalo, ještě šeptala, aby se tichem neprobudilo. Anna uspávala maminku jemným dotykem prstů a rtů a myšlenkami.

Víčka maminčiných očí se zavřela. Dech byl pravidelný, tichý. Bily dvě hodiny s půlnoci.

Maminka spala. Již se neprobudila. Ani ráno. Tiše, dlouze spala. Až o jedné hodině po poledni ve spaní tiše přestala dýchat. Anna osaměla navždy.

Tonda, odcházej, spatřil na ulici ve stínu s přitisknutým kloboukem do očí Jana Marka.

„Marku, tys tady? Proč –“

„Chtěl jsem přijít, vidíš a nemohu, nemohu se odhodlati.“

Plaše a rozpačitě trhal rameny, rty se mu křivily v bolestném úsměchu.

„Psal jsem Anně“ šli zvolna k řece.

„Mám to úplně rozházené ve familii“, a kráčel potácivě o krok napřed jako by chtěl utéci. „Bijeme se. Nepřátelství položím mezi tebou a ženou,“ jízlivě se zasmál. „Život je fraška, že by člověk zcepeněl.“

Zapálil si cigaretu. Šli po mostě.

„Víš, Tondo, já jsem již úplně dole. Přibíral jsem stále, abych se udržel v náladě. Tondo, do jakých přijde člověk oklik na manéži. A noci, noci! Já ti v stínech a v bílých přízračných odlescích tajemných, nevypatratelných světél vídám strašidla, Hokusajova jsou proti nim líbeznými anděli. Nepřál bych ti, abys to prožíval! Najednou cítím, že i já jsem strašidlo. A začnu se modlit za samotu. Za velikou poustevnicí samotu. Tam by se to i líp se strašidly bavilo i bojovalo i řvalo. Což ty jako všichni z vás jste tam viděli jen konvenční růžové hedvábí a banální přepych.“

„Mýlíš se, Marku, viděli jsme tvou věž.“

Marek se rezavě zasmál, třesa se zimou.

„Mou věž! Sláva ti, Tondo, příteli! Ta ohromná vyhlídka z ní na hvězdy až do komnat Hospodinových, do jeho zázraků, a na hory, na bláznivě se měnící hory, svobodné jako blesk a hrom, jako vítr a vánice, smrtící, bílé závěje. Ale když ani ta má věž není docela mojí, Tondo!“ Jektal zuby, zapotácel se a zavěsil se do Tondy.

„Irena! Irena! Modrozelené oči v černém rámu, nádherné, úžasné oči! Nejděsnější, když se zastaví v pohybech, jako u Rubensovy Madame Fourmente.“

„Mlč, Marku!“

Jeho obličej se proměnil v šílený výsměch bledý a zkřivený.

„Jsme v rozvodu, a hladce se to neodbývá. Ale perspektivy se otvírají. Za čtrnáct dní budu snad volný.“

„Přál bych ti to, Marku. Ty ses neměl ženit, pro tebe je nejlepší volnost.“

„Těší mě, že ty mi to říkáš, že mě chápeš.“ Podali si ruce.

„Anna snad už má mé psaní. Pověz jí...“, Ale nedořekl. Rozcházel se, a ještě se vrátil.

„Bál jsem se vždy mamince pohlédnouti do očí. Ty její oči vyčítali i když nechtěly. Věř mi, cítím její smrt silněji nežli i Anna dovede pochopiti.“ A velmi tiše už blízko u Tondy. „Ty její oči pro mne nikdy nezmizují.“ Zarazil bradu nízko na prsa.

Na hřbitově kolem otevřeného hrobu při prostých, tichých obřadech stáli jen maminciny nejbližší. V studeném zamlženém poledni při zvonění umíráčku jen ptáci vykřikovali živoucí hlasy na holých větvích do velikého ticha, když se rakev spouštěla na řemenech do hlubin země.

Náhle spatřila jsem za třemi řadami křížů a pomníků Jana Marka, opřeného o strom. Ukryvaje se, stál tam stranou strašně bledý, schýlenou hlavu s řídkými vlasy, pramen přes čelo splihlý, ústa pootevřená, oči přimhouřené, vrásky od kořene význačného nosu vrýsované dolů kolem rtů ke bradě.

Mimo mne, Anny Bezové, snad nikdo ho nezpozoroval.

XXXI.

Jak nám je dobře těsně vedle sebe. Cítím, jak mi sestra Marta rozumí, jak vniká do mých tělesných i duševních stavů, jako bychom byly dvojčata. Svěřila jsem jí hned po Neklanovi, který byl ovšem první, že budeme mít dítě. Marta mě radostí div neulíbala a radila a povídala o sobě a smála se a horovala.

„Budeme mít dítě,“ opakovala v tichých nápěvech o různém rytmu. Sedíme v podvečer černé hodinky a čekáme.

„A víš, je to věc velmi prostá, živočišně lidská, a má velikou duši. Cože ti řekl Neklan toho dne, kdy jsem přijela, tehda večer, ano, že jeho život je láska k tobě. Nu; jeho život je ovšem složitější, obsahuje mnoho, ale vaše láska bude podstatou všeho, věřím, že i jeho práce.“

Krásné slovíčko je početí, Ando! Když jsme se modlily: – Anděl Páně přinesl Panně Marii poselství, a ona počala z Ducha svatého. Symboly, jen aby to krásně lidské bylo zastřeno. – Zdrávas Maria, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná Jsi mezi ženami! A požehnaný plod života tvého. Je to vlastně moc krásné.“

Hladila mé tělo a sklonila se k mému srdci a chvíli mu něžně naslouchala a zadívavši se pak do mých očí, řekla: „Brzy Neklan uslyší dvě.“ Usmála se blaženě: „Duch boží vznáší se nad vodami.“

Neklan s Tondou přišli k večeři. Sešli se náhodou, když Tonda vycházel z domu od Anny.

Dlouho jsme nevěděli o Janu Markovi, zmizel po rozvodu s Irenou, na dopisy neodpovídal, v Praze se neobjevil.

Sotva se usadili, začal Tonda o Markovi.

„Anně se neozval, zmizel pro ni. Později se proslechlo, že se přestěhoval do Klánovic u Prahy a vykonává tam praksi. Sestra Anna se mi přiznala asi před dvěma měsíci, že ho potkala na Národní třídě. Ovšem, zastavila se, Marek se nutil do radostného překvapení. – Teď, když jsem tě viděl,

nebudu se již stydět a přijdu. Budu ti mnoho povídat. Ale velmi zneklidnělý, rozpačitý s prosbou, smí-li brzy přijít, se rozloučil. Arciť nepřišel. – A dnes jsem se dozvěděl, že se Marek oženil s paní Gustou Uhlířovou.“

Jen jsem zavrtěla hlavou, ale Marta, smějíc se, přidávala své poznámky.

A Tonda: „Zpráva o tom sňatku je ovšem opředena klepy, že jeho bývalá milenka paní Uhlířová se k němu nastěhovala, a věc byla hotova, a nevím co ještě. Marek prý je velmi sešlý, ale plný záměrů a zápalu do nového života. Ale co mne překvapilo a dojalo: sestra Anna, když jsem jí dnes tu novinu sdělil, zbledla, tak zbledla! Hned se sice vzpamatovala a klidně se rozhovořila o Markovi, že jistě to myslí vážně a opravdově, jako se všemi svými láskami. Snad bude tady míti štěstí. Anna vzpomínala pak na Marka a na Irenu, jak oba vstupovali do manželství s nejpříjemnějšími city.“

Řekla jsem: „Anna má pravdu, nepochybuji, že má pravdu.“

Marta však: „Taková je láska. Veličina velmi pochybná! Já jsem taky milovala Miloše, ale byla jsem na něho hrozně zlá, když zhřešil. Láska očaruje, a když kouzelná clona se rozplyne, nu, je konec – a jsou všelijaká obluzení a každý člověk je jim jinak vydán na pospas. Ale láska Anny Šlikové, tvé sestry, Tondo, hraničí se sebetrýzní, nemyslíš?“

„Marto, myslím, že dospěla ve své lásce moudrosti, a věř mi, její utrpení se zvětšovalo vědomím, že působí bolest mamince. Je v ní dosud živo pouto k Markovi, ale sama zúčtovala s životem.“

„Moudrost v lásce, ne!“ vydechla Marta posměšně! „Ale nespolehlivá veličina a nebezpečný problém je láska, Tondo! Co ti dva ze své lásky mohli učiniti, jaký život!“

Tondovu tvář přelétl stín vnitřního neklidu. Marta uhodla, že po jejích slovech znepokojila ho Megreliho láska k ní.

Usmála se na něho tklivě a jako by očima koně jšila jeho obavy: „Jaké možnosti jsou v lásce, jaké podivuhodnosti!“

A toho večera Anna Šliková se dívala na rozsvícenou Prahu, Vltava zpívala jako dávno, když Jan Marek stával u oken vedle ní. Už se nikdy nespátříme, řekla si se smutným úsměvem. A zjevil se jí nový Markův domov. Myšlenky otevřely jeho dveře. Jan sedí u radia, hledá vlny, v jeho bledém obličejí zračí se touha zachytit cosi úžasného. Řím? Z Andělského hradu mu někdo zpívá? Do objetí miliony! „Jene, již tehda v starém Rudolfíně na schůdkách, když jsi držel mou ruku, měl jsi snad u varhan milenku a možná dole v první řadě ještě jednu.“

„U knihovny v křesle sedí tvoje nová žena nad posvátnými svazky našich knih!“ Je veliké ticho, jen plameny šlehavě vzdychají černou nocí. Do obláček kouře. Do omamné vůně, vycházející dýmem z kory, vykládaného tyrkysy. Každý předmět je dotknut vzpomínkami, každá zaprášená veteš poesíí.

A kroky času jdou jako dopuštění boží.

Opět se Anna s Janem setkala. Jeho žena přišla, vzývala Annu, její lásku, aby navštívila Jana, jak čeká, jak na ni čeká, na dovršení svého štěstí. Jan Annu volal, zapřísahal.

Anna spatřila zelený trávník u bílého domu, záhony růží, vysoké modré nebe, zapadající slunce.

Jaká krása – večere v trávě. Bochník chleba, hrouda másla. Gusta řezala květiny. A Jan řekl Anně: „Anno, to byla pohádka...“ Vztyčený stál vedle ní a svazoval květiny. Usmíval se. Vzpomínky mu zářily z očí. „To byla pohádka.“

A opět dlouhá doba minula. Marek byl uzavřen v poustevně neb v ulitě mlčící, naslouchající divným zvukům cizím, vzdáleným, jako hučení bouře, řev třeštících vln, bijících o boky plujícího korábu.

SOS znělo z jeho vlastního ústrojí sluchového v průvodu tlukotu srdce.

A kteréhosi dne přišel k Anně s Gustou rozloučit se cestou do nového domova. Přijal místo v nemocnici na Slovensku, jistě výhodné, jistě slibující zdar. Ale daleko. Ale což je dnes dálka. Jan se dostal přes rozpaky drobnými vtipy a všedními věcmi. Neočekávali Tondu. Trochu je

přítomnost jeho sevřela, ale měli před nočním vlakem a spacím vozem, tedy o překážku víc nebo méně. Stěhují se. Zase nový bod čili uzel. Je dobře míti bod, kolem něhož se všecko točí.

Ale Marek se rozhovořil o celém světě. O Americe, o Rusku. O nejnovějších zjevech. Přehoupnouti se do jiného prostředí, začít zase od začátku, ani slůvka starostí neutrousil, jako by nebylo obav, které zalézávají za nehty, nic krutého, nic neobyčejného v té pozdní změně života, snad jen novost dobrodružství.

Nepřiznané je nejsoucí. Jen kdyby nehlovalo, když člověk se vtáhne do ulity.

Jan si vyžádal trochu samoty. Potřebuje vzpruhy.

Anna ho dovedla do pokoje, kde maminka zemřela. Pohlédli na sebe, usmáli se plaše. Jan se k ní sklonil, chtěje ji políbiti, ale schýlila hlavu, takže jeho rty se dotkly jejich vlasů. Přešel rychle pokojem ode dveří k oknům, když se vracel, byl sám, Anna odešla.

Rozhlédl se. Lůžko smrti nepohnutě tu stojí, pokryté temně zeleně jako lesním stínem. U té pelesti se kdysi Anna zpovídala mamince ze své lásky k Janovi. Pohovka, kde usedl naposledy vedle maminky, vidí její upracované, zahnědlé ruce s napuchlými klouby, s modrými žilami. Její zpěvně modré oči, pomněnky u rozpívaných potoků mezi mátou kadeřavou.

Usedl, aby na chvíli ožil, neboť síla k náladě vyprchává, aby se opojil, aby se vzkřísil pro rytmus života, aby se posílil k loučení s Annou, k cestě zase o krok dále.

Maminka se již nedívá. Už se opravdu nedívá. Zastyděl by se jí k smrti. Je krásné, že lidé umírají, aby se nedívali a neviděli. Krásné pro ně i pro ty zahanbené, pro hříšníky.

Odchází daleko. Snad líp, že od Anny daleko. Ale je strašné, že od ní a snad navždy.

Hlasy z Aniny pracovny se ozvaly hlasitěji. Což Anna mlčí, nebo mluví příliš zticha? Slyší jen Tonda a Gustu.

Vyňal jehlu a lahvičku. Vyhlédl oknem. Vyrušili ho ptáci na římse. Ptactvo nebeské. Anna je miluje. „Nebešťanka,“ řekl si: Hotovo. Upravil se. Přistoupil k zrcadlu mezi okny. Bože, to staré zrcadlo v hnědém rámu. Zachvěl se jako v zimnici. Spatřil se v zrcadle. Jana Marku o sto let staršího, nežli když po prvé navštívil maminku, jasnou, důvěřivou Anninu maminku. Vltava se dole zastříbřila.

Jak Anna od něho odtáhla hlavu. Je nešťastna? Má ho ještě ráda? Hořkost se mu proměňuje v opojení. Ať jedem!

Rychle odcházel. Vstoupil do pracovny nápadnými kroky a pohyby, aby vypadaly velmi nenápadně. Vznícený začal o knihách a vybíral si některé se stojanu. Je třeba čisti. Opojovali se. Všecko na světě je výsledek opojení nebo výsledku vůbec není.

Tonda si něco povídal s klavírem. Byl rozený muzikant, nebyl umělec. Jeho hmat byla píseň. Zahrána se ztratila jako ve větru.

„Tondo, škoda, že ty neumíš hrát,“ řekl Marek.

Tonda se zasmál: „Vidíš, neumím, A přece jsem rád.“

„Kroky času jdou, jako dopuštění boží!“ Kdo to řekl?

Nutno se rozloučiti. Tonda je doprovodí k nočnímu vlaku, k lůžkovému vozu.

Gusta zvala Annu, Jan sliboval psaní. Podali si ruce. Jan byl ve zdvižené náladě. Odcházeli.

Anna zůstala stati jako člověk, který se neohlíží a přece vidí. Opřela se o dveře a zavřela oči. Viděla, jak Jan Marek odchází sám a sám. Nikdo nemává šátkem, nekyne rukou. Odchází. Nikdy se již neuvidí. Sevřela křečovitě ruce, prst vedle prstu stisknutý jako při zděšené modlitbě.

XXXII.

Nedlouho po Martině příjezdu zašli jsme do kabaretu, kde Minaret hrála holku z ulice. Po představení usedli jsme na chvíli k Míně v kavárně. Co strážně a mučivé lásky dovedla vložit do svého obličej poníženého děvčete, poznavšího život v celém rozsahu hladu a zápasu. Vyrostla umělecky. Je v ní víra i odvaha. Chce objevit lidské nitro žen hledajících a ztracených.

Neměla jsem pocit, že jsem v divadle. S bolestnou vážností děcko hlubokých hříšných nocí zápasilo tam smýkáno v blátě, a co kvetlo při všem tom plížení po dlažbě velkoměsta, co kvetlo pudově živelné touhy po čisté lásce, věrné oddanosti v srdci té malé dívky!

Marta s ní hovořila a tiskla jí ruku na potřísněném ubruse s pohledem, plným podivu. Vedle Míny seděl její muž, zamyšlen v dobrodružství nových uměleckých záměrů. Umělecká dvojice. Co je spojuje i rozděluje v úspěchu a v nezdaru a bídě – je láska?

„Vidíte,“ rozpovídala se Mína, stírajíc slzy, „už zase brečím, trochu víc jsem pila. Ale vám ochotně věřím, že něco dovedu, že ze mne bude veliká herečka. Jen kdyby mě svět pustil k práci. Svět. Totiž božstvo a svinstvo divadelních prken.“

Naklonila hlavu k levému rameni, splihlé vlasy jí padly na čelo.

„Vyhrátí boj,“ vzlykla, „přijdou snad nové chvíle štěstí, jako dnešní. Muž je dnes milý, hodil starosti přes plot. Cítí v kapse pár korun a vznáší se nad zaprášenou podlahu jako nafouklý balon.“

Zakymácely se dveře, vítr z ulice zasvištěl, z chodby vcházeli tři mladíci. Mína zatřepala jim vstříc rukama se širokým úsměvem, zamhouřila oči stále ještě ve své úloze jako v mdlém svitu lucerny za rohem úzké uličky. Hosté se usadili u vedlejšího stolu.

Mína hovořila hlasitě: „Což těm je blaze, mládencům! Novopečený doktor, kluk z dobré rodiny, jakživ nepoznal, co je to šlapat do prázdna s prázdným žaludkem, život se mu dokořán otvírá, jen pěkně běžet po

trávníku a po koberci! Bude léčit lidstvo a psát knihy, nese taky hlavu nahoru a na každé slovo má vážky. Ten druhý sice breptá, je u novin, moc řeči však také pomůže, stane se poslancem, možná i ministrem a ten třetí lelkuje, co by kde ulovil. Doma za horami už má ženu, ale nestará se o ni.“

A začla bzučet písnička: „Aranka, Aranka na Janka není hodná, líp žila na zemi jak mezi růžemi za svobodna Aranka bez Janka, bez Janka!“

Za několik měsíců dočetli jsme se v novinách o těch třech mládencích, že budou souzeni pro těžké zločiny.

Tonda i Neklan nám zbraňovali, zvláště mně, abychom šly na porotní líčení s obviněnými, ale Marta přemohla jejich odpor.

„Proč se vyhýbati životu? Zavři se do klece, čekáš-li dítě. Dívej se jen na líbeznosti, choď jen zahradami mezi kvítím. Naplňuj si duši jen hudbou a sny o lásce. Ale ano, nasycujme se krásou a vším dobrým, ale nebojme se upřítí oči též do drsnosti života. Každá buňka zárodku má již svou duši. Ať si zvykají ty buňky na budoucí vlny života, odolnosti ať se učí!“

Zasmáli se jí i se mnou. A my jsme šly. Byly jsme několikrát v porotní síni, a též posledního večera rozsudku; Tonda s Neklanem nás toho dne provázeli.

Porotní síň byla přeplněna. Těžký vzduch, oslnivá světla, uzavřený svět, nabitý životem, jeho nervy a krví, jeho živočišností. Protlačili jsme se do středu k sedadlům až u stropu. Všecky oči jsou upoutány k pánům tribunálu, k lavici obžalovaných, k porotcům. Dech se zatajuje, srdce bijí!

V auditoriu příbuzní, přátelé, známí obžalovaných, psychologové, umělci, kteří vnímají projevy duší, hysterické ženy, zvědavé paničky, spousta dam, žen sensacechtivých, návštěvníci kaváren a nočních místností. Jako na pohřbu.

Soudní dvůr, cosi mezi skutečností a přízrakem. Pozdní jaro vniká horoucně do bezvětří, dýšícího žalářem.

Vážná postava státního zástupce uprostřed dlouhého stolu jako Bůh otec posílá odměřená, přesvědčivá slova do lidských srdcí a duší, řídí soud, vyslychá, napomíná, rozjímá, ovládá. Státní žalobce, krásný muž v taláru, s oparem svatého hněvu spravedlivého žaluje, žaluje zdviženým hlasem a prorockým postojem. Jeden z votantů, podivně svítících očí proniká sálající září duše obžalované i celé auditorium.

Tři obžalovaní. Jaký úžas. Kde se octli ti tři mládenci, které jsme letmo poznali v kavárně po divadle s Mínou?

Svižný, překotný lhář, mnohomluvný žurnalista, vedle něho mladý lékař a spisovatel, posazený do příznivých okolností, nadějný člověk, k vůli němuž se asi nejvíce obecenstva přihrnulo, vysoký, bledý v černém obleku, kulaté brýle s kostěnou obrubou odpovídá klidně a přesně, rozmyslně. Zločinci bývají stigmatizováni, ale velmi často nejnebezpečnější mívají kouzlo, vzbuzující důvěru, přesvědčující důraz, hrdé, skromné projevy, vnímavou tvář, jež dovede připoutati a zmásti.

Ovšem všickni tři obžalovaní zapírají, každý po svém.

žaloba je viní ze zločinu podvodu a vraždy:

Dívka, která si vysloužila poctivou prací v daleké cizině jmění, vrátila se domů, dychtivá klidného, šťastného rodinného života, uvěřila záludným slovům pěkného, výřečného žurnalisty, těšila se na krásnou, slibovanou budoucnost, dávala své těžce nastřádané peníze, svěřovala knížky svých úspor. Aby si získali plné její důvěry a všeho majetku, sehrála neblahá trojice s dívkou komedii: lékař ji oddal s kamarádem žurnalistou, a pak ubohou, oklamanou ženu kdesi v horách sprovodili se světa, aby se jí zbavili.

Třetí mladík, dívčin švagr, se připojil do víru událostí, přísluhoval a přižívoval se, a jediný jakž takž zdánlivě věrohodně vypovídal.

Obraz hrozného, zkaženého, nešťastného mládí.

Za peníze koupí se dobré jídlo a pití, zábavy, cesty do ciziny, milování, opojné požitky, elegance, noční třeštění. Tedy peníze! Vezmi kde vezmi, čím více tím lépe, nikdy dost. Honba za penězi. Cesty tohoto mládí jsou

propleteny podvody, půjčkami, krádeží, až i vraždou. Před ničím se nezastaví dychtivost po lehkém, rozmařilém životě. Ani taková veliká, krásná možnost, ba jistota úspěchu práce, ani rozkoš z poctivé práce nezvítězila u nadaného mladého muže nad svodem zločinného, zdánlivě pohodlnějšího a rychlejšího nabytí peněz.

Nehybně sedí, vážně se dívají porotci, obhájci snaží se pomoci svým svěřencům obratností, důvtipem, skvělostí představ, po zákonu soudním, nikoli odvahou pravdy, vypátráním a zvednutím onoho běsnícího zla dole na dně duše, pravdou přiměti hříšníka k obratu v životě. Jistě takový obhájce by získal výsměchu, ale postavit obhajobu na velkorysé pravdě ohrožené lidské duše bylo by cosi neobyčejného, spravedlivého, a možná, že výsledek by byl vítězstvím pro příští život obžalovaného, přijímajícího pokorně trest.

Obhájce doktorův a státní žalobce stáli proti, sobě jako v duševním souboji na život, na smrt.

Povolilo velké napětí, stupňující se výslechem svědků, otců, sourozenců, přátel, nepřátel, poškozených, vydíraných, všech, kdož byli zúčastněni chtějí nechtějí v jejich bezecných dnech, ať podvedení ať na chvíli oblažení milováním a sliby, ať zapleteni v bezvýznamných společenských stycích. Nikdo obžalovaným neprospěl, ani kdo jich litoval nebo snad opravdu miloval.

Otec lékařův náhle v hrozné chvíli div ne ve mdlobách, div ne v náměsíční hrůze přerušil své výpovědi neřeknuv slůvka osvobozujícího, vypoťácel se ze sálu. Mladý muž stál jako přízrak u dřevěné lavice, syn provázející očima otce až domů, kde v předsíni stojí obluda cestovního amerického kufru, majetku zmizelé ženy. Temné strašidlo, jako ohromný mrakodrap, vedle něhož se zjevuje ona. Kde je ona?

Kterými pěšinami šli pak bez ní? Kde ji opustili? Jak tam zpívaly prameny? Jak tam svítily hvězdy? Jak tam strašilo hluboké ticho? Na horách, na horách, kde hučí větry, kde voní smrčí, kde jen krotká a divoká zvířata se potulují, kde leží nepohnutě omšelý kámen.

Zničení, schátralí stojí tři mladí lidé před porotou. Dramatická zastávka před vězením.

V sále je hlava na hlavě. V největším tichu neustává pohyb, dvěře na galerii i dole se stále otvírají a zavírají, strážníci natahují paže.

Žalobce narůstá v ohromný stín s ozářenou hlavou. Vášnivě a vzletně proniká do dna duší viníků, žaluje, soudí přísnou spravedlností hněvu nad spáchaným zločinem, ochránce bezpečně pokojného života a čistoty mládí, zbožňovatel mládí, věřící v mládí. Jeho řeč zní jako zvonem na poplach.

Hlasem prorockým, zvučným a teplým vybavuje smutné obrazy povalečů, lenochů, lidí, žijících nad poměry, opatřujících si prostředky k rozkošnickému životu a k přepychu zločinné, nečestně. Odmlčel se zdrcen svým vlastním slovem a ukázal na obviněné prstem: Příklad mládeže se špatnými sklony, domýšlivé, zhýralé mládeže, pyšníci se svými odchýlnými vlastnostmi, libující si v neřestech, místo aby pracovala, pracovala ke štěstí a úrodnému životu.

Ticho, smrtelné ticho jako před hrobem.

A za chvíli: „Svědomí! Kde je svědomí? Nikoliv v mozku. Rozum, moudrost je veliká síla. Intelligence je mocnost. Ale neznemožňuje zla ani bezcharakternosti, ani nečestnosti, ani zločinu. Svědomí je srdce. Srdce je štít proti pádu a úpadku. Mládeži je třeba, budiž to vysloveno odvážlivě, mládeži je třeba mravnosti, přirozené, jasné mravnosti, to jest píce, horoucnosti činu, práce, ušlechtilé chápavosti, touhy po charakteru, přísnosti k sobě, ovládnutí se, cudnosti, lidské živé pravdivosti, nepřetvářlivé pravdivosti a spravedlnosti srdce, jemné citlivosti svědomí.

Nejsou to planá, šosácká slova mravokárectví, nejsme a nejste andělé. Nade vším vznášej se krásná volnost a vzlet zápasů, boj života s vítězstvím činů. Stupně ke štěstí a zdaru jsou příkré, g neschůdné, pout k výšinám těžká. Ale jděte s odvahou a přímo, s odvahou svých mladistvých ctností. Vaše poklesky buďte jen klopýtnutím, neopírejte se o zdání a lži, abyste dosáhli cíle.

Zákony srdce řiďte vaši cestu mládí. Smysl života je láska. Ale jaká láska! Ne milování, kterým utrácíte to nejkrásnější na světě – vzývejte lásku něžnou, kladnou, plodnou, zářící, nesmírný souzvuk dvou životů.“

Neklanová ruka lpěla na mé. Tonda s Martou sklonili k sobě hlavy.

Černý talár zmizel. Porotci odcházeli za soudním dvorem.

Rozrušený pohyb. Dlouhá přestávka. Zmizelo napětí pohledů, slov. Průvan osvěžil vzduch, dveře stále zívaly. Cosi posvátného zbylo po vši hrůze. Ženy zřízenců nalévaly ze džbánů vody. Sklenice šly z ruky do ruky.

Tonda a Marta hovoří s neznámou paní. Oba vyděšeně naslouchají, doléhají k nám věty: „Ještě včera zde seděla! Podávali jsme si s ní ruce. Ano.“ Blížíme se k nim. „Minaret? Co se stalo?“

„Na dnešek v noci se zabila!“

„Nějaká láska. Nezdar. Uškrcena životem.“

„Tak tu sklíčena seděla včera, sama zápasící, bezradná, zoufalá. A následovala noc u otevřeného okna do hluboké tmy. Nedovedla se zadržet, nepřemohla zmatek, zmítající její duší.“

Lidé se hrnuly na chodby, tlačili se na schůdkách u stropu, venku se tvořily kroužky a zástupy procházejících se.

Hovor se zvedá, oživuje, chůze je potácivá. Zlatovlasá herečka opírá se znaveně o rámě mladého muže, sklání se k němu jako po dramatickém, é trašlivém napětí v divadle.

Vlákna nervová jsou zadrhnuta. Kdesi se ozvala slova smrt a provaz, škytnutá slova, mrazivě vyslovená, chuť zla proměněna v úžas, v požitek úžasu. Skvostná herečka se potácí dolů chodbou až ke konci, vzrušena jako svatá na zapálené hranici; šeptá svému průvodci vášnivé dojmy z hrůz soudního dvora.

Anna Šliková stála u zdi jako socha, rty sevřené, oči nedívající se do pohyblivého davu. Kdosi vedle ní řekl: „Hnus života. Každý si své cesty vyšlape.“

Herečka s černou náplastí na rudém líčku zavzlykala: „Co ti kluci dělali, co ti chudáci kluci dělali!“ Ze sálu se stále lidé hrnuli a jiní se tam vraceli. Všecko jako by se zmítalo v horkém vichru. Porota je zavřena na devatery zámky. Minuty rostly v hodiny. My s Neklanem jsme se jen dívali na měnící se živé obrazy.

„Je mi ho strašlivě líto!“ zašeptaly blízko nás nabarvené ženské rty, „Žalář je nejhorší trest. Nesnesla bych vazbu, býti zavřena...“

A jiný hlas: „Myslíte, že to udělali?“

Odpověď: „Já bych zařvala jako zvíře, kdyby mi řekli, že jsem zabila a byla bych nevinná!“ A za chvíli: On to tedy udělal, když mlčel, nezahal, nešťastník. Jsem zničena.“

„Vy jste ho znala?“

„Všickni jsme ho znali. Jak pak ne. Z barů, z kaváren.“

Vraceli jsme se na galerii porotní síně, od stropu až k zábradlí naplněné lidmi. Obžalovaní se vraceli, dvůr vstupoval, porotci usedali. V poryvech se zvedal a utichal hluk přitlumeně, strašidelně od člověka k člověku. Náhle se prodralo do stěsnaného domu ticho dusné, sevřené novým napětím. Neslyšitelná úzkost.

Státní zástupce vstal. Obřadnost děje se vystupňovala k hrůze. Neviditelný osud svazuje tvrdá vlákna.

Mladý zapisovatel střízlivým hlasem, bezvýrazně a přece se zsinálými rty čte svůj úkol, dlouhý, zevrubný výsledek porady porotců, každé slovo jako tepající puls až k důraznému výroku: První obžalovaný žurnalista odsuzuje se k trestu smrti provazem, druhý lékař k trestu smrti provazem, polehčujícími okolnostmi změněný na doživotní těžký žalář, třetí obviněný na patnáct let těžkého žaláře.

Právě při slovech k trestu smrti provazem vsunul se na galerii kolem strážníka do davu, do hrobového ticha nový člověk.

Byly pootevřené dveře neb se protáhl klíčovou dírkou? Podivný člověk, velmi vysoký, štíhlý, stařec, výrazné tváře, prošedivělé hlavy, krásný muž, nenápadné elegance obnošených šatů. Temnými očima obzíraje zástup, sotva se dotýkáje postav, provlékaje se opatrně hadovitě a přes všecku upjatost davu k soudnímu dvoru vzbuzuje pozornost, nový příchozí dospěl vzhůru ke stropu až k Anně Šlikové. V živosti jeho pohnutého vnímání celého osudného prostředí náhle zableskla neudržitelná radost. Jeho pronikavé oči hledaly a našly. Marta, hluboce zardělá, jemně se usmála, oči rozevřela, vítající ho oči, Tonda zbledl. A ku podivu, též Anna Šliková věděla, jako my všickni, neboť jaký byl úžas v její tváři, ona věděla, že osobnost, objevivší se mezi námi, jest Levan Megreli. ,

Dole se řečnilo, dole bez hlesu stáli odsouzenci. Jakmile se soud dostal přes ortel, Megreli zmizel za první hradbou těl a jemně se přesunul níže, lidé se uhýbali jako by byl vešel král nebo ďábel nebo prostě kdosi, požívající práva všudypřítomnosti, děkoval podivnými svými očima, opět mi zmizel s očí, a objevil se hned zcela blízko Marty.

Sklonil se k ní, vzal ji za ruku, stiskl ji, jako by se byli včera rozešli, dotkl se jejího ramene, dotkl se ramene Tondova, naznačuje vážnost okamžiku tam dole, ustoupil opět vzhůru až k Anně Šlikové opřel se o bílou zeď, převyšuje o hlavu všecky lidi v řadě. Zadíval se k tribunálu, snaže se porozuměti prudkým a vzrušujícím větám státního žalobce, že se chvílemi zdálo, že ti dva muži, onen v taláru dole a onen až u stropu, přitiskly k bílé stěně, stojí proti sobě, jeden vyslovující se zápalem své přesvědčení o cti a srdci, druhý, chápaje, že přišel k úryvku z dějství nynějšího světa, přijímá oslnivost hluboké pravdy, která jeho staré, vznětlivé srdce spojuje se vším, co nalézá v člověku opravdu lidským. Zatím co stojí nahoře, pozorný účastník dovršeného porotního líčení, jeho staré, vznětlivé srdce tluče zděšeným štěstím, že našel Martu krásnější se vším, s čím se mu svěřila z veliké dálky. Jeho oči našly si terč, v nějž vysršely celé srdce, ale tak podivně jemně a něžně; našly dítě, jemuž umíněnému dlouho popřál svobody, věda, že mu to prospěje na zdraví duše i těla. Martin drahý pohled a ten její úsměv Megreli zachytil do své lásky, která žije jen pro její

blaho. A jen tím ji nikdy neztratí. Dopátral se ihned všech okolností, poznal Tonda, šťastného člověka vedle ní, hle, má ustrašené oči před ním, před Levanem Megrelim, usmál se laskavě. Vzpomíná teď náhle na někoho, z dávné doby, nikdy ho nenapadlo při jméně Šlikové, až teď jméno Anna Šliková vysvitlo mu z hlubin vědomí. Potkali se v domě přítele Davida

Saradževa v Tiflise! I ona je překvapena, jistě před ní nebylo jeho jméno vysloveno.

Nastal náhlý rozchod. Přitlumený hukot.

Vycházeli jsme zvolna ze síně v proudícím davu. Nekonečně naplněné chodby, schody, člověk na člověku. Na ulici ohromný zástup přijímá zprávy rozsudku.

Konečně vzduch, večerní chlad, vůně jara. Anna se dorozumívá s Megrelim, jdou spolu. Marta opojena, vznáší se vedle nich s Tondou.

Slyšíme jeho něžné: „Ma chère petite fille“. „Vnučka“ Marta svým nejvnitřnějším pudem po štěstí ladila nás všechny do své tóniny. Zpívala život. I Tonda zrůžověl v tváři i v duši. Hle, taková by nebyla, kdyby mu chtěla ublížiti!

Takto se kráčí s rozkvetlými sny! Tondův strach o Martu povolil, přestal ho škrtit.

Marta je rozkošný sobec. Po těžkém utrpení dosáhla okřídlené vůle učiniti svůj život krásným. Původcem té rozevláté vůle je jistě Megreli.

XXXIII.

„Ovšem, cosi neobyčejného,“ říkal si Tonda osaměv. Když mluvil s Megrelim, s Martou, zaplašil pochybnosti, jakmile však odcházeli, ten vysoký stín a ta jasná, slunečná postavička, ohlížel se za nimi a zavíral v sobě trýznivé zděšení.

Marta přišla! Konečně k Tondovi přišla sama! Rozzářil se, všecky vrtochy zmizely. V omamném přesvědčení, že tato překvapující návštěva stačí k blaženosti do konce života, řítit se Martě vstříc. Úžasná chvíle. Bod, kolem něhož se točí svět. Jak je Marta krásná v bílých prostých šatech, jen perly vinou se jí po krku a prsou, perly, jichž se rád dotýká jako tepla jejího těla, mučivě drahý pocit. Přebírá jimi Martino tajemně zahřáté srdce. A jsou od Megreliho ty perly.

Marta přišla! Její svůdné a cudné pohyby, její nesmírné oči, proměnlivé oči, její nebeský úsměv, plný rozpakův a vášně. Nic falešného, nic strojeného, přizpůsobeného, zkrášleného. Jeho Marta přišla. Musila přijít, protože ho miluje. Ale neodejde mu? Úzkost, radost, závrať.

Ale v té chvíli nic nerozhoduje, jen že u něho jest, a sama. Sevřel ji pevně v objetí pažema, rukama, tlukotem srdce, zoufalým tlukotem srdce, očima, ústy, dechem. Bez otázek. Bez výčitek.

Čert vezmi problémy. Zachyt', člověče, krásu, a život jediné vteřiny prodluž si do věčnosti, a jdi si pak třebaš do jeskyně poustevničit! Zasmál se sám sobě a líbal její rty, a ona, ona, ona, jak se přivíjela k němu oddaně, něžně, zpovídajíc se ze své lásky každým pohybem těla, světlem svých očí.

„Miláčku Tondo! Tondo!“

Co jsem já? prolétlo jeho myslí. Co jsem proti starému Levanovi? Uzel nervů, plamen srdce. Má láska? Láska! On též Martu miluje, snad více a krásněji, obsažněji. Ne, ne, to je nemožné! Ale podivuhodně ji má rád.

„Tondo, já vím,“ řekla Marta, jako by slyšela jeho myšlenky. Víím, co bys rád řekl, ale ty mnoho nevíš, ani tolik ne, co já!“

Utišení a vroucní usadili se k oknu ke květinám, na konec kousku modrého nebe.

„Tondo, měj strpení!“

Byl ještě příliš zapředen v kouzlo předešlých okamžiků, aby se vzepřel. Raději Martu přitiskl k sobě jemně a laskavě, zakryl dlaněmi její oči, když řekla: „Teď budu povídati o Levanovi“. Vzala jeho ruce do svých a začla s příděchem trpělivého úsměvu:

„Levan vyrostl před ohromnými horami jako pyramidami, nastavenými od země k nebi, jako oltáři země u Černého moře v krajině Argonautů. Co se vytvoří v duši člověka za léta v samotě, v kráse, ve volnosti! To byl jeho život. Jezdával na svých koních do končin Mingrelie a Imerecie z rodného domu s dlouhými galeriemi, z nichž byla závratná vyhlídka do rajske krásy, jezdával podél zlatých vln moře a modrých obzorů nebes, zasněný hoch. Byl poslán svým otcem statkářem, průmyslníkem, vinařem do Ruska, do Evropy, do celého světa. Rytířství měl v krvi a zkušeností nabyt doma i v cizině. Je pravdomluvný a silný, ale slabý velikou dobrotivostí. Nekoná dobré jako program. Právě v neočekávanosti se projevuje, neboť dobrota vězí v jeho podstatě. Víš, Tondo, usměj se mi, ale myslívám si, že je asi potomek jejich legendárních obrů. Mně připadá obrem. Tak jsem se cítila pod jeho ochranou. Býti obrem znamená nejen sílu, ale i slabost. Je neuvěřitelně dobromyslný. Nikdy v nikom nehledá zlo. Nikdy v nikom nepředpokládá uskoku. Vidí všecko na světě svými světle poctivýma očima. Je pln moudré prostoty. Levan je smutný člověk. Tichý, shovívavý. Ale odvážlivý, nebojácný. Hrdinský. Pudově hrdinský. Poznal jsi jeho úsměv i zamlklost.“

„Ano, Marto, chodíváme spolu dlouho do noci.“

Marta řekla s dětinskou radostí: „Nerozpovídal se ti o králích a královnách, o svaté Nině, o básnících? O divných hradech a kláštorech? O slavných dobách a těžkých pohromách své vlasti Gruzie?“

„Povídá, vyptává se mnoho na náš národ, ale nejvíce mlčí, rád naslouchá, když vypravujeme.“

„Levan málo mluví, a málo se dotýká lidských důvěrností, více se dívá, proniká až do kořene všeho více pudově nežli přemýšlením. Jeho duše má oči.“

„O tobě nemluvil, Marto. Stále čekám. Sám jsem se neodhodlal.“

„Je přesvědčen, že všechno víš, jako on. Neřekl ti ani, že odjedeme, že s ním odjedu?“

Trochu se zajíkla, ale rychle se zbavila tísně. Vzplanula do ruda a pozorně hleděla Tondovi do očí. Jaký se v nich objevil úžas! Zděšení. Zesmutněla

Tonda nepromluvil, zhroutil se.

„Nikdy jsem ti netajila, že opět odjedu k Levanovi. Kdybych učinila něco proti své vůli, něco proti tomu co chci, zničila bych si své štěstí a tím i tvoje. Naše štěstí. Kdybys tušil, jak jsem tebou šťastna, Tondo!“ Usmívala se, byla oblita vnitřní září. Mluvila ve vytržení. „Teprve uvidíš, uznáš! Levanovi věř a budeš ho potom mít rád jako já. Všecko je pro naše štěstí,“ snížila hlas nakloněna až k jeho tváři:

„Tondo, chci, chci hluboce vědět, že tě miluji. Nermuť se, že pochybuji, ne ani o tobě ani o sobě, je to láska. Ale bojím se konce lásky. Co jsem to krutě nezažila? Vidíš! Zamysli se nad láskami! Tvá sestra Anna, Marek! A ve mně, jaká zela prázdnota, když jsem cítila, že není stopy ani po lásce ani po nenávisti k Milošovi.

Ty, Tondo, jsi jiný, a kdyby ses i citově změnil, tvá duše má obsah, nikdy by nebylo pusto. Já musím svou lásku k tobě postavit na něčem nezvratném. Není to vrtoch, snažím se, abys mi rozuměl, je to asi těžké, protože slova nevystihnou pohyb krve a toho tajemného, které se v člověku tvoří bez jeho odpovědnosti až na dně.

Chci být odpovědná sobě i tobě, chci více, chci vyhrát život a lásku. Má duše je plná tebe.“

Dívala se na něho šťastně, vidouc, že s jeho tváře zmizel smutek.

Řekl tiše: „Věřím ti.“

„Ó, jak já tobě. Já, víš, musím vědět, není-li má láska k tobě jen dítě.“

„Ať je, Marto. Jsi má jaká jsi,“ a dořekl si v duchu: „Strašně krásná a tichá v své žhavé smyslnosti a mučivé pravdivosti.“

Marta za chvíli řekla klidně a smutně: „U Levana jsem v bezpečí, ve velké lidské volnosti. Zachovej mi důvěru, dovrš mé štěstí.“

Konejšil ji tichými sliby. Hovořila již jako vyproštěna z úzkosti: „Anna Šliková je tvá sestra, Anna Bezová moje. Obě mají vzlet, rozmach, nejsou tak pozemké, jako já, ale ano, mám touhu létat, ale jsem spjata se zemí, s trávničky země, s brázdami země, s kamenitými břehy za jiskřícími vodami.“

„I ony jsou pozemšťanky jako ty, Marto, ale každá jste jiná. Křivdila bys jim.“

Zasmála se jasně.

XXXIV.

Megreli s Martou dočkali se narození našeho dítěte, dcery Jany. Všichni jsme se s Megrelim sblížili, získal si důvěry nás všech.

Když navštívil s Martou Annu Šlikovou před odjezdem do Paříže, svěřili jí, jen jí, že Marta očekává dítě.

„Nejen můj živelný vrtoch o lásce, problém mé lásky,“ velmi klidně vysvětlovala Marta Anně svůj odjezd, „ale ráda bych vyvázla z toho, co mi slibuje největší štěstí, bez úzkostí a bez světského hmatu. Nejprostší událost lidská, ale nesmírná pro mne. A proto chci, aby tiše, nevzrušeně uplynula, aby Tonda nebyl poplašen, aby se stalo vše co nejklidněji a v závětrí. Věřím pevně, že bude dobře. Megreli mě chápe a souhlasí.“

Anna slíbila, že je navštíví v Tarragoně, kam se přestěhují z Paříže, kde bude Marta v nejbezpečnější ochraně a péči. A těsně před odchodem z Prahy teprve oznámí Anna Šliková Tondovi šťastný výsledek. Bude jistě šťastný.

Možno-li si tak pěkně a prostě zařídit život, proč jej řešit jinak?

A Marta na rozchodu řekla: „Chci, chci, aby Tonda byl šťastný.“

Opět časné jaro naplňovalo Anin byt. Slunce od Petřína zářilo na město. Anna byla připravena na cestu.

Tonda usedl vedle ní. Zvolna mu všechno pověděla.

Zbledlý, užaslý jen úryvkovitě vyrážel slova: „Marta? Marta? Mně nic neřekla!“

„Říkají mu Ton. Máš syna.“

Rozplakal se. Vstal, šel k oknu, vrátil se k Anně, přitiskl se k ní.

Anna tiše mluvila, uklidňovala ho, přesvědčovala ho, že opravdu tak vše bylo dobře zařízeno. Napojovala jeho hořkost radostí.

„Znáš Martu. Máš ji rád právě takovou, svou.“

„Počkej na mne, pojedu s tebou.“

„Nech vše uzrání, nech mě jeti samotnou. Tvá práce, tvé přednášky Tondo, dočkáš se Marty i svého malého Tondy.“

„Jaká doba, co jsem ji neviděl, a píše jako by se nic nebylo stalo. Marta!“

Zamyslí se. „To je úžasné, Anno. A píše krásně. Moje...“

Anna ho vyrušila: „Dostala jsem dopis od Marka. Nežli odjedu, přečti si jej.“ Podala mu list.

Tonda četl. „Chce přijít k tobě, Anno! Volá tě, volá tě!“

„Jan mě volá,“ odpověděla klidně.

„A ty, Anno?“

„Což nechápeš, že já nic nemohu? Je příliš pozdě.“

„Tvá cesta?“

„Ach ne. Cesta! Je to asi strašně kruté, ale nemohu. Odepsala jsem Janovi.“

Na nádraží sešli se s Neklanem. Před odjezdem vlaku, řekl Tonda náhle rozhodnut: „Anno, pojedu ještě dnes, teď k Markovi. Za hodinu tam odjíždí rychlík. Zítř v noci se vrátím. Neklan mě zastane.“

„Jed', Tondo, jed'! Učiníš mi –“ nedořekla.

Rozloučili se krátce a s citovým zapřením.

Anna stála u okýnka. Vlak se vzdaloval.

Tonda s Neklanem chodili po nástupišti sem a tam pod ohromným skleněným poklopem, kde se blýštěly kolejnice, rozsvěcely lampy, vzdychaly nestvůrné vlaky do taktu lidských kroků.

Kouřili a přecházeli mlčíce. Tonda chvílemi nesouvisle promluvil, jeho pohyby byly nezvykle vzrušené. Neklan si to vysvětloval odjezdem Aniným k Martě.

Náhle Tonda: „Mrtvým jen položí kámen. Stromu nevsadí, květiny nedají.“

„Kdo, Tondo, a komu?“

„Tam v Gruzii. Ale on je silný člověk.“

„Levan Megreli?“

„Je tragika býti silným člověkem vůle a svědomí a býti členem malého národa.“

„Proto má Megreli tak něžný vztah k nám.“

„Silný člověk má tolik něžných slabostí,“ řekl Tonda, a Neklan se zasmál:
„Jako vy oba k Martě!“

„Já nejsem silný člověk, Neklane.“

„Drahý Tondo!“

Tonda si ho vzal pod paždí: „Měli básníky a krále, svobodu vlasti. Národové si často zavínají svou pohromu a porobu. Sobectvím, věrolomností, zradou, nekázní, nesnášlivostí, závistí, nepoctivostí.“

Neklan zavrtěl hlavou, co se asi děje v Tondovi, jaká chrlí slova. „Zlo přichází shora, od vládnoucích. Vždycky, Neklane, od mocných, vzdělaných, bohatých.“

Tonda mával rukou. „Jaký krásný kraj od moře Černého ke Kaspickému. Nekonečné ráje stromů, ovoce, vína, kvítí. Elbrus. Tondo, podíváme se tam někdy do jeho vlasti. Levan Megreli je člověk vášnivý a střídmý. Z mála lidí se sklonem k věrnosti, k stálosti až náruživé, až kamenné. Jako jsi ty, Neklane.“

Neklan se udiveně na něho zadíval.

Obecenstvo se hrnulo k vlaku, vráželo do nich. Dav se množil, chvat se stupňoval.

„Což, Tondo, abys nastoupil, chceš-li jeti k Markovi.“

„Chci, Neklane, ovšem.“ Uchopil jej za ruce a sklonil se až k jeho tváři a vydechl neudržitelně:

„Neklane, mám syna. No, nedívej se, jako bys spadl s měsíce. Máme syna. Tam. Marta. Jmenuje se Tonda. Nezdá se ti, že je to vítězství?“

„Tondo, miláčku!“ zvolal Neklan, strkaje ho do vlaku, ale Tonda ho prudce objal a políbil, skočil vzhůru. „Martě a Janě pověz!“ Zasmáli se.

„Tondo, Tondo,“ volal Neklan udiveně se dívaje za ním, „pozdrav Marka.“ Vlak se hnul.

„Ten jistě myslí, že jsem se zbláznil,“ řekl si Tonda usedaje do prázdného oddělení. Chtělo se mu křičet do hrčící písně vlaku: Mám syna, mám syna, Marta je moje!

Vlak mu zpíval tisíci písněmi, Tonda skandoval jeho rytmus vznícen otřásajícím dojmem svého otcovství. Všecky vrtochy a hořkosti ho opustily, jako bývalo ve chvílích, když Martu svíral v objetí. Myšlenky se řítily s vlakem a rozkvétaly s jarem.

Všecko mu bylo snadné a dostupné, na čemkoli utkvěl svým snem. Jede k Markovi, jede místo Anny. Byla ráda, že jede, dojalo ji to. Blouznil: „Musím z toho zla Marka dostat. Vše se dá napravit silnou vůlí! Anna nechce se s ním sejít, ale miluje ho dosud, ani neví a miluje Marka. Měla uplakané oči, ten dopis její byl napsán s velikou bolestí a zapřením citu. Já sám jsem si prával, aby neměla Marka ráda, že toho nezasluhuje. Ať jede Anna za Tonem, říkají mu Ton, je to vlastně krásné, že je znenadání na světě. Ton, jak Anna podivuhodně to jméno vyslovila – Ton, Ton. Ať jen jede za mým synem, za Martou, za moji ženou, milenkou. Vyrvu Marka z jedů, z vášně jedů, ze všech pekelných rozkoší a muk, ze samé smrti ho vyrvu, z drápů zla ho vyrvu. Konečně mu někdo vykřikne do očí: Dost! Dost! Postaví mu zrcadlo před duši. Já, ano, já. V památný den odhaleného tajemství. Martin muž a Tonův otec.“

Byla noc pod horami, noc s modrými světly, když Anna někde snad již spala, snad vzpomínala v ujíždějícím vlaku, když Tonda dojel do města, dojel k Markovu domu.

Vešel do předsíně, hledal pomocí žárovky, nikde nebylo zamčeno, zvonek nikoho neprobudil, otevřel dveře do tmavých komnat, z třetího pokoje rudé světlo pronikalo oblaky kouře.

Tonda našel tam Jana Marka zabořeného v křesle před mlčícím amplionem. Snad dříme, snad je zahloubán do myšlenek. Kniha leží na zemi u jeho nohou.

Tonda zvolal: „Jene Marku, pozdní návštěva, Jene Marku.“

Marek se vzchopil, jeho táhlá bílá ruka se zvedla do rudého světla, obrátil se tváří k Tondovi, zamrkal, hlavou trhavě zahýbal jako odháněje sen.

„Aj, Tondo, Tondo, kde ses tu vzal? Příteli, nejsi jen duch nebo r halucinace?“

„Vidíš, hochu, napadlo mě navštívit tě, jen odpusť, že jsem přišel v noci, divím se, že nejsi v posteli, ale sedíš tu před přístrojem, který už usnul.“

„Cos neslyšel Debussyho, muzikante bez not?“

Jako přízrak zjevil se Jan Tondovi, jako stoletý člověk, smrtelně bledý, s hlavou skoro lysou, s prořidlými zuby. Vstal a zase klesl do křesla.

„Neslyšel jsi? Právě, když tvé kroky se ozvaly, dozněl Debussy.“

„Žiješ v představách melodie,“ řekl Tonda, potřásaje mu rukou. Usedl k němu.

„Nikoli pouze v představách. Ve skutečnosti, jsem stále ve spojení s pevninou i s mořem.“

„Jsi tu tak sám, Jene? Vešel jsem až sem, věru by tě někdo m odnésti.“

„Sám! Mne by nikdo neodnesl,“ zavrtil hlavou se smíchem, „sám, zaplat' Pánbůh, sám. Jen stará ženská sem chodí mi uklízet, večer si jde po svém.“

A zcela probuzen, přenášel se po své obyčeji přes rozpaky.

„A co manželé Bezoví? Radují se?“

„Prý se rozmnožili,“ zesmál se Jan a přitiskl bradu ke krku a zase zvolna vzhlédl. „Děťátko, Jezulátko, což? Rodiče na vrcholu blaženosti. A svůdná Martička kmotrou?“

„Proč svůdná? A kmotrou je sestra Anna.“

„No, tebe by žádná nesvedla, Aristide!“

„A abys věděl, holčička se jmenuje Jana.“

Marek s namáháním vstal, hlavu schýlil, oči vytřeštil, pak mávl rukou. „Počkej tu okamžik, prosím tě, dojdu si pro kuřivo a pro kořalku, je vedle. Jana, Jana,“ vyrazil se smíchem.

Odplížil se do ordinačního pokoje, kterým se rozlilo oslnivé světlo nad přístroji, jako v pohybu zastavenými netvory, nad stoly, nad směsicí věcí, rozházených po podlaze.

Tonda se rozhlédl pokojem. Markovy krásné knihy zašpiněné, potřísněné válely se po zemi. Dech se v něm zatajil.

Marek dlouho se nevrací. Tonda přistoupil k nedovřeným dveřím, světelnou škvírou spatřil Marka s injekční jehlou v ruce. Hrozný obraz. Tonda se odtáhl do červeného přitní, usedl, tvář ponořil do dlaní.

Konečně se Marek vrátil, přinesl cigarety, Benediktinku a shledával skleničky. Usedli k malému stolku.

„Tedy Jana Bezová! A snad ne docela po mně?“ řekl Marek opřev bradu o ruku a stáhnuv posměšně tvář.

„Po tobě. Byla to Martina myšlenka, se souhlasem přijatá.“

Marek náhle pohodiv hlavou:

„Víš, Tondo, co je hadrový panák? Povím ti to, neboť nevíš, přiznej se bez mučení. Hadrový panák je pokoření, jemuž není na světě rovno. Mlč, nic nenamítej!“ natáhl krk, odvraceje se od zastřené lampy, chtěje asi hlavu ponořit do tmy, skryti, ale rudé světlo ji polilo jako krví.

„Ty nic nevíš, milý hochu, netušíš, jak je zábavné, když žena závidí ženě ne milence, ne žádoucího muže, když se rázem přesvědčíš, že tvá choť, manželka, prosím, závidí druhé ženě,“ zajíkl se, „svobody jí závidí, že není připoutána k tomu muži čili k Janu Markovi!“ Vbodl bradu na prsa. „To už je v ústech jen žluč, ne hořkost líbezného zeměžluči, ale surová, živočišná žluč, zelenožlutě do hnědá rozlezlá z vlastních vnitřností po jazyku, po patru, po duši. A v mozku je, člověče, jako na kavalcích mezi vojáky. To se ví, že to byla ohromná láska, Gusta, Gustynka! Vždyť mě dávno milovala, dávno, ještě za živobytí krásného Ferdyho, ha, ha, ha. Přišla ke mne jako archanděl zachránce, div mě křídly nezadusila. Ovšem nad Irenu vynikala něžností, Irena měla příchuť romantiky, šarm, neopravuj mne, nikoli kouzlo, šarm Ivce, inteligentní kočky. Až jde horký mráz po zádech z těch líbezných drápků, vtažených do atlasových pouzdérek.

A na konec chrliče. Znáš je, Tondo, ty okapové bestie na katedrálách s otevřenými držkami? Slyšel jsi, když se z chrličů řine voda, jak zpívá, kvílí, jak posměšně pláče? Parodie slzí a smíchu. Krása. Výplody mračen. Ach, nervy oblačné vody. Oblaka, jež táhnou dál a dál, neznámý cizince! Znáš to? Výborně, hochu, uhodl jsi, bratře Anny Šlikové! Baudelaire! Jenže když se žena zvrhne v chrliče, vrhne zlobu, oheň a síru, otravné plyny, jakých sotva vynaleznete, abyste zničili horempádem svět. Mlč, vím, co bys rád namítal! Nic, miláčku! Nic nevíš, co se stalo. K dávání hnus, jak říkával nebožtík Pelhřím. Ten by se stařec milý usmál! Jdu z ordinace a čirou náhodou najdu zde, na stolku u radia pro poštu připravené psaní, adresované Anně Šlikové. Nezalepené! Ťuklo mě to uvnitř, abych si je přečetl. Bráním se, ne z ušlechtilosti, čert ji spral, ale se schválností nečistí, co sem proto bylo položeno pro mne, abych se studem zalkl. Jak ženská dovede býti silnou, když jde o silný dojem!“

Jan se napil kořalky. Byl po injekci oživlý, oči mu výmluvně hrály. Kouřil cigaretu za cigaretou, popel rozhazuje po kobercích, oharky uhasínaje podešví.

„Neubráníl jsem se nástraze. A čtu. Hrozebnou výzvu Gustininu Anně, aby neprodleně ke mně přijela, vyměnila si místo s ní, aby se Janu Markovi obětovala z lásky, kterou celé věky vyznávala, počkej, užila divného slova, naznačující sílu toho vyznávání, nemohu si vzpomenout, mám je na jazyku to slovo. Ano: houževnatě. Kožené slovo, kožená láska jako řemen, jimž si hladový utahuje břicho, aby nepošel. Už moc řečním, vid', jako medium v transu. Měj strpení! Aby mi Anna dala zbytek svého života, který již pro nikoho nemá smyslu, a bude-li jí pobyt u mne nesnesitelný, aby klidně udělala konec, neboť nic neztratí, je na světě sama. Tondo, jaký zuřivý hněv byl v té jedovaté šťávě, jaký šílený vztek závidi, že Anna je volná, že mne nemá na krku, neboť její šíji neobtěžil manželský chomout s Janem Markem!“

Jeho krutý smích se shroutil do křesla:

„Jsem veliký hříšník před Hospodinem, Tondo.“ Mluvil tiše a zkrušeně:
„Za káznici byla mi ta ženská určena.“

„Anna mi nic neřekla, Jene.“

„Hm, já od té doby, kdy jsem spatřil, že Gusta ,dopis vsutku vhodila do poštovní schránky, zde naproti a po oknu, za nímž jsem stál, hlavou pohodila jako hřívou, oči kulatě na záclonu upřela, za níž jsem se skrýval, já od té chvíle v určité hodiny na listonoše číhal, nese-li Gustě odpověď'. Marně. Anna neodepsala. Arciť, nepřijela. Nesměj se mi, chlapče, že jiskřička naděje troufala si vzplanouti v mém zvodnatělém mozku jako zdrobnělý maják v bouři. Jaké ztroskotání na souši i na moři, Tondo! Gusta jednoho krásného, deštivého dne utekla. Netáži se po jejích záměrech.

Jsem sám. Sám, Tondo! Pamatuješ se, když ti maminka umřela, svěřil jsem ti, jak toužím býti sám. Ještě jsem tehda byl u Ireny. Anna je teď mou největší trýzní. Bývala i dříve,“ mluvil polosrozumitelně, až zcela smazaně, „když jsem ji zrazoval, ale teď z prohry života. Anna, i když

jsem všecko házel přes palubu, rozuměla mé proradné duši, zápasící duši. Já jsem se Anny držel i v nejhorších chvílích, když jsem ji opouštěl. Já jí nechtěl ztratit. To bývalo mou největší hrůzou, že ji ztratím.“

Za chvíli: „Naše knihy, čítali jsme je spolu.“ Rozhlédl se. Z druhé komnaty leskle se dívalo cínové kování veliké gotické knihovny, po zemi rozházené knihy jakoby mrkaly přistiženy v hanbě, utkvěl na nich očima polekanýma, zbloudilýma. Opakoval jako nepřítčný: „Naše knihy.“

A opět za chvíli: „Mírnila vždy mé výčitky svědomí, vymýšlela si omluvu.“ Strašně bolestně se usmál: „Pro všecky mé špatnosti měla geniální důvod. Vězela v mé duši na počátku jako růže, jakási rajská růže, omamující, zázračná, později přidružily se znatelné trny, a běda, trny zaryté až do srdce. A vyrvati trn znamenalo vykrváct.“

Hlas jeho umdlával. Tonda se snažil ukončiti hovor o Anně, ale Marek jen mávl rukou a dodal: „Anna mi citově podléhala, ale zůstala vždy svou, až trapně svou.“

Vypotácel se z pokoje zase do ordinační síně. Vrátil se po chvíli do červeného světla, promíseného již vzdálenou zelenavou mlhou svítání. Klesl do křesla.

„Sotva uvěříš, Tondo, ale ten vztah k Anně trvá dosud, čím je dnes tragičtější,“ upjatě pohlédl na Tonda s výrazem docela nefalšovaným, „tím je silnější.“

„Věřím,“ řekl Tonda, „ale zdali Anna uvěří, Jene!“

Marek rozjasnil tvář, čím se tak stalo, nedovedl si Tonda zodpověděti, zdali velikou vírou v její lásku neb účinkem jedu.

Znal tento Janův obličej velmi z dávna. Oči mu zmládlý, vrásky, které jeho tváři často dodávaly výrazu šklebu, proměnily se v náměsíční údiv, v očekávání něčeho krásného, přicházejícího.

„Povím ti něco strašného, Tondo. Gustin prokletý dopis Anně vnukl mi šílenou myšlenku. Do mozku se mi uhnízdila a vrtala, vrtala, až jsem ji proměnil v čin. Byl jsem rád, že Anna Gustě neodpověděla. Napsal jsem

já Anně psaní, odhodlal jsem se po takové době! Psal jsem, smím-li ji navštívit, že přijedu do Prahy, smím-li, přijme-li mě? Běsnil jsem a ke konci: Volám tě. Doslova tak. Nevíš, Tondo, co je vnitřní duševní třesavka? Ty dosud snad víš trochu, co je horečka lásky. Horečka lásky. Ne zimnice. Hrůza lásky. Strach. Anna poznala v životě strach. Mnou, Tondo. I já poznal strach, děs. Nemáš o něčem takovém ponětí, staré nemluvně.“

Tonda zrudnul. Přijímaje zповěď Janovu opravdu bratrsky, otevřenou duší, přece nepřestal myslet na úžasnou Aninu zprávu. Marta a syn. Pootevřel již ústa, aby Janovi odpověděl: Víím. Noci a noci jsem se třásl úzkostí, že ji ztratím. Odešla mi.

Vykřiknouti se mu chtělo: Bláhovče Jene, ponětí nemáš. Jsem otcem.

Ale stiskl zuby. Odvrátil se a spatřil ohromného bronzového břichatého Budhu, vynořivšího se z přitímí do prvního mdlého svítání. Marek sledoval jeho pohled, zasmál se chraptivě, ruku natáhl, ukazováček zabodl do vzduchu:

„Toho kovového Pánaboha, z lidí vyřazeného, nesl jsem z Indie až sem, až na toto proklaté místo. Člověče, to ti byla dřina, zatraceně se protížil Pánbůh na cestách, necestách pěšky až sem!“

Přitáhl Tonda k soše.

„Vlastnoručně jsem ho přivlékl já proklatec až sem k oknu, uondán schvácen. Vysmívá se mi někdy, sklenici jsem po něm hodil, stříkačku o něho jsem rozbil, nahlas se zachechtal, až se mu břicho pohupovalo. Ale zadnicí nepohnul, sedí pevně. Mně taky kdysi břicho narůstalo, ale propadlo se opět. Budhovi se neztratí. Díváš se za okno? Vidíš, pavouky pěstují. Zalézají do sklenice jako já do své díry k Budhovi a k radiu. Tkají pavučinu jako by to jejich povolání byla všechna sláva života vedle požírání much. Pozorují ty textilníky, vyrábějící rubáš věku. Tak jsem sám často zalézal v minulých dobách ne chytač, ale polapenec much.“

Vrátil se do křesla, přivřel oči a s rozšklebenou tváří řekl: „Přece nemohu žádat, aby sem do toho kriminálu Anna přišla, ale tázal jsem se, přijme-li mě ona. Už jsem se ti přiznal. Ale Anna odepsala.“

„Odepsala ti?“ zvolal Tonda.

„Co se divíš? Odepsala. Dnes přišlo psaní.“

Hledal v kapsách a vytáhl pomačkaný papír, potřísněný tabákem a krví, opět jej zachumlaný zastrčil do kapsy.

„Více toho psala, ale konec konců: Jene, teď Jene nechod! Tedy zavřela dveře přede mnou, Tondo.“

„Nezavřela, Marku, nezavřela!“

„Vzkříšení všeho mrtvého je nemožné!“

„Je možné, kamaráde, je nutné. Vše obživne!“

„Zeptej se Kamila, hlupáku! Vzkřísil už někoho?“

„A prve tak jsi se rozzářil!“

„Já? Snad odleskem z dávna. Ale drze jsem se rouhával. Teď jsem u konce. Ale ano, co krásy bylo! Srdce se křečovitě svírá. Co všechno bylo na počátku! Teď je konec.“

Tonda položil ruku na jeho rámě: „Jene, Anna právě odjela. Dnes večer odjela. Ale až se vrátí!“

„Kam odjela?“ zachroptěl Marek suchými, zahnědlými rty rozčleňuje slova, usmíval se, aby se nezdálo, že příliš trpí.

Strašné ticho. Upřel oči na Tonda, oči bezbarvé studny, rozšklebená ústa.

„Do Španěl. Za Martou.“

„Ale, za tou krasavicí?“ vzpružil se Jan v okamžiku. Vyndal cigaretu a hmatal po ohni. Tonda mu zapálil.

Odhodil hořící cigaretu na koberec a umačkal ji chodidlem.

„Počkej, Toníčku!“ vydechl a vešel opět do ordinace, kde se nestvůrně zvedaly přístroje do bledého jitřního světla.

Kupodivu rychle se vrátil. A spustil: „Robespier se taky nedovedl střelit, rozbil si hubu, jel ke guilotině jako bába v šátku. Ani já bych neměl pevnou ruku. A jedy na mne smrtelně neúčinkují.“

„Marku, Marku! Účinkují hůře nežli smrtelně,“ zvolal Tonda rozechvěn.

„Hlupáku! To si člověk myslí. Já řvu někdy do rádia SOS – SOS. Jistě to Anna slyší v pokoji, vsunutém do měsíční noci mezi věže, zahrady oblaky a hvězdy. A že k Martě jede, řekl jsi?“

Natáhl nohy a ruce k nim přitiskl, zuby zaskřípěl v nepřekonatelné bolesti a zaúpěl: „Ježíši Kriste!“

Tondovi se zjevovalo dřevo kříže, ležící pod tělem Jana Marka... „Vidíš, Marku, ubližuješ si. Ničíš se. Vyslyš mě, Jene, promluv ke své vůli vážně a pevně. Zanech jedů. Dej se někam zavřít. Vyprosti se ze zajetí! Anna přijede. Nezůstane tam navždy. Uvidíš, všechno se zjasní. Je to v tvé moci a síle. Jen chtěj, jen se vzchop k životu, náš drahý Jene. Slyšíš? Kamila ti zase pošlu!“

Marek z jemného úsměvu se náhle zachmuřil a zvolal:

„Jen ne Kamila, psychiatra, nepustil bych ho k sobě. Tady je jich nadbytek, dobytků. A necloumej mnou tak. Já tě nejen slyším, ale i důkladně cítím tvá pářata.“

A opět se usmál a tiše řekl: „Anně tedy pověz, až se vrátí, že se již ze všeho probírám, čtu, plovu v Dunaji a chytám ryby, jezdím na koni šermuji, ordinuji doma, léčím vojáky v nemocnici, dělám vědu, literaturu a hudbu. A co že jela za Martičkou?“

„Jene, Marta je moje milá, má budoucí žena,“ odpověděl Tonda ostýchavě.

Marek se rozjevil a drsně se rozesmál, až se zakymácel.

„Člověče, nechvástej se, ta má cizozemce, prý ohromného boháče, který má zámky po celém světě, někde snad i schovaný trůn. Tam na východě je všechno možné.“ Vzlykl.

Tonda řekl klidně, nezadržitelně šťastně: „My máme syna.“

Marek asi myslel, že sní, že ho přemohla dřímota. Plácl se na čelo, zatřepal hlavou, otvíral násilně oči. Až promluvil:

„Člověče, Tondo, cos to povídal? Ty že máš syna? Z Prahy do Španělska snad?“

Tonda zalitoval, že Markovi řekl o dítěti, že nedovedl zadržeti svého štěstí v srdci. Řekl omlouvá vě:

„Okolnosti, Marku, později se dozvíš.“ Marek se jízlivě, skandovaně zasmál s výkyvy hlavou.

A Tonda promluvil stydlivě, aby zmírnil dojem svého přiznání, jež snad Jana pobouřilo: „Nemysli si, Jene, nebylo všechno tak prosté. Mnoho jsem trpěl. Osudy jsou často složitější, nežli se zdá. Sestra Anna jede k mému dítěti, Anna, kterou jsi volal, Anna, kterou jsi chtěl navštívit.“ Mluvil náhle k Markovi jako k těžce nemocnému, „Anna po cestě vrátí se k nám a ty přijedeš a všechno bude jak bývalo na počátku. Čiň, ať se uzdravíš!“

Marek utichlý, nechtěje se vzdáti ironického přízvuku:

„Vynasnažím se, abych byl zdrav, Tondo, přijdu třeba ve smokinku.“ Tvář se mu zbrázdila hrozným smutkem.

„Marku, nebuď zlý k sobě,“ konejšil ho Tonda.

Marek se usmál, očima zamrkal, vzdychl, mluvil klidně jako ze sna.

„Rozednívá se. Anna se již asi dívá na obrázky v okně, které utíkají v liniích, nenáležejí jednomu obzoru. Na konci i na počátku běží svět. Často jej asi Anna přeškrtnla jako nepodařený úkol. Co chyb asi našel v něm censor Demiurgův.“

Jan usínal. Tonda jej pobízel, aby si ulehl.

„Tady nejlépe se mi spí, tady v křesle nebo na pohovce, nenávidím ložnic. A ty si jdi lehnout.“

„Dobře, Jene.“

„A přece, Tondo, nebudeme-li střízliví, nevyžene nás nikdo z ráje.“
Podával mu ruku. „Nepřihrne-li se ohnivý meč.“

Svítání odhalovalo ve vedlejší ordinační síni elektrické přístroje, odpočívající jako navždy.

Tiskl Tondovi ruku: „Ať je s ní přízeň džunglí,“ vydechl, natáhl se v křesle a usnul. Jeho bílé, táhlé ruce se napjaly, jako by sáhaly za svítáním, aby našly cestu, šedivá záplava odhalovala všechny kouty, mdlé světlo lampy s červeným stínidlem ronilo po koberci pohyblivá světla jako krůpěje krve.

Tonda zhasl světlo. Budha pohodlně usazen s dobráckým humorem se díval na strašlivý nelad kolem sebe. A Tonda s ním, ale smutně sklíčen.

Úpadek, hynutí, zkáza vyvstávaly hrůzně s příchodem slunce. Jan Marek tiše oddechoval ze spaní, ale jeho bledost a sešlost poděsily Tonda, slzy stékaly s jeho očí, plakal nad Janem rozcitlivěn vlastním osudem. Usadil se k Markovi. Jako v nekonečném filmu putovali jeho duší sestra Anna, maminka, sourozenci, Marek, Marta se synem, Levan, Bezovi. Rozjihlý opakoval po Janu Markovi zbožně jako v horoucím zaklínání, dívaje se do jeho zmučené tváře: „Nebudme střízliví, a nikdo nás nevyžene z ráje! Nebudme střízliví, a nikdo nás nevyžene z ráje!“

XXXV.

Anna Šliková vyvolávala si všecky minulé osudy svého života z duše na své samotářské pouti, nesla v sobě všechno, co opustila. Procházela sady pomorančovníkovými, jejich květy dýchaly na míle daleko, a zlaté ovoce prosycovalo vzduch silicí své kůry, kráčela po březích moře, v němž se shlížela opojená obloha, v zrcadle malé zeměkoule, se svůdnými proměnami barev. Putovala město od města, dějinami věků, vyrytými do památných zdí chrámův a paláců, toulala se vlnami starých uliček.

Zachycovala do velikonočních písní údery palem, tisíce listů, vzdychajících v dětských ručkách, schylujících se k dlažbě katedrály, odkud zezlátlé štíhlé sloupy vzlétaly vzhůru ke stropu, jako památné modlitby jejich tvůrců.

Do slavnostního hlaholu zvonů ozvala se na náměstíčku Beethovenova V. symfonie. V otevřeném okně paláce, kde poslouchával Karel V. hudbu velikonoční, objevil se jí bledý obličej, lapající vzduch, rozvířený melodií. Jan Marek není zde, nikdy s ní nebyl v cizině, nikdy ani přání svého nevyslovila. Temné oči Španělek jiskřily pod černými vlasy s krajkami, zdviženými želvovinovými hřebeny. Kterou z nich by sis vyvolil za milenku? Slyšíš až odtud Beethovena?

Kamenné sloupy snoubily se s nápěvem.

Přivolávala si maminčiny oči, jak se na ni dívaly v polosnu naposledy. Upřádala si legendu o lidském bytí. Stará maminka usíná do věčného ticha uspaná ukolébavkou své dcery. Proměněné úkoly.

Nad alabastrovou hrobkou stál smutný rytíř. Hledí na Annu s odlétavým úsměvem, jako Jan Marek v Středohoří, když spolu seděli na poražených kmenech bukových. Jak je tomu dávno? Dnes je smutnou tulačkou, zastavující se užaslá nad výtvary síly a hloubky duše dávných lidí. Zástupy lidí.

V Toledu v domě Greccově usednuvši, zamyslí se v mocném pohnutí, když v jeho postavách úzkých tváří a temných očí spatřila též muže očí bledých, na ní utkvělých, s pootevřenými rty v utrpení, jak se podobá

Janovi! Všecko tak známé potkává, tak blízké. Cítila nejen přítomnost Janovu, ale i Greccovu. Co je nepřítomnost?

A pak u katedrály toledské nesešel na patníku vyzáblý don Quijote? Když Anna se přiblížila, napřáhl k ní bílou pravici, poznala tu přeštlou ruku se smaragdovým prstenem. Od koho jej dostal? První od své maminky a když jej rozdal, dala mu druhý Anna. Jan Marek. Jde s ní mátoha se zkřiveným úsměvem, po prvé v životě ji provází jako milenku, aby se mu neztratila, aby jí nebylo ublíženo v dálných končinách světa. Unikla mu do Sevilly, Granady, přes Sieru Navadu, zahrady růží, azurové vlny, ledové záře, alhambrové sny, galerie zázračných pláten. Potkávala mezi tisíci a tisíci Quijota a každý měl Janovu podobu.

V mešitě cordovské v lese sloupů množovaly temně barevné ornamenty pohyb sloupů do nekonečna. Možno zablouditi.

Do nekonečna. Cosi vyprchalo z její duše: žárlivost. Jak kdysi stahovala její hrdlo, jak se ovládala v bledosti hrůzy před rostoucí příšerou ve tmě, spasila se vždy vírou v jeho lásku, a vůlí, aby nikdo se nedopátral hloubky zasazené rány a šílené bolesti. Ani maminka, ani on.

Osamocovala se v životě. Návraty Janovy k Anně netrvaly, vždy uvěřil v ryzost nových útoků na své srdce.

Anna přivřela oči, opřena o sloup. Jak je vysvobozena z trýzně lásky! Přivřela oči před prudkým jasem. Odkud vletělo náhle světlo do šerého chrámu? Všecko se prozlatilo, sloupy podobny pňům stoletých stromů daleko široko. Ale odkud slunce vešlo? Kněz, vysoký štíhlý, vznosným krokem proplétal se sloupovím, objevoval se, mizel, aby unikl, aby se vrátil záludnými, bludnými cestami, hedvábná klerika barvy zvadlých růží a zapadajícího slunce se stem knoflíčků šeptala a vanula stále blízko mezi sloupy, až jeho tvář se octla na dohled v mezeře sloupů, Anna poznala profil, jediný profil na světě, veliký zahnutý nos, a Janův pohyb chůze, nebyl to Quijote, který v Granadě kráčel v řetěze červeně oblečených mnichů a po Anně se ohlížel až se jí dech zatajil před tím přízrakem?

Anna se zastavila na sluncem zlacené půdě v krajině otevřených prostorů. Nad dalekou rovinou azurová spousta, nesmírný modrý zvon, klenba modrost všech modrostí. Na konci svítí moře a oranžově plane sad, dýchající vůní. Větrné mlýny stojí nepohnutě, vbodnuty rameny do blankytu. Krajina de la Mancha. Na své Rosinantě sedí Quijote, svírá otěže vzpínajícího se koně, zahnutý nos vražený do modrého vzduchu, oči zaslzené a cosi volá, volá. Přijel z Tobosy?

Je smrtelně bledý. Vyzáblý. Zsinalý.

„Anno, Anno, Anno!“

Anna stojí zkamenělá, naslouchá.

„Sám sebe jsem klamal, za každým krokem klamal.“

Zastavil koně, rozpiál ruce.

„Celý život jsem šel, abych došel až k těmto stupňům, vedoucím do nebe, celý život jsem šel, potácej se mezi láskou a hříchem, abych došel k tomuto patníku, otlučenému ostruhami bludných rytířů, celý život jsem šel, abych vysvobodil svou oklamanou milenkou, abych vzkřísil její víru, abych ji unesl k oltáři svatého Graalu na svaté hoře.“

„Jene Marku, Jene Marku!“

Don Quijote upřel zmatený pohled na Annu, jeho zestárlý, hubený obličej se svislými tvářemi, s pootevřenými bezzubými ústy, rty okoralými žízní, se zkřivil, vyhaslé oči se zděšeně zvedly, probuzené z úporných myšlenek.

Anna ho opouští. Opouští. Co se objevilo jeho zraku? Hučí moře nebo vzduch. Letadlo? Oblak?

Nad krajinou Manchou zvedl se od moře vítr, zvolna zamával křídly větrného mlýna. Oblak stoupal nad roztočený kříž větrného mlýna, nad rozprostřenou, horkou zemí, stoupal nad oranžové sady se zlatou vůní, nad moře modré do nejmodřejší výšky.

„Mizím ti na oblačné lodi, Jene Marku, chvátám za Tondovým dítětem, ale jdu též, abych unikla svodu tvého pouta. Hledal jsi srdce své a pozdě jsi je našel! Jdu sama na Montserrat, Jene Marku. Kdysi jsme blouznili, že vystoupíme spolu od moře, od velikého průvodu katedrál, až od té poslední bludištěm skal na svatou horu. Spolu. Netušila jsem, že se mi stane Montserrat samotářskou poutí, která bude loučením s tebou, Jene Marku, Jene Marku.“

Anna šla od moře, jak kdysi snili s Janem na smaragdovém trávníku pod Karlštejnem.

Pětiletá po prvé s rodiči byla. na památném hradě a naslouchala tatínkově pohádce o něm. Čtrnáctiletá přišla na Karlštejn již s plápolavou představou o tajemném svatém Graalu. Jest kdesi hrad na vysoké strmé skále, na tom hradě zázračná kaple, andělé na oltáři drží v rukou křišťálový kalich s krví Kristovou, vyvolení rytíři ostříhají ono posvátné místo. Jsou nesmrtelní. Kdo spatří rudou krev Spasitelovu, šarlatově planoucí v křišťálu, stane se nesmrtelným.

S jakou dychtivostí vešla Anna do kaple svatého kříže, kterou dal Karel IV. zhotoviti podle středověké pověsti o svatém Graalu. Na blankytném stropě bývaly hvězdy a slunce z ryzího zlata a visely veliké chrysolity dolů třpytící se jarní zelení, napojené září slunečnou. Císař Karel toulával se asi z Francie, z Paříže, z Avignonu daleko, široko a přišel i na Montserrat, blouznivý císař, jako jeden z dobrodružných rytířů z družiny Artušovy, kteří hledali svatého Graala. Karel si jej stvořil doma, v Čechách, nejmilejším útulku před světem, císař, básník z rodu bludných rytířů, milovník našich kamenů, horoucí ctitel krásy, naivní sběratel svatých ostatků.

Po letech octla se Anna s Markem na Karlštejně. Lesy se probouzely, rozezpívání ptáci lítali jim nad hlavami, podléštky a sasanky usmívaly se pod jejich kroky, kočky jívy se stříbřily v modrém vzduchu.

Nesmrtelná láska bila jim v srdcích před hradem se svatým Graalem. A slíbili si stoupající úzkou pěšinou vzhůru:

„Přijde jarní den, jako je dnešní, kdy půjdeme spolu na legendární Montserrat, nejromantičtěj

ším bludištěm skal, do nebe stoupajících, útvarů divotvorných, půjdeme spolu k svatému Graalu. Rytíři bloudili za nesmrtelností. My nalezneme naši nesmrtelnost v lásce.“

Jaké tehda bylo jaro a jaká nesmírná víra! Křehké jsou víry o veliké blaženosti lidské. Křehká je blaženost lidská, neboť vše nejkrásnější podléhá pohybu věků. V pohybu je krása. I když jeho zpěv zní nad zdánlivě nehybnými skalami svatých hor.

Cosi nadzemského nesla v duši Anna Šliková cestou na Montserrat. Vůz zvolna stoupal. Procesí skal též jde vzhůru, zatačí se, rozvinuje se, tvoří sloupy, srázy, propasti a daleké výšiny až závratné. Věnce květin omamných vůní rozkvétají v hlubinách lesů. Kolik kroků tvořilo po těch cestách řetězy vzdechů, kolik pramenů slz vyschlo v prachu v tisíci a tisíci lidských šlépějích?

Písňe poutnické mlčely toho dne, bylo veliké ticho, jen poryvem větru, který přinášel slané výpary z moře, zašuměly chvílemi koruny staletých stromů, a hlasy ptáků se přiblížily. Nikde živé duše. Jen ptáci přilétají a odlétají. Kdo bloudil těmito lesy? Kdo hledal sílicí a léčivé byliny? Kdo kráčeje po příkrých pěšinách, necestách skláněl hlavu až k zemi? Svaté Tereza, jasná, usměvavá? Inigo Lopez de Recalde, utíkaje se do stínu svých bouřlivých rozporů se světem? Vztyčoval zde hlavu ke hvězdám don Quijote na své Rosinantě? A neobjeví se Anně za oklikou skály jeho stín? Jeho zvěčnělý, ubohý lidský stín? Annu již neprovázel jeho zjev, ale podoba Janova jako z kamene vytesaná tkvěla v její duši.

Skály se rozstupovaly a opět sblížovaly jako by zavíraly přístup na vrchol hory.

Nevzdychl někdo velmi blízko? Byl to snad jen její vlastní vzdech. Neputuje Anna po století a století světem, tulačka, hledající ztracenou lásku?

Slunce vystupuje nad kameny a rozsvěcuje po cestách a prohlubních a po mechu zlatá světla. Kde je moře? Teď zasvítilo safírově. Kde je svět? Všude, všude. A Čechy? Čechy na severu a v duši. Jaká veliká samota! Kolem do kola zase lesy a zase kvítí, divoké zahrady s blankytnými a bílými zvony, zlatými korunkami, rudými kalíšky, fialovými hrozny, nachovými hvězdicemi, něžnými tyčinkami a nadýchnutými oranžovými pestíky. Spousty břečťanu.

Tudy svatí kráčeli bosýma nohama, andělé se schýlenými křídly v smutku, nešťastní lidé a pokoření, králové a královny zadumaní, hříšníci zemdlení, milenci bezútěšní i roztoužení, poutníci zkroušení, Anna se staletím svého bolestného a přece divukrásného života. Ach lesy! Kdy ona blažená jako pták mezi ptactvem nebeským lítala ruku v ruce s milencem po lesích za zpěvu ptáků a hmyzu a větví a kvítí a neviditelných harf slunce a luny, za nejhlubšího ticha, za šepotu pramenů a vějířů motýlích křídel nad listy kapradin a vysokých mechů, za šelestu kroků blížící se noci?

Plna víry tehda v život a v celý svět, v jehož závratné výši se teď zastavila nahoře, nahoře, do jehož dálek se noří. Jaká minulost proudu století je za ní, jaké tajemství svatého Graalu před ní?

Vešla do chrámu. Její oslněné oči vnímaly ve tmě jen hořící keř rozžatých svíček s oparem světelným, jako zdrobnělý vesmír s miliony obíhajících a kroužících tělísek. Zavřela oči. A v temně nachovém prostoru za oponou víček spatřila křišťálový kalich, v němž granátově svítily krupěje krve lidské i božské. *

Tajemství svatého Graalu: srdce.

Věčnost, začátek a konec, vesmír, svět, nekonečnost, naše zeměkoule?

Před Annou rudě svítilo horoucí srdce z lidské a božské krve.

Srdce je síla a smysl života. Láska je síla a smysl života. Zdroj činů. Zdroj velkých skutků. Nesmrtelnosti. Jak jí napsal kdysi dávno Jan v mladickém zápalu a blouznivosti dojemné, patetické:

„Řekni jediné osvobozující slovo, a pyšným mostem překlenu propast, a věčně klečeti budu u nohou tvých! Po vypjatém oblouku lásky, neznající ani času ani dalek přijdu k Tobě a život můj bude naplněn a zdůvodněn. Cítím zase sílu v křídlech svých k letu s Tebou, cítím odvahu v duši k životu pro Tebe. Buď vznikem mým a koncem. Posvět' Graal můj rubínem svaté své krve! Ó, skloň se ke mně do hlubin!“

Ozářená oblaka plula nad skalami. Jak to všecko bylo daleké a mladé. Úsměv usedl plaše na její rty. Je konec života. Veliký mír volnosti. Bez zápasu, bez pochybností. Čas jde šílenou rychlostí, stále větší a větší rychlostí.

Sečká na stupni v ohromné výši podivné skladby skal samotářských s růžovými vrstvami jako červánky dotýkanými a s plochami fialovými jako šalvěji vyslanými, až sem pro ni přijde Levan Megreli.

Schůzka na svaté hoře, kde v noci svítí keře rozžatých hvězd nad zázračnými prameny, sochami světců, poustevnami, svatyněmi, kde skládali poutníci hříšní a zbožní zbraně člověka proti člověku a vzývali lásku boží pro lásku lidskou.

Megreli vedle ní promluvil, ruku jí podal, jako by se včera byli rozešli.

„Marta vás dychtivě očekává, ale zůstala doma u dítěte, sluníčko krásně zapadá, pojedme!“

A již ve voze: „Marta je krásná, živelný příboj srdečnosti a pravdy. A štěstí! Až budou s Tondou!“

Rychlost vozu podobala se letu, pohybem barev a předmětů v klesajících křivkách tvořily se závratně složité představy. Hvězdy se rozsvěcely v zastíněných cípech oblohy. A od ne j vyšší ho bodu skal stále daleké a bližší a bližší, proměnlivé modré moře, vzduch byl nasycen jeho svěží, slanou vůní.

Megreli chvílemi mluvil, jeho věty zněly v letu jako závan a únik větru.

„Kdo by si byl pomyslíl, Anno, tehda před válkou, když přítel David nás sezval, aby vám ukázal náš svět, že se sejdeme v Praze, že si vás

přivezu do Tarragony! Učenci, umělci sešli se v Davidově domě. Slyšela jste naše písně, Cagareli tančila úžasně pro vás, Anno, už je mrtva. Skoro všichni. Kachetynským vínem jsme vám připíjeli. Po ruzii jsme vás vozili.“

Barcelona osvětlená. Moře. Pomorančové sady. Soumrak levandulový, prozracený.

„Říkal jsem si: Nic nemůžeš zachrániti. Vichr poráží svět. Jen malou, křehkou, drahou ženu můžeš zachrániti. Život přináší výčitky svědomí. Uvnitř v člověku je tajemný neznámý původ činů. Tisíce nás má svědomí obtíženo vinou pro tu nekonečnou pohromu. Tam jest mi ještě silněji přiložiti ruku k dílu. Jsem stále spojen s vlastí. Až se vrátím...“

Všechn cit pro krásu se mi roznítil Martou. Budiž mi omluvou, že jsem pro sebe jiného nechtěl nežli rozkoš zbožnění na konci života.“

Anna se ztrácela úplně v sobě. Byla by tak chtěla jeti dále do hluboké noci a pak v ní osaměti. Zpověď Megreliho ač stručná, ač přerývaná hlukem stroje, dávala jí obsah celého jeho života.

„Přijíždíme k našemu údolí. Stoupáme do hor. Přfliš se stmívá. Od nás z oken, ze zahrad, z vinic spatříte moře, v dálce Pyreneje. Hle maják, náš nejbližší.“

Projížděli příkrým stromořadím, a ohybem silnice k východu dosáhli široké parkové cesty se zástupem stromů.

Vůz se zastavil. Dům se rozsvítil. Marta přiběhla a bouřlivě Annu objala.

„Ton ještě nespí, čeká!“

„Vida, ubohý Tonda již čeká! Záhy se učí trpělivosti a nejistotě!“ řekl Megreli uváděje Annu do svého domu.

Tonda, Levan, Marta.

Anna mívala snové stavy, jež se snažila ovládnouti, aby se přizpůsobila skutečnosti. Nenalézala slov, vnímala prostředí jako ve snu. Spatřila před sebou znovuzrozeného Tonda, bratra Tonda, když přišel na svět, když

čtyřměsíční se na ni díval, když jeho fialkové oči se rozhlížely a zlaté kadeře mu svítily nad bílým čelem.

Jiskřivá veselost Martina ji probouzela jako malého Tonu. Megreli podal jí ho do náručí. A to již byl nový kus světa před ní.

Uvedli Annu do jejího krásného pokoje. Světla po nebi a po zemi a po moři. Dole město, stíny stromů, katedrála.

„Ton usnul, dočkal se. I ten vzdálený se dočká,“ oznamovala Marta, když se podávala večeře. Mluvila tiše, chodila po špičkách, Tonova postýlka byla přenesena do vedlejšího pokoje. A Marta stále k dítěti odcházela.

„Něco divného se mu asi zdá! Zamával ručičkami, něco odhání nebo chytá. Miluje přírodu. Poslouchá ptáky, když k němu usedají a zpívají. Má hudební nadání. Snad se mu zdálo, že ho koupu v moři. Až uvidíš, jak si hraje s vodou, jakou má radost, když vlny běží! A jaké má pěstičky, naznačující vůli a sílu. Rád si je tiskne ve spaní k tvářičkám. Usmívá se ze spaní. Často se mu něco krásného zdá. Snad o sestřenci Janě. Zná její obrázek. A což malá Jana Bezová, ta o něm nic neví. Jak se na ni těšíme! Zpřátelím s ní Tona. Je mladší kluk! Nu, ať! Bude přece jejím rytířem, vid' Levane.“ Megreli se stále usmíval, z každého Martina slova se radoval.

Tiše povídala Anně: „Miluji Tonda. Nevím, zdali více jeho neobyčejnosí nebo jeho prostou, dětskou duši. A je na světě Ton. Dítě!“ Div se nezajíkla. Slzy jí stály v očích. „Jsem tu šťastna jistotou, že mám na světě Tonda. Ať zatím neví, jak jsem se do něho zbláznila. Ale chodím po sadech až dole u moře, s dítětem si povídám o Tondovi, tatínkovi, ono jen pobroukává, a já se sama sobě směji. Stále na Tonda myslím, jak se mu v Praze stýská a co asi říkal, když jsi mu řekla, co se stalo. Že plakal? To je krásné. Míti příboj citů v sobě, lásky, je štěstí, veliké štěstí. Milovati. Chtěla jsem jistotu. A mám ji teď. Tonda Šlik je můj, a Levanův, vid' Levanův syn.“

Megreli jí políbil ruku. Hleděl na ni s velikou něžností. Nalévaje vína: „Z falernské révy, za dob římských tu zasazené. Vracejte se k nám do Tarragony, kdy se vám zachce dálky a samoty, drahá Anno. Odjíždím

často, ale i když mne tu nenajdete, buďte tu doma. Býval jsem tu vždycky rád“

„A teď jsi tu nejraději,“ řekla vesele Marta.

„Tedy falernského, na zdraví!“ připíjel Megreli Anně. „A dobrou noc.“

Ráno vyšla si Anna olivovými sady a mandlovými stráněmi dolů do Tarragony, aby z blízka spatřila zvony, které ji probudily do nového dne. Poslední katedrála před cestou k domovu! Procházela chrámem pod ohromnou kopulí, křížovými chodbami, loděmi a kaplemi, vracela se opět mezi květiny do křížové chodby. Říkala si: „Jaká pošetlost, Marto, chtít jistotu lásky, vůbec jistotu čehokoli. Což nestačí milovati? Panna Maria s dítětem: láska. Svatá Tekla, patronka Tarragony: láska.“

A náhle. Je to přelud? Na dvorečku pod stromy; klobouk v ruce, hlavu vzhůru? Opravdu: Tonda. A již ji spatřil, již se objali a již jdou spolu, a oči jejich spolu se toulají po horoucím zázraku krásy, po pilířích, obloucích, ohromné růžici, po sličné zvonici.

Tonda přišel, neodolal. Přespal v Tarragoně, jde nahoru. Konečně! Neodolal, nečekal vyzvání.

Přitisknutí k sobě, ubírali se zvolna městečkem. Jaká krása, že se shledali na své ranní procházce u katedrály. Tondova dychtivost po Martě a dítěti byla brzděna úzkostí, sevřeným srdcem, přeplněným láskou. Ta chvíle! Rozběhl by se, zavolal by, uchvátil by.

Šli stříbrnými olivovými sady. Kroky byly Tondovi pomalé, a přece je zdržoval.

V stromořadí mandloní se zastavili, Tonda držel Aninu ruku ve své, ptáci zpívali, cikády zvonily, motýlové přelétali s květin, vzduch šuměl, slunce usedalo do zelených stínů. Obrátili se k moři a k horám v dálce...

Tam jsou Čechy.

„Jan Marek?“ O všech již Tonda povídal. Jen o Janovi se nezmiňoval.

„Jan Marek před čtrnácti dny zemřel.“ Hluboké, těžké ticho v jásavě rozdýchaném vzduchu. Šli mlčky, přitisknuti k sobě a tiše mluvili.

A pak Anna poprosila Tonda: „Jdi napřed. Jistě je najdeš v zahradě u snídaně. Přijdu za tebou.“

Zůstala sama uprostřed kvetoucích niv, rozvlněných barev a jarního hlasu země.

Její duší jako ubíhající rozvlněná řeka, vzlykalo:

„Před čtrnácti dny umřel Jan Marek. Sám a sám, v hluboké noci, poset ranami, sám a sám v hluboké noci.“

Před čtrnácti dny byla v Seville. Anna se opřela o strom. Ano, v Seville na býčích zápasech sama.

A přišla jí teď v mysl jedna dávná chvíle. Byla s Janem za městem ve velké zahradě, procházeli se po širokých cestách se starými stromy. Náhle se přihnala bouře. Děsné mraky zetměly rozložené koruny stromů. Blesky, řvaní hromu. Jan se zastavil, ona šla několik kroků dál. Všecko zčernalo. Jen rudé zlato blesku rylo hady a řezalo přímky a klikatiny do tmy. A tu třesk. Rázem s výše k zemi oslnivé světlo slítlo vedle Anny. Děsná rána, blížká. Così pro věčnou paměť. Když se to stalo, obrátila se Anna právě zpět k Janovi. Hrom ji nepoděsil, jen ztrnula. Ale zbylo jí v duši navždy cosi mimo tu ránu. Mimo úhoz. Jan se po ní ohlédl, kam se to díval prve? Čtla v tom nezapomenutelném pohledu otázku: Jsi živa? Zvědavou, pátravou otázkou. Šli k sobě. Vzal ji za ruku. Hle, rozčísnutý strom dva kroky od místa, kde stála. Usmáli se něžným, udiveným pohybem rtů. A teď Anna vidí Jana před sebou jako tehda, dívá se smrtelně bledý na ni, jako by se tázal: Jsi živa?

S tou představou šla vzhůru za Tondou. Cikady hlomozily, tisíce zdobněných ocelových mečů z nich svištělo pod veselým brusem.

Sám a sám byl Jan ve hluboké noci. Večer před onou nocí v Seville býčí zápasy.

Klidná, sebe mocná vcházela Anna do zahrady. Megreli jí běžel vstříc.
Posadil ji na lavičku. Spatřila mezi stromy stíny postav Tonda, Martu, dítě.
Přivřela bolestně oči před prudkým světlem.

A nezaslechla něčí smích? Quijotův smích?

Tak se někdy i Jan zasmál nad životem.

XXXVI.

Navštěvujeme často k večeru Annu Šlikovou, scházíme se tam. Její byt se oživuje novými událostmi a radostmi též pro Annu. Nedlouho po Španělsku přišly jsme s Martou. Anna nás přivítala ve své pracovně, ale Marta vběhla hned do vedlejšího pokoje za známými hlasy. Zůstala jsem chvíli s Annou, zastavily jsme se obě u psacího stolu. Ležely na něm dopisy. Poznala jsem rukopis Jana Marka: ornamenty velkých začátečních písmen, oklikami a záhyby nápadně protahovaná písmena do výšek i hloubek. Jistě jeho dávné, první dopisy. Anna měla oči jasné, probírala se asi v listech a četla je. Melancholická něha zůstala v jejích očích

Byl krásný červnový den, otevřenými okny zněly výkřiky dětí z ulice, od Vltavy plápolavá veselost lodiček, z pokoje hovor Martin, Tondův, Kamilův a Neklanův.

Stály jsme proti sobě, hleděly jsme si do očí Anna Šliková, Anna Bezová. Nikdy předtím tak blízko, nikdy předtím tak důvěrně.

Obě jsme myslily na Jana Marka, snad přítomností jeho listů. Znovu jsem se zadívala na klikatiny jeho písma.

Náhle řekla Anna, jako pod vlivem jeho listů: „Váš osud je šťastný, Neklanův a tvůj, Anno Bezová.“ Usmála se teple. „Dobrý základ. Spojuje vás láska a dítě. Máte dobré povahy a máte srdce.“

„Veliký klid života,“ odpověděla jsem jako bych odpověděla Markovi.

Anna vesele a živě: „Nebojte se klidu, chraňte si ho s neklidem a vši hybnou silou duše a vůle. Představujte si všecko až nemožně krásně. Imaginace je život díla. Vy oba, Neklan i ty, Anno, máte schopnost k činům. Vložte do nich své sny!“

Každé její slovo mi utkvělo v mysli. Tak by to byl řekl Jan Marek, ne tehda, ale až na konci života, kdy všeho pozbyl. Kamil právě blouznil vedle o krásných, elegantních ženách, a dobrodružství lásek, rozplývajících se v drahé památné stíny.

Pohlédla jsem opět na dopisy Markovy, neboť Anna položila na ně ruku. Až mnohem později jsme je i my čtly. Ze všech byla by veliká kniha. Nejen ty, na nichž toho dne spočívala Anina ruka a které zářily z jejích očí. Vepsala jsem z těch prvních těchto několik úryvků docela jen pro sebe na památku doby, kdy jsem Jana měla ráda a teď vím, že i ta láska byla úrodnou. I pro lásku k Neklanovi, neochudila jí, učinila mě bohatší a velké lásky schopnější, svému muži bez mezí oddanou.

- - -

„Slyšíš má duše? To jde život, a život je náš a svět je náš, tak jako Ty jsi moje a já Tvůj. O, život je náš, velký, nekonečný, třeba jen vzítí.

Zpěv hor a lesa je náš tak jako opilý popěvek města a jako moře je naše. To jest svítání, neboť svítání jest láska, a láska je vznik.

Cítím teď v sobě velikou sílu životní, schopnost a vůli k práci, Tobě posvěcené. Jen chvíli kdybych Tě mohl viděti, jen jednou denně kdybych Tě směl políbit na oči!

Kdybych zlým osudem polovičku ztratil toho, co v Tobě mám, zbude vždy tak mnoho, že mi budeš dražší nad všecken ostatní svět. Přijímám vše vědomě, vím, že jsi moje na věky, a že Tvá smrt by znemožnila můj další život. Nemohu Tě nikdy zklamat, dokud Tě nezklame Tvůj vlastní cit a dokud některý z Tvých zítřků nepocítí chlad ke mně. Duše, ženo, máš mě ráda? Cítíš teplo našeho budoucího domova?

Musíš mi věřiti tak naprosto jako já v Tebe věřím, pak náš život bude jistě krásný. Neříkej, že naše setkání bylo zázrakem, vzpomeň si pravdy, víš, že já to byl, kdo hledal a prosil a že jsem já pouze toužil po Tvé lásce.

Těším se na podzimní a zimní večery u Tebe, na tu vůni šeření a Tvých vlasů, na tu důvěrnou náladu, až se vrátí barva onoho večera, kdy jsem po prvé byl u Tebe. Brzy již tomu bude rok, co jsme se poznali.

V tuto dobu před rokem jsem byl zde na našem venkovském sídle. Vzpomínám těch dlouhých dnů, jež jsem proseděl u potoka a díval jsem se tupě, jak voda teče a teče a tříští se o jediný žlutý kámen (Dnes právě byl jsem na tom místě. Kámen již zmizel s prokletím, které leželo na mém

životě.) Pak jsem odjel do Vídně. Tam jsem našel opět svůj žlutý kámen. Byla to Rubensova Helena Fourmentová, o níž jsem se Ti již zmínil, mstící se nahá žena s pardalí kůží a kočičími drápy, které se mi zarývaly do těla. Byla to rozkošná bolest. Oči měla hnědé, já je však viděl někdy zelené, živé, světélkující. Tedy opět žena, záhadná metamorfosa kočky V ženu se tu udála přímo přede mrou, v celém obraze převládala žlutá barva. Pak přišla Praha, absinth, zelený, tedy modro, smíšené se žlutou barvou, která se stala barvou mého života. Ona modrá již byla předpovědí Tebe. Tvé oči. Podzim měl své žluté barvy a má žlutá měla světla nocí, světla tančící na vodě a posměšná, a všechno splynulo konečně v zlato rašících vrb. Jak jediná barva mě pronásledovala! Bylo by zajímavé toulati se tou podivnou spleť příčin a důsledků, jež mají svou barvu a v nichž bych stejně mohl sledovati též určité tóny. Tóny, barvy, vůně – ty zbudou duši, když ji vše opustí, když nic nemůže sledovati a osvobozuje se polozřením prvotního chaosu. Ty první složky estetických celků stanou se vším choré duši, vším, Anno, a mluví Ti řečí, jež více dává chápati, nežli dovedeš tušiti, žiješ-li plným životem. Odvádějí ode všech syllogismů a nechávají jen cítit bez myšlenek. Tak vzniká nový život. Daly mi Tebe a byl 3. únor, miláčku. Nelituješ? Jsi mou navždy, strašně mou a nebudeš již nikdy volná, nepustím Tě již!

- - -

Stává se ze mne denní motýl, člověk světla a to není hezké. Víš, dříve byla mou noc. Ruce mi již div nezarůstaly netopýří blanou. Bloudíval jsem v noci lesem hledaje strašidla stínu, úzkostlivě a zvědavě čekaje, že potkám Hekaté někde na rozcestí neb černého psa neb příšeru. Později našel jsem celý Sabbath strašidel v sobě, a pak se mi noc stala dobou hrůz. Viděl jsem vše s dvojí silou v negaci světla; co ve dne bolelo, v noci uštvalo. Proto jsem se bál nocí a přece jsem po nich toužil, právě proto, že dovedly stupňovat a vydražďovati vše až k nemožnosti a ulíbat jako noční ženky, jež podle tradice dávají smrt z rozkoše k nemožnostem stupňované.

Dnes nemám bolesti, dnes bojím se noci, protože mi dává tušiti blízkost zázvěti, přibližuje mi svět stínů, a těch se teď bojím. Chci žít. Mám Tebe. Našed kouzlo života ztratil jsem touhu po Svrchovaném Poznání, ať je

Smrt koncem neb počátkem. Netoužím ani po konci ani po začátku. Chci trvání. Pozbyl pro mne kouzla poslední akt Tristana, to cítil jsem posledně s Tebou naslouchaje jeho akordům.

Jsi moje, moje, vid'!? Kdybych neměl Tebe, kdybych Tebe nebyl našel, co by se bylo se mnou stalo? Kde bych asi byl teď? Nežil bych již. A jak by se byl asi Tvůj život utvořil? Byla bys teď jistě někde v Bretani neb v Paříži. A k vůli mně jsi v zakouřené Praze. Dnes již dovedu na to klidně mysliti, a dnes bych Ti tak chtěl říci, jak Tě mám fád. Nedovedu nic napsati. Hrál bych si s Tvým jménem a zdobňoval je stále a stále, až by v něm nezbylo nic nežli to jediné sladké A. Já tě mám tolik rád!

A přijdu dnes v noci k Tobě. Čekej na mne. Nechod' spat! A musíš všecko zapomenouti, jen moje jméno ne. Jako tehdy! Budeme celou noc spolu. Nechod' dnes spat a zhasni světla. Až přijdu, nechci nic viděti, a Tebe přece uvidím, vylíbám Tvou podobu ze tmy. Polibky jsou oči noci. Má Anno, čekej na mne dnes jistě. Zaklepám na okno u psacího stolu ve výši pěti pater.

- - -

Bylo pro mne velké ztroskotání, když jsem poznal svou uměleckou neschopnost. Byly doby, kdy jsem mnoho pracoval a sobě věřil. Není mi to dnes ani zvláště bolestné, že jsem ztroskotal. Mám v náhradu Tebe. Ničeho nelituji, má práce měla cíl, připravila mě, abych později dovedl v Tobě nalézt, co jsem našel, a to je vyšším vyvážením a větší náhradou všeho nežli jsem mohl tušiti. Zajímal-li jsem se někdy o neklid duše, její křeč a vzpínání, byla to příprava k poutu, jež mě s Tebou navždy spjalo. Analysoval jsem se a poznal jsem se, proto vím, že Ti smím podati ruku navždy.

- - -

Závidím Pelhřímovi, že zítra bude v Praze, dnes jsem ho dovedl na nádraží, osiřel jsem zase, konec večerním Goethe s Ackermannem. Bývaly to smutné látky. Václav Pelhřím je ještě rozbitější nežli já, je v něm vše ještě neutěšenější, beznadějnější.

Což já. Já mám Tebe. Zklame-li svět, není tak hrozné, jako zklame-li Tě vlastní Tvoje já, to, jež by Ti mělo býti vedlejší a jemuž přece zasvěcuješ celý život. A podivno! Najdeš člověka, jenž se Ti stane bližším nežli jsi sám sobě, jenž Ti dává klid tím, že nacházíš v něm původ a určení toho, co ve svém životě znáš jen v důsledcích.

Podivní lidé sejdou se na lodi, jež odplouvá z přístavu, vzdálení s vznikem, a spojení směrem a cílem. Jako když bronzová socha sejde se po stoletích v museu se svou jinde vykopanou formou, v níž byla ulita, jež nese dosud záporny její plastiky a klady jejích hlubin. Ale nenajde každý a mnohý najde a nevidí!

Mým životem byl podmíněn Tvůj a Tvým můj život, ne však setkání. To zůstane mystériem. Má cesta k Tobě byla podivná, podmíněna nexem až vzrušujících náhod. Zde cítím nadpřirozené zasáhnutí v můj život. K vytvoření jakých nových celků vedla tato cesta? Vše jde k odvěké zákonitosti příčin a důsledků. Kam nás dovede? K abstrakci velikého štěstí neb definitivního rozdrčení? Ach, to může býti dnes lhostejno nám žijícím, rozbor přítomných vteřin a modrých mlh zítřků.

- - -

Spojením muže a ženy vzniká člověk, úplný organismus, schopný evoluce, Bůh mikrokosmu. Rozlišením pohlaví vznikla první lemura, polobyta, jejímž prvním vývojem jest poznání směru. To jest Láska, návrat z klamu. Ekstase objetí jest rozkoš z přiblížení se absolutnu prvotnímu stavu, sdělená hmotě. Dualism je klamem, neboť rozkoš je v jednotě.

Opačné póly elektrické dávají vyrovnáním, vybitím nádheru jiskry, spojení muže a ženy slávu nového života. A Ty, Tys matkou mého návratu.

Má sladká ženo, odpusť mi ty hlasité divagace, myslil jsem chvíli nahlas, přemýšlím-li teď o něčem, činím tak vždy ve formě rozmluvy s Tebou, netajím ničeho před Tebou, ani to, v co dnes snad věřím, bez ohledu, zdali to zítra snad neodvolám.

Tys mi blízka jako moje nitro a jako mlčení, ba ještě bližší, nekonečně bližší. Věřil jsem Ti dříve nežli jsem poznal Tebe a Tvou důvěru ke mně. Již při prvních setkáních jsem Ti pověděl mnoho, tehdy již, kdy jsme se ani dobře neznali a vydával jsem se v nebezpečí, že mě budeš míti za žvanila. Již tehdy, když jsme šli spolu po druhé z přednášek Kamila Šlika, nutilo mě cosi vyzpovídati se Ti ze všeho a pak se zabít.

A teď cítím potřebu dáti životu pevnější základ, tím více dnes, kdy odpovídám i za Tvůj život. Ale mívám hrůzu, že je vše marné, že nedovedu.

Mluvil-li jsem Ti o práci, jsou to lichá slova, stále Menuť jsem jen povrch, hromadil jsem barvy s parvenuovským nevkusem. Má-li nyní má duše zníti již hlubším tónem, zní to dutě resonancí na vlastním chvění. Nezbyvá nežli opíjeti se dál. To stačí mně, ale Ty, Ty – jdeš se mnou.

Snad ani není důvodu k tomu, co si vytýkám, ale neklid zůstává.

Až jednou, budu-li žiti tak dlouho jako Ty, budu-li si vědom, že jsem Tobě nezpůsobil nikdy bolestí a že jsem dal Tvému životu trochu harmonie, budu umírat klidně s vědomím, že můj život nebyl marným.

Mám nejlepší úmysly žiti spořádaný život rodinný, doufám, že to dovedu, budu-li Tě denně vídati.

- - -

Dnes zase vítr zpívá a odvívá všechn zármutek, již se brzy viátím k Tobě. Dívám se z okna do kraje daleko, kraj plochý jako můj život nežli jsem Tebe poznal. Dívám se v jediné přímce ku Praze. Dni jsou nudné jako růženec, vše se opakuje s přesností jako na budhistickém modlitebním mlýnku.

Až se k Tobě vrátím a přitisknu se k Tobě, rozpadnu se v prach jako Mojžíš po návratu z Egypta. Je již strašně dávno, co jsme se neviděli, vid', miláčku, mnoho měsíců, snad i let.

Každý nerv můj již po Tobě volá, napjat jako struna k nejnemožnějším tónům. Touha se stává i fysickou bolestí. To poznávám po prvé.

Nedotýkejme se plamenů, jsi kdysi napsala. Má duše, to byla Konfucova slova. Víš, ale jsem přece rád, že jsem se jich dotkl, že jsem se jich směl a mohl dotknouti. Můj život je jen v Tobě. David a Abyssai. Když na okamžik ztratím Tvůj obraz, cítím hned silný rozpad. Jsem úplně odloučen od světa. Poustevník na hoře Karmelu.

Nemohl jsem jinak jednat, Anno má! Vznik mé lásky k Tobě byl pro mne nutností, ne dobrodružstvím. Když jsem po Tobě vztahoval ruku, a Tys mi svoji podala, věděla jsi již komu, že neznám svých zítřků jinak nežli že patří Tobě se vším, co přinesou.

Vím, že bylo by dnes pozdě varovati Tě přede mnou, vím, že i kdybys věděla, že se zítra můj život zřítí, šla bys se mnou dál, třebaš k tomu pádu. A vím, že je možno, aby i mne měl někdo rád.

- - -

Jsem mdlý dnes až k smrti. Nebolí mne nic, jen Tvá vzdálenost. Tak mi bude, až budu umírat. Jen bolest vzdálenosti se stane bolestí vzdalování. Kdybys Ty nebyla, snadno bych se se vším rozloučil více s hořkostí nežli s bolestí.

Až jednou člověk v několika vteřinách přehlédne svůj život a uzří jeho výslednici: únavu svrchovanou únavu smrti. Vše se stane nekonečně malinkým, celý život se vším se přemění v naivní tragedii loutkového divadla.

- - -

Dnešní den byl tak podivně krásný. Co dalo mu to kouzlo? Cítím Tě blízko v sobě, ve své únavě, ve své touze. My se již nikdy nemůžeme rozloučiti, nikdy sebe nemůžeme ztratit. Dnes chápu krásu slova Nikdy, jež mi bývalo tak protivným ve všech vztazích. Bával jsem se slova věčnost, jež mi připomínalo klidnou a neúprosnou sílu kapek, dopadajících na skálu.

Tebe chci navždy v dobro i v zlo. Tys má. Tys já. Chtěl bych, aby ta sladká mdloba dnešního večera obestřela můj život jako teplo skleníku, jež dusí, a přece daleko na severu umožňuje život květů, jiným sluncím

určeným. Utonouti v Tobě, a žiti v Tobě navždy. Zastaviti život ne
urychlití jej, směřuje-li k věčnějšímu, daleko od břehů do bezedného moře
duše, a do jediné noci. Nežiti dnů, ale jich splynutí s věčností. Vytlačiti
všecky vášně, všechny city a žiti jediné vděčnost k Tobě za minulost i
budoucnost.

- - -

Kdybych Tě nebyl našel, již bych nežil. Každý můj den je dluhem Tobě.

Ano, knihy bud'těž počátkem našeho společného domova, budoucího
společného domova. Souhlasím, budu je kupovati, i ty tedy kupuj, v čem
se Ti zalíbí a pořizuj vazby. Ohromně krásný začátek našeho svazku,
naší pouti životem. Sloučení knih v mé gotické knihovně.

Dnes mi psal Pelhřím, abych přijel, rád by se mnou mluvil. Mám mnoho
práce před sebou. Musíš mě poháněti. Tebe poslechnu. K sobě jsem jako
jankovitý kůň. Sedám u potoka, házím do vody kousky dřeva a dívám se,
jak plovou bez cíle, hnány proudem. Tak bych zacházel se svými dny,
kdybych neměl Tebe, jediný svůj cíl. Je teď čas k práci, neboť je důvod k
práci. Nechci se tříštit. Chci klid, a v Tobě jej najdu. Ty mi buď příčinou
života, Anno, má drahá Anno, když budu pochybovati o jeho důležitosti
pro sebe. Vše vyzařuj a ústi v jediné drahé slovo: Ty.

Chtěl bych Ti rozsvítit mnoho světla v životě za vše, co jsi mi dala.
Dovedu to? Nevím. Víím jen, že to chci za cenu života, celým zbytkem
energie a všemi svými dny.“

- - -

Ještě jsme stály proti sobě u psacího stolu u okna nad Prahou, když se
všickni vhrnuli z vedlejšího pokoje do pracovny k nám.

Zdálo se mi, že všickni zavadili očima o Markovy dopisy, ležící na
hromádce. Tonda se u nich na mžik zastavil, znal nejlépe klikyháky
Markova písma.

„Kde vězíte obě Anny?“ zvolal Kamil a dokončoval rozmluvu s Tondou.

„Jen ve všem nehledejme tolik tragiky! I v Markově rozbitém životě to svítí, možná víc a nádherněji, nežli v některém proslule šťastném. Jen ne brati lásku příliš těžkopádně! Vzletná, prchající rozkoš a konec

A Tonda: „Jen ne žádnou všeobecnost, miláčku, láska není formulka ani nesnáší přihrádek pro diagnosy. Každá je jiná. A nesmrtelnost lásky –“

Kamil přeřal Tondovu větu smíchem a velmi roztomile: „Ovšem, sláva ti Tondo, každá je jiná. Jako každý máme jiné uši a jiné otisky prstů. Ale nesmrtelnost svěříme maminkám a mějme v ní nejzaslouženější podíl. Máš ty, Toníčku, na světě štěstí! Víš.“

A teď ho přerušil Tonda: „Víš, až to tebe posedne! Nikdy není pozdě na hluboký cit.“

„I čerta, já jsem pro hlubokou lyriku, jak ten utěšený stav krásně pojmenoval přítel Marek, ukradl jsem mu ten název. Lyrika, neuvěříte, jaké oblibě se těší to slovíčko u krásných žen. Tedy hluboká lyrika, sladce pomíjející.

Po výletě s nádhernou dívkou usednu ke gramofonu, dám si, co mi právě leží. Když jsem už sám, ale ještě s ní, s lyrikou v srdci. Slzy kapou do skleničky nejlepšího wouvrajského vína, cigareta. Úžasná nálada. Bez lyriky jí nebylo.“

Šel k Anně, objal ji a políbil: „Ty mi rozumíš, vid', miláčku!“

Usedl ke klavíru. Všichni jsme se na něho dívali s úsměvem. Zahrál několik taktů z Čajkovského Andante zantabile a z ruského tance, hodně sentimentálně, dojemně.

Šikmé paprsky slunce vešly do pracovny. Praha na chvíli zaplápolala a zhasínajíc, vtělovala se do kamenného, chalcedonového preludu.

Rozloučili jsme se s Annou. Kamil ji opět líbal.

Po schodech si zpíval drahou píseň od Volhy.

Tonda zůstal u Anny.

„Skleničku vína z Tarragony, Tondo!“ Nalévala.

„Na tvůj rod!“ Připili si. „Na naše štěstí!“

„Dole pod mými okny vznikala náš rod. Dnes ráno jsem si vzpomněla na Ksrla Šlika, který přišel do Prahy ze svého rodiště v krásném údolí, z městečka starobylého, s rybníkem, s velkými chmelnicemi a lesy. Pověsti upíraly prvnímu pražskému Šlikovi otcovství Kačenčinu synu, ale on v ně věřil, já věřím s ním přes všechny tradiční pochybnosti.

Děd Rájec z jižních Čech přesadil rodinu do Prahy, do jednoho ze Šlikových domů. A spojení nastalo. Tobě se vše zdá být příliš vzdálené, ale já všechno vidím, jako bych v tom byla žila. Zahrada s hrozny vína i s hrozny kvetoucího bezu, dřevěné pavlače domů a zamilovaného gymnasistu, našeho budoucího otce, bloudícího za holčičkou, naši budoucí maminkou, mezi keři růží, spoustou konvalinek, trsy levandule.

Rodina se přistěhovala formanem až sem na levý břeh Vltavy s oráčovou písni na rtech, se skřivančími jitry v prsou.

To je naše dědictví po dědovi, sedláku a jeho dceři, naší mamince.

Hleď, tam mezi činžáky posledních několik stromů z někdejší veliké zahrady.

Jak jsem šťastna, Tondo, že tvůj osud je rozřešen.“

Anna hovořila jako pro sebe a zase obracela se k Tondovi jako by jen pro něho na ty věci myslela. Veselost prokvétala její řečí.

„Moc jste dnes mluvili o lásce, každý po svém. Studna o nedosažitelném dnu, pramének se dnem co by lidská dlaň. Nezapřeme si, že velkou stvořitelkou svátostí v lásce je pud. Záludně prostý, zákeřně složitý, silnější nežli chápeme, surovější i duchovnější nežli připouštíme, smutnější i směšnější nežli víme. Ať je však nejen zemí, z níž je člověk, ale i nebem, které si člověk zbásnil, aby zůstal v oparu tajemné věčnosti, kteréž slovo často běháme nadarmo jako jméno Bůh.

Čtla jsem dnes první dopisy Jana Marka. Jeho láska tehda byla pravdivá, ryzí, horoucí. Trvala takovou snad dvě leta, snad méně. Ale byla. Stačila, abych měla její poznání provždy. Nedá se ničím zastříti ani zapomenouti, ani koncem sebe strašnějším. V těch dopisech najdeš věty významné pro jeho život, věty, které by méně zaslepenému zraku, nežli byl tehda můj, daly vytušiti Markův budoucí –“

„Pád,“ dořekl Tonda.

„Nechtěla jsem říci pád. Jeho budoucí neštěstí. V dalších listech s časovými mezerami a opět se vracející pravidelností byla již tragika, nebojím se toho jména ani toho, co znamená, tragika má i jeho a snad mnoha lidí, byly již zápasy, zachycování se neviditelných kořenů ze dna duše a sotva znatelných paprsků s výše.

Jak se stalo, že byla zkrížena cesta Janova s mojí? Nevím. Zápor jeho myšlení i činů neublížil mému lidskému cítění, jeho kladu, neuhasil mých plamenů.“

Když se Tonda loučil s Annou, světlo luny vykouznilo na Vltavě medově světlé varhánky. Praha byla ztichlá, mikulášská bář smaragdově zelená, jemné mlhy se rozplývaly do stříbrných odstínů.

Podali si ruce, a opět se vrátili k oknům. Měsíčné osvětlení všecko objevenou krásu města ztajemnilo a zvroucňelo.

„Tondo, kdy se to všecko s námi na světě stalo? Mně teď připadá i včerejšek dávno. Před kolika lety jsem byla na Montserratu? Že vloni? Že letos? Říkali jsme s Megrelim, že čím dále tím rychleji čas prchá. Rok za rokem, jako když utne. Ale je to klam, že čas zrychluje svůj kvap, to já utíkám, spěchám nevědouc kam a proč, ohlížím se za jedním létem, jako za stoletím. Až závratně. A kde asi je teď Levan Megreli? Vidím ho v zašeřených dálkách jeho domova jako zvětšený stín, pomalu kráčeující po hranici obzoru, jako proměněný v obra. Usedá někde na mez k chudobkám, hvězdy nad hlavou s očima upřenýma sem, mazlí se ve vzpomínkách s představou Marty a Tony.“

„I já ho tak vidím, Anno, psal, že se brzy vrátí.“

„A svět je tak krásný, zdá se mi stále krásnějším, jako bych jej měla opustit. I Megrelimu se svět tak zdával krásným, Tondo. Mně se zdá dnes nejkrásnějším. Byla by milá pro mne malá nesmrtelnost po vzoru graalských rytířů, vid’?“

Podali si ruce, objali se na dobrou noc.

„Ještě se cosi zvětšilo a zjasnilo ve mně k vnitřnímu štěstí. Hlubším poznáním člověka. Zesílenou láskou k lidem.“

Praha vstupovala do její samoty. Přecházela sem a tam a chvílemi čtala nesouvislé myšlenky s klidem radosti z krásného večera.

Jaký rozpjatý oblouk, jako ohromná k objetí nastavená náruč tvoří před okny Petřín, Hradčany s hradem, katedrálou svatovítskou, s bání sv. Mikuláše, s věžemi, věžemi až skvost Chotkových sadů s letohrádkem královny Anny, Kramářův dům, Letná, Staré město s pohádkou věží, s Týnem, Dominikánskou dvojicí, Vltava, ostrovy. A píseň řeky a písně ptáků a pohyb města s jeho barevnou proměnou. My přecházíme, a město nás překvapuje jako by se samo přemísťovalo, všude, na Petříně, v Tróji, na Starém městě. Náhle stojí věže jinde, jdou za námi... Požatá tráva dýchá, a co to večer přivolal Kamil z čajkovského? Za srdce to trhlo. Volha z toho vzdychala a kvílela, její písně, když v přístavech nosiči zpívali. Otroci zpívali, milenci zpívali, slavíci zpívali.

Anně zamrazilo šlehem po nervech z té drahé vzpomínky. Když slyšela ty zpěvy veliké řeky v Kamilových akordech, se slastí i s bolestí! Jan Marek byl takovou písní. Halucinovaně se jí zjevoval. Jeho těkavé a zase ztrnule upjaté oči. Jeho poslední domov u Dunaje a Vahu.

Zahynul. Vidí ho, posetého ranami, zjitřené skvrny na bílém, jemném těle. Paže zvednuté za hlavou, rty zkřivené bolestí a hrůzou. V těch chvílích strašlivých ji volal, a ona mlčela.

Zavřela srdce, zavřené na devatery zámky. Což nečtla před chvílí, jak ji miluje?

Nemiluje. Miloval. Ale vždyť volal. Vracel se. Vracel se k tomu jarnímu potoku, k těm kamenům, které na jaře bývají tak zapocené, brzy-li se po

nich nesklouzne? Vracel se k Petřínu, k školním lavicím na psychiatrii u profesora Kamila Šlika, jejího bratra, ke schůzkám dole ke Slupům a ke schůzkám u mostu, u řeky.

Anna Šliková upřela oči do zastříbřené, zřetelně světelné noci. „Kdo jsem já? Milenka Jana Marka.“ Usmála se.

„I Anna Bezová ho měla ráda. Ona je obsažena ve mně. Ale i Marta s bohatstvím nábožného pudu ženství je ve mně.“

Anna usedla na otevřené okno.

„Jak Monika Janovská sklenula své lásky v posvátný chrám radostně, nenáročně. Což nenalézám i její sny ve své duši? Drahá Moniko pod jabloněmi, růžově rozkvetlými, udřena prací rukou svých blahoslavená velebností své čistoty! Ale pro Bůh, i nešťastná Minaret je sestersky mou družkou života, kráčela vysoko v touze po lásce.“

Anna schýlila hlavu, pak vstala a chodila okno od okna.

„Ony všecky jsou ve mně. Bývala jsem pošetilá a smutná, žárlivá, roztoužená, měla jsem chuť utéci daleko, zabiti se, svět mi připadal pustý a nudný, domnívala jsem se, že jen štěstí lásky může vyplnit jizvy po bolesti ran.“

Irena, Gusta, ty obě se již Anně spojily v jednu osobu. Měly illuse, měly bohatství i chudobu, měly vůli vytvořiti krásný život sobě i Janu Markovi, měly zanícené srdce, rozpjaté paže, rozhořelé touhy, dychtivě žádoucí klíny. Všecko je zklamalo.

Jan Marek stál před nimi, jak se Anně zjevoval na poslední pouti v krajině Mancha, v Toledu s ohromnými prostory, v Cordově v chrámu mezi tisíci sloupy, v Seville v aréně za řevu tisíci hrdel při zápasech býčích, katedrálách, v sadech, v galeriích. A on umíral...

Tak stál před nimi přede všemi ženami, které miloval a opouštěl i byv opuštěn, s kopím, vbodnutým do hroudy země.

„Nehřešila jsem i já jejich skutky? Nebyly jsme všechny též podstaty ctností i hříchů?“

Nebyla jsem konečně i já hluchá k jeho výkřiku? Slyšela jsem jeho volání, ale zajíkala jsem se bezmocnou lítostí nejen nad ním, ale i nad sebou. Ale bezmocná lítost není ani ctností ani statečností ani láskou.“

Anna ulehla a hleděla k oknům do hlubší a hlubší noci.

Tam u okna stávala maminka, tam stával Jan Marek. Dvojí ruce spatřila v průsvitu měsíční záře. Maminčiny mozolnaté, věrné, teplé, Janovy táhlé, jemné, odplouvající jako oblak v záchvěvu světla.

„Jak strašně krásný je svět.“ Chodívala každého rána s maminkou na Petřín v důvěrném povídání. Jak se měly rády! Celým tím rozpjatým obloukem města bloudávali spolu s Janem ruku v ruce. Příliš dávno, a jako by to bylo dnes. Což již nemiluje Jana Marka?

Kdyby byl šel stále její život s Janem a Janův s jejím, neporušený, jako byl tehda krátkou cestou od rašících vrb a od ohromného plotu v zahradě Kinských, byli by unesli to štěstí?

Nebylo by je oslepilo přílišnou krásou?

„Jene Marku, Jene Marku!“ řekla, jako by mu odpovídala.

Na věži mikulášské odbíjely dvě hodiny s půlnoci.

Viděla Jana velmi jasně v té podobě, jaký byl, když se poznali. Velmi se zetmělo záclonou tmy, připojené do výše hvězdami jako svítícími slzami.

Anna zavřela oči v sladké únavě. A viděla jimi zavřenými tolik nesnesitelné krásy a neunesitelného štěstí ve snách, že srdce se rozbušilo a zvolna se zastavovalo, zastavovalo, jako v písni tižší a tižší.